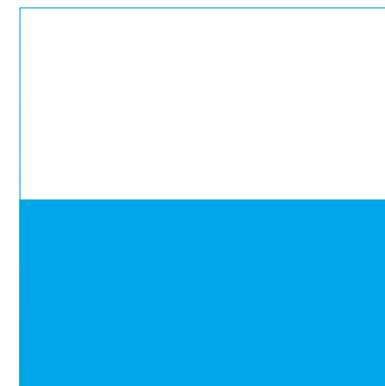
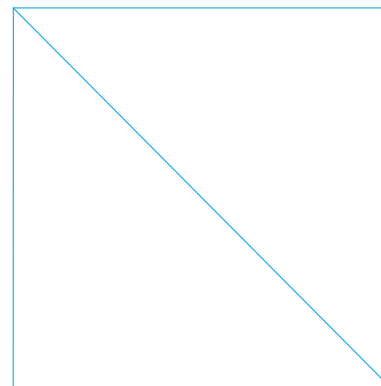
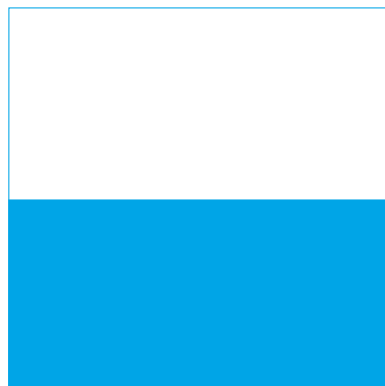
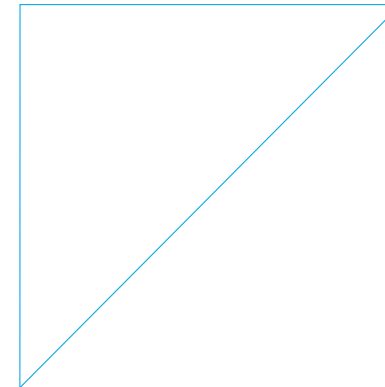
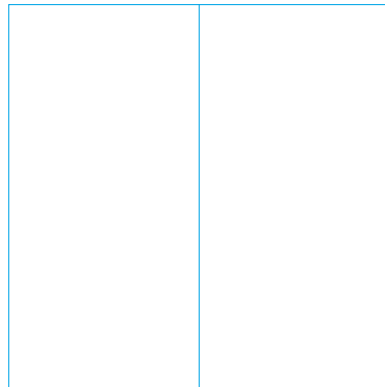

De Rechtspraak

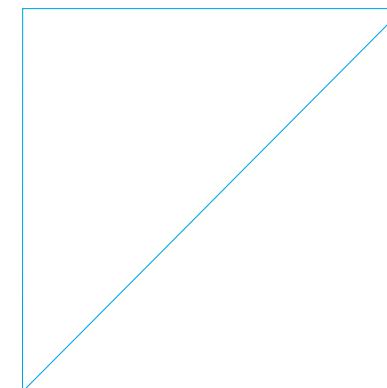
Kengetallen gerechten 2016

Analyse kengetallen 2016

1	Inleiding	4
1.1	Plaats en reikwijdte kengetallenrapportage	4
1.2	Indeling rapportage	5
2	Samenvatting kengetallenuitkomsten gerechten	6
2.1	Samenvatting kwaliteitskengetallen	6
2.2	Samenvatting kengetallen productie en financiën	11
2.3	Samenvatting kengetallen personeel en organisatie	13
3	Kwaliteitskengetallen	15
3.1	Tevredenheid over het rechtspreken en over de procesduur	16
3.1.1	Inleiding	16
3.1.2	Algemene tevredenheid over de gerechten, landelijk beeld	17
3.1.3	Tevredenheid over het rechtspreken, landelijk beeld	17
3.1.4	Tevredenheid over het rechtspreken bij de rechtbanken	20
3.1.5	Tevredenheid over het rechtspreken bij gerechtshoven en bijzondere colleges	21
3.1.6	Tevredenheid over de procesduur bij rechtbanken	21
3.1.7	Samenhang tussen ervaren procesduur en andere kengetallen?	22
3.1.8	Tevredenheid over de procesduur bij gerechtshoven en bijzondere colleges	22
3.2	Duur van rechtszaken	23
3.2.1	Inleiding	23
3.2.2	Landelijk beeld van de duurontwikkeling	24
3.2.3	Rechtbanken met elkaar vergeleken op procesduur	26
3.2.4	Samenhang tussen de duur van rechtszaken bij rechtbanken en andere kengetallen?	32
3.2.5	Gerechtshoven met elkaar vergeleken op procesduur	32
3.2.6	Procesduur CBb en CRvB	35
3.3	Motivering uitspraken strafzaken: Promispercentage	36
3.4	MK-aandeel	37
3.5	Mate van permanente educatie (PE)	40
3.6	Publicatiegraad van uitspraken	41
3.7	Klachten	43
3.8	Wrakingen	45
3.9	Mediation binnen de Rechtspraak	47

3.10	Appelpercentages	50
3.10.1	Algemeen	50
3.10.2	Civiel recht, mate van appel	52
3.10.3	Strafrecht, mate van appel	53
3.10.4	Bestuursrechtelijke procedures, mate van appel	55
4	Productie en financiën	59
4.1	Productievolume t.o.v. instroom en planning	59
4.2	Relatieve zaakswaarte	62
4.3	Financieel resultaat en productiviteit	62
4.3.1	Productiviteitsontwikkeling bij de rechtspraak als geheel	62
4.3.2	De begrippen financieel resultaat en kostenproductiviteit	62
4.3.3	Rechtbanken: productiviteit, financieel resultaat en eigen vermogen	64
4.3.4	Samenhang tussen mate van efficiency (kostenproductiviteit) en andere kengetallen	67
4.3.5	Gerechtshoven: productiviteit, financieel resultaat en eigen vermogen	69
5	Personeel en organisatie	70
5.1	Ziekteverzuim bij rechtbanken	70
5.2	Ziekteverzuim bij gerechtshoven en appelcolleges	72
5.3	Personele samenstelling	73
5.3.2	Aandeel rechters en raadsheren	73
5.3.3	Aandeel vrouwen	74
5.3.4	Leeftijdsopbouw	75
5.4	Grootte gerechten	76

1 Inleiding

De Rechtspraakorganisatie¹ wil zoveel mogelijk openheid geven over het functioneren van het rechtspreken en de organisatie daarvan. Deze jaarlijkse publicatie van kengetallen over het functioneren van de afzonderlijke gerechten draagt daar aan bij. Het is bedoeld als aanvulling op het Jaarverslag van de Rechtspraak, waarin verantwoording wordt afgelegd over de Rechtspraak als geheel en niet per gerecht. Getracht is diverse gebruikersgroepen te bedienen die geïnteresseerd zijn in cijfers over ontwikkelingen in kwaliteit, personeel en organisatie, productie en productiviteit bij de Rechtspraak en vergelijkingen daarin tussen gerechten. Dat kunnen zijn rechtszoekenden, rechtshulpverleners, afdelingen bij het ministerie van V&J, onderzoekers bij universiteiten of andere onderzoeksinstellingen, politiek en media.

1.1 Plaats en reikwijdte kengetallenrapportage

Hieronder volgt een korte beschouwing van de plaats en reikwijdte van deze publicatie naast andere instrumenten om het functioneren van de Rechtspraak zichtbaar te maken.

Eén van de beperkingen is dat niet alles op het gebied van het functioneren van de gerechten, is gemeten of is te meten. Begin 2013 verscheen een studie van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) *Speelruimte voor transparantere rechtspraak*². Dat rapport laat duidelijk zien dat openheid over (het functioneren van) de Rechtspraak op vele manieren kan worden bevorderd en dat niet alles in cijfers kan worden gevat.

Voorbeelden van bijdragen aan transparantie die niet goed in cijfers zijn te vatten zijn: communicatie naar de media, participatie van rechters in het maatschappelijk debat en het toelaten van camera's in de rechtszaal. Wat dat laatste betreft, hebben camera's conform de persrichtlijn in principe altijd toegang tot de rechtszaal en mag de stem van de verdachte worden opgenomen. Op deze manier krijgt de samenleving een vollediger beeld van de gang van zaken in de rechtszaal.

De juridische kwaliteit van uitspraken in rechtszaken is bijvoorbeeld ook niet zomaar uit te drukken in cijfers, waarmee rechtbanken onderling vergeleken kunnen worden.

Meet the judge

Niet in kengetallen te vatten, maar wel belangrijk om openheid te bevorderen, zijn activiteiten die gerechten organiseren in het programma 'Meet the Judge'. Daarin vinden ontmoetingen plaats tussen de rechterlijke organisatie en de maatschappij, zoals bijeenkomsten van rechters met winkeliers over winkeldiefstallen en wijkbezoeken van rechters-commissarissen.

Voorlichting over en publicatie van uitspraken

Publicatie van en (pers)voorlichting over uitspraken dragen bij aan openheid over de Rechtspraak. De mate van voorlichting over uitspraken is toegenomen, maar is niet in een kengetal te vatten.

Rechters en raadsheren publiceren ook steeds meer uitspraken. Ze leggen daarin gemotiveerd uit waarom ze tot een bepaald oordeel zijn gekomen. Het aantal gepubliceerde rechterlijke uitspraken is weliswaar in een kengetal uitgedrukt, maar in hoeverre publicatie van 'interessante' uitspraken achterwege blijft, valt niet in een kengetal uit te drukken.

Onderzoek

De maatschappelijke betekenis van de Rechtspraak laat zich eveneens niet gemakkelijk in kengetallen vangen en leent zich ook niet voor een vergelijking tussen gerechten. Dat betekent niet dat daarover helemaal geen informatie is. Het onderzoeksprogramma van de Raad en diverse research memoranda³ besteden hier aandacht aan. Voorbeelden daarvan zijn het onderzoek naar het vertrouwen van de burger in de rechter en de rol van professionele normen van onpartijdigheid en onafhankelijkheid bij zaaktoedeling.

Kwaliteitsvisitaties

Aanvullend aan kengetallenuitkomsten geven de kwaliteitsvisitaties⁴ inzicht in de stand van de (zorg voor) kwaliteit bij de rechtspraak. Eens in de vier jaar bezoekt een grotendeels externe commissie alle gerechten. De visitaties dienen als verantwoording van de Rechtspraak aan de maatschappij en bevorderen de kwaliteitsverbetering in de gerechten.

1 Met de Rechtspraak of de Rechtspraakorganisatie wordt bedoeld op de rechtspreekende organisaties in Nederland: 11 rechtbanken, 4 gerechtshoven, CBb en CRvB. De Raad voor de rechtspraak vormt het bestuur daarvan. Hoge Raad en Raad van State vallen hier niet onder.

2 Dennis Broeders, Corien Prins, Henk Griffioen, Petra Jonkers, Meike Bokhorst en Marijn Sax, *Speelruimte voor transparantere rechtspraak*, WRR Verkenning nr. 26, Amsterdam University Press 2013. Zie daarin ook pag. 209 e.v.: Corien Prins, Jesse van der Mijl en Will Tiemijer, *Rechters aan het woord over transparantie*.

3 Zie rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak in de rubriek 'Wetenschappelijk onderzoek'.

4 Rapportages zijn te vinden op rechtspraak.nl/Organisatie/Raad-Voor-De-Rechtspraak/Kwaliteit-van-de-Rechtspraak in de rubriek 'Visitatie 2014'.

Internationale vergelijkingen

Andere bronnen om het functioneren van de rechtspraak in Nederland en de relatieve kwaliteit daarvan te beoordelen, vormen de internationale monitoren EU Justice Scoreboard en de Rule of Law Index.

In de EU Justice Scoreboard, waarin een aantal Europese landen met elkaar worden vergeleken, scoorde Nederland op vrijwel alle onderdelen bovengemiddeld goed. Ruim driekwart van de Nederlanders bestempelt de onafhankelijkheid van rechters als goed. Alleen Denemarken, Finland, Oostenrijk en Duitsland doen het beter: bij koploper Denemarken is dit 86 procent.

In de Rule of Law Index worden wereldwijd rechtsstelsels met elkaar vergeleken; in 2016 waren dat 102 landen. Daar stond Nederland op de 5e plaats. Denemarken heeft in deze meting het beste rechtsstelsel ter wereld, gevolgd door Noorwegen, Finland en Zweden.

Verskil met Jaarverslag Rechtspraak

De landelijke uitkomsten op de Rechtspraak-kengetallen (met uitzondering van appelpercentages en publicatiegraad) en de ontwikkelingen in de tijd daarvan, worden in het Jaarverslag van de Rechtspraak opgenomen.

De kengetallenpublicaties bevatten vanzelfsprekend ook deze landelijke uitkomsten uit het jaarverslag, maar richt zich vooral op:

- de uitkomsten per gerecht,
- de vergelijkingen en verschillen tussen gerechten en
- de samenhangen tussen verschillende uitkomsten.

De nadruk ligt daarbij op structurele uitkomsten en verschillen, meerjarige ontwikkelingen en structurele verbanden. Zo is veel aandacht gegeven aan de gemiddelde resultaten per gerecht over een periode van drie jaar, zodat incidentele uitschieters slechts een beperkte invloed hebben op de resultaten en getrokken conclusies. Ook is gezocht naar samenhangen tussen uitkomsten op de verschillende kengetallen. Alle structurele (meerjarige) samenhangen worden gerapporteerd.

Kengetallen en interne feedback

De Rechtspraak ziet het ontwikkelen en gebruik van kengetallen ook als een middel voor gerechten om op de hoogte te raken van de best practices bij andere gerechten; een beneden gemiddelde uitkomst kan voor een gerecht aanleiding zijn tot het onderzoeken hoe een ander gerecht meerjarig tot een bovengemiddelde uitkomst is gekomen. Daarom worden overzichten met de kengetallen-uitkomsten direct na afloop van het rapportagejaar aan alle gerechten beschikbaar gesteld.

1.2 Indeling rapportage

De kengetallenrapportage geeft een vergelijking van gerechten op drie hoofdcategorieën:

- **kwaliteit**
- **productie en financiën**
- **personeel en organisatie**

In hoofdstuk 2 zijn alle uitkomsten samengevat.

Hoofdstuk 3 gaat in op de uitslagen van kwaliteitsindicatoren, zoals de tevredenheid over het rechtspreken en de resultaten op het gebied van de duur van rechtszaken.

Hoofdstuk 4 behandelt de kengetallen die te maken hebben met de bedrijfsvoering, zoals financieel resultaat en productiviteit.

In hoofdstuk 5 komen de personele indicatoren in beeld, zoals leeftijdsopbouw, man-vrouwverdeling en ziekteverzuim.

In de analyses van verschillen tussen gerechten is telkens ook gezocht naar oorzaken en verklaringen voor die verschillen. Waar verklaringen gevonden zijn, zijn ze opgenomen in de hoofdtekst (hoofdstuk 3 t/m 5).

Bijlage 1 gaat nader in op de definities van alle kengetallen.

Bijlage 2 bevat de overzichtstabellen met alle uitkomsten gerangschikt naar rechtbank en in bijlage 3 zijn de uitkomsten van de gerechtshoven gerangschikt naar hof.

2 Samenvatting kengetallenuitkomsten gerechten

2.1 Samenvatting kwaliteitskengetallen

Tevredenheid over het rechtspreken en de duur ervan (hoofdstuk 3.1)

De Rechtspraak laat elke drie jaar bij de gerechten een klantwaarderingsonderzoek (KWO) uitvoeren. Daarin geven professionele procespartijen en burgers die bij een rechtszaak zijn betrokken, hoe tevreden men is over de gang van zaken bij het gerecht waar men procedeerde.

Uit het laatste onderzoek, gehouden in 2014, blijkt dat een grote meerderheid in algemene zin tevreden is over het **functioneren van de gerechten**:

- 84 procent van de rechtzoekenden
- 70 procent van de professionals.

Het gaat in het KWO om diverse onderwerpen zoals het rechterlijk functioneren, de uitspraak, de tijd dat een rechtszaak duurt, de bereikbaarheid, de ontvangst, en de administratieve contacten. Als kengetallen zijn alleen de tevredenheidscijfers gebruikt die de kwaliteit van het rechtspreken zelf (rechterlijk functioneren en uitspraak) en de duur van rechtszaken betreffen.

Over de **kwaliteit van het rechtspreken** (hoofdstuk 3.1.4) waren veruit de meeste ondervraagden in 2014 tevreden: gemiddeld 80 procent:

- 84 procent van de rechtzoekenden en
- 77 procent van de professionals.

Over het algemeen waren de verschillen met het KWO uit 2011 klein. Alleen de kwaliteit van rechtspreken bij de rechtbanken werd in 2014 met 80 procent net wat hoger gewaardeerd dan in 2011, toen het 77 procent was. Dit kwam door de toegenomen waardering van rechtzoekenden.

ZEER TEVREDEN over kwaliteit RECHTSPREKEN 2014	
80% gemiddeld	
<i>kleine verschillen tussen gerechten</i>	<i>één uitschieter</i>
74% – 85%	CRvB: 91%

De tevredenheid over de kwaliteit van rechtspreken varieert slechts in geringe mate tussen de afzonderlijk gerechten: van 74 procent bij de rechtbank Oost-Brabant tot 85 procent bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant.

Over het rechtspreken bij de Centrale Raad van Beroep (CRvB) was men in 2014 nog vaker tevreden, 91 procent. Daarmee stak de CRvB als enige gerecht ver uit boven het gemiddelde.

TOENAME TEVREDENHEID		
MOTIVERING UITSpraak		
52%	2004 – 2014	68%
RECHTSEENHEID		
38%	2004 – 2014	61%

Vergeleken met 2004, is op twee onderdelen van het rechtspreken volgens professionele procespartijen de kwaliteit sterk toegenomen, de motivering van de uitspraak en de rechtseenheid.

Over de **duur van rechtszaken** (procesduur) (hoofdstuk 3.1.6) is men veel minder tevreden dan over het rechtspreken. Over de duur bij rechtbanken was 51 procent tevreden en slechts 32 procent over de duur bij gerechtshoven en colleges. Professionele procespartijen blijken over de procesduur nog minder tevreden te zijn dan de rechtzoekenden.

MATIG TEVREDEN over PROCESDUUR 2014		
RECHTBANKEN 51% gemiddeld		
GERECHTSHOVEN en COLLEGES 32% gemiddeld		
21%	<i>grote verschillen tussen gerechten</i>	63%

De tevredenheid over de procesduur bij rechtbanken varieerde tussen 43 procent tevreden over de duur in Amsterdam tot 63 procent tevreden over de duur bij rechtbank Overijssel.

Voor gerechtshoven lag dat tussen 36 procent voor gerechtshof Amsterdam tot 39 procent voor Arnhem-Leeuwarden en Den Haag.

Over de duur bij de colleges CRvB en het CBb was 21 respectievelijk 22 procent tevreden.

De tevredenheid over de procesduur hangt samen met de feitelijke duur: naarmate de duurprestaties beter waren, waren de professionals over de procesduur vaker tevreden.

Tijdigheid: de gemeten duur van rechtszaken (hoofdstuk 3.2)

Over een langere periode bezien, sinds 2009, is de feitelijke duur van rechtszaken duidelijk verkort. Die verbetering stagneerde echter bij de rechtbanken in de laatste jaren. In 2014 en 2015 is de duur van rechtszaken in hoger beroep nog wel korter geworden.

De organisatorische belasting om de regionale herindeling tot stand te brengen, en de veranderingen in de organisatiestructuur binnen de gerechten, zijn van invloed geweest op deze uitkomsten. Ook hebben veranderingen in proces-eisen invloed op de duurontwikkeling.

Dat kunnen zeker niet de enige verklaringen zijn, gezien de grote verschillen tussen gerechten in de duur van hetzelfde type rechtszaken. Dat is een indicatie dat een verdere verkorting haalbaar is.

De duur van rechtszaken, van binnenkomst tot afdoening, bij de **rechtbanken** (hoofdstuk 3.2.2) is alles bij elkaar genomen sinds 2013 niet meer verbeterd; per rechtsgebied kan dat wel verschillen. Hoewel de normstellingen voor de duur van rechtszaken bij de rechtbanken vaak niet wordt gehaald, ligt de duur van rechtszaken daar over het algemeen niet ver van af.

DUUR VAN RECHTSZAKEN, RECHTBANKEN 2014-2016	
tussen rechtbanken weinig duurverschil bij:	kantonzaken, behalve mulderzaken kort gedingen en verzoekschriften handel familierechtszaken, behalve 1e OTS-verzoeken strafrecht, behalve raadkamerzaken die niet VH betreffen vreemdelingenrecht
tussen rechtbanken verschillen in duur bij:	handelszaken op tegenspraak faillissementen 1e OTS-verzoeken straf-raadkamerzaken, niet over voorlopige hechtenis mulderzaken bij de kantonrechter bodemzaken 'regulier' bestuursrecht belastingzaken

De verschillen tussen rechtbanken in de duur, zijn bij een aantal typen rechtszaken structureel groot. Over het algemeen lag de duur van rechtszaken gemiddeld in de periode 2014 t/m 2016 in de rechtbanken Overijssel en Den Haag het dichtst bij de duurnormeringen. Het verst daarvan af zat Limburg.

Bij de **gerechtshoven** (hoofdstuk 3.2.4) is de duur van rechtszaken sinds 2013 nog wel enigszins verkort, behalve in Arnhem-Leeuwarden. Nog steeds voldoen gerechtshoven vaak niet aan de duurnormen, behalve bij rechtszaken op het gebied van het familierecht en het belastingrecht.

DUUR VAN RECHTSZAKEN, GERECHTSHOVEN 2014-2016	
kleine verschillen tussen gerechtshoven bij:	familierecht
verschillen tussen gerechtshoven bij:	handelszaken, belastingzaken, strafzaken

Op de meeste rechtsterreinen, behalve het familierecht, zijn de verschillen tussen gerechtshoven in de duur structureel groot. Gemiddeld genomen lag de duur van rechtszaken bij de gerechtshoven in de afgelopen drie jaar in 's-Hertogenbosch en Den Haag het dichtst bij de duurnormeringen. Het verst daarvan af zat Arnhem-Leeuwarden.

Motivering uitspraken strafzaken: Promispercentage (hoofdstuk 3.3)

De Promismethode is een systematiek met criteria om de motivering van vonnissen en arresten in strafzaken te verbeteren. Afgesproken is om minimaal 50 procent van de uitspraken van de Meervoudige Kamer (MK) in strafzaken op te stellen volgens de Promismethode.

Het gebruik van de Promismethode nam in de afgelopen jaren zowel bij rechtbanken als bij gerechtshoven toe. Slechts één rechtbank, Amsterdam, en één gerechtshof, Arnhem-Leeuwarden, haalde in 2016 de norm van 50 procent niet.

PROMISPERCENTAGE 2014 – 2016 (50% norm)		
RECHTBANKEN 68% gemiddeld		
GERECHTSHOVEN 52% gemiddeld		
41%	verschillen tussen gerechten	91%

Het hanteren van de Promismethode varieert per gerecht: bij de rechtbanken lag dat in de periode 2014 t/m 2016 tussen de 41 procent in Amsterdam, boven de 80 procent in Overijssel, Zeeland-West-Brabant, Noord Holland, Gelderland tot 91 procent in Limburg.

Bij de gerechtshoven lag het in die drie jaar tussen de 43 procent in Arnhem-Leeuwarden en 74 procent in 's-Hertogenbosch.

Meervoudige kamer behandeling (hoofdstuk 3.4)

Het deel van de zaken dat door drie rechters, d.w.z. de meervoudige kamer (MK), behandeld wordt, is bij de rechtbanken op de rechtsgebieden familierecht, handelsrecht, bestuursrecht en strafrecht sinds 2007 toegenomen.

MK-AANDEEL RECHTBANKEN 2014 – 2016	
verschillen tussen:	RECHTBANKEN
verschillen tussen:	RECHTSGEBIEDEN

De streefpercentages worden bij de rechtbanken weliswaar geregeld niet behaald, maar de onderliggende doelstelling is wel bereikt. De streefwaarden hebben immers tot scherpere en explicietere selectiecriteria en meer sturing geleid. Wel zijn de verschillen tussen rechtbanken in de mate van behandeling door de meervoudige kamer opvallend groot. Dat kan erop duiden dat er, naast een verschil in (complexiteit van) rechtszaken tussen rechtbanken, op dit gebied toch ook verschillen in beleid bestaan.

De mate van MK-behandeling bij de rechtbanken verschilt ook sterk per rechtsgebied: relatief veel MK bij rijksbelastingzaken, strafzaken en regulier bestuursrecht. Er bestaat enige samenhang tussen de mate van (kosten) productiviteit bij een rechtbank en de mate van MK behandeling in het familie- en handelsrecht. Naarmate een rechtbank dat type zaken vaker door drie rechters laat behandelen is de kostenproductiviteit lager.

MK-AANDEEL GERECHTSHOVEN 2014 – 2016	
kleine verschillen tussen:	GERECHTSHOVEN

Het MK-aandeel van de hoven ligt boven de 90 procent en de verschillen tussen hoven zijn op dit punt gering.

Permanente educatie (hoofdstuk 3.5)

Voor de mate van permanente educatie (PE) is een norm vastgesteld die inhoudt dat elke rechter of raadsheer minimaal 90 uur verspreid over drie jaar aan opleiding besteedt. Het kengetal geeft aan welk deel van de rechters aan deze norm voldeed. Drie kwart (75%) van de rechters bij rechtbanken voldeed aan de norm en ruim twee derde (68%) van de raadsheren bij de hoven. De omvang van de permanente educatie van rechters en raadsheren ligt daarmee op ongeveer hetzelfde niveau als in 2011.

In gerechten waar de mate van PE hoog is bij rechters of raadsheren is deze over het algemeen ook hoog bij de juridische medewerkers in dat gerecht.

MATE PERMANENTE EDUCATIE RECHTERS RECHTBANKEN 2014 – 2016		
kleine verschillen tussen RECHTBANKEN (twee extremen)		
65%	70% tot 79% gemiddeld	87%

De onderlinge verschillen tussen rechtbanken in de mate van permanente educatie van rechters, zijn over het algemeen beperkt: de mate van PE lag in de jaren 2014 t/m 2016 gemiddeld rond de 75%. Wel zijn er twee uitschieters: Oost-Brabant met 65 procent en Midden-Nederland met 87 procent.

De mate van PE bij een rechtbank vertoont overigens geen verband met de (kosten) productiviteit bij die rechtbank.

MATE PERMANENTE EDUCATIE RAADSHEREN GERECHTSHOVEN 2014 – 2016		
verschillen tussen GERECHTSHOVEN		
55%	68% gemiddeld	77%

De verschillen tussen gerechtshoven in de mate van permanente educatie van raadsheren zijn structureel groot. Het liep in de jaren 2014 t/m 2016 samen genomen, uiteen van 55 procent in Arnhem-Leeuwarden tot 77 procent in Den Haag.

Publicatiegraad van uitspraken in rechtszaken (hoofdstuk 3.6)

Het aantal op rechtspraak.nl gepubliceerde uitspraken in rechtszaken is in de afgelopen jaren sterk toegenomen van circa 17 op de duizend in 2007 tot ruim 25 op de duizend in 2016.

De publicatiegraad, d.w.z. het aantal gepubliceerde uitspraken gedeeld op het aantal rechtszaken nam in diezelfde periode nog sterker toe van 19 per duizend in 2007 naar 35 per duizend zaken in 2016, rechtbanken en gerechtshoven samengenomen.

PUBLICATIEGRAAD 2014 – 2016 (per duizend zaken)		
verschillen tussen RECHTBANKEN		
12	17 gemiddeld	24

De onderlinge verschillen tussen rechtbanken hierin zijn groot. Gemiddeld was het in de jaren 2014 t/m 2016 bij de rechtbanken 17 op de duizend uitspraken.

Rechtbank Overijssel publiceerde in die periode relatief veel, 24 per duizend zaken en Rotterdam relatief weinig, 12 per duizend.

De publicatiegraad bij een rechtbank blijkt niet samen te hangen met de grootte van een rechtbank of de productiviteit bij een rechtbank.

PUBLICATIEGRAAD 2014 – 2016 (per duizend zaken)		
verschillen tussen GERECHTSHOVEN		
91	132 gemiddeld	196

In de periode 2014 t/m 2016 publiceerden de gerechtshoven 132 op de duizend uitspraken. Gerechtshof Amsterdam het meest, 196 per duizend zaken en hof Den Haag relatief weinig, 91 per duizend.

Klachten (hoofdstuk 3.7)

Het aantal klachten over de gerechten is de laatste jaren sterk toegenomen, van ruim 1.400 in 2011 tot ruim 2.400 in 2016. Afgezet tegen de totale zaak stroom van circa 1,6 miljoen, is het klachtenniveau nog steeds gering.

In 2016 bleek ongeveer 22 procent van de klachten gegrond. Dat zijn gemiddeld 3,3 gegronde klachten per 10.000 rechtszaken of gemiddeld 31 gegronde klachten per gerecht.

GEGRONDE KLACHTEN 2014 – 2016 (per tienduizend zaken)		
verschillen tussen RECHTBANKEN		
0,9	2,8 gemiddeld	4,6

De laatste drie jaar bij elkaar genomen, had Rechtbank Midden-Nederland relatief het meest te maken met gegronde klachten: 4,6 per tienduizend zaken. Ook in Oost-Brabant lag het klachtenniveau relatief hoog met 4,1 per tienduizend.

Het minste aantal gegronde klachten waren er in Limburg (0,9 per tienduizend), Overijssel (1,0) en Zeeland-West-Brabant (1,6).

Verhoudingsgewijs hadden de afgelopen drie jaar rechtbanken waar de kosten per zaak relatief laag waren, wat vaker te maken met (gegronde) klachten.

GEGRONDE KLACHTEN 2014 – 2016 (per tienduizend zaken)		
verschillen tussen GERECHTSHOVEN		
3,8	5,3 gemiddeld	7,1

Van de gerechtshoven was het aantal gegronde klachten in Den Haag relatief klein (3,8 per tienduizend zaken) en in Amsterdam relatief groot (7,1 per tienduizend).

Wrakingen (hoofdstuk 3.8)

Het aantal wrakingsverzoeken is tot 2012 van jaar tot jaar toegenomen. Sinds 2012 fluctueert het tussen 660 en 620 per jaar, met als uitzondering 2015 toen het aantal wrakingsverzoeken met 713 hoger was dan ooit.

Slechts in een klein deel blijkt er terecht gewraakt te zijn. In 2016 is 25 keer een wrakingsverzoek gehonoreerd. Het fluctueert door de jaren heen tussen de 15 en de 42 keer per jaar.

Gebruik van mediation (hoofdstuk 3.9)

Het aantal mediations binnen de Rechtspraak nam tot en met 2010 toe, toen er ruim 3.900 van start gingen. In 2011 nam dat plotseling zeer sterk af. Sinds 2013 is sprake van een verder dalende trend tot circa 2.400 in 2016, alle gerechten samen genomen. In hoofdstuk 3.9 zijn de factoren besproken die bij deze afname een rol speelden.

Het percentage van de mediations dat (geheel of gedeeltelijk) slaagde, is sinds 2012 toegenomen en ligt de laatste drie jaar op rond de 59 procent. Vooral de mediations in strafzaken kennen een hoog slagingspercentage.

MEDIATION 2014 – 2016 (per duizend rechtszaken)		
verschillen tussen RECHTBANKEN		
1,1	3,3 gemiddeld	5,2

De omvang van (geheel of gedeeltelijk) met succes afgeronde mediations verschilt per rechtbank. Gemiddeld was in de laatste drie jaar bij rechtbanken het aantal met succes afgeronde mediations op het aantal rechtszaken 3,3 op de duizend.

Verhoudingsgewijs het grootste aantal met succes afgeronde mediations vond plaats in de rechtbanken Noord-Holland (5,2 op de duizend rechtszaken), Midden-Nederland en Rotterdam. Het laagst was dat in rechtbank Noord-Nederland (1,1 op de duizend rechtszaken), Limburg en Gelderland.

Deze verschillen tussen rechtbanken zijn voornamelijk het gevolg van verschillen in de mate van gebruik van mediation en niet het gevolg van verschillen in de kans van slagen; het slagingspercentage verschilde weinig per rechtbank.

MEDIATION 2014 – 2016 (per duizend rechtszaken)		
verschillen tussen GERECHTSHOVEN		
1,9	4,1 gemiddeld	9,1

Bij de gerechtshoven loopt de omvang van succesvolle mediations van 1,9 op de duizend zaken in Den Haag tot 9,1 in 's-Hertogenbosch. Ook bij gerechtshoven zijn deze verschillen voornamelijk het gevolg van verschillen in de mate van mediation.

Appelpercentages (hoofdstuk 3.10)

Ontwikkeling in de mate van hoger beroep

Over een middellange periode bezien, 2009 t/m 2016, is bij de meeste rechtszaaktypen de mate van hoger beroep (appel) stabiel of neemt soms licht af. Alleen bij de volgende rechtszaken is dat toegenomen:

- strafzaken kinderrechter
- rechtszaken over rijksbelastingen
- WOZ-zaken (waardering onroerende zaken)

De mate van appel in het **civiele recht** is sinds 2009 in grote lijnen ongeveer gelijk gebleven. Men ging weliswaar sinds 2012 steeds vaker in hoger beroep in handelszaken van vonnissen van de civiele rechter (d.w.z. de niet-kantonzaken), maar dat was het gevolg van de competentiewijziging waardoor de handelszaken met een relatief gering financieel belang niet meer door de civiele rechter worden behandeld maar door de kantonrechter.

In het **strafrecht** is de mate van hoger beroep vrij stabiel. Alleen van vonnissen van de kinderrechter is men sinds 2009 wat vaker in hoger beroep gegaan.

Over het algemeen wordt het hoger beroep in strafzaken steeds minder vaak ingetrokken, waardoor het aandeel strafzaken dat in hoger beroep nogmaals moet worden behandeld wel licht toeneemt.

In het **reguliere bestuursrecht**, d.w.z. bestuursrecht met uitzondering van belastingrecht en vreemdelingenrecht, neemt het aandeel zaken dat in hoger beroep nogmaals moet worden behandeld sinds 2009 licht af, vooral omdat het hoger beroep steeds vaker wordt ingetrokken.

Van vonnissen in **rijksbelastingzaken** gaat men weliswaar vaker in hoger beroep, maar daar worden hoger beroepen steeds vaker later ingetrokken.

De behandeling van **WOZ-zaken** moet steeds vaker in hoger beroep worden overgedaan.

De mate van hoger beroep bij **vreemdelingenzaken** is stabiel.

Verschillen in de mate van hoger beroep

De omvang van hoger beroep loopt uiteen al naar gelang het type geschil.

Vooraf van vonnissen in geschillen met de overheid gaat men relatief vaak in hoger beroep:

- ambtenarenzaken 46%,
- rijksbelastingzaken 50%
- (verlengde) asielprocedures 50%.

Men gaat het minst in hoger beroep van vonnissen in overtredingszaken, ruim 3%, en van uitspraken op het gebied van het familierecht, 5%.

MATE VAN APPEL 2014 – 2016	
kleine verschillen tussen rechtbanken bij:	de algemene asielprocedure
verschillen tussen rechtbanken bij:	alle rechtsgebieden, behalve de asielprocedures

Er bestaan structureel grote verschillen tussen de elf rechtbankregio's in de mate van hoger beroep bij eenzelfde type rechtszaak. Alleen bij asielprocedures waren de verschillen tussen rechtbanken in de mate van appel beperkt.

Over het algemeen bleek er weinig samenhang tussen het appelpercentage bij de ene zaakgroep binnen een rechtbank en het appelpercentage bij een andere zaakgroep.

Uitzondering vormden de misdrijf-strafzaken; bij rechtbanken met een hoge mate van appel van vonnissen van de politierechter bleek men ook relatief vaak in hoger beroep te gaan van vonnissen van de kinderrechter of van vonnissen van de meer-voudige kamer.

Er zijn geen gegevens beschikbaar waaruit opgemaakt kan worden wat de specifieke oorzaken zijn voor ontwikkelingen in de mate van hoger beroep of voor de gevonden verschillen tussen regio's in appelpercentages. Zo wordt niet systematisch bijgehouden of en in hoeverre de hoger beroepsrechter een wezenlijk andere uitspraak doet dan de rechter in eerste aanleg. Verder zitten in de berekende appelpercentages ook de hoger beroepen die later zijn ingetrokken; gemiddeld ongeveer één op de vijf. Het intrekingsaandeel is helaas niet per rechtbank bekend.

2.2 Samenvatting kengetallen productie en financiën

Financieel resultaat en productiviteit (hoofdstuk 4.3)

De meeste rechtbanken, behalve Oost-Brabant, hadden in 2016 een negatief financieel resultaat (leden verlies).

KOSTENPRODUCTIVITEIT 2014 – 2016 (afwijkingen van bekostigingsnormen)		
beperkte verschillen tussen RECHTBANKEN		
-11%	-5% gemiddeld	+2%

De laatste jaren, 2014 t/m 2016, ligt de kostenproductiviteit bij de rechtbanken circa 5 procent beneden de bekostigingsnormen; dat betekent dat de kosten er circa 5 procent hoger zijn dan die bekostigingsnormen. De verschillen in (kosten) productiviteit⁵ tussen rechtbanken zijn gemiddeld genomen niet groot en zijn niet meerjarig hetzelfde: dit betekent dat over het algemeen niet telkens dezelfde gerechten jarenlang een hoge of lage productiviteit kennen.

De productiviteit is in de laatste drie jaar bovengemiddeld in Oost-Brabant, Midden-Nederland en Gelderland. Met andere woorden: de kosten zijn bij deze rechtbanken verhoudingsgewijs laag.

Relatief hoge kosten per zaak zijn er de laatste drie jaar bij de rechtbanken Limburg, Overijssel, Noord-Holland en Noord-Nederland; tot circa 11% meer kosten dan volgens de bekostigingsnormen.

KOSTENPRODUCTIVITEIT 2014 – 2016 (afwijkingen van bekostigingsnormen)		
beperkte verschillen tussen GERECHTSHOVEN		
-11%	0% gemiddeld	+9%

Van de gerechtshoven was bij hof 's-Hertogenbosch de kostenproductiviteit uitzonderlijk hoog (9 procent boven het gemiddelde), maar dat lijkt een incidentele uitkomst als gevolg van de (relatief goedkope) afhandeling in 2016 van een cluster gelijke belastingzaken.

Bij Hof Den Haag was de efficiency structureel bovengemiddeld. Daar valt vooral de efficiency bij de afhandeling van civiele zaken op.

De kosten in Arnhem-Leeuwarden liggen ongeveer gelijk aan de bekostigingsnormen en bij hof Amsterdam zijn de kosten per zaak structureel hoger dan gemiddeld.

5 Een hoge (kosten)productiviteit betekent dat de kosten per (vergelijkbare) zaak gemiddeld laag zijn en een lage productiviteit dat de kosten per zaak hoog zijn.

Samenhang productiviteit en andere kengetallen

Er was geen duidelijke en meerjarige samenhang te zien tussen de mate van kostenproductiviteit bij een rechtbank en de uitkomsten op de verschillende kwaliteitskengetallen bij die rechtbank. Dit is een indicatie dat er over het algemeen geen uitruil plaatsvindt tussen kwaliteit en productiviteit.

Uitzondering vormde de mate van behandeling van handelszaken en familierechterlijke zaken door drie rechters. Naarmate dat bij rechtbanken vaker plaatsvond nam de kostenproductiviteit af.

Evenmin blijkt er een samenhang te zijn tussen (kosten)productiviteit en kengetallen die personeel en organisatie betreffen, zoals ziekteverzuim, aandeel rechters en leeftijdsopbouw.

Grotere rechtbanken bleken in de eerste jaren na de start van de herziening van de gerechtelijke kaart (HGK) gemiddeld genomen wat efficiënter dan kleinere. Dat verband is echter in 2016 verdwenen. Bij deze uitkomst dient men voor ogen te houden dat de overgangseffecten van de HGK, bij de drie grootste rechtbanken over het algemeen kleiner waren dan bij de meeste kleine of middelgrote rechtbanken.

Afgedane zaken versus nieuw ingestroomde (hoofdstuk 4.1)

Volume AFGEDANE ZAKEN / NIEUW AANGEBRACHTE, 2014 – 2016		
beperkte verschillen tussen RECHTBANKEN		
100%	101% gemiddeld	102%

Bij rechtbanken lag in de jaren 2014 t/m 2016 het aantal afgedane zaken jaarlijks gemiddeld één procent boven het aantal nieuw aangebrachte. Bij geen van de rechtbanken liep de totale werkvoorraad op.

Volume AFGEDANE ZAKEN / NIEUW AANGEBRACHTE, 2014 – 2016		
beperkte verschillen tussen GERECHTSHOVEN		
97%	101% gemiddeld	106%

Ook bij de gerechtshoven is in de periode 2014 t/m 2016 het aantal afgedane zaken één procent groter dan het aantal nieuw aangebrachte. Twee hoven staken er duidelijk bovenuit, Amsterdam en Den Haag met gemiddeld zes procent per jaar meer afgedane zaken dan nieuw aangebrachte.

In Arnhem-Leeuwarden (97%) en 's-Hertogenbosch (98%) valt nog een inhaalslag te maken.

Bij de Centrale Raad van Beroep (CRvB) liep in de periode 2014 t/m 2016 de werkvoorraad op.

Bij het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) nam in 2014 de werkvoorraad sterk af, maar die is in 2016 weer sterk opgelopen.

2.3 Samenvatting kengetallen personeel en organisatie

Ziekteverzuim bij rechtbanken (hoofdstuk 5.1)

ZIEKTEVERZUIM RECHTERS 2014 – 2016		
verschillen tussen RECHTBANKEN		
1,9%	3,4% gemiddeld	5,3%

Het ziekteverzuim bij rechters in de rechtbanken was in de periode 2014 t/m 2016 gemiddeld 3,4 procent. Dat is relatief hoog in vergelijking met het verleden. De verschillen tussen rechtbanken in de hoogte van het ziekteverzuim bij rechters, zijn groot en structureel van aard. In de rechtbanken Limburg (5,3%) en Amsterdam (4,3%) is het gemiddeld relatief hoog en in Den Haag (1,9%) en Noord-Nederland (2,2%) relatief laag.

ZIEKTEVERZUIM ONDERSTEUNEND PERSONEEL 2014 – 2016		
verschillen tussen RECHTBANKEN		
4,4%	5,4% gemiddeld	6,7%

Het ziekteverzuim van het juridisch en administratief ondersteunend personeel bij de rechtbanken was gemiddeld in 2014 t/m 2016, 5,4 procent. Dat is voor die beroepsgroep aan de hoge kant.

De verschillen tussen rechtbanken in de hoogte van het ziekteverzuim bij (juridisch en administratief) ondersteunend personeel, zijn groot en structureel van aard. In de rechtbanken Noord-Nederland (6,7%), Limburg (6,7%) en Amsterdam (6,0%) is het relatief hoog en in Den Haag (4,4%), Overijssel (4,5%) en Zeeland-West-Brabant (4,6%) relatief laag.

Ziekteverzuim bij gerechtshoven en colleges (hoofdstuk 5.2)

ZIEKTEVERZUIM RAADSHEREN 2014 – 2016 HOVEN, CRvB en CBb		
verschillen tussen HOVEN/APPELCOLLEGES		
2,1%	2,8% gemiddeld	3,8%

Het ziekteverzuim bij raadsheren⁶ in de gerechtshoven was in de periode 2014 t/m 2016 gemiddeld 2,8 procent. Het ziekteverzuim liep uiteen van 2,1 bij gerechtshof Den Haag tot 3,8 procent bij het CBb.

ZIEKTEVERZUIM ONDERSTEUNEND PERSONEEL 2014 – 2016 HOVEN, CRvB en CBb		
verschillen tussen HOVEN/APPELCOLLEGES		
3,9%	5,0% gemiddeld	5,8%

Het ziekteverzuim bij het juridisch en administratief ondersteunend personeel bij hoven en colleges samen genomen was in de periode 2014 t/m 2016 gemiddeld 5,0 procent.

Ook de gerechtshoven/bijzonder colleges verschilden in de afgelopen drie jaar van elkaar in de mate van ziekteverzuim bij het ondersteunend personeel. In gerechtshof Amsterdam (5,8%) was dit het hoogst en bij gerechtshof Den Haag (3,89) het laagst.

⁶ Raadsheren zijn rechters bij gerechtshoven en bijzondere colleges.

Samenstelling rechterlijk personeel (hoofdstuk 5.3)

Leeftijdsopbouw

De leeftijd van rechters en raadsheren is de laatste jaren opgelopen.

Vooraf de groep van 50 jaar en ouder is toegenomen:

- bij rechtbanken van 47 procent in 2010 tot 57 procent in 2016
- bij gerechtshoven van 74 procent in 2010 tot 84 procent in 2016.

Aandeel rechters en raadsheren

AANDEEL RECHTERS 2014 – 2016		
kleine verschillen tussen RECHTBANKEN		
21%	22% gemiddeld	24%

Het aandeel rechters op de totale personeelsomvang bij rechtbanken was in de periode 2014 t/m 2016 gemiddeld 22 procent. Tussen rechtbanken verschilt het aandeel rechters weinig. Ook varieerde het aandeel rechters in de loop van de jaren over het algemeen weinig.

AANDEEL RAADSHEREN, 2014 – 2016 GERECHTSHOVEN, CRvB en CBb		
verschillen tussen HOVEN/APPELCOLLEGES		
33%	37% gemiddeld	55%

Bij de gerechtshoven nam het aandeel raadsheren op het totale personeel toe van 35 procent in 2010 naar circa 38 procent in 2016. Gemiddeld was het 37 procent in de periode 2014 t/m 2016. De variatie daarin tussen de afzonderlijke hoven is structureel groot.

Aandeel vrouwen bij rechters en raadsheren

AANDEEL VROUWEN, RECHTERS 2014 – 2016		
verschillen tussen RECHTBANKEN		
44%	60% gemiddeld	72%

Het aandeel vrouwelijke rechters bij de rechtbanken neemt toe, van 55 procent in 2010 naar circa 61 procent in 2016. Gemiddeld in de afgelopen drie jaar was het 60 procent.

De verschillen daarin tussen rechtbanken zijn structureel groot: van 44 procent vrouwen in Overijssel tot 72 procent in Noord-Holland.

AANDEEL VROUWEN, RAADSHEREN 2014 – 2016 GERECHTSHOVEN, CRvB en CBb		
verschillen tussen HOVEN/APPELCOLLEGES		
42%	47% gemiddeld	57%

Ook het aandeel vrouwelijke raadsheren bij de gerechtshoven en de bijzondere colleges neemt toe, van 40 procent in 2010 naar 48 procent in 2016. Gemiddeld in de afgelopen drie jaar was het 47 procent.

Tussen gerechtshoven waren de verschillen minder groot dan bij de rechtbanken: het varieerde van 42 procent in Arnhem-Leeuwarden tot 50 procent in Den Haag. Bij de CRvB is het 57 procent.

3 Kwaliteitskengetallen

Het begrip ‘kwaliteit van rechtspraak’ omvat vele deelaspecten, waarbij het ene beter te meten is dan het andere. De kengetallen voor de gerechten bestrijken een aantal belangrijke onderdelen van de kwaliteit van het rechtspreken en van het functioneren van de Rechtspraak, maar niet alles en niet bij alle uitkomsten valt een rechtstreekse conclusie te trekken over de mate van kwaliteit van rechtspreken.

Van de door procespartijen gepercipieerde kwaliteit van het rechtspreken, geven de periodiek uitgevoerde klantwaarderingsonderzoeken een goede indicatie, vooral vergelijkenderwijs, zoals hoofdstuk 3.1 laat zien.

Echter, hoe vaak uitspraken juridisch correct zijn, is met de geregistreerde gegevens niet meetbaar. Wel wordt de mate van appel in kaart gebracht, maar die is van veel meer factoren afhankelijk dan alleen de kwaliteit van een vonnis; meer daarover in hoofdstuk 3.10.

De snelheid waarmee een uitspraak tot stand komt is een belangrijke kwaliteitsbepalende factor. Hiervan wordt zowel de feitelijke duur gemeten als het oordeel van procespartijen over die duur.

Een vergelijking tussen gerechten in het aantal klachten en wrakingen vindt in de kengetallenrapportage eveneens plaats. Daaruit vallen geen directe conclusies te trekken over (ontwikkelingen in) het kwaliteitsniveau van de rechtspraak, maar de uitkomsten zouden aanleiding kunnen vormen om onderzoek te doen naar oorzaken en verklaringen.

Verder zijn indicatoren ontwikkeld die weliswaar op zichzelf geen directe meting van kwaliteit inhouden, maar die wel een indicatie geven van de mate waarin een middel of instrument wordt ingezet om de kwaliteit te bevorderen.

Het publiceren van belangrijke vonnissen, bijvoorbeeld, is een rechtseenheid bevorderend instrument en de publicatiegraad is om die reden als kwaliteitsindicator opgenomen.

Als een maat voor de inzet van deskundigheidsbevordering is de mate van permanente educatie als kengetal ingevoerd.

Meervoudige kamerbehandeling (behandeling door drie rechters) kan de rechtseenheid en kwaliteit bevorderen. De mate van meervoudig kamerbehandeling (behandeling door drie rechters) wordt daarom in kaart gebracht.

De kwaliteitskengetallen in de kengetallenrapportage zijn:

1. [Tevredenheid van procespartijen over het rechtspreken](#)
2. [Tevredenheid van procespartijen over de procesduur](#)
3. [Lengte van procedures](#)
4. [Bewijsmotivering strafzaken \(Promis\)](#)
5. [Aandeel zaken behandeld door de meervoudige kamer](#)
6. [Permanente educatie](#)
7. [Publicatie van uitspraken](#)
8. [Mediation](#)
9. [Klachten en wrakingen](#)
10. [Appelpercentages](#)

3.1 Tevredenheid over het rechtspreken en over de procesduur

3.1.1 Inleiding

De Rechtspraak laat elke drie jaar bij de gerechten een klantwaarderingsonderzoek (KWO) uitvoeren. Daarin geven professionele procespartijen en burgers die bij een rechtszaak zijn betrokken, hoe tevreden men is over de gang van zaken bij het gerecht waar men procedeerde. De uitkomsten zijn waardevol en vormen aanpakpunten voor verbeteringen binnen de gerechten.

In de periode 2001 – 2004 zijn voor de eerste keer dergelijke onderzoeken gehouden. Vervolgens in de periode 2005 – 2007. Het derde meetpunt was 2011 en het vierde 2014.⁷ Vanaf 2011 vinden de onderzoeken elke drie jaar bij alle gerechten op dezelfde wijze en gelijktijdig plaats. De eenduidigheid, vergelijkbaarheid en bruikbaarheid van de uitkomsten zijn daardoor verbeterd. Verschillen met de uitkomsten bij een rechtbank of gerechtshof van eerdere metingen vóór 2011 zouden deels het gevolg kunnen zijn van andere methodes en vraagstellingen.

De geënquêteerden zijn onderscheiden naar enerzijds professionele partijen en anderzijds rechtzoekenden en verdachten. De professionals zijn advocaten, officieren van justitie, advocaten-generaal, deurwaarders, professioneel gemachtigden (van bijvoorbeeld gemeenten), rechtshulpverleners, de IND, UWV, de Raad voor de Kinderbescherming, de Sociale Verzekeringsbank, Reclassering Nederland, Bureaus Jeugdzorg, de Belastingdienst en enkele overige klanten.

Rechtzoekenden zijn mensen die bij een rechtszaak zijn betrokken. Dit kunnen gedaagden, (niet gedetineerde) verdachten, verzoekers, verweerders en eisers zijn. Zowel burgers als afgevaardigden van een bedrijf (zoals de bedrijfsjurist) kunnen in een zaak de rechtzoekende zijn. Ook belastingadviseurs bij belastingrechtzaken worden onder de rechtzoekenden gerekend, aangezien de betrokkene zelf vaak afwezig is. Het gaat hierbij niet om de belastinginspecteurs van de Belastingdienst; die worden tot de groep professionals gerekend.

Niet geënquêteerd zijn gedetineerden, personen bij een vreemdelingenrechtszaak, kinderen onder de 18 jaar en belanghebbenden zoals getuigen, slachtoffers⁸, deskundigen en bezoekers.

Dat de uitkomsten zijn weergegeven in het percentage tevreden⁹ wil niet zeggen dat de rest ontevreden is, aangezien een aanzienlijke groep neutraal scoort.

De mate van tevredenheid van rechtzoekenden houdt ook verband met de (verwachte) uitspraak. Bij een voor de rechtzoekende (naar verwachting) voordelige uitspraak is deze beduidend vaker tevreden over het functioneren van de Rechtspraak dan bij een voor hem (naar verwachting) nadelige uitspraak; 90 procent en respectievelijk 62 procent.

Men kon in het KWO zijn tevredenheid aangeven over verschillende thema's, zoals over het rechterlijk functioneren (deskundigheid, onpartijdigheid, bejegening partijen en voorbereiding op de zaak), de uitspraak, de doorlooptijd, de bereikbaarheid, de ontvangst, de administratieve contacten en de uitleg over het verloop van de procedure.

De KWO-uitkomsten die als kengetallen van de gerechten worden gebruikt betreffen alleen

- **het rechtspreken** (rechterlijk functioneren en uitspraak)¹⁰
- **de procesduur**.

In hoofdstuk 3.1.2 is het landelijke beeld te vinden van de tevredenheid over de gerechten in het algemeen en in 3.1.3 over het rechtspreken in het bijzonder. De tevredenheid over het rechtspreken bij de afzonderlijke rechtbanken en afzonderlijke gerechtshoven wordt behandeld in 3.1.4 en 3.1.5. De tevredenheid over de procesduur is beschreven in hoofdstuk 3.1.6.

7 Voor de rapportage, zie www.rechtspraak.nl/Organisatie/Publicaties-En-Brochures/ onder 'Kwaliteit van de Rechtspraak'.

8 Vanaf 2017 worden ook slachtoffers meegenomen in het onderzoek.

9 Tevreden en zeer tevreden.

10 In het kengetal 'tevredenheid over het rechtspreken' zijn de uitkomsten voor de verschillende aspecten van het rechterlijk functioneren (onpartijdigheid, deskundigheid en bejegening) en de uitspraak (begrijpelijkheid en onderbouwing) samengevoegd. De algemene vraag naar de tevredenheid over de manier waarop de rechter met de rechtzoekende en de professionele partij omgaat, is hierin niet meegenomen.

3.1.2 Algemene tevredenheid over de gerechten, landelijk beeld

Aan rechtzoekenden en professionals is in 2014 de volgende algemene vraag gesteld: “Alles bij elkaar genomen: hoe tevreden bent u over de gang van zaken bij dit gerecht?”

Een overgrote meerderheid van rechtzoekenden, 84 procent, is tevreden over het functioneren van de Rechtspraak bij de gerechten: Een kleine minderheid, 5 procent, van de rechtzoekenden is ontevreden.

Er is sprake van een lichte toename van de tevredenheid in vergelijking met 2011 toen 81 procent tevreden was (en 6 procent ontevreden). Overall zijn de resultaten vergelijkbaar met of beter dan die uit 2011.

Ruim twee derde, 70 procent, van de professionals was in 2014 tevreden over het functioneren van de Rechtspraak bij de gerechten. Een op de tien professionals was ontevreden.

De mate van tevredenheid verschilt al naar gelang het type rechtsgebied, maar de verschillen zijn gering.

Professionals zijn verhoudingsgewijs vaker tevreden over de rechtsgebieden vreemdelingenrecht (75 procent), bestuur & belasting (73 procent) en civiel-kanton (72 procent) en verhoudingsgewijs minder tevreden over civiel-handel (67 procent).

Bekijken we de waardering van professionals over een langere periode dan zien we het volgende:

- in de periode 2001 t/m 2004	74% tevreden (6% ontevreden)
- in de periode 2005 t/m 2007	81% tevreden (4% ontevreden)
- in 2011	73% tevreden (10% ontevreden)
- in 2014	70% tevreden (10% ontevreden).

De waardering door professionals houdt in vergelijking met het KWO uit 2011 een zeer geringe afname in; van 73 procent tevreden (10 procent ontevreden) in 2011 naar 70 procent tevreden (10 procent ontevreden) in 2014.

In vergelijking met de periode 2001 t/m 2004 is eveneens sprake van een zeer geringe afname. Deze daling heeft vooral te maken met de licht afgenomen waardering door de advocatuur. In de periode 2001 t/m 2004 was 72 procent van de advocatuur tevreden (8 procent ontevreden) en in 2014 was nog maar 67 procent tevreden (11 procent ontevreden).

3.1.3 Tevredenheid over het rechtspreken, landelijk beeld

Het kengetal tevredenheid over *het rechtspreken* is samengesteld uit de waardering voor:

- *het rechterlijk functioneren én*
- *de uitspraak.*

Van alle items in het KWO was de waardering voor het rechterlijk functioneren het grootst, 89 procent van de rechtzoekenden en 79 procent van de professionals.

In tabel 1 is de **tevredenheid over het rechtspreken** onderscheiden naar vier deelonderwerpen:

- de onpartijdigheid van de rechter(s)
- de deskundigheid van de rechter(s)
- de bejegening door de rechter(s)
- de uitspraak

Uit tabel 1 (één na laatste kolom) blijkt dat in 2014 ruim driekwart, 77 procent, van de professionals tevreden is over het rechtspreken. Zij zijn wat het rechtspreken betreft ongeveer even tevreden over rechtbanken als over gerechtshoven en het CBb. Over de CRvB zijn professionals het meest tevreden, 90 procent.

Rechtzoekenden zijn nog vaker dan professionals tevreden over het rechtspreken, 84 procent, alle gerechten samengenomen. Over het rechtspreken bij de bijzondere colleges waren ze het meest te spreken, meer dan 90 procent.

In grote lijnen was men in 2014 bijna even tevreden over het rechtspreken als in 2011. De tevredenheid van rechtzoekenden over het rechtspreken bij de rechtbanken en de CRvB nam wel licht toe.

Tabel 1: Tevredenheid over het rechtspreken 2014, rechtbanken, hoven en appel-colleges

	onpartij- digheid	deskun- digheid	bejegening door rechter	uitspraak	Totaal recht spreken	2014 t.o.v. 2011
Professionals						
Rechtbanken	78%	79%	79%	67%	76%	=
Gerechtshoven	79%	85%	78%	69%	78%	=
CRvB	92%	98%	88%	81%	90%	+
CBb	75%	79%	81%	63%	74%	-
TOTAAL professionals	79%	81%	79%	67%	77%	=
Rechtzoekenden						
Rechtbanken	83%	88%	88%	78%	84%	+
Gerechtshoven	80%	87%	85%	66%	79%	=
CRvB	92%	98%	93%	-	93%	+
CBb	91%	88%	95%	-	91%	=
TOTAAL rechtzoekenden	82%	88%	88%	77%	84%	+
TOTAAL	81%	85%	83%	72%	80%	=

Vergelijking 2014 – 2011: gelijk als verschil minder dan 3 procentpunten is t.o.v. 2011

Onpartijdigheid en deskundigheid (tabel 1, 1e en 2e kolom)

Onpartijdigheid en deskundigheid behoren tot de kernwaarden van de Rechtspraak.

Men was vaak, 81 procent, tevreden over de onpartijdigheid en nog vaker, 85 procent, over de deskundigheid. Over de deskundigheid bij de gerechtshoven en de CRvB was men het meest tevreden.

Rechtzoekenden zijn iets vaker dan professionals tevreden over de onpartijdigheid en deskundigheid.

Bejegening door de rechter (tabel 1, 3e kolom)

De meting van de tevredenheid over de bejegening door de rechter is gesplitst in de volgende onderwerpen:

- de ruimte die de rechter biedt aan procespartij om zijn verhaal te doen,
- het luisteren door de rechter naar de standpunten,
- het inleven door de rechter in de situatie,
- de begrijpelijkheid van het besprokene.

Men is vaak, 83 procent, tevreden over de bejegening: rechtzoekenden nog vaker dan professionals. De rechtzoekenden waren bijzonder tevreden over de bejegening bij rechtbanken, 88 procent, en gerechtshoven, 85 procent. De waardering van hen over de bejegening bij het CBb en de CRvB stak daar nog eens bovenuit met rond de 94 procent. De CRvB kreeg de hoogste waarderingscijfers voor de bejegening.

Uitspraak (tabel 1, 4e kolom)

De tevredenheid over de uitspraak is gemeten door te vragen naar:

- de begrijpelijkheid van de beslissing,
- de motivering van of uitleg bij de beslissing en
- de rechtseenheid, *alleen gevraagd aan professionals*.

Van de professionals was ongeveer tweederde, 67 procent, tevreden over de (begripelijkheid, motivering en rechtseenheid van de) uitspraak. Over de rechtbanken waren ze in dat opzicht ongeveer even vaak tevreden als over de gerechtshoven.

Het aantal rechtzoekenden dat iets kon zeggen over de uitspraak was over het algemeen laag¹¹. Vergelijkingen tussen gerechten dienen daarom op dit punt met voorzichtigheid gehanteerd te worden. Bij de bijzondere colleges was het aantal mensen dat iets over de uitspraak konden zeggen zo laag dat daar geen uitkomst is gegeven.

Van de rechtzoekenden was 77 procent tevreden over de motivering en begrijpelijkheid van de uitspraak. Over de hoven waren zij op dit punt veel minder vaak tevreden, 66 procent, dan over de rechtbanken, 78 procent.

Ten slotte is gebleken dat rechtzoekenden voor wie de uitspraak (naar verwachting) gunstig was, significant vaker positief waren over het functioneren van de Rechtspraak dan rechtzoekenden voor wie (naar verwachting) de uitspraak negatief uitpakte. Omgekeerd is van de laatste groep een verhoudingsgewijs groot aandeel ontevreden over het functioneren van de Rechtspraak.

11 Ten tijde van de bevraging hoefde de uitspraak nog niet bekend te zijn.

Motivering van de uitspraak

Professionals

De motivering van de uitspraak gaat over waarom de rechter deze beslissing genomen heeft. Uit tabel 2 blijkt dat de waardering daarvoor in de afgelopen tien jaar aanzienlijk is toegenomen, van 52 procent in 2004 tot 68 procent in 2014.

De motivering van de uitspraken is het sterkst verbeterd bij de rechtbanken en licht nu dicht bij die van gerechtshoven. De waardering voor de motivering van de beslissing blijkt overigens weinig invloed te hebben op de algemene waardering van de professional voor het betreffende gerecht.

Tabel 2: tevredenheid professionals over de motivering van de uitspraak

	2001 t/m 2004	2005 t/m 2007	2011	2014
Rechtbanken	-	57%	66%	68%
Gerechtshoven	-	65%	71%	71%
CRvB	-	-	69%	77%
CBb	-	-	70%	63%
Totaal	52%	59%	66%	68%

Rechtzoekenden

Aan rechtzoekenden is gevraagd naar de begrijpelijkheid en de motivering van de uitspraak. De waardering daarvoor was bij de rechtbanken met 78 procent vrijwel even hoog als in het vorige onderzoek uit 2011, 77 procent. De waardering van rechtzoekenden voor de gerechtshoven op dit punt daalde van 73 procent naar 66 procent.

Uit analyses is gebleken dat de mate waarin rechtzoekenden tevreden zijn over de motivering van de beslissing van invloed was op de algemene waardering. Betere motivering leidde tot een betere algemene waardering van rechtzoekenden.

Rechtseenheid

Rechtseenheid heeft niet alleen ten doel gelijke gevallen gelijk te behandelen, maar het vergroot ook de voorspelbaarheid van rechterlijke beslissingen. Het bevindt zich op het spanningsveld tussen 'gelijke monniken, gelijke kappen' en rekening houden met verschillen in te beoordelen zaken.

Bevordering van rechtseenheid vindt bijvoorbeeld plaats door samenwerking tussen rechters gericht op richtinggevende uitspraken of door het maken van afspraken. Dat laatste vooral als het om kwantificeerbare zaken gaat, zoals de hoogte van alimentatie.

Het opleggen van richtlijnen voor de strafmaat is geen optie, omdat rechters onafhankelijk moeten kunnen oordelen. Wel zijn oriëntatiepunten voor straftoemeting vastgesteld. Ze geven weer wat collega's voor soortgelijke feiten in het algemeen opleggen en zijn tot stand gekomen op basis van een inventarisatie van de praktijk en na consultatie van alle gerechten. Het zijn geen voorschriften, maar ze geven ze de rechter houvast bij de beoordeling van de te beoordelen strafzaak, waarin hij vervolgens rekening zal houden met voor die zaak specifieke straf vermeerderende of straf verminderende factoren.

Hoewel de oriëntatiepunten bedoeld zijn voor intern gebruik, kijken advocaten en officieren van justitie er ook naar als ze argumenten zoeken voor een lichtere of zwaardere straf.

In tabel 3 is zichtbaar dat er in de afgelopen jaren, ook in de ogen van professionele partijen die betrokken zijn bij rechtszaken, aanzienlijke vooruitgang is geboekt op het gebied van rechtseenheid. De tevredenheid van professionals daarover nam toe van 38 procent in 2004 tot 61 procent in 2014.

Toch is de tevredenheid over de rechtseenheid in vergelijking met de andere onderdelen van het rechtspreken nog steeds relatief laag. Het hoogst werd de rechtseenheid bij het CBb en de CRvB gewaardeerd.

Tabel 3: tevredenheid professionals over de rechtseenheid

	2001 t/m 2004	2005 t/m 2007	2011	2014
Rechtbanken	-	48%	56%	60%
Gerechtshoven	-	56%	57%	62%
CRvB	-	-	74%	79%
CBb	-	-	79%	67%
Totaal	38%	50%	56%	61%

3.1.4 Tevredenheid over het rechtspreken bij de rechtbanken

Zoals uit tabel 1 al bleek, was in 2014 gemiddeld 80 procent tevreden over de kwaliteit van het rechtspreken bij de rechtbanken, vrijwel gelijk aan de 77 procent in 2011. De lichte toename kwam doordat rechtzoekenden in algemene zin wat vaker tevreden waren dan in 2011 en professionals speciaal over de rechtseenheid meer tevreden waren dan in 2011.

Van de professionals was 76 procent en van de rechtzoekenden 84 procent in 2014 tevreden over de kwaliteit van het rechtspreken bij de rechtbanken.

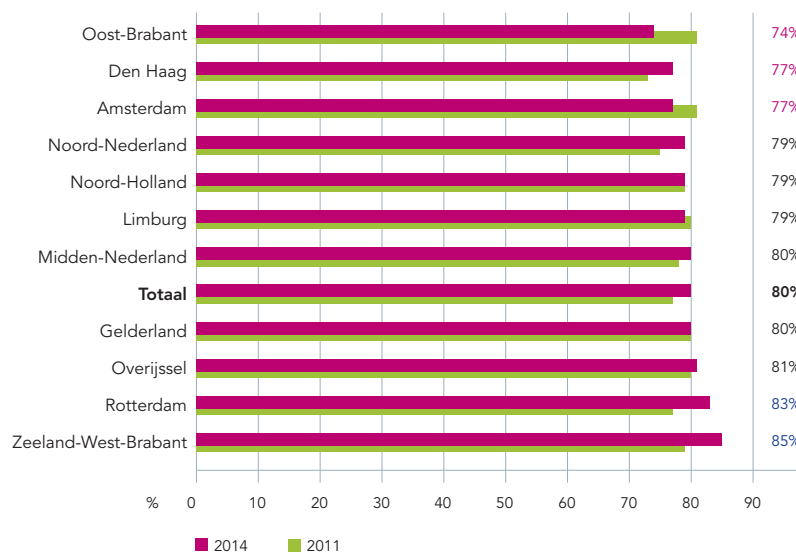
De verschillen tussen rechtbanken in de door procespartijen gepercipieerde kwaliteit van rechtspreken, waren zowel in 2011 als in 2014 klein, zoals uit figuur 1 blijkt. Over het rechtspreken bij de rechtbank Zeeland-West-Brabant was men in 2014 bovengemiddeld tevreden, zowel professionals als rechtzoekenden. De score voor Rotterdam kwam in 2014 boven het landelijk gemiddelde uit, omdat rechtzoekenden er de kwaliteit van rechtspreken bovengemiddeld beoordeelden.

De tevredenheid over het rechtspreken bij de rechtbank Oost-Brabant (74%) lag in 2014 net beneden het landelijk gemiddelde. Dat was het gevolg wat lagere beoordeling van rechtzoekenden van de onpartijdigheid, bejegening en uitspraak. Professionals waren even tevreden over Oost-Brabant als over de andere rechtbanken.

De uitkomst voor Amsterdam (77%) lag in 2014 net beneden het gemiddelde omdat rechtzoekenden daar iets minder dan gemiddeld tevreden waren over onpartijdigheid en bejegening.

De uitkomst voor Den Haag (77%) lag eveneens net beneden het gemiddelde; dat kwam vooral door de beneden gemiddelde tevredenheid van rechtzoekenden over de begrijpelijkheid en motivering van de uitspraak.

Figuur 1: tevredenheid over rechtspreken, rechtbanken

Samenhang tussen ervaren kwaliteit van het rechtspreken en grootte van of efficiency bij de rechtbank?

De mate van tevredenheid over de kwaliteit van rechtspreken in een rechtbank hing niet samen met de grootte van die rechtbank. Evenmin was er verband tussen de mate van efficiency bij een rechtbank en de tevredenheid over de kwaliteit van rechtspreken.

3.1.5 Tevredenheid over het rechtspreken bij gerechtshoven en bijzondere colleges

Gemiddeld was in 2014, zoals uit tabel 1 bleek, 78 procent tevreden over het rechtspreken bij de gerechtshoven. Professionals (78 procent) en rechtzoekenden (79 procent) waren even tevreden over het rechtspreken bij de hoven.

De tevredenheid over het rechtspreken bij de CRvB was, met 91 procent, bijzonder hoog, zowel bij professionals als rechtzoekenden. Ook was de tevredenheid over het rechtspreken bij de CBb met 83 procent, bovengemiddeld hoog. Dit was vooral het gevolg van de relatief hoge waardering van rechtzoekenden. De verschillen tussen de vier gerechtshoven waren klein, zoals uit figuur 2 blijkt.

Figuur 2: tevredenheid over rechtspreken, gerechtshoven en colleges

3.1.6 Tevredenheid over de procesduur bij rechtbanken

De professionals waren in 2014 minder tevreden over de procesduur dan de rechtzoekenden, zoals uit tabel 4 blijkt. In dezelfde tabel is te zien dat de verschillen tussen type gerecht groot zijn. De tevredenheid neemt af van rechtbanken (51 procent) naar gerechtshoven (38 procent) en bijzondere colleges (22 procent). Professionals bleken minder tevreden over de termijn tussen aanbrengen van de zaak en de eerste zitting. Ook bij de vorige meting was die tevredenheid laag en deze is sindsdien landelijk gezien niet vooruitgegaan.

Tabel 4: tevredenheid over procesduur 2014, rechtbanken, hoven en appelcolleges

	professionals	rechtzoekenden	totaal	2014 t.o.v. 2011
Rechtbanken	44%	58%	51%	=
Gerechtshoven	32%	44%	38%	=
CRvB	17%	24%	21%	=
CBb	16%	28%	22%	-

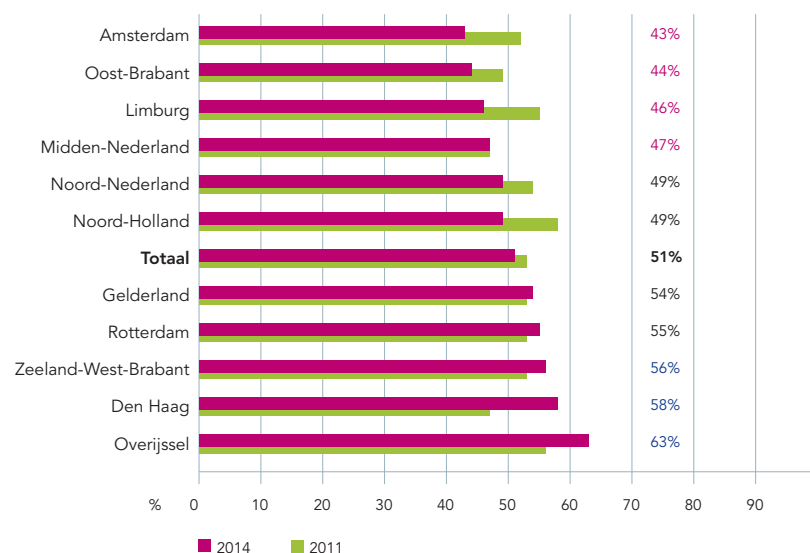
Vergelijking 2014 – 2011: gelijk als verschil minder dan 3 procentpunten is t.o.v. 2011

Figuur 3 maakt duidelijk dat er op dit punt grote verschillen zijn tussen rechtbanken onderling.

Men was bovengemiddeld tevreden over de tijdigheid bij de rechtbanken Overijssel (63 procent), Den Haag (58 procent) en Zeeland-West-Brabant (56 procent).

De tevredenheid over de procesduur in Amsterdam (43 procent), Oost-Brabant (44 procent), Limburg (46 procent) en Midden-Nederland (47 procent) lag duidelijk onder het landelijk gemiddelde.

Figuur 3: tevredenheid over de procesduur, rechtbanken

3.1.7 Samenhang tussen ervaren procesduur en andere kengetallen?

Naarmate de feitelijke duur van rechtszaken bij rechtbanken korter is, zijn professionals ook vaker tevreden over de duur van procedures. Deze samenhang was zowel in 2011 als in 2014 te zien.

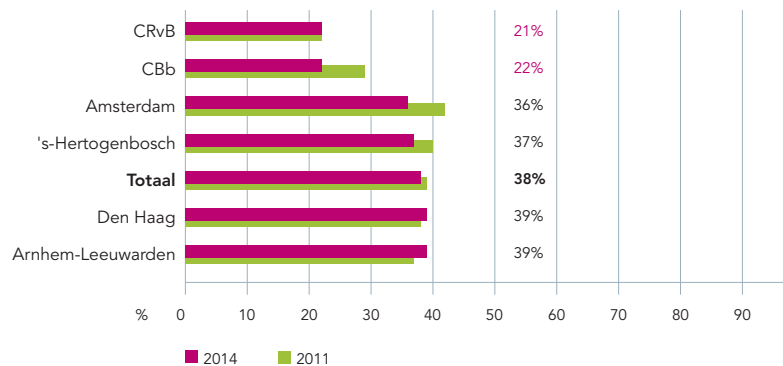
Het oordeel van rechtzoekenden over de procesduur van een rechtbank houdt geen verband met de feitelijke doorlooptijdprestaties bij die rechtbank. Dat is niet onverwacht, aangezien rechtzoekenden alleen de duur van de eigen rechtszaak beoordeelden.

Er is geen verband tussen de grootte van of de efficiency bij de rechtbanken waar men procedeerde en de tevredenheid over de procesduur daar.

3.1.8 Tevredenheid over de procesduur bij gerechtshoven en bijzondere colleges

De tevredenheid over de procesduur is voor alle hoven ongeveer even laag, rond de 38 procent, zoals figuur 4 laat zien. De beide colleges komen het laagst uit.

Figuur 4: tevredenheid over de procesduur, hoven en colleges

3.2 Duur van rechtszaken

3.2.1 Inleiding

Het beheersen en zo kort mogelijk houden van de tijd die een rechtszaak duurt, is maatschappelijk en economisch relevant. Partijen in rechtszaken, burgers en professionele partijen, vinden door de bank genomen tijdige rechtspraak belangrijk en vinden ook dat rechtszaken nu te lang duren. De snelheid van rechtszaken zal dan ook de komende jaren moeten verbeteren. De Rechtspraak wil rechtszaken in zo kort mogelijke tijd afdoen, zonder dat dit ten koste gaat van de aandacht en zorgvuldigheid die de rechter nodig acht. Het doel is om de duur van rechtszaken zodanig te verkorten dat ze in 2020 gemiddeld 40% korter duren dan in 2013.

De rechtszaken die de rechtbanken en gerechtshoven behandelen, zijn opgedeeld in 41 verschillende zaaktypen met ieder een eigen doorlooptijdnormering.

Die norm bestaat uit twee elementen:

- 1) de termijn waarbinnen een zaak afgehandeld dient te zijn, en
- 2) het percentage zaken waarvoor dat moet gelden.

De huidige normen zijn tot stand gekomen o.a. door gebruik te maken van de gerealiseerde doorlooptijden. Voor de rechtbanken vormden daarbij de derde en vierde best presterende rechtbank het referentiepunt voor de norm. Bij de hoven was dit het best presterende hof. Daarnaast is rekening gehouden met wettelijke termijnen en procesreglementen¹².

Het uitgangspunt bij de normstelling is dat het overgrote deel van de zaken binnen een bepaalde tijd moet worden afgehandeld en dat rekening gehouden wordt met een groep procedures die extra lang duren door niet te vermijden complicaties. Bij bijvoorbeeld een norm van 90% binnen 6 maanden is er ruimte voor 10% extra lang durende zaken.

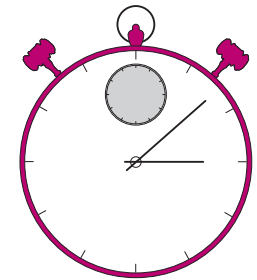
De formulering van de norm op deze wijze heeft het voordeel dat ruimte aanwezig blijft om in incidentele zaken bewust meer tijd te nemen voor de behandeling. Het weergeven en normeren van gemiddelde doorlooptijden geeft minder inzicht in de procesduur dan de gekozen systematiek.

Bij het formuleren van start- en eindpunt van de te normeren doorlooptijd van een gerechtelijke procedure, is gekozen voor het perspectief van de burger/maatschappij; burgers, maatschappij en politiek willen in de eerste plaats geïnformeerd worden over de totale lengte van procedures. De doorlooptijd is daarom gedefinieerd als de totale tijd die verstrijkt tussen het instromen en het uitstromen van een zaak bij één gerechtelijke instantie.

Er is geen onderscheid gemaakt in wat wel en wat niet door de Rechtspraak te beïnvloeden is. De duur van deeltrajecten, zoals mediation of de tijd dat een zaak op verzoek van partijen tijdelijk stilligt, of gewacht moet worden op een uitspraak van het Hof van Justitie, wordt dus niet uit de doorlooptijdmeting gehaald.

De landelijke uitkomsten dienen daarom gelezen te worden in de wetenschap dat de rechter een beperkte invloed heeft op de duur van een procedure. Proceseisen, complexiteit van de zaak en gedrag van partijen zijn belangrijke factoren, die invloed kunnen hebben op het aantal processtappen en de duur tussen die processtappen.

Wel valt op dat de verschillen tussen gerechten in procesduur vaak erg groot zijn. Dat is een sterke indicatie dat bij veel gerechten een substantiële verbetering mogelijk is. Ook vanuit het oogpunt van uniforme rechtstoepassing is het nastrevenswaardig dat de doorlooptijden bij verschillende gerechten minder uiteenlopen dan nu het geval is.

¹² Meer uitleg over de normering en gehanteerde definities is te vinden in bijlage 1.

3.2.2 Landelijk beeld van de duurontwikkeling

Bezien over een lange periode, 2009 – 2016, is de duur van rechtszaken verkort. Die verbetering kwam echter vooral tot stand in de periode tot en met 2011. Vanaf 2012 stagneerde dat.

In vergelijking met 2015 zijn de doorlooptijden bij de **rechtbanken**, alle zaken bij elkaar genomen, vrijwel gelijk gebleven. Enkele afzonderlijke zaak typen (zie tabellen 2a t/m 6a, bijlage 2) vormden daarop een uitzondering: de duur van belastingzaken en kantonzaken is in lichte mate achteruitgegaan en die van vreemdelingenzaken ging in lichte mate vooruit.

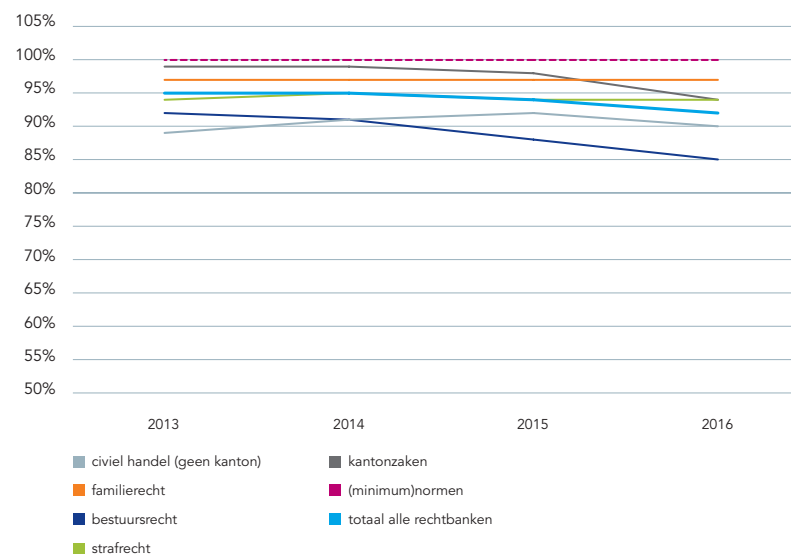
In onderstaande figuur is per rechtsgebied aangegeven in hoeverre de rechtbanken sinds 2013 gemiddeld voldeden aan de normstellingen voor alle zaak typen. Wanneer precies aan alle duurnormeringen voldaan zou zijn, dan zou de mate waarin voldaan is aan de duurnormen op 100% liggen (de stippellijn). Uit de figuur blijkt dat, alle rechtbanken en alle rechtsgebieden samen genomen, er sinds 2013 geen vooruitgang is geboekt in de realisatie van de duurnormeringen bij de rechtbanken: in 2013 was dat 95 procent en in 2016 was het 92 procent (zie de brede grijze lijn).

De duur van handelszaken bleef sinds 2013 in totaal ongeveer gelijk, d.w.z. voor circa 90 procent voldaan aan de duurnormen. Binnen dit rechtsgebied nam de duur van behandeling van faillissementen en handelsrekestten toe en die van contradictoire handelszaken nam af.

De duur nam toe bij kantonrechtspreek: daarbinnen zijn mulderzaken en arbeidsontbindingen langer gaan duren.

Bij het bestuursrecht zijn, alles samen genomen, de rechtszaken langer gaan duren als gevolg van de langere duur van belastingzaken; de duur van vreemdelingenzaken nam in die periode juist af.

Figuur 5: duurontwikkeling per rechtsgebied bij rechtbanken, 2013 tot en met 2016

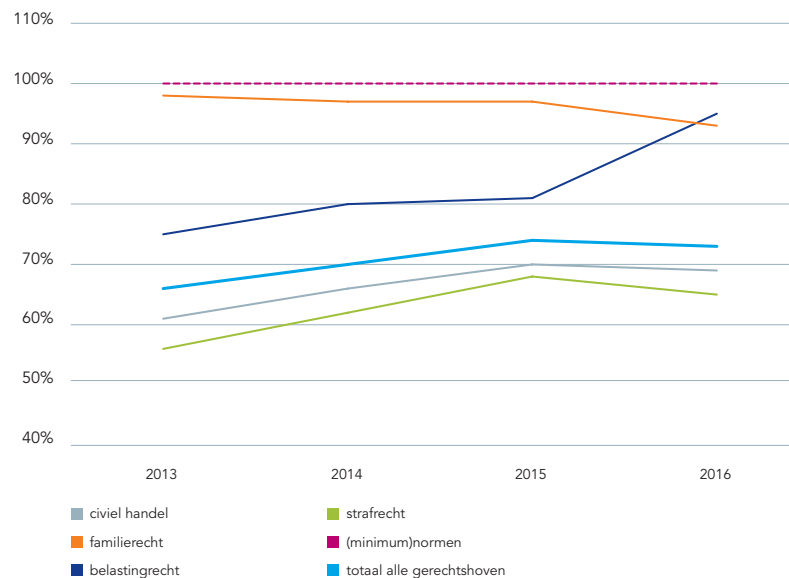

Bij de **gerechtshoven** verbeterde over het algemeen de duur in 2016 in vergelijking met 2015 niet veel, behalve bij belastingzaken, waar in 2016 een duurverkortening te zien was.

De duur van zaken in het rechtsgebied straf nam in geringe mate toe. Binnen het rechtsgebied handelsrecht nam in 2016 de duur van handelsrekesten af en die van insolventiezaken juist toe (zie tabellen 2b t/m 6b, bijlage 3). De lichte verslechtering bij familierechtelijke zaken in 2016, is het gevolg van de toegenomen duur van jeugdbeschermingszaken.

In de figuur 6 is per rechtsgebied aangegeven in hoeverre de gerechtshoven sinds 2013 gemiddeld voldeden aan de normstellingen voor alle zaak typen. Wanneer precies aan alle duurnormeringen voldaan zou zijn, dan zou de mate waarin voldaan is aan de duurnormen op 100% liggen (de stippellijn). Bij de gerechtshoven is sinds 2013 vooruitgang te zien in de realisatie van de duurnormeringen: in 2013 was dat 66 procent en in 2016 was het 73 procent (zie de brede grijze lijn). Het is ook duidelijk dat de duur in 2016, behalve bij familiezaken en belastingzaken, nog steeds relatief ver van de normering af lag. Te zien is dat op het gebied van het handelsrecht de gerechtshoven in het civiele handelsrecht in 2013 gemiddeld circa 61 procent voldeden aan de normstellingen en in 2016 was dat verbeterd naar 69 procent. De kortere duur bij handelszaken was het gevolg van een versnelling van de behandeling van handelsrekesten. De verbetering op de normeringen voor strafzaken bij de hoven was het gevolg van de versnelling bij EK strafzaken en raadkamerzaken. De duur van belastingzaken (okergele lijn) is sinds 2013 sterk bekort.

Figuur 6: duurontwikkeling per rechtsgebied bij gerechtshoven, 2013 tot en met 2016

De duur van de bodemzaken bij het CBb nam zowel in 2015 als in 2016 sterk af.

3.2.3 Rechtbanken met elkaar vergeleken op procesduur

Bij de rechtbanken zijn van 28 zaak typen de doorlooptijden genormeerd. In dit hoofdstuk is per rechtbank te zien hoe ver men in de periode 2014 – 2016 gemiddeld van alle normstellingen verwijderd was.

In de tabellen 2a t/m 6a in bijlage 2 zijn per zaak type de uitkomsten zichtbaar. Uit deze tabellen blijkt, dat bij de rechtbanken in minder dan de helft van de gevallen de duurnorm is gehaald.

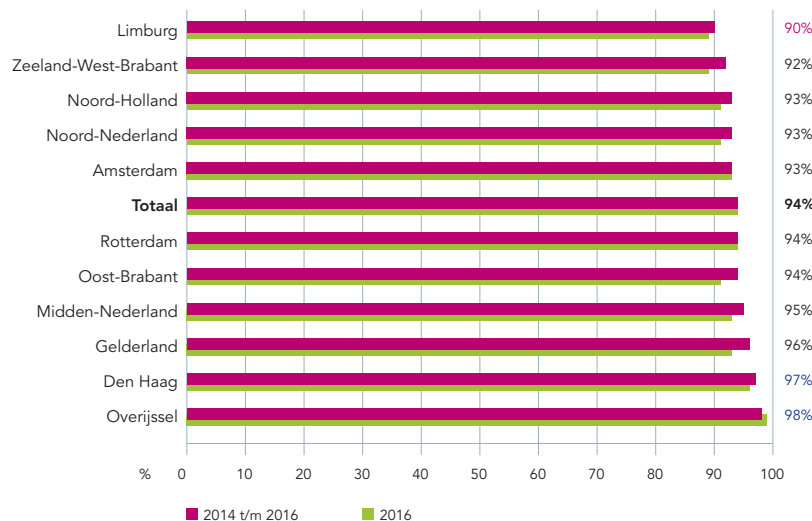
Rechtszaken in het familierecht en zaken voor de kantonrechter voldoen het vaakst aan de duurnormen. Handelszaken, strafzaken en rechtszaken in het bestuursrecht voldeden weliswaar zelden aan de normstellingen, maar gemiddeld is men daar niet ver van verwijderd, behalve bij de behandeling van belastingzaken.

Hoewel vaak de duurnormeringen voor rechtszaken bij rechtbanken niet worden gehaald, ligt de duur er in grote lijnen niet ver van de normen af, zoals blijkt uit figuur 7. Landelijk kwam deze uit op 94 procent van de gestelde normen, d.w.z. men bleef gemiddeld circa 6 procent van de normen verwijderd.

Figuur 5 laat ook zien dat rechtbank **Overijssel** in de periode 2014 – 2016 over het geheel genomen het dichtst in de buurt van de gestelde duurnormen kwam; gemiddeld benaderde deze rechtbank de normen tot op 98 procent. Opvallend kort duurden er de jeugdbeschermingszaken, echtscheidingszaken, rechtszaken op het gebied van belastingrecht en overig bestuursrecht en overtredings- en mulderzaken. Ook in rechtbank **Den Haag** lag in de afgelopen drie jaar de duur van rechtszaken gemiddeld dicht bij de duurnormeringen. Den Haag presteerde opvallend goed op het gebied van het bestuursrecht, d.w.z. belasting- en vreemdelingenzaken en het reguliere bestuursrecht.

Bij één rechtbank, **Limburg**, werd in de afgelopen jaren duidelijk minder vaak aan de normtijden voldaan. De duur lag in Limburg gemiddeld 10 procent van de normering af. Dat was vooral het geval in het handelsrecht, bij jeugdbeschermingszaken, het reguliere bestuursrecht, meervoudige kamerzaken in het strafrecht en mulderzaken.

Figuur 7: doorlooptijduitkomsten rechtbanken, gerealiseerde duur in verhouding tot de normen

De duurverschillen tussen rechtbanken waren in de afgelopen drie jaar groot op de volgende rechtsgebieden:

- handelszaken op tegenspraak
- faillissementen
- 1e OTS-verzoeken
- straf-raadkamerzaken, die niet over voorlopige hechtenis gaan
- mulderzaken bij de kantonrechter
- bodemzaken 'regulier' bestuursrecht, m.u.v. voorlopige voorzieningen
- belastingzaken

De verschillen waren beperkter bij de rechtsterreinen:

- kantonzaken, behalve mulderzaken
- kort gedingen en verzoekschriften handel
- familierechtzaken, behalve 1e OTS-verzoeken
- strafrecht, behalve bij raadkamerzaken die niet de voorlopige hechtenis betreffen
- vreemdelingenrecht

Een en ander valt op te maken uit de volgende hoofdstukken, waarin per rechtsgebied de uitkomsten staan beschreven.

Duur misdrijf-strafzaken bij de rechtbanken

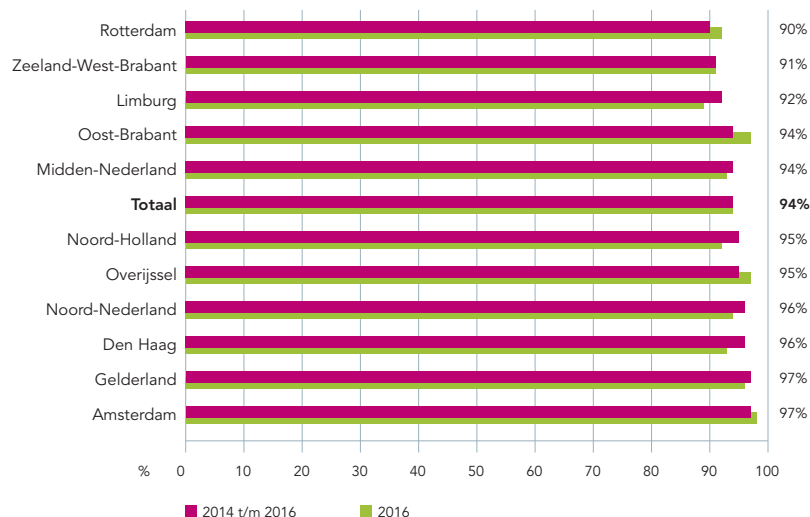
De zaken bij rechtbanken op het gebied van strafrecht betreffen niet alleen de behandeling (op zitting) van de hoofdzaak maar ook allerlei ‘nevenproducten’ zoals vorderingen en rekesten die op zogenoemde raadkamerzittingen worden behandeld. Strafzaken bij de rechtbanken zijn hier onderscheiden in:

- 1) meervoudige kamer (MK) strafzaak 90% binnen 6 maanden
- 2) politierechterstrafzaak 90% binnen 5 weken
- 3) strafzaak bij de kinderrechter 85% binnen 5 weken
- 4) raadkamerzaak over voorlopige hechtenis 100% binnen 2 weken
- 5) raadkamerzaak niet voorlopige hechtenis 85% binnen 4 maanden

Uit figuur 8 blijkt dat de duur van strafzaken in de periode 2014 – 2016 bij de rechtbanken gemiddeld op 94% van de normeringen lag, d.w.z. gemiddeld circa 6 procent van de normeringen verwijderd was. Het meest recente jaar 2016 wijkt daar vrijwel niet van af.

In de meeste gevallen haalden de rechtbanken de gestelde duurnormeringen net niet; ook de best presterende rechtbanken haalden slechts twee of drie van de vijf gestelde normen (zie tabel 5a in bijlage 2).

Figuur 8: rechtbanken strafzaken, gerealiseerde duur in verhouding tot de normen

De verschillen tussen rechtbanken in procesduur binnen het strafrecht waren in de afgelopen drie jaar over het algemeen beperkt, behalve bij de behandeling van raadkamerzaken die niet over voorlopige hechtenis gaan. Bij dat type raadkamerzaken liepen de uitkomsten uiteen van 66 procent of minder voldaan aan de normtijd van 4 maanden in Rotterdam, Oost-Brabant, Zeeland-West-Brabant en Noord-Holland tot rond de 90 procent in Amsterdam, Overijssel, Gelderland en Noord-Nederland. De normstelling is 85 procent binnen 4 maanden.

De duurnormering voor **kinderrecht-strafzaken** is dat 85 procent binnen 5 weken dient te zijn afgehandeld. Dat die normering bij een aantal rechtbanken niet wordt gehaald kan het gevolg zijn van maatschappelijk effectieve aanhoudingen van de strafzaak. Zo kan de minderjarige in de gelegenheid gesteld worden zelf verantwoordelijkheid te nemen en te bewijzen dat hij zijn leven betert door de dingen te doen die hij op de zitting heeft beloofd te zullen doen. Daarnaast worden zaken die betrekking hebben op een kind – in het belang van het kind – zoveel als mogelijk bij dezelfde rechter gepland. Het op deze wijze de vinger aan de pols houden, blijkt in de rechtspraktijk effectief, maar kan wel leiden tot een iets langere doorlooptijd dan gemiddeld.

Duur kantonzaken bij de rechtbanken

Kantonrechtzaken zijn onderverdeeld in zeven zaak typen met ieder een eigen normering:

1) dagvaardingszaken met verweer	90% binnen 1 jaar
2) verstekzaken	90% binnen 6 weken
3) betwiste arbeidsontbindingen	95% binnen 3 maanden
4) overige handelsrekesten	95% binnen 6 maanden
5) kort gedingen	95% binnen 3 maanden
6) overtredingszaken	85% binnen 1 maand
7) mulderzaken	80% binnen 3 maanden

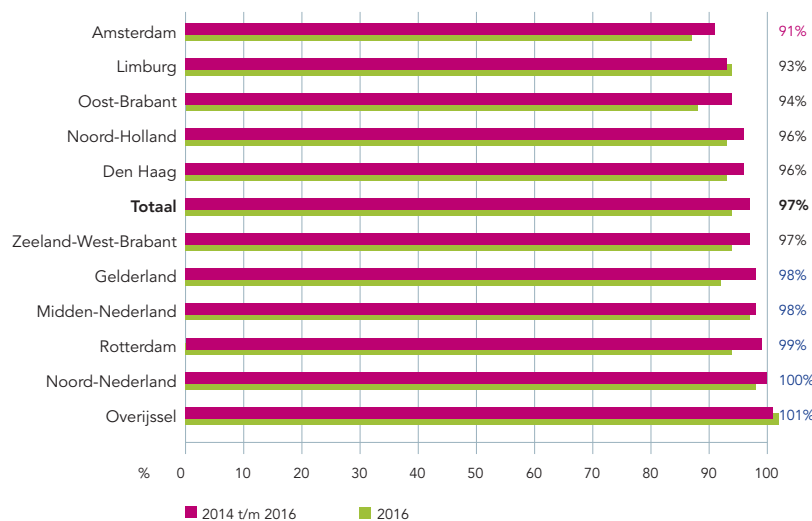
Uit figuur 9 blijkt dat de doorlooptijden van kantonzaken in 2016 licht achteruit zijn gegaan. In de periode 2014 – 2016 lag de duur gemiddeld op 97% van de normeringen, waar dat in 2016 lager was, 94 procent.

Vooraf in Oost-Brabant en Rotterdam liep de duur van kantonzaken in 2016 op.

Overijssel liet in de afgelopen drie jaren de beste resultaten zien op de duur van kantonzaken. De hoge score in Overijssel komt door de verhoudingsgewijs korte duur van overtredingszaken en mulderzaken. Ook in Noord-Nederland, Rotterdam, Midden-Nederland en Gelderland was de duur vrijwel conform alle normeringen.

In Amsterdam lag in de periode 2014 – 2016 de duur het verst van de normstellingen af, 9 procent. Dit komt door de relatief lange duur van dagvaardingszaken met verweer, van handelsrekesten (waaronder arbeidsontbindingen) en van mulderzaken.

Figuur 9: rechtbanken kantonprocedures, gerealiseerde duur in verhouding tot de normen

Uit tabel 6a in bijlage 2 blijkt dat van de zeven kantonzaak typen er in 2016 landelijk vier aan de normstelling voldeden; bij arbeidsontbindingen, overige handelsrekesten, en mulderzaken was dat niet het geval.

De verschillen tussen rechtbanken in de procesduur van kantonzaken zijn over het algemeen beperkt, behalve bij mulderzaken. Daar zijn de verschillen in duur tussen rechtbanken structureel groot. Zo werd in 2016 in Oost-Brabant slechts 4 procent van deze zaken binnen drie maanden afgedaan en in Amsterdam 12 procent.

In Overijssel was men in staat meer dan driekwart binnen drie maanden af te doen.

Duur rechtszaken civiele handelszaken, rechtbanken

Handelszaken zijn in vijf zaak typen onderscheiden:

1) dagvaardingszaken met verweer	90% binnen 2 jaar
2) verstekzaken	90% binnen 6 weken
3) handelsrekestten	90% binnen 3 maanden
4) faillissementen	90% binnen 3 jaar
5) kort gedingen	95% binnen 3 maanden

Uit figuur 10 blijkt dat de duur van handelszaken, niet zijnde kantonzaken, in de periode 2014 – 2016 gemiddeld op 91% van de normeringen lag, d.w.z. gemiddeld circa 9 procent van de normering verwijderd was. Het jaar 2016 wijkt daar landelijk gezien vrijwel niet van af. Wel is deze groep rechtszaken bij twee rechtbanken in 2016 substantieel langer gaan duren, Noord-Nederland en Oost-Brabant.

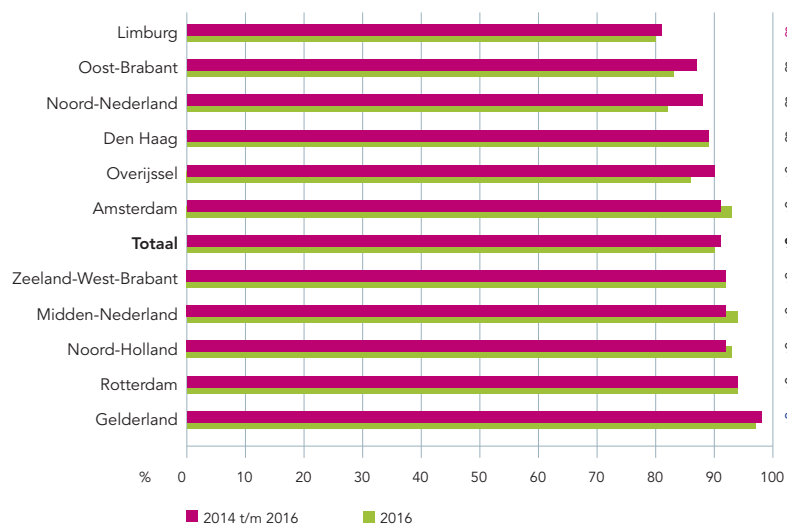
Dat was vooral het gevolg van de toename van de duur van verstekzaken en van verzoekschriften handel.

Landelijk gezien voldeden alleen de kort gedingen aan de duurnormering (zie tabel 2a in bijlage 2).

Figuur 10 laat ook zien dat Gelderland op dit rechtsgebied in de periode 2014 – 2016 de kortste doorlooptijden had, gemiddeld slechts 2 procent van de normeringen verwijderd. Bij alle zaak typen op het terrein van het handelsrecht is in de rechtbank Gelderland aan de normering voldaan of zat men daar niet heel ver af. In Limburg duurden in de afgelopen drie jaar de handelszaken het langst. Alleen de kort gedingen voldeden er aan de normering.

De verschillen tussen rechtbanken in de procesduur van handelszaken zijn, net als in de afgelopen jaren, over het algemeen groot, behalve bij kort gedingen. Zo duurde in 2016 in Limburg en Noord-Nederland slechts de helft van de dagvaardingszaken met verweer 1 jaar of korter, terwijl dat in Gelderland en Den Haag ruim driekwart was, duidelijk boven de norm van 70 procent is. De uitkomsten in de afgelopen jaren laten zien dat, behalve bij faillissementen, de gestelde normen voor de meeste rechtbanken haalbaar zouden moeten zijn, ook voor handelszaken met verweer.

Figuur 10: rechtbanken civiele handelszaken, gerealiseerde duur in verhouding tot de normen

De norm voor **faillissementen** lijkt te scherp: sinds 2014 blijkt geen enkele rechtbank daaraan te kunnen voldoen. Rechter-commissarissen hebben slechts zeer beperkt invloed op de duur van een faillissement. Grote faillissementen kunnen bijzonder lang duren onder andere als gevolg van alle procedures die de curator moet voeren en de tijd die eroverheen gaat voordat duidelijk is wat de vorderingen zijn van bijvoorbeeld van UWV of Belastingdienst. Toch is de duur van een faillissement niet volledig afhankelijk van externe (buiten de rechtspraak gelegen) factoren. Soms geven rechtbanken aan dat (tijdelijke) onderbezetting een rol heeft gespeeld bij het oplopen van de duur. Rechtbanken blijken vorderingen te kunnen maken door faillissementen niet langer aan te houden dan noodzakelijk of door curatoren vaker en sneller te rappelleren of de voorraad op te schonen. In de periode 2015 en 2016 liep de duur van faillissementen bij de meeste rechtbanken op, behalve in Midden-Nederland en Amsterdam. Structureel het langst duren de faillissementen in Oost-Brabant, Limburg en Den Haag en structureel het kortst in Midden-Nederland, Gelderland en Noord-Holland.

Duur rechtszaken familierecht bij de rechtbanken

Familierechtelijke rechtszaken zijn onderscheiden in zes zaak typen:

1) scheidingszaken totaal	95% binnen 1 jaar
2) scheiding gemeenschappelijk verzoek	95% binnen 2 maanden
3) alimentatie en bijstandsverhaal	90% binnen 1 jaar
4) omgang en gezag zaken	85% binnen 1 jaar
5) kinderrechtzaken, jeugdbescherming	90% binnen 3 maanden
6) daarbinnen de eerste verzoeken tot OTS	80% binnen 3 weken.

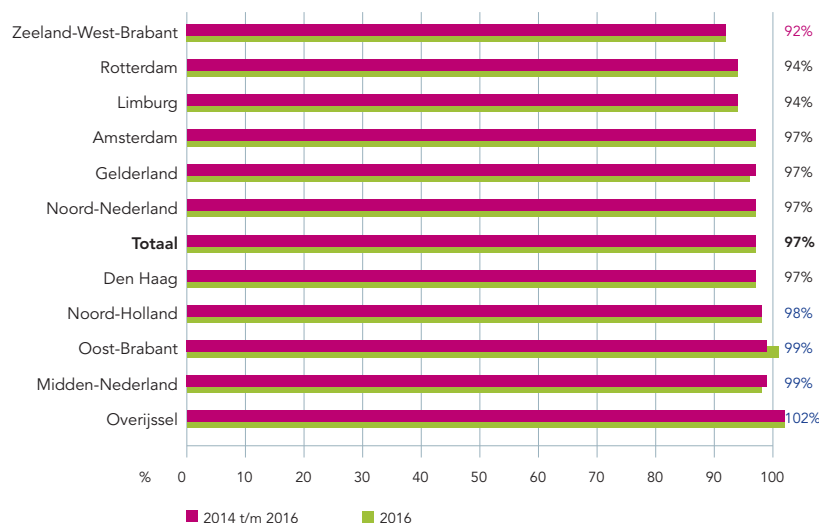
Figuur 11 laat zien dat de duur van familiezaken in 2014 – 2016 bij de rechtbanken gemiddeld op 97% van alle normeringen lag, d.w.z. gemiddeld slechts 3 procent van de normering verwijderd. Dat lag in de afgelopen drie jaar ongeveer op hetzelfde niveau; bij geen van de rechtbanken verbeterde of verslechterde de duur in 2016 substantieel.

Uit tabel 3a in bijlage 2 blijkt daarnaast dat landelijk gezien bij familierechtelijke zaken, vijf van de zes duurnormeringen zijn gehaald, alleen bij 1e verzoeken tot ondertoezichtstelling (OTS) was dat niet het geval.

De familiezaken duurden volgens figuur 11, in Overijssel in de periode 2014 – 2016 het kortst, gemiddeld zelfs 2 procent beter dan de normstellingen. Er wordt structureel aan alle duurnormstellingen voldaan. Opvallend kort duurden er de zaken waar de rechter beoordeelt of iemand onder toezicht zal worden gesteld en echtscheidingszaken.

De duur van familierechtelijke zaken bij de rechtbanken Midden-Nederland, Oost-Brabant en Noord-Holland lagen gemiddeld dicht tegen de normeringen aan. In Zeeland-West-Brabant duurden in de afgelopen drie jaar de familiezaken het langst van alle rechtbanken. Daar was de duur van scheidingen op gemeenschappelijk verzoek, ondanks de verbetering in de afgelopen twee jaar, nog steeds niet conform de normering. Ook duurden de zaken over omgang- en gezag er relatief lang.

Figuur 11: rechtbanken familiezaken, gerealiseerde duur in verhouding tot de normen

De verschillen tussen rechtbanken in de duur van familierechtelijke rechtszaken zijn net als in de afgelopen jaren, klein behalve bij de behandeling van 1e verzoeken tot OTS, zaken met een heel korte doorlooptijd (zie tabel 3a in bijlage 2).

In Rotterdam werd in de afgelopen drie jaar slechts 56 procent van 1e OTS-verzoeken binnen drie weken afgehandeld en in Limburg 59 procent. Aanzienlijk beter was dat in Overijssel waar de duur in de afgelopen drie jaar conform de normering was van 80 procent binnen drie weken.

Duur rechtszaken op het gebied van het bestuursrecht, rechtbanken

Bestuursrechtelijke procedures zijn onderverdeeld in vijf typen:

1) 'regulier' bestuursrecht, bodemzaken	90% binnen 1 jaar
2) 'regulier' bestuursrecht, vovo's	90% binnen 3 maanden
3) rijksbelastingzaken, 5 rechtbanken ¹³	90% binnen 18 maanden
4) lokale belastingzaken ¹⁴	90% binnen 9 maanden
5) vreemdelingenzaken, deels ¹⁵	90% binnen 9 maanden

Figuur 12 laat zien dat de duur van rechtszaken op dit rechtsgebied in 2014 – 2016 bij de rechtbanken gemiddeld op 88% van alle normeringen lag, d.w.z. gemiddeld 12 procent van de normen was verwijderd.

In 2016 zijn deze rechtszaken langer gaan duren. De duur is, landelijk gezien, in de afgelopen drie jaar achteruitgegaan van 91% in 2014 naar 85% van de normeringen in 2016, vooral als gevolg van de langere duur van lokale belastingzaken.

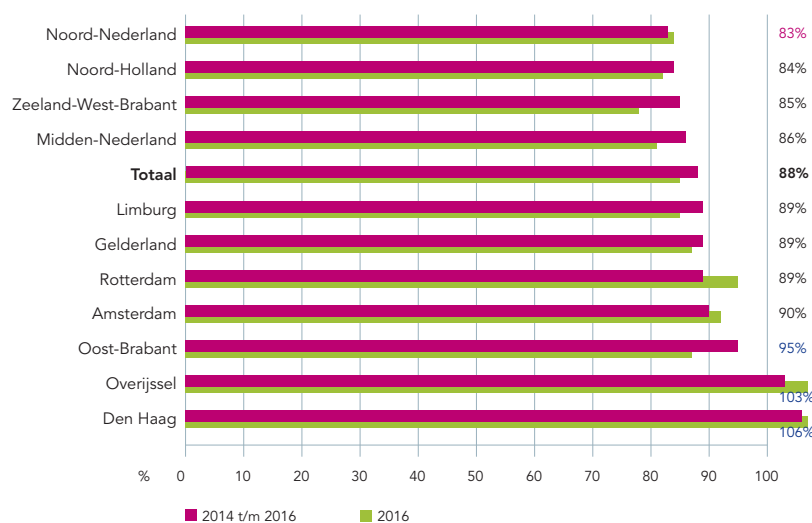
De toename van de duur sinds 2014 is het gevolg van de langere duur bij 5 rechtbanken: Midden-Nederland, Gelderland, Noord-Holland, Oost-Brabant en Zeeland-West-Brabant. Bij deze rechtbanken zijn de (rijks)belastingzaken langer gaan duren. In Rotterdam, Overijssel, Noord-Nederland, Den Haag en Amsterdam verbeterde sinds 2014 de duur van bestuursrechtelijke rechtszaken juist.

De rechtszaken op het gebied van het bestuursrecht duurden in Den Haag en Overijssel in de afgelopen drie jaar het kortst, gemiddeld zelfs beter dan de normstellingen, blijktens figuur 12. In Den Haag duren rechtszaken zowel op het gebied van belastingrecht, vreemdelingenrecht als het reguliere bestuursrecht, verhoudingsgewijs bijzonder kort. In Overijssel was dat het geval op het terrein van belastingzaken en reguliere bestuurszaken.

Ook in Oost-Brabant duurden de rechtszaken op dit rechtsterrein relatief kort, ondanks de sterke maar incidentele duurtoename van lokale belastingzaken. In deze rechtbanken duurden vooral de vreemdelingenzaken en reguliere bestuursrechtelijke zaken relatief kort.

In Noord-Nederland duurden in de afgelopen drie jaar rechtszaken op het gebied van bestuursrecht verhoudingsgewijs erg lang; alleen de voorlopige voorzieningen en de vreemdelingenzaken voldeden er aan de duurnormen.

Figuur 12: rechtbanken bestuursrechtzaken, gerealiseerde duur in verhouding tot de normen

Behalve bij de voorlopige voorzieningen zijn er net als in de afgelopen jaren grote verschillen tussen rechtbanken in behandelduur van rechtszaken op het gebied van het bestuursrecht te zien. Zo is van de lokale belastingzaken in Noord-Nederland in de afgelopen drie jaar gemiddeld slechts 27 procent afgedaan binnen 9 maanden en in Noord-Holland 34 procent. In Den Haag kon structureel 90 procent of meer van die zaken afgedaan worden binnen 9 maanden. Dat is conform de normering.

En van de rijksbelastingzaken deed Zeeland-West-Brabant er in de afgelopen drie jaar 41 procent af binnen één jaar en in Den Haag was dat 81 procent, duidelijk boven de norm van 70 procent.

Uit de verschillenanalyses blijkt dat de huidige normen op het gebied van het bestuursrecht wel haalbaar zijn.

13 Rijksbelastingzaken worden alleen in de volgende rechtbanken behandeld: Den Haag, Gelderland, Noord-Holland, Noord-Nederland en Zeeland-West-Brabant.

14 Zoals WOZ-zaken en parkeerboetes.

15 In verband met het vergelijken van rechtbanken met elkaar op vergelijkbare zaken, betreft dit uitsluitend de zaken die bij alle rechtbanken worden behandeld: bodemzaken reguliere vreemdelingenzaken met een streeftermijn van 23 weken en de verlengde asielzaken (VA) met een wettelijke termijn van 23 weken. Hierin zijn dus niet begrepen de bewaringszaken, de AC- en AA-zaken (aanmeldcentra) en de Dublinzaken (asielzaken waarin de eerste aanvraag in een ander land is gedaan).

3.2.4 Samenhang tussen de duur van rechtszaken bij rechtbanken en andere kengetallen?

In hoofdstuk 3.1.6 werd al geconstateerd dat de tevredenheid van professionals over de procesduur (KWO) bij een rechtbank samenhangt met de werkelijke snelheid waarmee die rechtbank zaken behandelt. Naarmate een rechtbank beter presteert op het gebied van de duur van rechtszaken, zijn professionals vaker tevreden over de duur van procedures.

Er bleek geen samenhang tussen de duur van rechtszaken bij een rechtbank en de grootte van de rechtbank of de kostenproductiviteit. Dit laatste is een indicatie dat in de afgelopen jaren geen uitruil plaats heeft gevonden tussen verkorting van doorlooptijden en productiviteit; gerechten met gemiddeld relatief korte doorlooptijden maken niet substantieel meer of minder kosten dan andere rechtbanken.

Wel blijkt in de afgelopen jaren een beperkte samenhang te zijn tussen het ziekteverzuim en de doorlooptijden; naarmate het ziekteverzuim structureel hoger is bij een rechtbank, zijn de prestaties op de duur van rechtszaken structureel minder.

3.2.5 Gerechtshoven met elkaar vergeleken op procesduur

Bij de gerechtshoven zijn van 13 proceduretypen de doorlooptijden genormeerd.

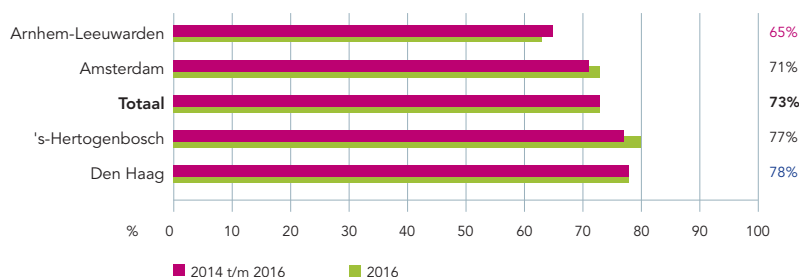
In de figuren in dit hoofdstuk is per gerechtshof te zien hoe ver men in de periode 2014 – 2016 gemiddeld van alle normpercentages verwijderd was.

Uit de tabellen 2b tot en met 5b in bijlage 3 blijkt dat landelijk alleen bij de familie-reksten de normering is gehaald. De verschillen tussen gerechtshoven in de duur van rechtszaken waren over het algemeen zeer groot, behalve bij familiezaken.

Figuur 13 laat zien dat de hoven structureel nog ver van alle duurnormeringen waren verwijderd: landelijk gemiddeld kwam in de periode 2014 – 2016 de duur van rechtszaken bij de gerechtshoven uit op 73 procent van de gestelde normen. Wel is dat in de afgelopen drie jaar licht verbeterd, van 70 procent in 2014 naar 73 procent in 2016.

Bij de hoven Den Haag en 's-Hertogenbosch duurden in de periode 2014 – 2016 de rechtszaken het kortst en bij hof Arnhem-Leeuwarden het langst.

Figuur 13: gerechtshoven, gerealiseerde duur in verhouding tot de normen

Bij welke rechtsgebieden welke verschillen in de duur van rechtszaken optraden, valt hieronder te lezen.

Duur rechtszaken op het gebied van het strafrecht, gerechtshoven

De zaken die spelen op het gebied van strafrecht zijn onderverdeeld in 7 proceduuretypen.

1) appel van een overtredingszaak	85% binnen 6 maanden
2) EK-strafzaak	85% binnen 6 maanden
3) MK-strafzaak	85% binnen 9 maanden
4) raadkamerzaak voorlopige hechtenis	90% binnen 2 weken
5) raadkamerzaak niet voorlopige hechtenis	80% binnen 4 maanden
6) klachten over niet vervolgen	85% binnen 6 maanden
7) uitwerken van strafzaak i.v.m. cassatie	100% binnen 6 maanden.

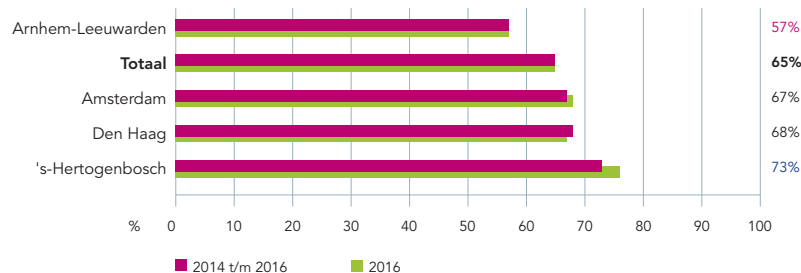
Zoals uit figuur 14 blijkt, ligt de duur van de verschillende zaaksoorten in het strafrecht bij de gerechtshoven over het algemeen nog steeds bijzonder ver, gemiddeld 35 procent, van de normstellingen af. Deze doorlooptijden zijn weliswaar zowel in 2014 als in 2015 verbeterd, maar in 2016 liep de duur weer wat op, zodat 2016 in grote lijnen een afspiegeling was van de duur over de driejaars-periode 2014 – 2016. Dat is niet voor alle zaak typen hetzelfde en evenmin voor alle gerechtshoven.

In 2016 liep de duur in Amsterdam en Den Haag op, als gevolg van de achteruitgang in de duur van kantonappellen en raadkamerzaken.

In **'s-Hertogenbosch** werden zaken op het gebied van strafrecht in de periode 2014 – 2016 duidelijk het snelst afgedaan. Daar was vooral de duur van EK-zaken en raadkamerzaken relatief kort (tabel 5b, bijlage 3).

In **Arnhem-Leeuwarden** duurden zowel de EK-zaken als de MK-zaken bijzonder lang. Die relatief lange duur heeft nog steeds te maken met een opgelopen achterstand, die men aan het wegwerken is.

Figuur 14: gerechtshoven strafzaken, gerealiseerde duur in verhouding tot de normen

De verschillen tussen de hoven in de duur van strafzaken zijn bij alle onderscheiden zaaktypen bijzonder groot. Zo werd in 2016 in Arnhem-Leeuwarden slechts 38 procent van de **EK-strafzaken** afgedaan binnen 6 maanden, waar dat in 's-Hertogenbosch 89 procent was; de norm is 85 procent. Een van de redenen voor onvoldoende snelheid was dat het aantal EK-strafzaken klein is en deze zaken soms uit efficiency-overwegingen worden opgespaard totdat daarmee een volledige zitting kan worden gevuld. Dat kan een duur verlengend effect hebben. Daarnaast had de lange duur in Arnhem-Leeuwarden te maken met het wegwerken van overmatige voorraden; zodra die zijn weggewerkt zal de duuroitkomst in Arnhem-Leeuwarden weer verbeteren.

De behandeling van **klachten over niet vervolgen** (12 Sv) duurt veel langer dan de normstellingen aangeven en de verschillen daarin tussen de regio's zijn bijzonder groot. In Arnhem-Leeuwarden is in de periode 2014 – 2016 slechts 20 procent binnen 6 maanden afgehandeld en in 's-Hertogenbosch is dat 51 procent, waar de norm 85 procent is. Deze zaken zijn in de afgelopen jaren ook wat langer gaan duren. Gemiddeld duurden deze zaken 7 maanden in 2010 en 2011 tegenover 9 maanden in de periode 2014 – 2016¹⁶.

Bij deze uitkomsten speelt, naast de eigen organisatie, ook een rol hoe lang het OM erover doet om de ambtsberichten (schriftelijke verslag en advies over of het feit vervolgd moet worden) in te sturen.

16 Het gaat om circa 2.900 beschikkingen per jaar.

Duur rechtszaken op het gebied van het handels- en familierecht en het belastingrecht, gerechtshoven

De zaken die spelen op het gebied van handels- en familierecht, zijn onderverdeeld in 5 proceduuretypen.

1) civiele dagvaardingszaak	90% binnen 2 jaar en 70% binnen 1 jaar
2) insolventierekest	90% binnen 2 maanden
3) overige handelsrekenen	90% binnen 6 maanden
4) familierekenen totaal	90% binnen 1 jaar
5) rekenen jeugdbeschermingszaken	90% binnen 4 maanden
6) belastingzaak	90% binnen 18 maanden en 70% binnen 1 jaar

Figuur 15 toont de duur van handels- en familie- en belastingzaken in relatie tot de normeringen. In de afgelopen drie jaar was van deze zaken gemiddeld 20 procent verwijderd van alle normstellingen. Dat is niet voor alle zaaktypen hetzelfde en evenmin voor alle gerechtshoven.

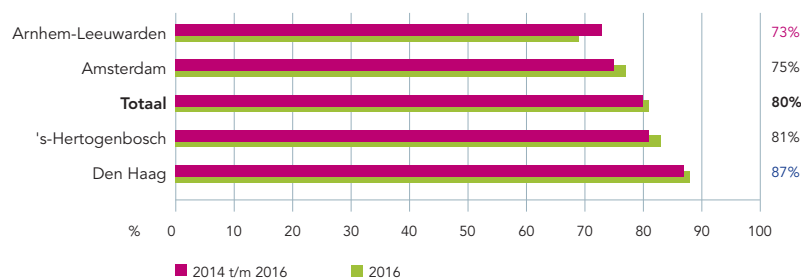
Gerechtshof **Den Haag** benadert gemiddeld het dichtst (87 procent) de duurnormen op deze rechtsgebieden: de duur is er in de afgelopen drie jaar het sterkst verkort. De duur van belastingzaken, familierechtzaken en handelsrekenen is er relatief kort.

In **Arnhem-Leeuwarden** is de duur gemiddeld het verst van verwijderd van de gestelde normen; vooral in 2016 ging deze achteruit. Zowel in het handelsrecht als het belastingrecht duren de rechtszaken relatief lang. De lange duur heeft, net als bij strafzaken, (deels) te maken met het wegwerken van overmatige voorraden; pas wanneer dat volledig is gerealiseerd zullen de doorlooptijduitkomsten op deze rechtsterreinen verbeteren.

Hof **Amsterdam** heeft in de afgelopen jaren wel enige progressie geboekt in de duur van de behandeling van rechtszaken buiten het strafrecht, maar die duur is over het algemeen nog relatief lang, vooral door de lange duur van belastingzaken, jeugdbeschermingszaken en handelsrekenen die niet insolventies betreffen.

Bij Hof **'s-Hertogenbosch** was in 2016 de duur van belastingzaken duidelijk korter dan in voorgaande jaren. Dat had te maken met het afdoen van een cluster van samenhangende en kort lopende (WOZ)zaken heeft. Op het gebied van het handelsrecht was geen progressie te zien en de insolventierekenen en dagvaardingszaken duurden er nog steeds lang.

Figuur 15: gerechtshoven, handels-, familie-, belastingrecht, gerealiseerde duur in verhouding tot de normen

De duur van de behandeling van de zaken op het gebied van het **handelsrecht** is bij de gerechtshoven in de afgelopen drie jaar weliswaar in geringe mate verbeterd, maar nog steeds ver verwijderd van de normeringen (tabel 2b, bijlage 3). De verschillen tussen de hoven op dit rechtsgebied zijn bijzonder groot. Vooral Arnhem-Leeuwarden bleef in de afgelopen drie jaar achter. In Arnhem-Leeuwarden wordt structureel (2014 – 2016) slechts 40 procent van de dagvaardingszaken afgedaan binnen 1 jaar en in Amsterdam 57 procent, tegenover de norm van 70 procent. De jeugdbeschermingszaken in het **familierecht** zijn in 2016 langer gaan duren en daarmee is de duur verder dan voorgaande jaren van de normstelling af komen te liggen (tabel 3b, bijlage 3). Alleen hof Den Haag was structureel in staat de familierechtelijke zaken binnen de normering af te doen en hof 's-Hertogenbosch vrijwel. De verschillen tussen de hoven in de duur van familierechtelijke zaken zijn overigens beperkt.

De duur van **belastingrechtzaken** bij de gerechtshoven is in 2016 verkort en deze komt daarmee landelijk gezien meer in de buurt van de duurnormen (tabel 4b, bijlage 3). De verschillen tussen de hoven in de duur ervan waren groot; alleen gerechtshof Den Haag haalde structureel de normeringen en Amsterdam zat daar bij deze zaken zeer ver vanaf.

3.2.6 Procesduur CBb en CRvB

Bij de Centrale Raad van Beroep (CRvB) en het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) wordt de duur van rechtszaken weergegeven in het gemiddelde aantal weken.

Beide colleges kennen geen duurnormeringen, maar hebben wel als doelstelling om de werkvoorraden te verkleinen en de doorlooptijden te verkorten.

De gemiddelde duur van de bodemzaken bij de CRvB is in de periode 2011 t/m 2015 verkort naar gemiddeld 64 weken en is in 2016 vrijwel gelijk gebleven (65 weken). Gemiddeld duurt een bodemzaak er nu ongeveer 74 weken, waar dat in 2013 nog 80 weken bedroeg.

Op de duurontwikkeling is van invloed geweest dat de CRvB het geschil zoveel mogelijk definitief wordt beslecht (finale geschilbeslechting). Dat betekent dat in een deel van de zaken niet meteen na de zitting een (eind)uitspraak volgt, maar een (in)formele ‘bestuurlijke lus’ nodig is, om de zaak definitief te kunnen afdoen. In 2016 kwam het in een aanzienlijk deel van de gevallen niet meteen na de zitting tot een (eind)uitspraak, maar was een (in)formele bestuurlijke lus nodig om de zaak definitief te kunnen afdoen. Omdat dan de zaak ‘onder de rechter’ blijft, is de duur van een rechtszaak verhoudingsgewijs langer dan wanneer niet op deze wijze recht zou worden gedaan. Maatschappelijk is er sprake van winst omdat de totale duur voor de burger van het geschil met het bestuursorgaan op deze manier wel afneemt.

De gemiddelde duur van zaken bij het CBb nam in 2015 en 2016 sterk af.

De duur van bodemzaken kwam in 2016 uit op 77 weken, terwijl dat in 2013 nog 93 weken was.

Tabel 5: gemiddelde duur van procedures bij CBb en CRvB in weken, 2011 t/m 2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016
College van Beroep voor het bedrijfsleven						
Bodemzaak met (appellabele) uitspraak	83	89	93	93	84	77
Overige afdoening bodemzaak	27	35	46	40	28	29
Voorlopige voorziening	8	4	4	5	7	5
Totaal CBb	59	63	68	69	59	56
Centrale Raad van Beroep						
Bodemzaak met (appellabele) uitspraak	90	76	80	79	75	74
Overige afdoening bodemzaak	22	21	19	31	29	33
Voorlopige voorziening	8	10	9	9	9	11
Totaal CRvB	76	66	68	68	64	65

3.3 Motivering uitspraken strafzaken: Promispercentage

Een vonnis of arrest dat is opgesteld volgens de Promismethode¹⁷, wordt een Promisuitspraak genoemd. Het is een uitspraak van de strafrechter, waarin de (bewijs)beslissing in duidelijk Nederlands en op een begrijpelijke manier gemotiveerd wordt. Bevat de beslissing een sanctie dan motiveert de rechter deze op dezelfde manier.

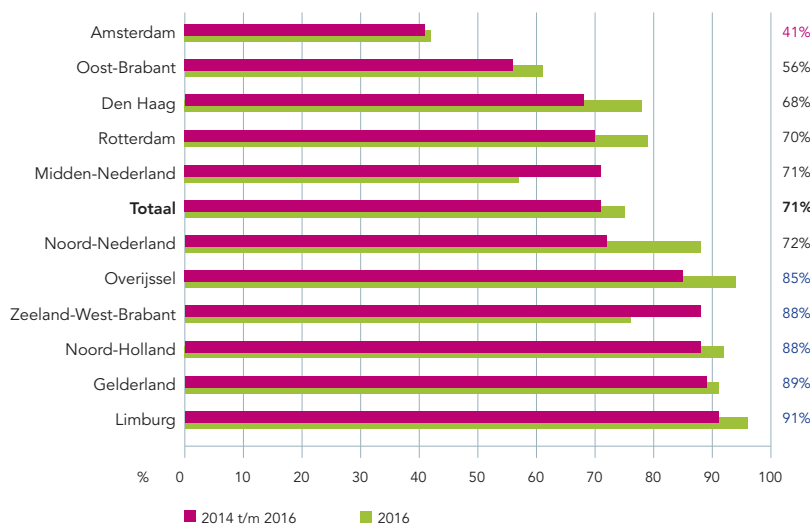
De Promismethode zorgt zo voor betere kwaliteit van het strafrechtelijk vonnis.¹⁸ De wijze waarop het vonnis is opgebouwd geeft meer inzicht in de redenering achter de rechterlijke uitspraak. De norm is dat minimaal 50 procent van de uitspraken van de meervoudige kamer (MK) in strafzaken, inclusief megazaken, volgens de Promismethode wordt opgesteld.

Promispercentage bij de rechtbanken

Figuur 16 laat zien dat bij de rechtbanken in de periode 2014 t/m 2016 het Promispercentage gemiddeld 71 procent was en in 2016 75 procent. In 2016 vond een sterke toename plaats van 70 naar 75 procent. Dit kwam door de sterke toename in Den Haag, Limburg, Noord-Nederland, Oost-Brabant en Rotterdam.

De verschillen in uitkomsten tussen rechtbanken zijn blijkens figuur 16 groot. Dat komt voor een belangrijk deel doordat een aantal rechtbanken structureel ver uitstijgt boven de 50 procent die minimaal gehaald moet worden. De afgelopen drie jaar beschouwend, behaalden de volgende rechtbanken 85 procent of meer: Limburg, Gelderland, Noord-Holland, Overijssel en Zeeland-West-Brabant. In Amsterdam is het aandeel Promis-zaken structureel het laagste met 41 procent in de afgelopen drie jaar. Het relatief lage percentage in Amsterdam is het resultaat van de volgende afwegingen bij deze rechtbank: de afweging of voor de individuele zaak een Promis-uitwerking toegevoegde waarde heeft en daarnaast ook een werklastafweging.

Figuur 16: rechtbanken, Promispercentage strafzaken, 2014 t/m 2016

Samenhang tussen Promis-aandeel en grootte van of efficiency bij rechtbanken?

De mate van toepassing van de Promismethode blijkt sterk samen te hangen met de grootte van de rechtbank: naarmate de rechtbank kleiner is, is het promispercentage hoger. De gestelde norm van 50 procent werd overigens alleen door Amsterdam (een grote rechtbank) niet gehaald.

Er is geen samenhang gevonden tussen de mate van efficiency bij een rechtbank en de mate waarin daar de Promis-methode wordt gebruikt bij strafzaken.

17 Ontwikkeld in het Project Motiveringsverbetering In Strafvonnissen.

18 Zie bijvoorbeeld Eindrapport Promis II, 27 september 2007.

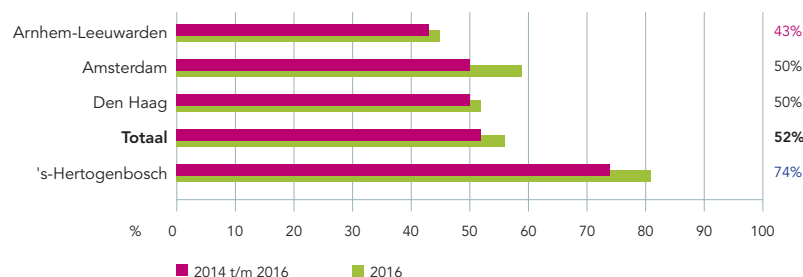
Promispercentage bij de gerechtshoven

Uit figuur 17 blijkt dat gemiddeld het Promis-aandeel bij de gerechtshoven over de periode 2014 t/m 2016 gemiddeld op 52 procent lag en in 2016 op 56 procent. In de afgelopen jaren is het bij de hoven toegenomen van 31 procent in 2013 tot 56 procent in 2016.

Hof 's-Hertogenbosch zit met 74 procent structureel (2014 t/m 2016) ver boven het gemiddelde en de normering.

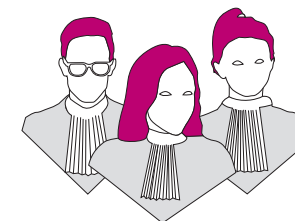
In Arnhem-Leeuwarden ligt het Promispercentage structureel nog steeds beneden de norm van 50 procent.

Figuur 17: gerechtshoven, promispercentage strafzaken, 2014 t/m 2016

3.4 MK-aandeel

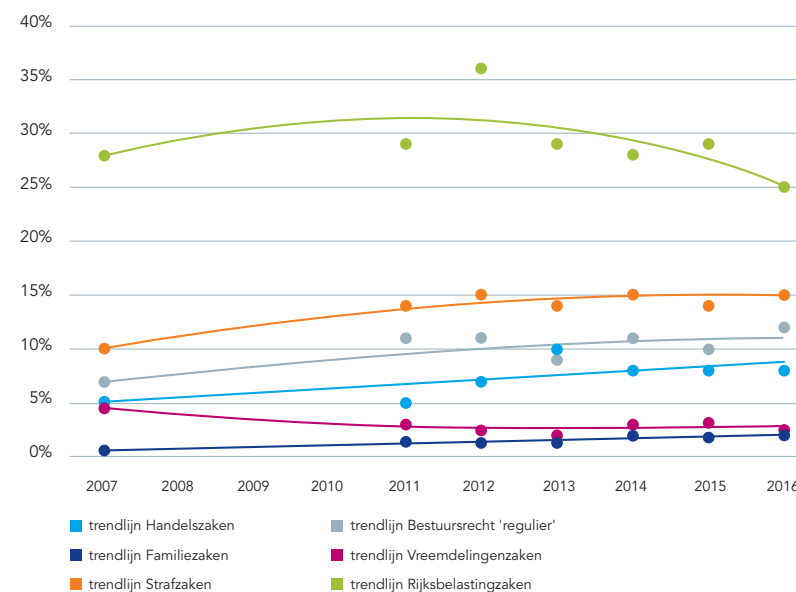
Rechters en raadsheren moeten de ruimte hebben om een zaak met drie rechters (in plaats van één) te behandelen en tot een beslissing te komen.¹⁹ Dit bevordert de (juridische) kwaliteit van uitspraken. Om die reden zijn per rechtsgebied streefpercentages afgesproken voor meervoudige afdoening. Voorkomen moet worden dat zaken die geschikt zijn voor meervoudig afdoen, uit efficiencyoverwegingen enkelvoudig worden afgedaan.

Aandeel MK bij de rechtbanken

Sinds de invoering van dit kengetal in 2007, zijn er bij de rechtbanken scherpere en explicietere selectiecriteria ontwikkeld en dat heeft tot meer sturing geleid. Te zien is in figuur 18 dat het MK-aandeel bij rechtbanken sinds 2007 is toegenomen bij de rechtsgebieden handel, familie, bestuursrecht en strafrecht. Bij vreemdelingenzaken is het gestaag afgenomen en bij rijksbelastingzaken was vooral in 2016 sprake van een afname.

Figuur 18: rechtbanken, ontwikkeling MK-aandeel naar rechtsgebied, trendlijnen

19 Zie R. Baas e.a. in Research Memorandum nr. 5, 2010: 'Rechtspraak: samen of alleen'.

De streefpercentages bij de rechtbanken voor handelszaken (10 procent) en familierechtelijke zaken (3 procent) en vreemdelingenzaken (5 procent) worden niet gerealiseerd. Voor handelszaken en familierechtelijke zaken wordt sturing op het behalen van de norm soms bemoeilijkt door de beperkte financiële ruimte. Bij de financiering van zaken binnen deze rechtsgebieden vindt geen aparte compensatie plaats voor de relatief dure afdoening door drie rechters, en men is dan soms niet in staat de MK-behandeling te intensiveren.

Dat de streefpercentages niet altijd worden behaald, is op zichzelf niet erg. De percentages zijn geen doel op zich. Het gaat erom dat zaken waarvoor dat eigenlijk nodig is, ook daadwerkelijk door drie rechters behandeld worden. De uitkomsten per rechtbank (tabel 7a, bijlage 2) laten wel zien dat op alle rechtsgebieden de verschillen tussen rechtbanken in het MK-aandeel zeer groot zijn. De verschillen zijn over het algemeen ook nog eens structureel, d.w.z. dat het ene gerecht over meerdere jaren een laag MK-aandeel laat zien en een andere rechtbank meerdere jaren achter elkaar een hoog aandeel. Dit kan duiden op structurele verschillen in zaken tussen rechtbanken, maar duidt ook op verschillen tussen rechtbanken in de beoordeling of een zaak MK-waardig is. In welke mate dat laatste het geval is, kan op basis van dit cijfermateriaal niet worden vastgesteld.

Het MK-aandeel **handelszaken** (streefpercentage = 10%) is zeer sterk toegenomen van 5 procent in de periode 2007 t/m 2011 tot 10 procent in 2013. Dit leek vooral het gevolg van de competentiewijziging waardoor de minder complexe zaken naar de kantonrechter 'verhuisden'. In 2014 nam het echter weer af naar 8 procent, wat ook de uitkomst in 2016 is.

De verschillen tussen rechtbanken in dit MK-aandeel zijn zeer groot en structureel. Zo werden in de afgelopen drie jaar in Oost-Brabant slechts drie op de honderd zaken door de MK behandeld en in Zeeland-West-Brabant en Limburg vier op de honderd, terwijl dat in Noord-Holland en Noord-Nederland het viervoudige is, dertien op de honderd.

Ook in het **familierecht** (streefpercentage = 3%) vond een toename plaats, van 0,6 procent in 2007 tot circa 2 procent in 2014 en volgende jaren. De verschillen tussen rechtbanken in het aandeel van de zaken dat door drie rechters werd behandeld is bijzonder groot en structureel. Zo werden in de afgelopen drie jaar in Oost-Brabant slechts één op de duizend familierechtelijke zaken door de MK behandeld en in Gelderland drie op de duizend, terwijl dat in Den Haag 31 op de duizend is en in Overijssel en Noord-Holland zelfs 38 op de duizend of meer.

Het MK-aandeel voor **vreemdelingenzaken** (streefpercentage = 5%) lag in de afgelopen jaren bij de meeste rechtbanken beneden het streefpercentage. Daarbij fluctueren die aandelen per rechtbank van jaar tot jaar enorm. Dat is vermoedelijk voor een groot deel het gevolg van het zaak aanbod: geen van de rechtbanken meldt dat dit komt omdat men MK-waardige zaken door slechts één rechter liet behandelen.

Het MK-aandeel voor **rijksbelastingzaken** (streefpercentage = 25%) lag over drie jaar gezien, bij alle rechtbanken op of boven het streefpercentage. In 2016 lag het aandeel in Den Haag en Gelderland veel lager, circa 20 procent.

Het MK-aandeel bij **reguliere bestuurszaken** (streefpercentage = 10%) was, over de laatste drie jaar gezien, 11 procent. De verschillen tussen rechtbanken in dit MK-aandeel zijn zeer groot en structureel. Bij drie rechtbanken, Amsterdam, Den Haag en Midden-Nederland lag dat aandeel in de afgelopen drie jaar veel lager, 8 procent of minder. In Oost-Brabant, Noord-Holland en Gelderland was het MK-aandeel bij deze zaken het hoogst, 15 procent of meer.

Het MK-aandeel **strafzaken** (streefpercentage = 15%) is sinds 2007 gestegen en lag in de afgelopen jaren rond de 15 procent. De verschillen tussen rechtbanken in dit MK-aandeel zijn groot en structureel. Amsterdam heeft verreweg het hoogste aandeel MK-strafzaken, in de afgelopen drie jaar 23 procent. In Gelderland en Den Haag lag dat aandeel het laagst, 12 procent.

Door de individuele rechtbanken worden afspraken gemaakt met het Openbaar Ministerie in welke gevallen zaken voor de meervoudige kamer worden geëxponeerd. Over het algemeen worden MK-waardige zaken ook MK afgedaan.

Samenhang tussen MK-aandeel en grootte van of efficiency bij rechtbanken?

De laatste jaren is een beperkt structurele samenhang zichtbaar tussen de **mate van efficiency** (kostenproductiviteit) bij een rechtbank en de mate waarin handels- en familiezaken door de meervoudige kamer (MK) worden behandeld. Naarmate zaken op deze twee rechtsgebieden minder vaak door drie rechters worden behandeld, zijn de kosten per zaak lager en is daarmee de productiviteitsuitkomst hoger. Dat kan verband houden met het feit dat bij deze twee rechtsgebieden geen extra vergoedingen staan voor de behandeling van een MK zaak, waar dat in het strafrecht en het bestuursrecht wel het geval is.

In het bestuursrecht is er een beperkte samenhang te zien tussen **grootte van de rechtbank** en de mate waarin reguliere bestuursrechtelijke zaken door de meervoudige kamer worden behandeld: de grotere rechtbanken behandelden verhoudingsgewijs minder zaken door drie rechters dan de kleinere.

Voor het overige was er geen verband te zien tussen de mate van MK en de mate van (kosten)productiviteit, noch tussen de mate van MK en de grootte van de rechtbank.

Aandeel MK bij de gerechtshoven

In onderstaande tabel is te zien dat sinds 2007 het MK-aandeel bij de gerechtshoven landelijk sterk is toegenomen. De laatste jaren is het tamelijk stabiel op of boven de streefpercentages.

Tabel 6: gerechtshoven, MK-aandeel naar rechtsgebied

	2007	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2014-2016	streef %
Strafzaken	76%	92%	95%	92%	91%	89%	93%	91%	85%
Belastingzaken	75%	92%	94%	92%	90%	92%	95%	92%	90%

Uit tabel 7b in bijlage 3 blijkt dat alle hoven in 2015, het MK-streefpercentage van 90 procent bereikt hebben bij de behandeling van **belastingzaken** of daar dicht in de buurt zaten. Rechtbank Amsterdam wijkt daar met 81 procent over de laatste drie jaar duidelijk van af.

Bij de behandeling van **strafzaken** wordt het gewenste MK-percentage (85 procent), door alle hoven gehaald of kwam daar duidelijk boven uit. De verschillen zijn klein.

3.5 Mate van permanente educatie (PE)

De norm voor de mate van permanente educatie (PE) waarborgt aandacht en tijd voor het verbreden en verdiepen van vakinhoudelijke kennis en vaardigheden. Rechter, raadsheren en juridisch medewerkers kunnen daartoe cursussen volgen bij het opleidingscentrum SSR, interne cursussen, vakinhoudelijke seminars, cursusweken, werklunches bezoeken, stages lopen etc.

De norm houdt in dat elke rechter, raadsheer of juridisch medewerker minimaal 90 uur verspreid over drie jaar aan opleiding besteedt. Het kengetal geeft aan welk percentage van de medewerkers aan die minimumnorm voldoet, waarbij 100 procent het streven is.

Het percentage medewerkers dat de norm niet haalt betekent overigens niet dat zij in het geheel niets aan permanente educatie hebben gedaan: immers ook 89 uur PE in drie jaar betekent dat de norm niet is gehaald.

Ondanks de aandacht bij de gerechten voor opleiding en het sturen op de norm voor PE, blijkt het moeilijk de norm te halen. Deels is dit het gevolg van langdurig ziekten, onvoldoende aansluitend cursusaanbod voor meer ervaren medewerkers, annuleren van cursussen door de cursusorganisatie, registratie en definitie issues. Uit tabel 7 blijkt dat het PE-percentage in de periode 2011 tot en met 2013 afnam. Dat was mede als gevolg van organisatieveranderingen en toegenomen productiedruk. De mate van permanente educatie van de juridisch medewerkers bij CBb en CRvB is structureel het hoogst.

Tabel 7: mate van permanente educatie, 2011 t/m 2015

	rechters en raadsheren				juridisch medewerkers			
	rechtbanken	gerechtshoven	crvb	cbb	rechtbanken	gerechtshoven	crvb	cbb
2011	76%	69%	100%	76%	68%	70%	100%	91%
2012	73%	60%	98%	78%	62%	55%	97%	84%
2013	71%	66%	80%	64%	57%	60%	81%	38%
2014	73%	67%	78%	74%	61%	48%	99%	84%
2015	76%	68%	88%	94%	63%	59%	93%	79%
2016	76%	68%	66%	74%	63%	60%	81%	85%
2016 t.o.v. 2011	-1%	-1%	-34%	-4%	-6%	-15%	-19%	-7%

In 2016 heeft een externe commissie van experts het opleidingsstelsel gevisiteerd. Deze commissie heeft meerdere aanbevelingen gepresenteerd om het systeem van permanente educatie en de uitvoering daarvan te verbeteren. Deze aanbevelingen zijn medio 2017 vrijwel allemaal overgenomen.

PE rechtbanken

Uit tabel 7 blijkt dat in 2016 het PE-percentage rechters in de rechtbanken 76 procent was en dat is even hoog als in 2011. De onderlinge verschillen tussen rechtbanken in de mate van permanente educatie van rechters zijn afgenomen. In de periode 2014 t/m 2016 lag dat gemiddeld bij de meeste rechtbanken tussen de 70 en 80 procent. Alleen in Oost-Brabant was het 65 procent en in Midden-Nederland 87 procent (tabel 14a, bijlage 2).

Bij de juridische medewerkers in de rechtbanken lag de permanente educatie in 2016 op 63 procent van de norm, ongeveer op hetzelfde niveau als gemiddeld in de afgelopen jaren. De verschillen tussen rechtbanken zijn bijzonder groot, van gemiddeld in de afgelopen drie jaar rond de 50 procent in Den Haag, Oost-Brabant en Rotterdam tot circa 75 procent in Amsterdam en Midden-Nederland.

De verschillen tussen rechtbanken zijn structureel: een rechtbank die in het ene jaar een hoge score heeft, heeft dat over het algemeen in het volgende jaar ook. Daarnaast blijken rechtbanken met een hoge mate van PE bij rechters ook een hoge mate van PE bij de juridische medewerkers in dat gerecht te hebben. Beide uitkomsten vormen een indicatie dat bij de gerechten met een lage graad van permanente educatie nog een sterke verbetering mogelijk is.

Samenhang tussen mate van PE en grootte van of efficiency bij rechtbanken?

De mate van permanente educatie hangt niet structureel samen met de grootte van de rechtbank, noch met de kostenproductiviteit bij de rechtbank.

PE gerechtshoven en bijzondere colleges

Uit tabel 7 blijkt dat het PE-percentages raadsheren bij gerechtshoven met 63 procent in 2016 stabiel bleef in vergelijking met 2011. Het ligt over het algemeen lager dan bij rechters in de rechtbanken.

De onderlinge verschillen tussen gerechtshoven hierop zijn nog wel groot. Landelijk gemiddeld over de afgelopen drie jaar voldeed 68 procent van de raadsheren in de gerechtshoven aan de PE norm. Het liep van 55 procent in Arnhem-Leeuwarden tot 77 procent in Den Haag (tabel 14b, bijlage 3).

Bij de juridisch medewerkers van de hoven was de mate van permanente educatie met 60 procent het laagst, zoals uit tabel 7 valt op te maken. Ook op dit punt zijn de verschillen tussen gerechtshoven groot en structureel, van gemiddeld in de afgelopen drie jaar rond de 44 procent in Arnhem-Leeuwarden tot 70 procent in Arnhem-Leeuwarden.

Het PE-percentages raadsheren hangt samen met dat van juridisch medewerkers: als een gerechtshof voor raadsheren hoog scoorde, was gemiddeld genomen de score voor juridisch ondersteunend personeel ook hoog. In gerechtshof Den Haag is structureel de PE gemiddeld relatief hoog voor zowel raadsheren als juridisch medewerkers en in Arnhem-Leeuwarden is deze structureel relatief laag.

3.6 Publicatiegraad van uitspraken

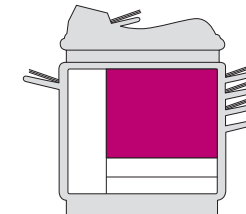
Het openbaar maken van uitspraken behoort tot de taken van de Rechtspraak. Het is van belang voor de kenbaarheid van het recht, de bevordering van rechtseenheid en het verbeteren van de transparantie.

Iedere uitspraak wordt gepubliceerd²⁰ van:

- a. de Hoge Raad der Nederlanden;
 - b. de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State;
 - c. de Centrale Raad van Beroep;
 - d. het College van Beroep voor het bedrijfsleven;
 - e. de Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam;
 - f. de Afdeling Intellectuele Eigendom bij de Rechtbank Den Haag en
 - g. de Pachtkamer van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden,
- voor zover de zaak niet kennelijk ongegrond of niet-ontvankelijk is verklaard en/of met een standaardformulering is afgedaan.

Voor de overige gerechten zijn de publicatiecriteria in grote lijnen: het belang van de uitspraak voor jurisprudentie en rechtsvorming en de interesse en belangen van burgers en het openbare leven. Zo worden altijd uitspraken gepubliceerd van zaken die aandacht hebben gehad van de publieke media. Uitspraken in strafzaken met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van vier jaar of meer of TBS worden ook altijd gepubliceerd. Prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de EU en uitspraken in zaken waarin die vragen speelden worden ook gepubliceerd.

Het totaal aantal jaarlijks gepubliceerde uitspraken²¹ op rechtspraak.nl is in het jaar 2016 verder toegenomen van 25.100 tot 25.500. Verhoudingsgewijs tot het aantal potentieel relevante uitspraken²² was de toename nog veel sterker: van 31 op de duizend in 2015 naar 35 op de duizend in 2016. In 2007 was de publicatiegraad nog maar 19 op de duizend.

20 'Besluit selectiecriteria uitsprakendatabank Rechtspraak.nl', op rechtspraak.nl.

21 Deze rapportage gaat over de gerechten waarvoor de Raad voor de rechtspraak de zorg heeft: de Hoge Raad en de Raad van State vallen daar buiten.

22 Afdoeningen waarvan publicatie vrijwel nooit interessant is (verstekzaken, intrekkingen en afdoeningen zonder uitspraak) zijn buiten beschouwing gelaten.

Tabel 8: gepubliceerde uitspraken (inclusief VK)

	2007	2011	2012	2013	2014	2015	2016
aantal gepubliceerde uitspraken	17.100	24.100	23.200	22.200	22.800	25.100	25.500
per 1.000 rechtszaken	19	26	28	25	26	31	35

Publicatiegraad rechtbanken

Uit tabel 9 blijkt dat bij de rechtbanken is de publicatiegraad²³ sinds 2007 meer dan verdubbeld, van 8 op de duizend naar 19 op de duizend.

Tabel 9: rechtbanken, gepubliceerde uitspraken (zonder VK)

	2007	2011	2012	2013	2014	2015	2016
aantal gepubliceerde uitspraken	8.320	11.860	12.246	11.055	10.869	11.964	11.769
per 1.000 rechtszaken	8	15	17	14	14	17	19

De verschillen tussen rechtbanken zijn, ook meerjarig, groot. In de periode 2014 – 2016 publiceerde Overijssel veruit het vaakst, circa 24 op de duizend uitspraken. Daarna Gelderland en Den Haag met 19 op de duizend. Het minst publiceerde Rotterdam, circa 12 op de duizend uitspraken. Daarna volgden Zeeland-West-Brabant met 13 en Noord-Nederland en Limburg met ieder 15 op de duizend.

De andere rechtbanken zaten zeer dicht tegen het driejaars-gemiddelde van 17 op de duizend uitspraken.

Tabel 10: publicatiegraad 2014 – 2016 naar rechtbank: gemiddelde 17 op de duizend

19 op de duizend of vaker:	Den Haag, Gelderland en Overijssel
16, 17 of 18 op de duizend:	Amsterdam, Midden-Nederland, Noord-Holland en Oost-Brabant
15 op de duizend of minder:	Noord-Nederland, Limburg, Zeeland-West-Brabant en Rotterdam

Een volledig overzicht van de publicatiegraad per rechtbank per jaar geeft tabel 14a in bijlage 2.

Samenhang tussen publicatiegraad en grootte van of efficiency bij rechtbanken?

De mate van publicatie van uitspraken hangt noch structureel samen met de grootte van de rechtbank, noch met de (kosten)productiviteit.

Publicatiegraad gerechtshoven

Bij de gerechtshoven is de publicatiegraad sinds 2007 meer dan verdubbeld, van 57 op de duizend naar 140 op de duizend.

Tabel 11: gerechtshoven, gepubliceerde uitspraken

	2007	2011	2012	2013	2014	2015	2016
aantal gepubliceerde uitspraken	3.197	6.861	5.665	6.102	6.875	7.565	7.980
per 1.000 rechtszaken	57	114	97	103	116	141	140

De verschillen tussen gerechtshoven zijn, ook meerjarig, groot, zoals uit tabel 12 blijkt.

Tabel 12: publicatiegraad 2014 – 2016 naar gerechtshof: gemiddelde 132 op de duizend

Amsterdam:	196 op de duizend
's-Hertogenbosch:	152 op de duizend
Arnhem-Leeuwarden:	113 op de duizend
Den Haag	91 op de duizend

Een volledig overzicht van de publicatiegraad per gerechtshof per jaar geeft tabel 14b in bijlage 3.

²³ De vreemdelingenzaken zijn buiten beschouwing gelaten, omdat publicatie daarvan vrijwel altijd door of namens de rechtbank Den Haag plaatsvindt en daarmee de vergelijkbaarheid tussen rechtbanken zou verstoren.

3.7 Klachten

Bij elk gerecht kan men een klacht indienen over een gedraging van een medewerker of over de bedrijfsvoering van het gerecht. De klachtenregeling is niet bedoeld voor klachten over de inhoud van een uitspraak van een rechter of een beslissing van een rechter tijdens de behandeling van de zaak. Daar kan alleen een hogere rechter over oordelen. De klachtenprocedure is niet bedoeld als een verkapt rechtsmiddel.

Landelijk beeld

In 2016 zijn 2.436 klachten ingediend. Het aantal klachten is in de laatste jaren, sinds 2011, met 73 procent toegenomen, zoals uit tabel 13 blijkt. Ook nam het aantal klachten sterk toe in vergelijking met beide voorgaande jaren, 2014 en 2015, waarin het klachtenniveau op bijna eenentwintighonderd lag.

Tabel 13: ingediende klachten, 2011 t/m 2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	groei 2016 t.o.v. 2011
aantal ingediende klachten							
rechtbanken	1.246	1.213	1.539	1.825	1.831	2.141	72%
gerechtshoven	161	183	229	226	209	269	67%
CRvB	0	0	21	18	29	19	-
CBb	5	2	5	1	10	7	40%-
totaal	1.412	1.398	1.794	2.070	2.079	2.436	73%

Onderverdeeld naar type klacht is het beeld:

- bijna drie op de tien gaat over rechterlijke beslissingen (klachten die niet ontvankelijk zijn)
- bijna één op de tien gaat over de bejegening: dat aandeel is in de afgelopen jaren afgenomen
- bijna één op de zeven gaat over de tijdsduur van de procedure, dat aandeel is sinds 2011 sterk toegenomen
- bijna de helft van de klachten gaat administratieve fouten en overige zaken, eveneens sterk toegenomen.

Het meest, zowel bij rechtbanken als gerechtshoven, namen de klachten over de duur van de procedure toe. Het gaat dan over het niet tijdig doen van een uitspraak en het onjuist of niet tijdig informeren daarover. Ook kan het lang duren voordat de rechter beslist op verzoeken tot wijziging of opheffing van bewindvoering.

Het aantal gegronde klachten verdubbelde in de periode 2011 t/m 2016 naar 531, blijkt uit tabel 14. Gerelateerd aan het aantal rechtszaken dat gerechten behandelen is de toename zelfs nog iets sterker, van 1,5 per tienduizend rechtszaken naar 3,3. Die toename is niet alleen het gevolg van de toename van het aantal klachten, maar ook blijkt een groter deel van de klachten gegrond te zijn: het percentage gegronde klachten nam toe van 19 procent tot 22 procent.²⁴

Tabel 14: gegronde klachten, 2011 t/m 2016

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	groei 2016 t.o.v. 2011
% gegronde klachten	19%	19%	21%	21%	22%	22%	17%
aantal gegronde klachten							
rechtbanken	246	238	328	403	425	495	101%
gerechtshoven	18	28	46	24	30	33	83%
CRvB en CBb	0	0	1	1	5	3	-
totaal	264	266	375	428	460	531	101%
aantal gegronde klachten per 10.000 zaken							
rechtbanken	1,4	1,5	2,0	2,4	2,6	3,2	124%
gerechtshoven	3,0	4,8	7,8	4,4	5,6	5,8	94%
totaal	1,5	1,6	2,2	2,4	2,7	3,3	127%

²⁴ Bij rechtbanken nam het percentage gegrond toe van circa 20 procent tot 23 procent en bij de gerechtshoven van circa 11 procent tot 15.

Verschillen tussen rechtbanken in klachtenomvang

In tabel 14a in bijlage 2 zijn per rechtbank de cijfers te vinden over het aantal klachten in verhouding tot het aantal rechtszaken, het percentage gegronde klachten en het belangrijkste klachten-kengetal: het aantal gegronde klachten in verhouding tot het aantal rechtszaken.

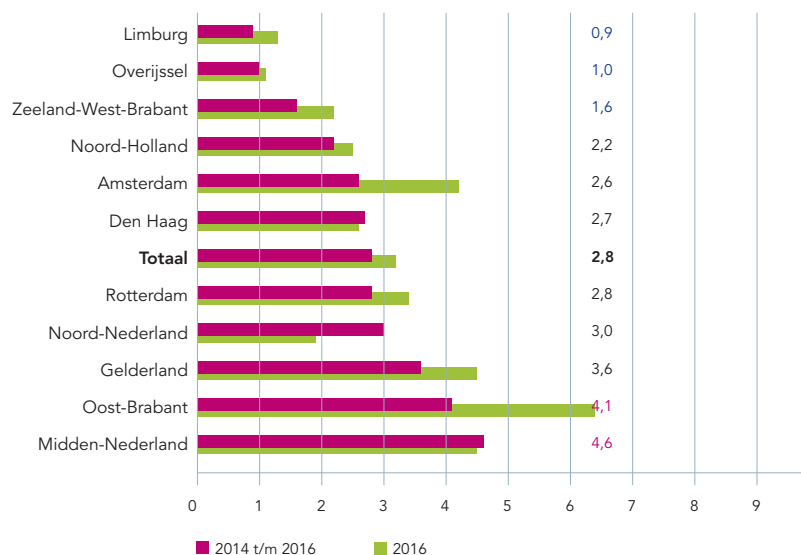
Het aantal klachten bij de rechtbanken is de laatste jaren aan het toenemen. In 2016 zijn 14 per 10.000 zaken ingediend; meer dan een verdubbeling in vergelijking met 2010, toen het er 6 per 10.000 zaken waren. Ongeveer 24 procent van de klachten bij de rechtbanken bleek in 2016 gegrond. Dat houdt in dat er in 2016 495 gegronde klachten waren, dat wil zeggen gemiddeld 45 per rechtbank.

Figuur 19 laat zien dat er in de periode 2014 t/m 2016 bij de rechtbanken gemiddeld 2,8 gegronde klachten op de 10.000 zaken waren. In 2016 waren dat er 3,2 op de 10.000 zaken.

Het varieerde in de afgelopen drie jaar per rechtbank, van gemiddeld 1,6 of minder per 10.000 zaken in Overijssel, Limburg en Zeeland-West-Brabant tot meer dan 4 in Midden-Nederland en Oost-Brabant. Bij de rest van de rechtbanken lag het rond het gemiddelde.

In Oost-Brabant, Gelderland, Rotterdam en Amsterdam nam in 2016 het aantal gegronde klachten duidelijk toe.

Figuur 19: rechtbanken, gegronde klachten per 10.000 zaken, 2014 t/m 2016

Samenhang tussen klachtenomvang en grootte van of efficiency bij rechtbanken?

Het relatieve aantal gegronde klachten blijkt niet samen te hangen met de grootte van de rechtbank.

Wel is de laatste drie jaar een beperkte samenhang te zien tussen kostenproductiviteit en het aantal gegronde klachten: verhoudingsgewijs hadden productievere rechtbanken te maken met relatief meer (gegronde) klachten.

Verschillen tussen gerechtshoven in klachtenomvang

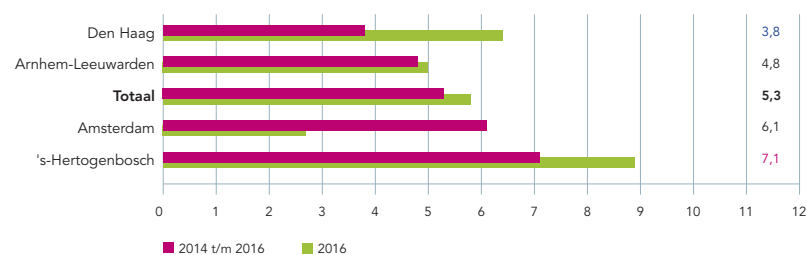
In tabel 14b in bijlage 3 zijn per gerechtshof de cijfers te vinden over het aantal klachten in verhouding tot het aantal rechtszaken, het percentage gegronde klachten en het belangrijkste klachten-kengetal: het aantal gegronde klachten in verhouding tot het aantal rechtszaken.

Het aantal klachten bij de gerechtshoven was redelijk stabiel maar is in 2016 toegenomen van rond de 40 per 10.000 rechtszaken naar 47. Het percentage gegronde fluctueert over de jaren sterk, tussen de 8 procent en 20 procent; in 2016 was 12 procent van de klachten bij de hoven was in 2016 gegrond. Dat houdt in dat er in 2016 33 gegronde klachten waren, dat wil zeggen gemiddeld 8 per gerechtshof.

Figuur 20 laat zien dat er in de periode 2014 t/m 2016 bij de gerechtshoven gemiddeld 5,3 gegronde klachten op de 10.000 zaken waren. In 2016 waren het er nog 5,8 op de 10.000 zaken.

Het varieerde in de afgelopen drie jaar per gerechtshof, van gemiddeld 3,8 per 10.000 zaken in Den Haag tot 7,1 in 's-Hertogenbosch. Het aantal gegronde klachten nam in beide hoven in 2016 toe.

Figuur 20: gerechtshoven gegronde klachten per 10.000 zaken, 2014 t/m 2016

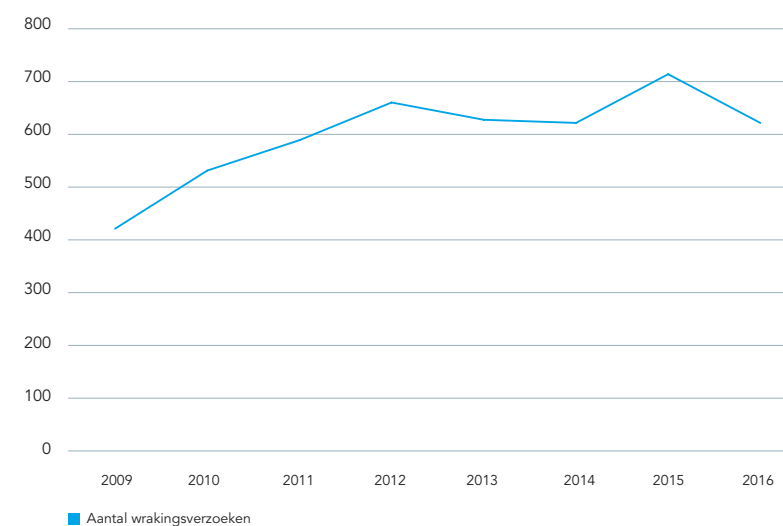
3.8 Wrakingen

Wrakingsverzoeken

In Nederland heeft iedere burger recht op een onpartijdige rechter. Wie betrokken is in een rechtszaak en goede redenen heeft om te denken dat de rechter een zaak niet onpartijdig kan beoordelen, kan vragen deze rechter te laten vervangen door een andere rechter. We noemen dat een wrakingsverzoek.²⁵ Een wrakingskamer beoordeelt het verzoek en kijkt daarbij of er sprake is van partijdigheid of schijn van partijdigheid is gewekt. Als dit zo is, neemt een andere rechter de zaak over. Wraking is een van de manieren waarop in Nederland een eerlijk rechtssysteem wordt gewaarborgd. Omdat onpartijdigheid de kern van het rechterschap is, is het voor te stellen dat een wrakingsverzoek bij een rechter niet in de koude kleren gaat zitten – er wordt tenslotte getwijfeld aan zijn integriteit. In het magazine Rechtspraak vertellen rechters over hun ervaringen: <https://www.rechtspraak.nl/SiteCollectionDocuments/Rechtspraak-magazine-juni-2014.pdf>

In de periode 2009 tot en met 2012 nam het aantal wrakingsverzoeken van jaar tot jaar toe. Vanaf 2012 stopte die stijgende trend en sindsdien fluctueert het tussen de 620 en 660 per jaar, met uitzondering van 2015, een jaar waarin uitzonderlijk veel werd gewraakt bij rechtbanken en bij de CRvB. Het jaar 2016 valt, met 620 binnen deze bandbreedte. Het betekent wel een daling in vergelijking met het piekjaar 2015.

Figuur 21: ontwikkeling wrakingsverzoeken 2009 t/m 2016

²⁵ Achtergronden van het wrakingsinstrument zijn beschreven op Rechtspraak.nl onder de titel themadossiers onder het tabblad 'Recht in Nederland'.

De meeste wrakingsverzoeken worden bij rechtbanken ingediend, zoals te zien in tabel 15. Dat het daar het hoogst is bevreemd niet, aangezien de meeste rechtszaken bij rechtbanken spelen.

Tabel 15: wrakingsverzoeken, 2009 t/m 2016

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Totaal	418	529	587	659	626	620	713	620
rechtbanken	283	388	450	518	479	506	558	516
gerechtshoven	85	107	107	121	122	89	97	88
CRvB	50	34	30	20	23	24	56	16
CBb	0	0	0	0	2	1	2	0

De 620 wrakingsverzoeken in 2016 moeten in het licht gezien worden van de afhandeling van circa 1,6 miljoen zaken. Daarvan waren ongeveer zevenhonderdduizend rechtszaken op tegenspraak, de groep zaken waarin wrakingsverzoeken voorkomen. Dit betekent dat bij ongeveer 9 op de tienduizend rechtszaken op tegenspraak een wrakingsverzoek is gedaan. Waarbij aangetekend dat soms meer wrakingsverzoeken per zaak kunnen voorkomen.

Gehonoreerde wrakingen

Als de wrakingskamer vindt dat een rechter terecht wordt gewraakt, kan dat twee dingen betekenen: de rechter is in de betreffende zaak partijdig, of er is een schijn van partijdigheid. Ook de schijn van partijdigheid moet worden voorkomen. Daarom wordt ook bij schijn van partijdigheid een rechter van de zaak gehaald. Dat zegt overigens niets over zijn functioneren in andere zaken. Hij kan dus gewoon andere zaken gaan behandelen.

Slechts een gering deel van de wrakingsverzoeken wordt daadwerkelijk gehonoreerd, gemiddeld tussen de 4% en 6% per jaar; in de meeste gevallen blijkt de wraking onterecht.

In 2016 waren er 25 gehonoreerde wrakingen, zoals in tabel 16 is te zien. Het aantal gehonoreerde wrakingen fluctueert in de afgelopen 5 jaar, maar loopt in die periode niet structureel op.

Tabel 16: gehonoreerde wrakingsverzoeken 2006 t/m 2016

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Totaal	16	17	39	15	21	36	42	21	25	32	25
rechtbanken	15	16	35	15	16	33	38	12	20	25	17
gerechtshoven	1	1	4	0	5	3	4	8	5	7	7
CRvB en CBb	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1

De cijfers per rechtbank zijn te vinden in bijlage 2, tabel 14a, en voor de gerechtshoven in bijlage 3, tabel 14b.

Het aantal ingediende wrakingen en gehonoreerde wrakingen verschilt per gerecht van jaar tot jaar en daarbij zijn de aantallen per gerecht bijzonder klein: het gaat bijvoorbeeld om gemiddeld één tot twee gehonoreerde wrakingen per rechtbank. Het is om deze redenen betekenisloos om hierop vergelijkingsanalyses per rechtbank uit te voeren.

3.9 Mediation binnen de Rechtspraak

Rechters kunnen tijdens een rechtszaak de mogelijkheid tot mediation aan partijen voorleggen. Bij mediation proberen partijen onder begeleiding van een onafhankelijke bemiddelaar, de mediator, gezamenlijk het conflict op te lossen. Deze mediator helpt partijen de belangen en standpunten helder te krijgen en zal zelf geen standpunt innemen. Partijen kunnen ook niet-juridische aspecten bij de oplossing betrekken.

Als partijen kiezen voor mediation wordt de rechtszaak stilgelegd (geschorst). Wordt men het tijdens de mediation niet of slechts gedeeltelijk met elkaar eens, dan kan de gerechtelijke procedure worden voortgezet. Als men met behulp van de mediator erin slaagt een oplossing te vinden dan wordt de rechtszaak beëindigd.

De gepresenteerde cijfers betreffen afgeronde mediations in handelszaken, familie-zaken, kantonzaken, strafzaken en rechtszaken in het bestuursrecht, behalve vreemdelingenzaken.

Het aantal afgeronde mediations per gerecht is in de presentatie van de tabellen 14a en 14b gerelateerd aan het aantal afgedane relevante rechtszaken: verstekzaken zijn daarbij bijvoorbeeld buiten beschouwing gelaten.

In de kengetallenanalyse worden mediations die met gehele of gedeeltelijke overeenstemming zijn afgesloten beschouwd als geheel of gedeeltelijk geslaagde mediations.

Landelijk beeld

Het belangrijkste argument voor de rechter om de zaak naar een mediator te verwijzen is dat partijen in de toekomst met elkaar verder moeten. Ook de gedachte dat een rechterlijke uitspraak geen echte oplossing biedt voor het conflict, wordt regelmatig als reden genoemd.

Het is daarom niet verwonderlijk dat het leeuwendeel van de mediations bij de rechtbanken plaatsvinden in het **familierecht**: ruim zeven op de tien van de gestarte mediations in 2015 en 2016 vond plaats in het familierecht. Ze gaan bijvoorbeeld over ouderschapsplan, gezag en omgang en alimentatie. Slachtoffers en verdachten in strafzaken kunnen onder leiding van een mediator met elkaar in gesprek gaan over bijvoorbeeld een schadevergoeding. Deze vorm van mediation binnen de Rechtspraak in het **strafrecht**, blijkt positieve effecten te kunnen hebben, te weten een daling van het recidivepercentage, reductie van kosten en meer tevredenheid bij slachtoffers. Herstellende gesprekken kunnen daarnaast de sociale cohesie bevorderen. Mediation in strafzaken is eind 2013 als experiment gestart. In 2015 en 2016 betrof al één op de zeven mediations een mediation in strafzaken. Het slagingspercentage is met circa 77 procent bovengemiddeld.

Niet alle verwijzingen leiden uiteindelijk tot de start van een mediation. In de periode 2007 – 2010 nam het aantal **gestarte mediations** toe tot meer dan 3.900, zoals uit figuur 22 blijkt. In 2011 nam dat zeer sterk af tot 2.740. Sinds 2013 is sprake van een dalende trend tot bijna 2.400 in 2016.

Figuur 22: ontwikkeling mediations 2007 t/m 2016

Circa 59 procent van de mediations leidde in 2016 tot **geheel of gedeeltelijke overeenstemming**.²⁶ Het percentage overeenstemmingen, is na enkele jaren van daling, sinds 2012 weer toegenomen naar rond de 59 procent in de laatste drie jaar.

26 49 procent volledige overeenstemming en 10 procent gedeeltelijke overeenstemming.

De daling van het aantal mediations sinds 2010 heeft verschillende oorzaken.

- Steeds vaker vindt mediation (in het familierecht) al vóór de rechtszaak plaats en niet tijdens de rechtszaak. Via andere instanties (bijvoorbeeld maatschappelijk werk of jeugdzorg) dan het mediationbureau bij de Rechtspraak, wordt vaker geprobeerd om tot een oplossing van het conflict te komen.
- Ook zijn rechters meer bedreven zijn geworden in conflictdiagnose, waardoor partijen sneller tot een schikking komen, zonder mediation.
- Het vervallen per 1 januari 2011 van de stimuleringsbijdrage (eerste 2,5 uur gratis voor betalende partijen) heeft een rol gespeeld bij de afname.
- Daarnaast zijn er initiatieven die ervoor zorgen dat de mogelijkheid van mediation soms wat naar de achtergrond ver-schuift. Een voorbeeld is het project BRAM, waarbij kinderrechters van de rechtbank Overijssel (locatie Almelo) de mogelijkheid hebben om een zitting aan te houden, teneinde ouders een laatste kans te bieden om hun geschil met een lichte, kortdurende interventie uit een wijkteam aan te pakken. Na drie maanden komen de ouders terug bij de kinder-rechter en vindt de uitspraak pas plaats. Voor partijen zijn is deze benadering aantrekkelijk vanwege het feit dat ze er niets voor hoeven te betalen, terwijl rechters hier soms voor kiezen omdat ze altijd een terugkoppeling krijgen van de resultaten. Recentelijk zien we – met name als gevolg van oplopende wachttijden voor deelname aan een project – toch dat er vanwege de snelheid van het proces weer vaker voor mediation gekozen wordt.
- Ten slotte nam het aantal gestarte mediations bij het rechtsgebied bestuursrecht (inclusief belastingrecht) zeer sterk af; in 2010 waren dat er bijna 800 en in 2015 en 2016 nog slechts ruim 80 per jaar, enkele procenten van het totaal aantal mediations. Die afname is het gevolg van een wijziging in de behandeling van rechtszaken op het gebied van het be-stuursrecht, met snel een regiezitting, waardoor vóór de zitting geen schriftelijk mediationaanbod meer wordt gedaan.

Verschillen tussen rechtbanken in mediation

Het mediationgebruik, gemeten in het aantal **afgeronde mediations** per duizend rechtszaken is bij de rechtbanken sinds 2010 sterk afgenomen: van ruim 8 op de duizend in 2010 naar ongeveer 5 op de duizend in 2015 en 2016.

De verschillen tussen de rechtbankregio's in de mate van mediationgebruik zijn groot. In de periode 2014 – 2016 vond bij de rechtbanken gemiddeld in 6 op de duizend zaken mediation plaats, zoals te zien is in tabel 14a in bijlage 2.

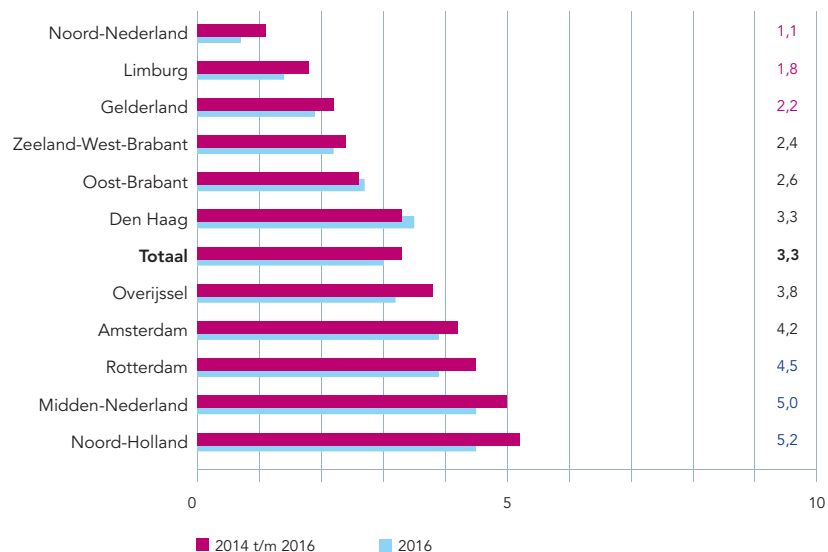
In Rotterdam, Noord-Holland en Midden-Nederland was het aantal mediations relatief (gezien het aantal zaken) groot, 8 per duizend zaken. En in Zeeland-West-Brabant, Limburg, Gelderland en Noord-Nederland relatief klein, 4 per duizend of minder.

Van de bij de rechtbanken gestarte mediations slaagt sinds 2014 ongeveer 60 procent. De verschillen tussen rechtbanken in het slagingspercentage zijn beperkt.

Gemiddeld vonden in de periode 2014 – 2016 bij de rechtbanken op elke duizend rechtszaken 3,3 (geheel of gedeeltelijk) geslaagde mediations plaats, zoals uit figuur 23 blijkt. In 2016 zakte dat naar 3 op de duizend.

De verschillen tussen rechtbanken daarin zijn groot. In Rotterdam, Noord-Holland en Midden-Nederland was het aantal geslaagde mediations het grootst met 4,5 op de duizend of meer. In Gelderland, Limburg en Noord-Nederland het laagst met 2,2 op de duizend of minder.

Figuur 23: rechtbanken, mediations met overeenstemming per 1.000 zaken, gemiddelde 2014 – 2016

Samenhang tussen mate van mediation en andere kengetallen?

Analyses over de jaren heen maken duidelijk dat de mate van gebruik van mediation niet structureel samenhangt met de grootte van de rechtbank of de kosten-productiviteit.

Evenmin blijkt de mate van gebruik van mediation samen te hangen met de mate waarin mediations slagen. Het is dus niet zo dat rechtbanken waarbij vaker gebruik werd gemaakt van mediation, te maken hadden met een duidelijk geringere slagingskans.

Verschillen tussen gerechtshoven in mediation

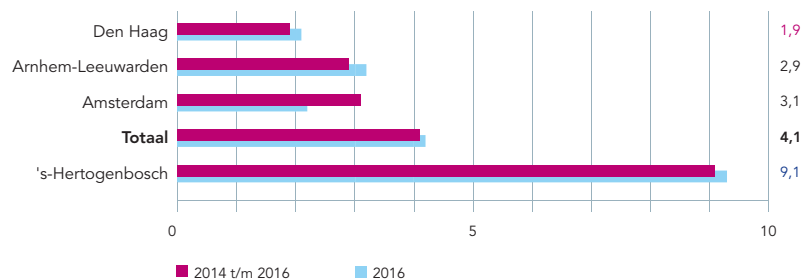
Het mediationgebruik, gemeten in het aantal afgeronde mediations bij de gerechtshoven, fluctueerde sinds 2010 tussen de 7 op de duizend rechtszaken en 10 op de duizend.

Van de gestarte mediations slaagt sinds 2014 bij de gerechtshoven circa 46 procent. De verschillen tussen hoven in slagingspercentage zijn beperkt.

Gemiddeld vonden in de periode 2014 – 2016 bij de hoven 4,1 (geheel of gedeeltelijk) geslaagde mediations plaats op elke duizend rechtszaken, zoals uit figuur 24 blijkt. In 2016 lag dat met 4,2 op ongeveer hetzelfde niveau.

De verschillen tussen gerechtshoven zijn groot. In gerechtshof 's-Hertogenbosch was het aantal geslaagde mediations verhoudingsgewijs het grootst; op duizend rechtszaken vonden daar 9 geslaagde mediations plaats. In hof Den Haag was dat het laagst met nog geen 2 op de duizend rechtszaken.

Figuur 24: gerechtshoven, mediations met overeenstemming per 1.000 zaken, gemiddelde 2014 – 2016

3.10 Appelpercentages

3.10.1 Algemeen

Partijen in een rechtszaak kunnen tegen de uitspraak in hoger beroep gaan om de zaak opnieuw te laten beoordelen. Het kan gaan om een herbeoordeling en aanvulling van feiten, van rechtsvragen en van motiveringen. Het hoger beroep heeft, in het verlengde van deze controlefunctie en herkansingsfunctie, ook een belangrijke functie in de rechtsontwikkeling en het bewaken en bevorderen van de rechts-eenheid.

Het appelpercentage zegt weliswaar iets over de acceptatie van uitspraken door partijen en de ontwikkeling hierin, maar het geeft geen rechtstreekse indicatie van de kwaliteit van rechtspreken in eerste aanleg of het functioneren van het rechtspreken bij een rechtbank.

Of en in hoeverre de appelpercentages en de gevonden verschillen tussen rechtbanken, beïnvloedbaar zijn door rechters en raadsheren of samenhangen met de kwaliteit van rechtspreken valt niet rechtstreeks uit de bestaande gegevens op te maken. Zo wordt niet systematisch, per zaak, bijgehouden wat de motieven zijn om in hoger beroep te gaan. Over het daarnaar uitgevoerde onderzoek, verderop meer. Ook is het niet mogelijk informatie over de uitkomst van het hoger beroep in de analyses mee te nemen. Zo betekent vernietiging in hoger beroep van een vonnis niet automatisch dat door de rechter in eerste aanleg een onjuist oordeel is gegeven. Het oordeel van de hoger beroepsrechter kan bijvoorbeeld inhouden dat deze tot een andere beantwoording van een rechtsvraag is gekomen, waarover voordien nog geen duidelijkheid in de jurisprudentie bestond. Dit laatste is inherent aan de rechtsontwikkeling en rechtseenheid functie van het hoger beroep (en cassatie). Verder kan aanvulling van feiten (in vergelijking met behandeling in 1e aanleg) een rol hebben gespeeld bij afwijking van de rechterlijke beslissing in appel ten opzichte van het vonnis in 1e aanleg.

Het overgrote deel van de uitspraken in hoger beroep houdt stand en wordt door het hogere rechtscollege bevestigd. Daartoe kunnen ook worden gerekend die uitspraken die weliswaar op formele gronden worden vernietigd, maar waarbij het oordeel van de rechter in eerste aanleg materieel wel overeind is gebleven.

Een deel van de hoger beroepen wordt later ingetrokken. Sommige partijen gaan bijvoorbeeld in hoger beroep, omdat men daarmee de tijd krijgt het vonnis goed te bestuderen om daarna pas definitief te beslissen of men het hoger beroep doorzet of niet. Het aandeel intrekkingen verschilt per zaak type. Omdat het aantal intrekkingen (nog) niet per rechtbank bekend is, konden de gepresenteerde appelpercentages per gerecht niet geschoond worden van de latere intrekkingen. Bij de landelijke cijfers is overigens wel een appelpercentage gepresenteerd, geschoond van de intrekkingen.

Er is onlangs onderzoek uitgevoerd naar de redenen van rechtzoekenden om hoger beroep in te stellen.²⁷ Het onderzoek laat zien dat de gepercipieerde kwaliteit van de rechter en van de uitspraak in het algemeen slechts een beperkte rol spelen bij het al dan niet in hoger beroep gaan. Het onderzoek was helaas niet gericht op verklaringen van ontwikkelingen van de mate van appel in de tijd, noch op huidige verschillen tussen rechtbanken in appelpercentages, zodat op basis van dit onderzoek niets gezegd kan worden over de verklaringskracht van kwaliteit van vonnissen voor toe- of afname van appelpercentages.

Het ligt niet voor de hand dat de grote verschillen tussen regio's/rechtbanken in de mate van appel verklaard kunnen worden door verschillen in kwaliteit van rechtspreken. Uit de klantwaarderingsonderzoeken is immers gebleken dat de verschillen in (gepercipieerde) kwaliteit van rechtspreken beperkt zijn.

De volgende motieven kwamen uit genoemd onderzoek naar voren.

De verwachte kans op een gunstiger uitspraak in hoger beroep was op alle drie de rechtsgebieden het belangrijkste, maar in het **strafrecht** (bij vier op de vijf een reden voor appel) nog belangrijker dan bij **civielrecht** (bij drie op de vijf) en het **bestuursrecht** (bij één op de twee). In het strafrecht ging het om de geschatte kans om gelijk te krijgen dan wel de geschatte kans op een lagere straf of vrijspraak. Tevens was de omvang van de gevolgen van de uitspraak in eerste aanleg vaak (bij ruim één op de drie appellanten) een reden om in hoger beroep te gaan van vonnissen in **civiele rechtszaken** en **strafrechtzaken**. Men gaat vaker hoger beroep naarmate de ernst van de gevolgen groter is, en in het civiele recht naarmate het financiële belang groter is. In het bestuursrecht speelde deze reden om in hoger beroep te gaan slechts bij één op de tien appellanten een rol.

²⁷ Marseille e.a. Motieven voor en waardering van hoger beroep, Research Memorandum 1/ 2016, Raad voor de rechtspraak.

De kwaliteit van de uitspraak/ het vonnis was in het **civiele recht** relatief vaak van belang, bij twee van de vijf appellanten. In het **strafrecht** speelde dat bij één op de vijf appellanten een rol en in het **bestuursrecht** slechts bij één op de tien.

De gepercipieerde kwaliteit van de rechter speelde bij rond een kwart van de appellanten een rol; weinig verschil daarin tussen **bestuursrecht**, **civil recht** en **strafrecht**.

In het **civiele recht** ten slotte zijn bij één op de vijf ook de reeds gedane investeringen en verwachte kosten redenen om in hoger beroep te gaan of juist daarvan af te zien. Stress, de duur van de procedure en (geldelijke) kosten vormen belangrijke redenen om af te zien van hoger beroep.

In tabel 15a van bijlage 2 zijn de appelpercentages per rechtbank en per type rechtszaak te zien. Bij de presentatie van de cijfers is gewerkt met driejaarsgemiddelden om een voldoende aantal appelpzaken per zaak groep over te houden om rechtbanken met elkaar te kunnen vergelijken en om zoveel mogelijk toevallige fluctuaties te vermijden.

Mate van hoger beroep 2009 – 2016 samengevat

Ontwikkeling in de mate van hoger beroep

Bij veel van de onderscheiden rechtsgebieden/rechtszaaktypen (dertien van de achttien) is het appelpercentage, over een middellange periode gezien²⁸, stabiel of neemt zelfs licht af. Bij de volgende vijf typen rechtszaken is de mate van appel wel structureel opgelopen:

- handelsrecht (waaronder consumentenrecht)
- strafzaken kinderrechter
- rechtszaken over rijksbelastingen
- WOZ-zaken (waardering onroerende zaken)

De mate van appel in het **civiele recht** is sinds 2009 ongeveer gelijk gebleven. Men ging weliswaar sinds 2012 steeds vaker in hoger beroep in handelszaken van vonnissen van de civiele rechter (d.w.z. de niet-kantonzaken), maar dat was het gevolg van de competentiewijziging waardoor de handelszaken een relatief gering financieel belang niet meer voor de civiele rechter kwamen maar bij de kantonrechter. Met andere woorden, door de competentiewijziging nam het financieel belang van deze rechtszaken toe en dat had weer tot gevolg dat men vaker in hoger beroep ging.

Bij kantonzaken nam de mate waarin later het hoger beroep werd ingetrokken af en bij familiezaken nam dat toe.

In het **strafrecht** is de mate van appel van vonnissen in misdrijfzaken ongeveer gelijk gebleven; alleen van vonnissen van de kinderrechter gaat men wat vaker in hoger beroep sinds 2009. Wel wordt het hoger beroep steeds minder vaak ingetrokken, waardoor het aandeel strafzaken dat in hoger beroep dat nogmaals moet worden behandeld, in lichte mate toeneemt.

De mate waarin men van vonnissen in overtredingszaken in hoger beroep gaat is door de jaren heen stabiel.

In het **reguliere bestuursrecht**, d.w.z. bestuursrecht met uitzondering van belastingrecht en vreemdelingenrecht, neemt het aandeel zaken dat in hoger beroep nogmaals moet worden behandeld sinds 2009 licht af, vooral vanwege een toename van ingetrokken hoger beroepen.

De behandeling van **WOZ-zaken** moet steeds vaker in hoger beroep worden overgedaan.

Van vonnissen in **rijksbelastingzaken** gaat men weliswaar vaker in hoger beroep, maar steeds meer van die hoger beroepen worden ingetrokken.

De mate van hoger beroep bij **vreemdelingenzaken** is stabiel.

Verschillen in de mate van hoger beroep

De appelpercentages lopen sterk uiteen al naar gelang het type geschil. Vooral van vonnissen in geschillen met de overheid gaat men relatief vaak in hoger beroep:

- ambtenarenzaken	46%,
- rijksbelastingzaken	50%
- (verlengde) asielprocedures	50%.

Men gaat het minst in hoger beroep van vonnissen in overtredingszaken, ruim 3%, en van uitspraken op het gebied van het familierecht, 5%.

Er bestaan grote verschillen tussen de elf rechtbankregio's in de mate van appel bij eenzelfde type rechtszaak, ook over een langere tijdsperiode gezien. Alleen bij de algemene asielprocedure waren de verschillen tussen de rechtbanken beperkt.

Over het algemeen bleek er weinig samenhang tussen het appelpercentage bij de ene zaakgroep binnen een rechtbank en het appelpercentage bij een andere zaakgroep.

Uitzondering vormden de misdrijf-strafzaken; bij rechtbanken met een hoge mate van appel van vonnissen van de politierechter bleek men ook relatief vaak in hoger beroep te gaan van vonnissen van de kinderrechter of van vonnissen van de meervoudige kamer.

²⁸ Van de periode 2009 – 2011 tot de periode 2014 – 2016.

3.10.2 Civiel recht, mate van appel

De appels in civiele rechtszaken kunnen zowel kantonzaken als niet-kantonzaken betreffen. In onderstaande figuur is te zien wat het appelpercentage (driejaarsgemiddelde t/m 2016) is bij vier verschillende typen civiele zaken, of het is toegevoegd (vergeleken met de periode 2009 t/m 2011) en of de verschillen tussen rechtbanken in appelpercentage (zeer) groot of juist beperkt zijn. Tevens is de mate van intrekking vermeld en de ontwikkeling daarin sinds 2009.

Over het algemeen is de mate van appel in het civiele recht sinds 2009 ongeveer gelijk gebleven. Er was weliswaar een sprake van een toename van hoger beroepen van vonnissen van de civiele rechter (de niet-kantonzaken), maar dat was het gevolg van de competentiewijziging. Tekst en uitleg bij de ontwikkeling voor de vier afzonderlijke zaak groepen is te vinden in de alinea's onder de tabel.

Appelpercentages civiele zaken, ontwikkelingen en vergelijkingen

	appel percentage		verschillen tussen rechtbanken	intrekkingspercentage	
	2014 t/m 2016	jaargroei ¹⁾ sinds 2009		2014 t/m 2016	toe- afname sinds 2009
handel kantonrechter	9%	=	zeer groot	28%	↘
handel civiele rechter	37%	+ + +	zeer groot	16%	=
kort gedingen	17%	=	zeer groot	26%	=
familiezaken	5%	+	groot	10%	↗

1) sinds 2009 – 2011: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk > 10%

Handelszaken kantonrechter

In de berekeningen en tabellen zijn de verstekvonnissen (rond de driehonderd-duizend per jaar) buiten beschouwing gelaten, omdat men daarvan vrijwel nooit in hoger beroep gaat. Ook los van de verstekvonnissen gaat men van de door de kantonrechter behandelde handelszaken relatief weinig in hoger beroep, circa 9 procent. Het appelpercentage in deze zaken is gelijk aan dat in de periode 2009 – 2011: eerst was sprake van een afname, maar we zien sinds 2013 een stijgende trend.

Het aandeel intrekkingen is in de afgelopen jaren afgenomen van 31 procent in 2009 – 2011 tot heden 28 procent.

De verschillen tussen rechtbanken in het appelpercentage bij kanton-handelszaken zijn zeer groot, ook over een langere periode gezien. In Den Haag is het structureel opvallend laag, 6 à 7 procent. In Rotterdam lag het appelpercentage over het algemeen op of onder het gemiddelde, maar dat is in de afgelopen periode sterk toegevoegd naar 11%. Structureel bijzonder hoog is het in Amsterdam, 13 à 14 procent, en Limburg, 11 à 12 procent. Bij de andere rechtbanken wijkt het niet heel veel af van het landelijke gemiddelde.

Handelszaken civiele rechter

Van 37 procent van de vonnissen in handelszaken (bodenzaken) die niet door de kantonrechter maar door de civiele rechter in eerste aanleg zijn behandeld, werd in 2014 – 2016 in hoger beroep gegaan. Het appelpercentage is veel hoger dan bij kantonzaken door het grotere financiële belang van de zaak; men is minder geneigd om het erbij te laten zitten, er staat meer op het spel.

De mate van appel bij deze zaken is in de afgelopen jaren bij alle rechtbanken zeer sterk toegenomen; in de periode 2009 – 2011 was het nog slechts 18 procent. De verklaring daarvoor is dat als gevolg van de competentiewijziging het gemiddelde belang van de niet-kantonzaken sterk is toegenomen en daarmee ook de bereidheid verder te procederen in hoger beroep.

Na instelling van hoger beroep in civiele handelszaken wordt vervolgens in één op de zes gevallen (16 procent) het hoger beroep ingetrokken; dat is vrijwel niet gewijzigd in de afgelopen jaren.

De verschillen tussen de rechtbanken in de mate van appel bij deze zaken zijn zeer groot en bestendig. Het laagste appelpercentage, ook over een langere tijd gezien, is in Noord-Nederland, 32 procent, en Rotterdam, 33 procent. Het hoogste in Limburg en in Overijssel, 45 procent en hoger.

Kort gedingen

Van vonnissen in kort gedingen gaat men gemiddeld in 17 á 18 procent in hoger beroep. Ruim een kwart van deze hoger beroepen wordt weer later ingetrokken. De verschillen tussen rechtbanken in appelpercentage bij deze zaken zijn zeer groot. Het is structureel het hoogste in Limburg, circa 24 procent. In Noord-Nederland was het altijd relatief hoog, maar dat is nu gezakt van 22 procent naar circa 20 procent. Het laagst, met 14 á 15 procent, is het appelpercentage in kort gedingen in Rotterdam, Oost-Brabant en Zeeland-West-Brabant.

Familiezaken, niet-kanton

Bij familiezaken wordt zeer weinig in hoger beroep gegaan, tussen de 4 procent en 5 procent. Slechts ongeveer één op de tien hoger beroepen wordt later ingetrokken. De verschillen tussen rechtbanken zijn groot. Het appelpercentage is structureel het laagste in Overijssel, ruim 3 procent en het hoogst in Den Haag en Rotterdam, circa 5,5 procent.

3.10.3 Strafrecht, mate van appel

De verandering in gebiedsindeling in 2012 (HGK) heeft de continuïteit van de cijfers over strafzaken verstoord. Niet van alle zaken was de (juiste) rechtbank geregistreerd; van zaken via het CVOM, Functioneel Parket of Landelijk Parket, was na de organisatorische herindeling van de gerechten (HGK) soms niet duidelijk bij welke (nieuwe) rechtbank die hoorde. Daarom dienen vergelijkingen in de tijd met enige voorzichtigheid te worden gezien.

In onderstaande figuur is te zien wat het appelpercentage is voor verschillende typen strafzaken, de ontwikkeling daarin sinds 2009 en of de verschillen tussen rechtbanken beperkt zijn of juist (zeer) groot. Tevens is de mate van intrekking van het hoger beroep vermeld en de ontwikkeling daarin sinds 2009.

Appelpercentages strafzaken, ontwikkelingen en vergelijkingen

	appel percentage		verschillen tussen rechtbanken	intrekkingspercentage	
	2014 t/m 2016	jaargroei ¹⁾ sinds 2009		2014 t/m 2016	toe- afname sinds 2009
kantonrechter overtredingszaken	3,3%	=	zeer groot	7%	=
politierechter (EK)	13%	=	zeer groot	10%	↘
strafzaken EK kinderrechter	8%	+	zeer groot	20%	↘
strafzaken meervoudige kamer (MK)	39%	=	groot	17%	↘

1) sinds 2009 – 2011: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk > 10%

Overtredingszaken, kantonrechter

Van vonnissen van de kantonrechter in overtredingszaken gaat men zelden, 3 à 4 procent, in hoger beroep. Dat percentage is over een langere periode gezien, stabiel. Het aantal intrekkingen is zeer beperkt, ongeveer 6 á 7 procent. Zowel het appelpercentage als het intrekkingspercentage is stabiel over de jaren heen. De verschillen tussen rechtbanken in de mate van appel in overtredingszaken zijn zeer groot, maar de percentages kunnen binnen een rechtbank van jaar tot jaar wel fluctueren. In de afgelopen periode van drie jaar lag dat in Rotterdam en Limburg het laagst, beneden de 2,5 procent. In Noord-Holland, Amsterdam en Midden-Nederland lag het boven de 4 procent.

Misdrijven

Er blijkt een sterk verband tussen de mate van hoger beroep van vonnissen van de drie soorten misdrijfzaken: politierechter, kinderrechter en meervoudige kamer. Dit wil zeggen dat rechtbanken met een hoge mate van appel in de ene groep over het algemeen ook een hoge mate van appel laten zien in de beide andere groepen.

Het aandeel EK-strafzaken en MK-strafzaken dat in hoger beroep nogmaals moet worden behandeld is in de loop der jaren toegenomen, vooral omdat er minder ingetrokken wordt, zoals hieronder te zien zal zijn.

In Noord-Nederland en Limburg is de mate van hoger beroep bij alle drie behandelsoorten relatief laag. In Midden-Nederland en Amsterdam is het appelpercentage voor de betreffende drie groepen juist relatief hoog.

Politierechter

Van 13 procent van de vonnissen van de politierechter gaat men in hoger beroep. Dit is over meerdere jaren gezien stabiel. Het aantal hoger beroepen dat later wordt ingetrokken neemt wel steeds verder af en ligt nu op 10 procent. In de periode 2009 – 2011 was dat nog 20 procent. Het resultaat van deze ontwikkeling is dat het aandeel politierechterzaken dat in hoger beroep voor een tweede keer moet worden behandeld, structureel is toegenomen.

De verschillen tussen rechtbanken in appelpercentage bij politierechterzaken zijn groot, ook over een langere tijd gezien. Noord-Nederland en Limburg kenden hierbij structureel het laagste appelpercentage, circa 10 procent. In Midden-Nederland en Amsterdam ging men in deze zaken het meest, meer dan 15 procent, in hoger beroep.

Kinderrechter (EK)

Van de door de kinderrechter gevonniste EK-zaken ging ruim 8 procent in hoger beroep. Dat is in de afgelopen jaren licht toegenomen: in de periode 2009 – 2011 was het 7 procent.

Van deze hoger beroepen wordt gemiddeld genomen ongeveer een vijfde (21 procent) later ingetrokken. Het aandeel intrekkingen is in de afgelopen jaren gestaag afgenomen. Daardoor is per saldo het aandeel kinderrechtstrafzaken dat in hoger beroep voor een tweede keer moest worden behandeld, sterk toegenomen. De verschillen tussen rechtbanken in de mate van hoger beroep in dit type zaken zijn structureel bijzonder groot. Over een langere periode bezien was dat rond de 4 procent in Limburg en Noord-Nederland en boven de 10 procent in Amsterdam en Midden-Nederland.

Meervoudige kamer

Van die strafzaken die door drie rechters worden behandeld (meervoudige of MK-zaak) gaat men het vaakst in hoger beroep, 39 procent. Het gaat dan ook om zaken met een relatief groot belang (de hoogte van de straf bij veroordeling). Het appelpercentage is, landelijk gezien, redelijk stabiel.

Het intrekken van deze hoger beroepen is sterk teruggelopen van 30 procent in 2010 – 2012 tot 17 procent in 2013 – 2015. Dus dat betekent dat, naast EK-strafzaken, ook MK-strafzaken steeds vaker voor een tweede keer behandeld worden moeten worden.

De verschillen tussen rechtbanken zijn structureel groot. Ze lopen uiteen van rond de 33 procent in Noord-Nederland en Limburg naar rond de 45 procent in Midden-Nederland.

3.10.4 Bestuursrechtelijke procedures, mate van appel

Uit de onderstaande drie tabellen blijkt dat de mate van appel in het bestuursrecht over het algemeen hoog is in vergelijking met strafzaken en civiele zaken.

De hoogste appelratio's, rond de 50 procent of hoger, zijn te zien bij rijksbelasting-zaken en asielzaken. Bij ambtenarenzaken is het 46 procent en bij rechtszaken over sociale verzekeringen en sociale voorzieningen ligt het rond de 40 procent.

Een verklaring voor de hoge mate waarin men in het bestuursrecht in hoger beroep gaat is dat er vrijwel altijd een bezwaarfase aan het proces is voorafgegaan. Dus er blijven vooral zaken over waar bestuur en burger in een eerder stadium al niet nader tot elkaar konden komen. In gevallen dat de uitspraak in eerste aanleg ongunstig uitviel voor de burger, speelt daarnaast een rol dat de burger die daarvan in hoger beroep gaat over het algemeen geen risico loopt op een voor hem ongunstiger uitspraak dan in eerste aanleg.

Regulier bestuursrecht, mate van appel

Onder regulier of algemeen bestuursrecht verstaan we alle rechtszaken op het terrein van het bestuursrecht, die niet het belastingrecht of het vreemdelingenrecht betreffen.

De Centrale Raad van Beroep (CRvB) behandelt de appellaten van sociale verzekeringszaken, ambtenarenzaken, bijstandzaken en studiefinancieringszaken. De Raad van State (RvS) behandelt de overige hoger beroepen, zoals bouwzaken. De groep 'overige' is een diverse heterogene groep, met een grote variëteit aan zaken, waarvan een deel een hogere appelratio heeft en een deel een lagere appelratio.

Het is bij het reguliere bestuursrecht niet zo dat wanneer een rechtbank een hoog appelperscentage kent voor het ene type rechtszaken binnen regulier bestuursrecht, diezelfde rechtbank ook een hoog appelperscentage kent voor andere typen reguliere bestuursrechtelijke zaken. Zo heeft de mate van appel bij bijstandzaken geen verband met de mate van appel bij sociale verzekeringszaken en evenmin met de groep 'overige'.

Appelpersentages rechtszaken, reguliere bestuursrecht

	appel percentage		verschillen tussen rechtbanken	intrekkingspercentage	
	2014 t/m 2016	jaargroei ¹⁾ sinds 2009		2014 t/m 2016	toe- afname sinds 2009
sociale verzekeringszaken	39%	=	groot	26%	↗
bijstands- en studiefinancieringszaken	40%	=	groot	18%	↗
ambtenarenzaken	46%	-	zeer groot	30%	↗
overig regulier bestuursrecht	28%	=	groot	18%	=

1) sinds 2009 – 2011: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk > 10%

Sociale verzekeringszaken

Van vonnissen in sociale verzekeringszaken gaat men in 39 procent in hoger beroep. Dat is in de afgelopen jaren ongeveer gelijk gebleven.

Ruim één op de vier appellaten wordt later ingetrokken. Dat is in de loop der jaren opgelopen; enkele jaren geleden was het nog één op de vijf. Het gevolg is dat het aandeel zaken dat inhoudelijk voor een tweede keer (hoger beroep) wordt behandeld, vanaf omstreeks 2011 aan het afnemen is.

De verschillen in appelperscentage tussen rechtbanken zijn de laatste jaren bij dit soort zaken toegenomen; de rechtbanken zitten in een bereik van circa 33 procent in appel in Zeeland-West-Brabant, Midden-Nederland, Gelderland, Overijssel en Noord-Holland tot circa 40 procent Den Haag en Limburg en circa 50 procent in Amsterdam.

Bijstands- en studiefinancieringszaken

Het appelpcentage bij bijstands- en studiefinancieringszaken ligt op ongeveer dezelfde hoogte als bij de groep sociale verzekeringszaken, 40 procent. Over meerdere jaren gezien, is de mate van appel gelijk gebleven.

Ongeveer 18 procent wordt later ingetrokken. Dat is toegenomen; enkele jaren geleden was het circa 12 procent. Het gevolg is dat het aandeel zaken dat inhoudelijk voor een tweede keer (hoger beroep) wordt behandeld, na omstreeks 2013 afgenomen is.

De verschillen tussen rechtbanken zijn groot,²⁹ maar vaak niet structureel: het appelpcentage in bijstands- en studiefinancieringszaken kan per rechtbank van jaar tot jaar sterk fluctueren. Relatief laag in de afgelopen drie jaar was het percentage in Amsterdam en Midden-Nederland, 36 procent of minder. In Limburg, Overijssel, Oost-Brabant en Noord-Nederland is de mate van appel relatief hoog (45 procent of meer).

Ambtenarenzaken

Van de ambtenarenzaken gaat men in 46 procent, in hoger beroep; het is in de afgelopen jaren afgenomen.

In dit type zaken werd bijna drie op de tien appels later ingetrokken. Dit is in de afgelopen vier jaar sterk toegenomen; in de periode 2009 – 2011 was het nog maar twee op de tien. Het gevolg is dat het aandeel ambtenarenzaken dat inhoudelijk voor een tweede keer (hoger beroep) wordt behandeld, al jaren aan het afnemen is. De verschillen tussen rechtbanken in de mate van appel bij ambtenarenzaken zijn zeer groot, maar vaak niet structureel: het appelpcentage fluctueert per rechtbank van jaar tot jaar sterk. In de afgelopen periode van 2014 t/m 2016 was het appelpcentage bijzonder hoog in Overijssel en Gelderland, meer dan 60 procent. Bijzonder laag was het bij de rechtbanken Rotterdam en Noord-Holland, 35 procent en lager.

Overige reguliere bestuursrechtelijke rechtszaken

Het landelijke appelpcentage van de groep ‘overige’ reguliere bestuursrechtelijke zaken³⁰ is circa 28 procent en vrijwel niet toegenomen. Daarvan wordt circa 18 procent later ingetrokken.

De bandbreedte in de afgelopen drie jaar lag van circa 23 procent in Midden-Nederland tot rond de 31 procent in Den Haag en Gelderland.

29 Van vonnissen van studiefinancieringszaken gaat men minder vaak in hoger beroep dan bijstandszaken. Dat beïnvloedt het appelpentages voor de totale zaaksgroep bij rechtbanken die relatief veel van die zaken doen.

30 Bijvoorbeeld WMO en omgevingsvergunningen.

Belastingrecht, mate van appel

Appelpercentages rechtszaken belastingrecht

	appel percentage		verschillen tussen rechtbanken	intrekkingspercentage	
	2014 t/m 2016	jaargroei ¹⁾ sinds 2009		2014 t/m 2016	toe- afname sinds 2009
rijksbelastingzaken	50%	+	groot	30%	↗
lokale belastingzaken - WOZ	32%	++	zeer groot	13%	↘
lokale belastingzaken - overige	17%	-	zeer groot	12%	↘

1) sinds 2009 – 2011: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk > 10%

Rijksbelastingzaken

Rijksbelastingzaken worden bij slechts 5 rechtbanken behandeld en van die vonnissen wordt vaak in hoger beroep gegaan, ongeveer 50 procent. Over een lange periode bezien is sprake van een toename: in de periode 2009 – 2011 was het nog maar 44 procent.

In drie op de tien gevallen wordt het hoger beroep ingetrokken. Ook dat is toegenomen. Daardoor is per saldo het aandeel zaken dat inhoudelijk voor een tweede keer (hoger beroep) wordt behandeld in vergelijking met vijf tot zes geleden, ongeveer gelijk gebleven.

De verschillen tussen rechtbanken in appelpercentages bij dit type zaken zijn groot. In Noord-Nederland is het appelpercentage in de loop der jaren sterk af genomen tot nu 38 procent. In Gelderland, Noord-Holland en Zeeland-West-Brabant ligt het boven de 50 procent.

Lokale belastingzaken

Men gaat minder vaak in hoger beroep van vonnissen in rechtszaken over lokale belastingen dan wanneer het over rijksbelastingen gaat.

In WOZ/OZB-gerelateerde belastingen is de mate van appel sterk toegenomen. Het lag op circa 19 procent en is opgelopen naar 32 procent, maar die toename is veroorzaakt door een eenmalige toename in Oost-Brabant.

De verschillen in appelpercentages tussen rechtbanken bij WOZ-processen zijn aanzienlijk, maar de mate van appel fluctueert wel sterk per rechtbank van jaar tot jaar. In de meest recente periode van 2014 t/m 2016 was het appelpercentage het laagst in Zeeland-West-Brabant, 7 procent, en Limburg en Noord-Nederland, 10 procent. Het hoogst is het in Oost-Brabant, 76 procent, door een extreme piek in 2016. De laatste jaren was het ook hoog in Rotterdam³¹, 50 procent.

Van vonnissen in overige lokale belastingzaken (dit betreft bijvoorbeeld parkeerboetes), gaat men in 17 procent in hoger beroep. Dat is in de loop der jaren licht afgenomen.

Ook bij deze groep rechtszaken zijn de verschillen in appelratio tussen rechtbanken fors, en ook hier kan dat per rechtbank van jaar tot jaar sterk fluctueren. In de meest recente periode van 2014 t/m 2016 was het appelpercentage het laagst in Rotterdam, 9 procent, en het hoogst in Midden-Nederland, 33 procent.

Er is geen structureel (over een langere periode bezien) verband tussen de mate van appel in WOZ-zaken bij een rechtbank en de mate van appel bij overige lokale belastingprocedures in die rechtbank.

31 Deze rechtbank heeft te maken met veel WOZ-zaken door bureaus die zich specialiseren in WOZ-zaken. Deze bureaus verdienen aan de proceskostenvergoeding die ze krijgen als de rechter de WOZ-waarde aanpast, ook al is die aanpassing marginaal.

Vreemdelingenrecht, mate van appel

In deze kengetallenrapportage zijn ook appelpercentages opgenomen voor vreemdelingenzaken. Hierin zijn alleen Rechtspraakcijfers gebruikt en is geen gebruikgemaakt van de appel-instroomgegevens van de Raad van State. De RvS hanteert een iets andere regelgeving en indeling. Dit maakt koppeling van de gegevens lastiger.

Appelpercentages rechtszaken vreemdelingenrecht

	appel % 2014 t/m 2016	gemiddelde jaar groei ¹⁾	verschillen tussen rechtbanken
algemene asielprocedures	50%	=	beperkt
verlengde asielprocedures	52%	=	groot
reguliere vreemdelingenzaken	29%	=	groot

1) sinds 2009 – 2011: + is licht 2% t/m 4%, ++ is sterk 5% t/m 10%, +++ is zeer sterk > 10%

Algemene en verlengde asielprocedure

De appelpercentages liggen voor dit type vreemdelingenzaken overwegend hoog; in de periode 2014 t/m 2016 procedeerde ruim 50 procent door na eerste aanleg behandeling van beroep in een verlengde asielprocedure of een algemene asielprocedure (voorheen AC). Dit is niet verwonderlijk gezien de grote belangen die in deze zaken spelen. Het appelpercentage fluctueert over de jaren heen enigszins, maar er is geen sprake van een structurele toe- of afname.

Er zijn verschillen tussen rechtbanken in de mate van appel bij de verlengde asielprocedure. In Zeeland-West-Brabant ligt deze structureel relatief hoog met 60 procent of meer.

Reguliere vreemdelingenzaken

Bij reguliere zaken (aanvragen verblijfsvergunningen voor wonen en werk) ligt het appelpercentage veel lager, rond de 29 procent. Dit is over een langere reeks van jaren gezien, stabiel.

De verschillen in appelpercentage tussen de verschillende rechtbanken zijn groot, maar de mate van appel per rechtbank van jaar tot jaar, zodat niet telkens dezelfde rechtbanken een lage of hoge appelratio kennen. Alleen in Midden-Nederland is het appelpercentage structureel iets bovengemiddeld, ongeveer één op de drie.

4 Productie en financiën

4.1 Productievolume t.o.v. instroom en planning

Het kengetal ‘productievolume in verhouding tot instroomvolume’ is een indicator voor de ontwikkeling van de werkvoorraad. Minder afgehandelde zaken (productie) dan aangebrachte zaken (instroom) betekent dat de werkvoorraad toeneemt en dat zal in de toekomst invloed hebben op de gerealiseerde doorlooptijden.

Een beoordeling van dit verhoudingsgetal zal soms in een meerjarige context moeten plaatsvinden. Zo is bij een sterke instroomtoename, een productie die licht bij deze instroom achterblijft geen reden tot zorg. De afhandeling van zaken kost nu eenmaal tijd en de uitstroom ijlt dus altijd na bij de instroom.

Het aantal afgehandelde zaken is ook afgezet tegen het geplande aantal, ook wel aangeduid met de productieplanning of productie-afspraken³². De productieplanning vormt de basis voor de financiële bijdrage aan een gerecht. Daarom is dit kengetal in de eerste plaats relevant voor de bestuurlijke overleggen tussen het gerechtshof-bestuur en de Raad. In hoeverre wijkt de werkelijkheid af van de planning en wat zijn daarvan de oorzaken? Wanneer het aantal afgehandelde zaken kleiner blijkt te zijn dan afgesproken was, kan dat bijvoorbeeld wijzen op onverwachte capaciteitsproblemen of (bij procedures met een korte duur), op een lager dan verwachte instroom of op een groter aandeel arbeidsintensievere zaken.

Landelijk beeld, productie

De hoeveelheid afgedane zaken door de Rechtspraak nam in 2014 met twee procent toe, in 2015 met drie procent af en in 2016 volgde een nog sterkere afname, met zes procent. De ‘productiedaling’ is het gevolg van de afname van het aantal zaken, in het bijzonder de afname van gijzelingszaken en handelszaken bij de kanton-rechter en civiele rechter. De totale werkvoorraad bij de Rechtspraak nam in 2015 en 2016 duidelijk af.

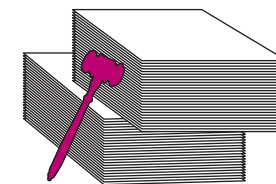
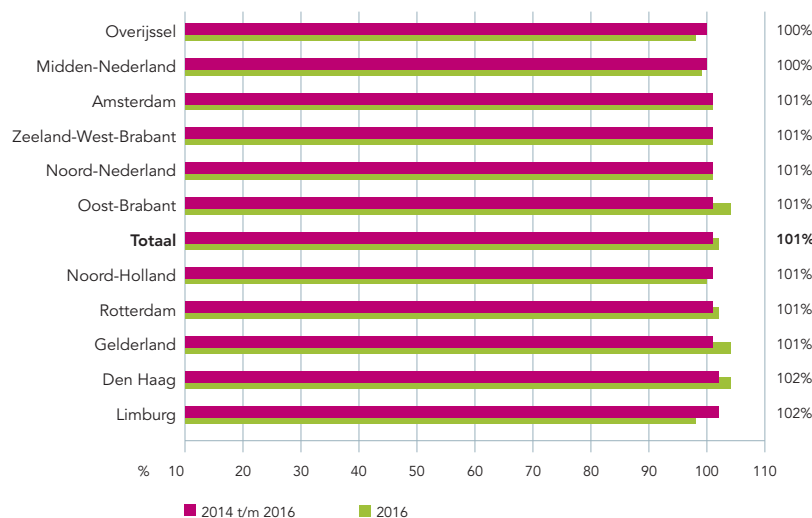
Rechtbanken, productie

Tabel 8a in bijlage 2 laat per rechtbank het aantal afgedane zaken (de productie) zien in vergelijking tot de nieuw ingestroomde zaken en de geplande productie.

Productie vergeleken met instroom bij de rechtbanken

In 2016 zijn bij de rechtbanken gemiddeld per jaar 1 procent meer zaken afgedaan dan er zijn ingestroomd. Over de gehele periode 2014 – 2016 was dat ook het geval, zoals figuur 25 laat zien. Geen van de rechtbanken had, over de laatste drie bezien, met een substantiële voorraadtoename te maken, wanneer alle rechtsgebieden worden samengenomen. Per rechtsgebied kan dat verschillen.

Figuur 25: rechtbanken, afgedane zaken als percentage per jaar van nieuw aangebrachte, 2014 – 2016

32 De productieplanning wordt neergelegd in een bestuursafpraak tussen de Raad en het desbetreffende gerecht.

In de periode 2014 – 2016 is alleen in rechtbank Den Haag en rechtbank Limburg de voorraad **strafzaken** licht toegenomen. In 2016 was de behandeling van **strafzaken** bij de meeste rechtbanken in 2016 nagenoeg in evenwicht met het aantal aangebrachte zaken, behalve in Noord-Nederland en Zeeland-West-Brabant.

De werkvoorraad **civielrechtelijke zaken**, waaronder **familierechtelijke zaken**, bleef in 2016 bij alle rechtbanken ongeveer gelijk of nam zelfs af. Ook over drie jaar gezien was dat het geval.

Het aantal afgehandelde **kantonzaken** was in 2016 over het algemeen in evenwicht met het aantal aangebrachte zaken of was groter. Ook over drie jaar gezien was dat het geval.

Bij vrijwel alle rechtbanken is over de afgelopen drie jaar gezien, de werkvoorraad rechtszaken op het gebied van het **vreemdelingenrecht** verkleind. In het laatste jaar, 2016, was wel sprake van een licht oplopende werkvoorraad vreemdelingen-zaken; de werkvoorraad nam toe in Den Haag, Gelderland, Noord-Holland en Oost-Brabant. De belangrijkste reden was dat in de laatste maanden van 2016 de instroom extra is toegenomen en gezien de benodigde verwerkingstijd zijn deze nog niet allemaal in hetzelfde jaar uitgestroomd; er is dus geen sprake van achterstanden.

De werkvoorraad rechtszaken op het gebied van **belastingrecht** nam in de periode 2014 – 2016 bij de volgende rechtbanken duidelijk toe: Midden-Nederland, Overijssel en Zeeland-West-Brabant. Dat werd veroorzaakt door een voorraad-toename in 2016.

In het ‘reguliere’ **bestuursrecht** nam bij de meeste rechtbanken de werkvoorraad in 2016 verder af, behalve in Den Haag en Limburg. Over de periode 2014 – 2016 gezien, was bij alle rechtbanken de uitstroom redelijk in evenwicht met de instroom; alleen in Den Haag nam de voorraad in die periode toe.

Gerealiseerde productie vergeleken met de planning (afspraken) bij de rechtbanken

Het totaal aantal afgehandelde zaken (productie) bij de rechtbanken was in 2015 en 2016 telkens circa 6 tot 7 procent lager dan begroot, gepland en afgesproken (neergelegd in productie-afspraken met de Rvdr). Dit was het gevolg een lagere instroom dan verwacht. Het ging om de volgende ontwikkelingen.

Begin 2015 kwam er kritiek op de **gijzelingspraktijk** bij verkeersboetes en onverzekerd rijden en werd vervolgens door het OM besloten deze zaken voorlopig niet meer aan te brengen, waardoor deze instroom vrijwel opdroogde.

De instroom **handelszaken** bij de kantonrechter en ook bij de civiele rechter nam onverwacht sterk af. Een deel daarvan was, vooral in 2015, het gevolg van een sterke afname van insolventies.

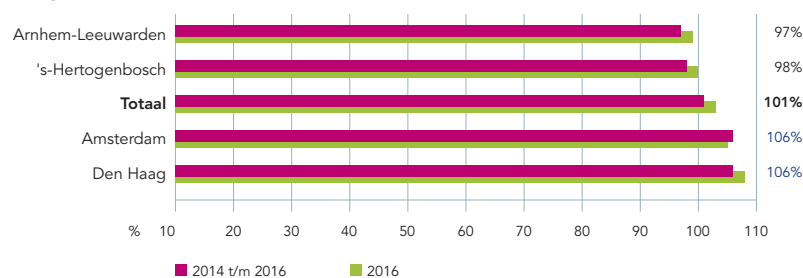
Het aantal voor de rechter gebrachte **vreemdelingenzaken** als gevolg van een afwijzing op een asiel- of reguliere aanvraag nam weliswaar toe van 23.230 in 2015 naar 30.760 in 2016, maar die toename was veel minder sterk dan verwacht. Het aantal asielzaken nam fors toe. De toename is grotendeels te verklaren door hogere aantallen Dublinberoepen. Het sporenbeleid, waarbij de IND asielaanvragen met Dublinlabel met voorrang beslist, is hier de oorzaak van. Toch zijn in 2016 veel minder vreemdelingenzaken afgehandeld dan gepland en in de productie-afspraken waren opgenomen, omdat de instroomgroei lager was dan verwacht.

Gerechtshoven, productie

Het aantal door de gerechtshoven afgehandelde zaken (productie), afgezet tegen het aantal nieuw aangebrachte zaken (instroom) en afgezet tegen de productie-planning, is te vinden in tabel 8b van bijlage 3.

Uit figuur 26 blijkt dat in de periode 2014 – 2016 bij de gerechtshoven gemiddeld per jaar 1 procent meer rechtszaken zijn afgedaan dan er nieuw zijn aangebracht. In Den Haag en Amsterdam nam in die periode de werkvoorraad sterk af als gevolg van de daling van de werkvoorraad bij alle drie de rechtsgebieden: civiele zaken, belastingzaken en strafzaken. Hoewel in Arnhem-Leeuwarden en 's-Hertogenbosch de werkvoorraad in 2016 niet meer toenam, is deze meerjarig wel toegenomen. Bij deze hoven valt nog een inhaalslag te maken.

Figuur 26: gerechtshoven, afgedane zaken als percentage per jaar van nieuw aangebrachte, 2014 – 2016

De werkvoorraad **belastingzaken** bij de gerechtshoven is in de afgelopen drie jaar landelijk gezien duidelijk verkleind. Er is echter een duidelijk verschil tussen de hoven. In Amsterdam en Den Haag vond een sterke voorraadafname plaats, terwijl in die periode de werkvoorraad in Arnhem-Leeuwarden en 's-Hertogenbosch toenam.

De werkvoorraad **civiele zaken** bij de gerechtshoven nam, over de laatste drie jaar gezien, in geringe mate af. Dit was het gevolg van de sterke afname in 2014. In 2015 en 2016 nam de voorraad juist weer in geringe mate toe. In Arnhem-Leeuwarden liep de werkvoorraad gedurende de gehele periode op. Deze 'onder-productie' had voornamelijk te maken met openstaande vacatures en langdurig ziekteverzuim.

Over de gehele periode 2014 – 2016 gezien, was de uitstroom **strafzaken** in evenwicht met het aantal aangebrachte zaken. Alleen in Arnhem-Leeuwarden was dat niet het geval en ook daarbij speelden openstaande vacatures en langdurig ziekteverzuim een rol.

Appelcolleges, productie

Bij de **Centrale Raad van Beroep** (CRvB) liep in de periode 2014 – 2016 de werkvoorraad op. De instroom van zaken was daar hoger dan verwacht.

Bij het **College van Beroep voor het bedrijfsleven** (CBb) nam de werkvoorraad in 2014 sterk af, maar deze is in 2016 weer sterk opgelopen. Ook hier was in 2016 de instroom hoger dan verwacht. Ook was de productie geringer dan gepland. Daarbij speelde de onzekere situatie van het College een rol en de daarmee samenhangende weerslag op de organisatie, de medewerkers en de prestaties.

4.2 Relatieve zaakswaarte

In de tabellen 9a voor rechtbanken (bijlage 2) en 9b voor gerechtshoven (bijlage 3) is de gemiddelde zaakswaarte bij een gerecht telkens vergeleken met het landelijk gemiddelde.

Elke zaak groep bestaat uit een aantal zaak typen³³. Naarmate binnen een zaak groep een groter aandeel van zwaardere (in de zin van meer behandeltijd kostende) zaak typen is afgedaan, neemt de zaakswaarte-indicator toe. Echter, deze indicator houdt wel rekening met de ontwikkeling van de samenstelling binnen een zaak groep, maar een wijziging qua zaakswaarte binnen een zaak type wordt niet meegenomen.

Dit kengetal geeft geen informatie over de ontwikkeling van de zaakswaarte binnen de Rechtspraak, maar wel over de ontwikkeling van de samenstelling van zaken in een afzonderlijke rechtbank in relatie tot de landelijke ontwikkeling.

In de financiering van de gerechten en de productiviteitsberekeningen wordt met deze ‘individuele’ verschillen tussen rechtbanken in zaakswaarte rekening gehouden. Met andere woorden, als zaken bij gerecht x gemiddeld zwaarder zijn dan bij de andere rechtbanken wordt daar in de productiviteitsberekeningen mee rekening gehouden en kan daarmee over het algemeen geen verklaring vormen voor een hoge of lage productiviteitsuitkomst.

Wel kan bijvoorbeeld een onverwachte of sterke verandering in de zaakswaarte een (deel)verklaring vormen voor uitkomsten op productiviteit en financieel resultaat.

Voorzover dat het geval is, wordt dat in het volgende hoofdstuk vermeld.

4.3 Financieel resultaat en productiviteit

4.3.1 Productiviteitsontwikkeling bij de rechtspraak als geheel

In het jaarverslag van de Rechtspraak³⁴ wordt de productiviteitsontwikkeling bij de Rechtspraak van de afgelopen jaren besproken. Het afhandelen van een vergelijkbare hoeveelheid zaken is bij de rechtspraak steeds duurder geworden. De extra kosten waren echter geheel het gevolg van loon- en prijsstijgingen (inflatie).

Wanneer voor inflatie wordt gecorrigeerd is de productiviteit op de middellange termijn vrijwel gelijk gebleven, zoals uit de volgende uitkomsten blijkt:

- de kostenproductiviteitsindicator³⁵ was in 2016 vrijwel even hoog als in 2007. In vergelijking met 2002 is deze zelfs in geringe mate toegenomen met 4%.
- de arbeidsproductiviteit is vergeleken met 2008 eveneens ongeveer gelijk gebleven. In vergelijking met 2002 is slechts sprake van een zeer geringe daling met 3%.

Dat de productiviteit bij de Rechtspraak de laatste 15 jaar redelijk stabiel is gebleven en niet is gedaald, is voor een deel het resultaat van een hogere belasting van vooral rechters en raadsheren. De omvang van de hoeveelheid overwerk is sinds 2008 aanzienlijk toegenomen. Aangezien overwerktoename de rechtspraak-organisatie geen geld en extra mensen kost, drukt dat de kosten per zaak en dat heeft een positief effect op de productiviteitsindicatoren.

4.3.2 De begrippen financieel resultaat en kostenproductiviteit

Het kengetal ‘financieel resultaat’ per rechtbank is te vinden in tabel 12a van bijlage 2 en voor de gerechtshoven in tabel 12b van bijlage 3. Om een zinvolle vergelijking tussen gerechten te kunnen maken is dit kengetal weergegeven als het financieel resultaat gepercenteerd op de omzet van het desbetreffende jaar. Het financieel resultaat was vooral in de jaren 2012 tot en met 2014 een belangrijker resultaatsindicator op het gebied van bedrijfsvoering dan de productiviteitsindicator. Dit had te maken met grote reorganisaties bij veel gerechten en de inspanningen en kosten die daarmee gemoeid waren en de invloed ervan op de productiviteitsindicatoren.

33 Zie voor uitleg hoofdstuk 2.2.1 in bijlage 1 ‘Definities kengetallen’.

34 Zie het Jaarverslag 2016 van de Rechtspraak op jaarverslagrechtspraak.nl.

35 De kostenproductiviteit is de verhouding tussen een gewogen optelling van het aantal afgehandelde zaken (productie) en de gemaakte kosten, gedeeld voor inflatie.

In tabel 10a van bijlage 2 zijn de rechtbanken met elkaar vergeleken op de kosten-productiviteitsindicator en de gerechtshoven in tabel 10b van bijlage 3. De kosten-productiviteitsindicator die als kengetal voor de gerechten is gebruikt, geeft aan wat de productiviteit³⁶ is in vergelijking met de bekostigingsnormen³⁷. Dus een percentage onder de 100 procent is een relatief lage productiviteit en dat betekent dus dat de kosten hoog zijn ten opzichte van de bekostigingsnormen, d.w.z. dat er in verhouding meer kosten zijn gemaakt dan op basis van vastgestelde prijzen verwacht werd. Een uitkomst boven de 100 procent geeft juist een relatief hoge productiviteit aan vergeleken met de bekostigingsnormen.

In het kader wordt uitgelegd dat productiviteits-uitkomsten indicatief zijn.

Productie-weging is indicatief

De ontwikkeling van de productiviteitsindicator voor de Rechtspraak kan niet volledig beschouwd worden als een zuivere afspiegeling van de kostenontwikkeling voor het afdoen van een vergelijkbare zaakgroep. Zo is het de vraag of de huidige MK-strafzaken qua benodigde behandeltijd nog wel helemaal vergelijkbaar zijn met 15 jaar geleden. Veranderingen in de houding van procespartijen en hun vertegenwoordigers en de invloed daarvan op de werklast zijn niet ook goed in beeld te brengen.

Nieuwe wet- en regelgeving die invloed heeft op de gemiddelde behandeltijd van een zaak type, houdt in de praktijk bijna altijd in dat rechters meer tijd kwijt zijn aan de behandeling van een vergelijkbare zaak dan voor invoering van die nieuwe regels. Zo is toezicht op bewindvoeringszaken steeds meer tijd gaan kosten en dat wordt niet in het productievolume meegewogen.

Voor de extra werklast die kwaliteitsverbeteringen met zich meebrachten kan eveneens vaak niet worden gecorrigeerd. Sinds 2002 is geïnvesteerd in verbetering van de kwaliteit zoals:

- invoering van PROMIS, waardoor de motivering van strafvonnissen verbeterde. Volgens procespartijen is rechtspraakbreed de motivering van de beslissing van de rechter sterk verbeterd.
- invoering van Oriëntatiepunten in het strafrecht, met grotere rechtseenheid in straffen tot gevolg. Volgens procespartijen zelf is in het algemeen de rechtseenheid sterk toegenomen.
- vaker MK behandeling om de kwaliteit van behandeling en van de uitspraak te bevorderen
- vaker publiceren van rechterlijke uitspraken
- invoering van een klachtenregeling (uniform voor alle gerechten) en de daarmee gepaard gaande behandeling van klachten
- bevordering van gebruik van mediation in de rechtspraak

Ook is de wel beschikbare weging van de werklastontwikkeling (het gewogen productievolume) tamelijk grof: hij vindt plaats op basis van een grove weging van een beperkt aantal zaak typen.

36 Bij het vaststellen van de waarde van de productie vindt een weging plaats, omdat het ene zaakstype arbeidsintensiever is dan het andere.

37 De kostenproductiviteit wordt daarbij vergeleken met wat de productiviteit zou zijn geweest als de gerealiseerde kosten precies gelijk zouden zijn aan de bekostigingsnormen (vastgestelde prijzen).

4.3.3 Rechtbanken: productiviteit, financieel resultaat en eigen vermogen

Arbeidsproductiviteit

Uit tabel 11a in bijlage 2 blijkt dat de verschillen tussen rechtbanken in **arbeidsproductiviteit** over het algemeen klein zijn, wanneer we de driejaarsperiode 2014 – 2016 beschouwen. Alleen die van Limburg en Noord-Holland komen structureel lager uit dan de rest.

Voor een vergelijking tussen gerechten is deze indicator overigens minder geschikt, vanwege mogelijke vertekeningen. De indicator is immers gevoelig voor de omvang van de uitbestede productie; naarmate een gerecht meer productie uitbestedt, wordt het arbeidsproductiviteitscijfer groter. Uitbesteding kan de vorm aan-nemen van inzet van rechter-plaatsvervangers, buitengriffiers en uitzendkrachten, maar ook van afhandeling van zaken door een ander gerecht, waarbij de productie wordt toegerekend aan het uitbestedende gerecht.

Kostenproductiviteit, financieel resultaat en eigen vermogen rechtbanken

In figuur 27 zijn financieel resultaat (roze balken) en kostenproductiviteitsindicator (paarse balken) bij de rechtbanken weergegeven over de laatste drie jaar.

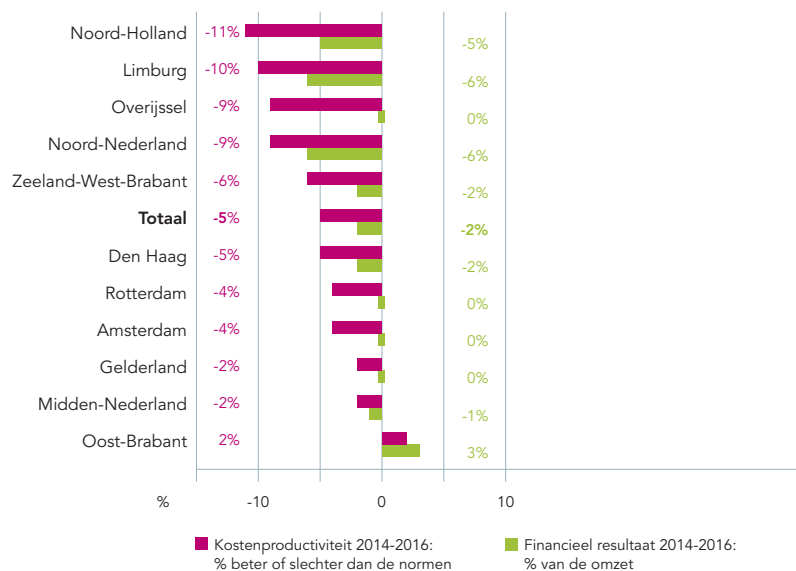
Een kostenproductiviteitsindicator van 0% betekent dat de productiekosten in lijn waren met de bekostigingsnormen. Een kostenproductiviteitsindicator van meer dan 0% betekent dat verhoudingsgewijs lage kosten zijn gemaakt. Achtergronden bij de uitkomsten van afzonderlijke rechtbanken zijn te vinden in de rapportages van de gerechten in bijlage 4.

De productiviteit was de laatste drie jaar het hoogst in Oost-Brabant (+2%).

In Midden-Nederland (-2%) en Gelderland (-2%) was de kostenproductiviteit bovengemiddeld, maar wel lager dan de bekostigingsnormen.

De kostenproductiviteit was structureel beneden gemiddeld bij de rechtbanken Limburg, Overijssel, Noord-Holland en Noord-Nederland; daar worden rond de 10% meer kosten gemaakt dan de normen.

Figuur 27: rechtbanken, financieel resultaat en kostenproductiviteit, 2014 – 2016

Kostenproductiviteit en financieel resultaat hangen over het algemeen zeer sterk met elkaar samen. In Oost-Brabant was het financieel resultaat in de periode 2014 – 2016 positief; dat is gunstig beïnvloedt door de afhandeling in 2016 van een cluster gelijke belastingzaken. In Amsterdam, Overijssel en Gelderland lag het financieel resultaat rond de nul: de kosten waren daar in evenwicht met de baten. Bij de overige rechtbanken was het financieel resultaat over drie jaar bezien, negatief.

In 2016 was het financieel resultaat alleen in Oost-Brabant positief. Bij de andere rechtbanken lukte het niet kostendekkend te werken, onder andere vanwege de projectkosten KEI.

In tabel 12a in bijlage 2 is per rechtbank ook de ontwikkeling van het Eigen Vermogen (EV) te zien. Zeven van de elf rechtbanken hadden eind 2016 een negatief EV: Den Haag, Limburg, Midden-Nederland, Noord-Holland Noord-Nederland, Rotterdam en Zeeland-West-Brabant.

Onderstaande tabellen laten voor rechtbanken met een relatief hoge kostenproductiviteit zien bij welke rechtsgebieden de kosten laag waren. De uitkomst bij het bestuursrecht in **Oost-Brabant** is gunstig beïnvloedt door de afhandeling in 2016 van een cluster gelijke belastingzaken. Meerjarig bezien, was de efficiency in het civiele recht hoog. Daarbij was in 2016 de efficiency in de behandeling van strafzaken hoog.

In **Gelderland** en **Midden-Nederland** is de efficiency bij strafzaken en kantonzaken structureel hoog.

In **Rotterdam** waren vooral in 2016 de kosten voor de behandeling van kantonzaken relatief laag.

Meest efficiënte rechtbanken in 2014 – 2016

naar verhouding weinig kosten in 2014 – 2016 in rechtsgebied

	civiel	bestuur	straf	kanton
Oost-Brabant	x	x		
Midden-Nederland			x	x
Gelderland			x	x

Meest efficiënte rechtbanken in 2016

naar verhouding weinig kosten in 2016 in rechtsgebied

	civiel	bestuur	straf	kanton
Oost-Brabant		x	x	
Rotterdam				x
Gelderland			x	

Bij de rechtbanken Limburg, Noord-Holland, Noord-Nederland en Overijssel lag de kostenproductiviteit structureel onder het landelijk gemiddelde, d.w.z. daar waren de kosten relatief hoog. In de volgende tabellen is te zien bij welke rechtsgebieden dat vooral het geval was.

De behandeling van zaken in **Limburg** is vanaf 2015 relatief duur geworden.

Bij deze rechtbank lagen alleen de kosten van behandeling van kantonzaken structureel. De kosten bij de andere drie rechtsgebieden waren hoog; de personele kosten waren er relatief hoog. Als gevolg van veel langdurig ziekteverzuim, de invoering van het MJP en de activiteiten ten behoeve van en de ontwikkelingen rondom KEI was de verwerkingscapaciteit er relatief laag. In het strafrecht had de efficiencydaling in 2015 ook te maken met het invoeren van professionele standaarden.

In **Noord-Holland** waren de kosten in 2015 en 2016 relatief hoog. In 2013 en 2014 was dat nog niet het geval.

De instroom aan rechtszaken bij deze rechtbank is in de afgelopen jaren onverwacht fors gedaald. De personele bezetting en de overige kosten moeten daarop worden aangepast. Dat heeft vanzelfsprekend tijd nodig, waardoor intussen de kosten relatief hoog blijven. Toch moest er ondanks de financiële krapte geïnvesteerd worden in project KEI. Bij de behandeling van strafzaken vormde een toename van het aantal aanhoudingen een extra kostenpost.

Ook in **Noord-Nederland** zijn de kosten vanaf 2015 relatief hoog. De behandeling van civiele zaken is daar opvallend genoeg juist relatief ‘goedkoop’. Kosten voor KEI en reorganisatiekosten en een dalende instroom (minder opbrengsten) speelden daarin een rol. In het strafrecht was alleen in 2015 sprake van een sterke efficiencydaling en die was het gevolg van het toen al invoeren van professionele standaarden.³⁸ In 2016 lag de efficiency op het rechtsgebied straf weer op het landelijk gemiddelde. Bij bestuursrecht en kantonzaken zijn de kosten al langere tijd, vanaf 2012, hoger dan gemiddeld bij de andere rechtbanken.

In **Overijssel** zijn de kosten op het rechtsgebied bestuursrecht structureel hoog. Vooral in 2014 waren bij deze rechtbank ook de kosten voor strafzaken relatief hoog. In de jaren daarna is dat niet meer het geval.

38 Met het begrip professionele standaarden worden hier de onlangs door de beroepsgroep ontwikkelde standaarden aangeduid die een goede kwaliteit van rechtspreken moeten borgen, aanvullend op de bestaande regels. Dit kan er bijvoorbeeld toe leiden dat om de kwaliteit van behandeling van strafzaken te borgen, het aantal op een zitting te behandelen zaken kleiner wordt dan daarvoor.

Minst efficiënte rechtbanken in 2014 – 2016*naar verhouding veel kosten in 2014 – 2016 in rechtsgebied*

	civiel	bestuur	straf	kanton
Limburg	x	x	x	
Noord-Holland	x	x	x	x
Noord-Nederland		x	x	x
Overijssel		x	x	

Minst efficiënte rechtbanken in 2016*naar verhouding veel kosten in 2016 in rechtsgebied*

	civiel	bestuur	straf	kanton
Limburg	x	x	x	
Noord-Holland	x	x		x
Noord-Nederland		x		x

Hoewel er van jaar tot jaar productiviteitsverschillen tussen rechtbanken kunnen ontstaan, zorgden de strikte financiële kaders binnen de Rechtspraak er voor dat die verschillen klein zijn en dat niet langdurig dezelfde rechtbanken een hoge of juist geringe productiviteit kennen. Sinds 2013 was er geen rechtbank met drie jaar achter elkaar een productiviteitsuitkomst die duidelijk beneden gemiddeld was of duidelijk bovengemiddeld.

Middelburg was in de periode t/m 2011, de enige rechtbank waarvan de productiviteitsindicator drie jaar lang (in 2009, 2010 en 2011) duidelijk beneden het gemiddelde lag. In 2011 tot en met 2013 waren de kosten in rechtbank Den Haag relatief laag. Daarna had Overijssel zowel in 2012, 2013 als 2014 te maken met relatief hoge kosten.

Verschillen tussen rechtbanken in kosten binnen hetzelfde rechtsgebied

Binnen de vier rechtsgebieden zijn de verschillen in productiviteit over het algemeen beperkt (tabel 10a, bijlage 3). De uitkomsten kunnen enigszins vertekenen, omdat de kosten van het afhandelen van rechtszaken vooral sinds de Herziening Gerechtelijke Kaart (HGK) soms niet goed vallen toe te delen aan het ene rechtsgebied of het andere, zoals bij civiel en kanton.

De kosten van behandeling van **strafzaken** verschillen tussen rechtbanken in beperkte mate. Strafzaken werden, over de laatste drie jaar bezien, voor beneden gemiddelde kosten (relatief hoge efficiency) afgehandeld in:

- Gelderland
- Midden-Nederland en
- Amsterdam.

Relatief hoge kosten (relatief lage efficiency) voor strafzaken kennen de rechtbanken:

- Den Haag
- Zeeland-West-Brabant
- Noord-Holland
- Noord-Nederland
- Overijssel en
- Limburg.

Bij de behandeling van **civielrechtelijke zaken** waren de verschillen tussen rechtbanken in kosten beperkt. In de laatste drie jaar waren ze relatief laag (d.w.z. relatief hoge efficiency) in:

- Amsterdam,
- Noord-Nederland en
- Oost-Brabant.

Relatief hoge kosten (lage efficiency) waren er in:

- Den Haag,
- Zeeland-West-Brabant en
- Limburg.

Bij **kantonzaken** zijn de verschillen in efficiency sinds 2016 eveneens beperkt. Over de laatste drie jaar gezien waren de kosten ervan beneden gemiddeld (relatief hoge efficiency) in:

- Midden-Nederland
- Overijssel
- Gelderland
- Rotterdam en
- Limburg.

Relatief hoge kosten (lage efficiency) op dit terrein waren er in:

- Zeeland-West-Brabant
- Noord-Holland en
- Noord-Nederland.

In het **bestuursrecht** zijn de verschillen in kosten in 2016 groot geworden.

Beneden gemiddelde kosten over de laatste drie jaar gezien, waren er in:

- Den Haag
- Zeeland-West-Brabant
- Oost-Brabant.

Relatief hoge kosten waren er op dit terrein in:

- Amsterdam
- Limburg
- Midden-Nederland
- Overijssel
- Noord-Holland en
- Noord-Nederland.

4.3.4 Samenhang tussen mate van efficiency (kostenproductiviteit) en andere kengetallen

Er blijkt geen duidelijk verband te zijn tussen de mate van efficiency en de uitkomsten op bijna alle **kwaliteits-indicatoren**, behalve het MK-percentages. Evenmin is er een structureel verband tussen uitkomsten op **organisatie-kengetallen** en de mate van efficiency. In de volgende paragrafen valt daarover meer in detail te lezen.

De afwezigheid in de meeste gevallen van een structurele samenhang tussen de kengetallen en de kosten-productiviteit, wil niet zeggen dat bij een individuele rechtbank een uitkomst op een kengetal (in enig jaar) geen invloed zou kunnen hebben gehad op de kostenproductiviteit in dat jaar. Zo kan bij een enkele recht-bank een hoog ziekteverzuim rechtstreeks hebben geleid tot een lagere productie en productiviteit, maar als dat niet bij de meeste rechtbanken met een relatief hoog ziekteverzuim het geval was, geeft de analyse aan dat er geen duidelijk verband is tussen die kengetallen.

Los van de (niet) gevonden correlaties, hebben over het algemeen rechtbanken met relatief hogere kosten te maken naarmate het aantal rechtbanklocaties groter is en de afstand tussen de locaties groter is. Nieuwbouw kan ook (tijdelijk) verhoudingsgewijs hogere exploitatiekosten met zich meebrengen.

Samenhang met kwaliteits-indicatoren?

Er is gezocht naar structurele (meerjarige) samenhangen tussen de mate van efficiency (kostenproductiviteit) bij rechtbanken en de uitkomsten op de volgende kwaliteitskengetallen:

- de waardering voor het rechtspreken,
- de waardering voor de procesduur,
- de feitelijke procesduur,
- het Promis-percentages,
- MK-percentages,
- PE-percentages,
- de mate van publicatie van rechterlijke uitspraken,
- de mate van mediationgebruik en
- de hoeveelheid gegronde klachten.

Er is geen samenhang tussen de mate van efficiency en de uitkomsten bovengenoemde kwaliteitsindicatoren, behalve waar het gaat om de mate waarin zaken door drie rechters (meervoudige kamer) worden behandeld in plaats van één rechter.

De laatste jaren blijkt er een beperkte structurele samenhang te zijn tussen de mate van productiviteit bij een rechtbank en de mate waarin handels- en familie zaken door de meervoudige kamer (MK) worden behandeld. Naarmate zaken op deze twee rechtsgebieden vaker door drie rechters worden behandeld, blijken de kosten per zaak hoger te zijn en daarmee de kostenproductiviteit lager. Dit kan verband houden met het feit dat bij deze twee rechtsgebieden geen extra vergoedingen staan voor de behandeling van een MK zaak, terwijl dat in het strafrecht en het bestuursrecht wel het geval is.

Dat er geen duidelijk en meerjarig verband is tussen kostenproductiviteit en de meeste kwaliteitskengetallen, is een indicatie dat in de afgelopen jaren geen uitruil plaatsvond tussen de hoogte van deze kwaliteitsaspecten en de hoogte van de kostenproductiviteit. Dat houdt bijvoorbeeld in dat rechtbanken met relatief lage kosten, niet per se relatief lange doorlooptijden van rechtszaken hebben of te maken krijgen met een relatief hoog aantal gegronde klachten.

Samenhang met personele en organisatorische indicatoren?

Er is gezocht naar samenhangen tussen de mate van efficiency (kostenproductiviteit) bij rechtbanken en de volgende kengetallen die betrekking hebben op het personeel en de organisatie:

- ziekteverzuim rechters
- ziekteverzuim ondersteuning
- aandeel rechters op het personeel
- leeftijdsopbouw rechters
- leeftijdsopbouw ondersteuning
- grootte van de rechtbank

Er is geen structureel verband tussen de kostenproductiviteit en de hoogte van het ziekteverzuim. Dus, het is niet zo dat bij een rechtbank met een hoog ziekteverzuim systematisch de kosten daar relatief hoog zijn.

Dat is evenmin het geval voor het aandeel rechters in een gerecht; gerechten met verhoudingsgewijs veel ondersteuning of overhead zijn niet automatisch productiever dan gerechten met relatief weinig ondersteuning.

Er is ook geen structurele samenhang tussen de leeftijdsopbouw van rechters en de kostenproductiviteit. Er was vóór 2015 een aantal jaren wel een beperkt verband te zien tussen leeftijdsopbouw van het ondersteunend personeel en de mate van productiviteit: naarmate bij een rechtbank het aandeel ondersteunend personeel boven de 50 jaar groter was, was de kostenproductiviteit geringer. Dat verband is sinds 2015 verdwenen.

Grotere rechtbanken bleken in de eerste jaren na de start van de herziening van de gerechtelijke kaart (HGK) gemiddeld genomen wel wat efficiënter dan kleinere. Dat verband is echter in 2016 verdwenen. Bij deze uitkomst dient men voor ogen te houden dat de overgangseffecten van de HGK, bij de drie grootste rechtbanken over het algemeen relatief kleiner waren dan bij de meeste kleine of middelgrote rechtbanken. In de periode vóór de HGK was er geen enkele lineaire relatie tussen grootte van de rechtbank en de mate van efficiency.

4.3.5 Gerechtshoven: productiviteit, financieel resultaat en eigen vermogen

In figuur 28 zijn financieel resultaat (roze balken) en kostenproductiviteitsindicator (paarse balken) bij de gerechtshoven weergegeven over de laatste drie jaar.

Een kostenproductiviteitsindicator van 0% betekent dat de productiekosten in lijn waren met de bekostigingsnormen. Een kostenproductiviteitsindicator van meer dan 0% betekent dat verhoudingsgewijs lage kosten zijn gemaakt.

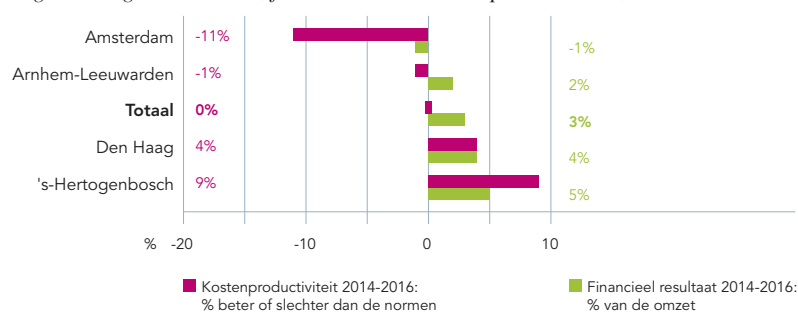
Bij gerechtshof Amsterdam ligt de kostenproductiviteit (-11%) structureel ver onder het landelijk gemiddelde. Het financieel resultaat is er sinds 2015 negatief; het lukte niet kostendekkend te werken. Amsterdam komt dan ook uit op een negatief eigen vermogen (zie tabel 12b in bijlage 3). Dat dit hof apart van de rechtbank is gehuisvest, vormt een belangrijk deel van de verklaring.

Bij hof Arnhem-Leeuwarden lag de kostenproductiviteit de laatste jaren op of rond de bekostigingsnormen. Daar vallen de relatief lage kosten op voor de behandeling van strafzaken.

De kostenproductiviteit bij hof Den Haag is de laatste jaren bovengemiddeld en beter dan de bekostigingsnormen. Den Haag realiseert deze hoge kostenproductiviteit vooral door de relatief grote efficiency bij de behandeling van civiele zaken. Verder valt op dat in Den Haag de afgelopen jaren, in verhouding tot de personeelsomvang, relatief veel raadsheren werkzaam zijn: het aandeel raadsheren is er de laatste drie jaar ongeveer 47 procent, tegenover een gemiddelde bij de hoven van 37 procent.

Bij gerechtshof 's-Hertogenbosch waren het resultaat en de kostenproductiviteit in 2016 uitzonderlijk hoog. Dat was de oorzaak dat het driejaarsgemiddelde hoog uitkwam. Deze uitkomst is zeer gunstig beïnvloedt door de afhandeling in 2016 van een cluster gelijke belastingzaken.

Figuur 28: gerechtshoven, financieel resultaat en productiviteit, 2014 – 2016

5 Personeel en organisatie

5.1 Ziekteverzuim bij rechtbanken

In bijlage 2, tabel 13a staan de ziekteverzuimcijfers per rechtbank.

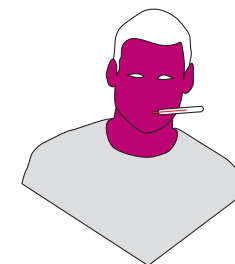
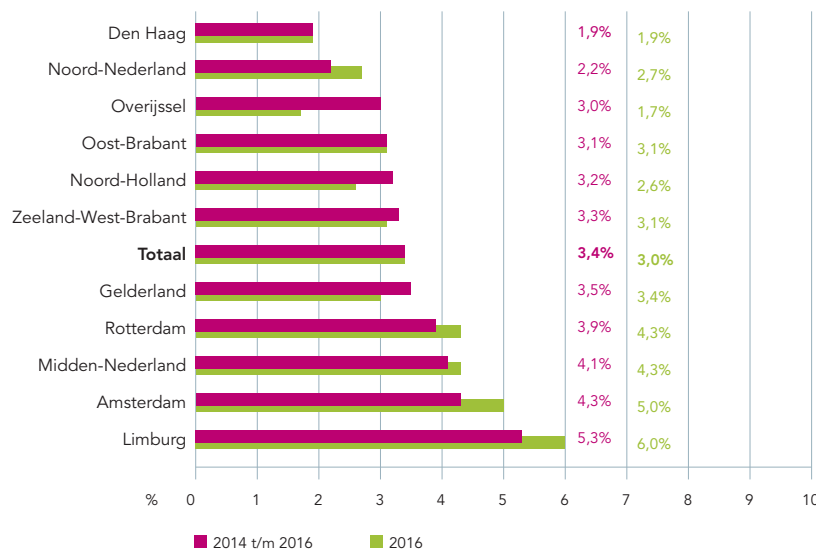
Rechters

Het ziekteverzuim³⁹ onder de rechters bij de rechtbanken is opgelopen. In de periode 2010 t/m 2013 was het stabiel, net beneden de 3 procent. Vervolgens liep het op. In 2016 was het 3,4 procent, wat ongeveer het gemiddelde was in de periode 2014 – 2016. Het ziekteverzuim van vergelijkbare beroepsgroepen in Nederland, zoals vakspecialisten en rechtskundige dienstverleners, ligt op net geen 3 procent.

De verschillen tussen rechtbanken zijn structureel groot, zoals uit figuur 29 blijkt. In Den Haag en Noord-Nederland is het ziekteverzuim onder rechters meerjarig gezien het laagst, rond de 2 procent.

Erg hoog, circa 4 procent of meer, lag het in de afgelopen drie jaar in Limburg, Amsterdam, Rotterdam en Midden-Nederland.

Figuur 29: rechtbanken, ziekteverzuim rechters, 2014 t/m 2016

³⁹ Het gaat om ziekteverzuim tot maximaal 2 jaar, exclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof.

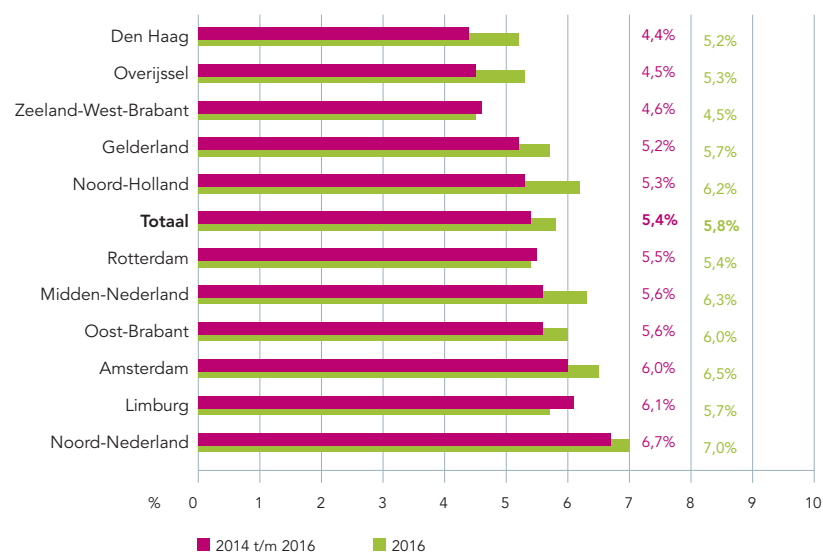
Ondersteunend personeel rechtbanken

Het ziekteverzuim onder het (juridisch of administratief) ondersteunend personeel bij de rechtbanken is de laatste twee jaar sterk toegenomen. In 2015 nam het toe van 5,1 naar 5,4 procent en vervolgens in 2016 naar 5,8 procent. Het ligt daarmee boven de 4,2 procent in Nederland voor de totale beroepsgroep administratief personeel.

Uit figuur 30 blijkt dat de mate van ziekteverzuim onder ondersteunend personeel tussen rechtbanken sterk verschilt. In Den Haag, Overijssel en Zeeland-West-Brabant lag het in de afgelopen drie jaar gemiddeld rond de 4,5 procent, waarbij het in Den Haag en Overijssel in 2016 gestegen is naar circa 5 procent.

Bij de rechtbanken Amsterdam, Limburg en Noord-Nederland was het 6 procent of meer.

Figuur 30: rechtbanken, verzuim ondersteunend personeel, 2014 t/m 2016

Samenhang ziekteverzuim met andere kengetallen?

Er is geen structurele samenhang tussen de hoogte van het ziekteverzuim van rechters bij een rechtbank en de hoogte van het ziekteverzuim onder het ondersteunend personeel. Dit betekent bijvoorbeeld dat rechtbanken met een bovengemiddeld ziekteverzuim onder rechters niet systematisch een bovengemiddeld ziekteverzuim bij de ondersteuning kennen. In Amsterdam en Limburg was zowel het ziekteverzuim onder rechters als bij het ondersteunend personeel hoog, ook over drie jaar bezien. In Den Haag was het ziekteverzuim voor beide groepen meerjarig juist opvallend laag.

Het verschil in ziekteverzuim tussen rechtbanken hangt niet samen met de leeftijdsopbouw noch met het aandeel mannen.

Er blijkt meerjarig gezien geen rechtstreeks verband te zijn tussen een relatief hoog verzuimpercentage en een relatief lage productiviteit; er zijn gerechten met een relatief hoog verzuim en een hoge productiviteit en gerechten met een hoog ziekteverzuim en een lage productiviteit.

5.2 Ziekteverzuim bij gerechtshoven en appelcolleges

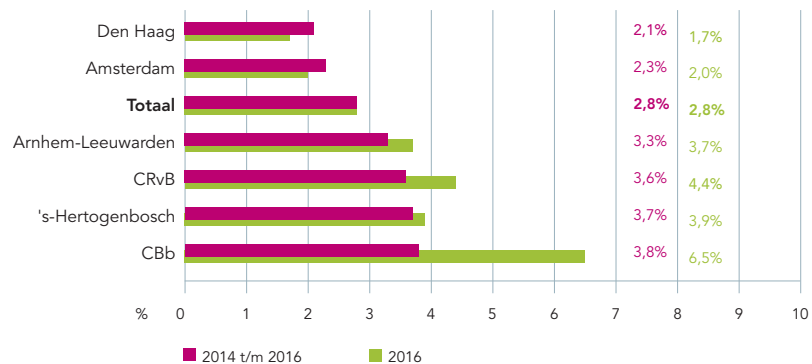
In bijlage 3, tabel 13b staan de ziekteverzuimcijfers per gerechtshof.

Uit figuur 31 blijkt dat het ziekteverzuim onder raadsheren tussen deze gerechten onderling verschilt van elkaar. Zowel over de laatste drie jaar gezien, als alleen 2016 in beschouwing nemend, is het ziekteverzuim onder raadsheren overal aan de hoge kant, behalve bij de hoven Den Haag en Amsterdam (zie figuur 31).

Bij de CRvB is het ziekteverzuim in 2016 sterk opgelopen. Het hoge ziekteverzuim daar was het gevolg van langdurige ziekte van enkele medewerkers.

Het hoge verzuim bij het CBb heeft eveneens deels met langdurige ziekte van een medewerker te maken.

Figuur 31: hoven en colleges, ziekteverzuim raadsheren, 2014 t/m 2016

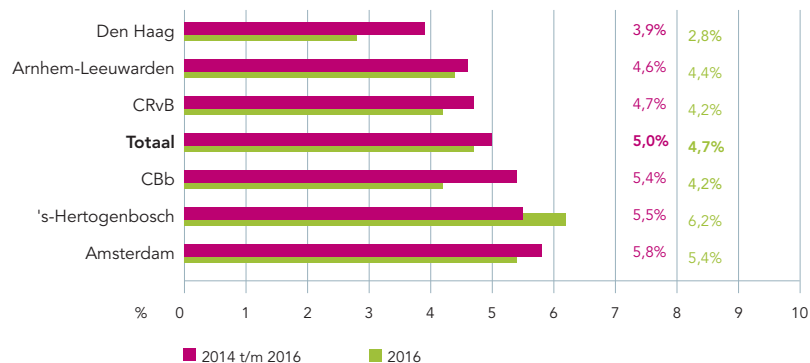

Het ziekteverzuim bij het (juridisch en administratief) ondersteunend personeel bij de hoven is gemiddeld in de afgelopen drie jaar 5 procent. In Den Haag is het in 2016 sterk teruggelopen.

Relatief hoog was het bij het CBb en bij gerechtshof Amsterdam en 's-Hertogenbosch (zie figuur 32).

Bij het CBb is het driejaarsgemiddelde weliswaar nog 5,4 procent, maar het ziekteverzuim is in 2016 teruggelopen naar 4,2 procent.

Figuur 32: hoven en colleges, ondersteunend personeel, 2014 t/m 2016

5.3 Personele samenstelling

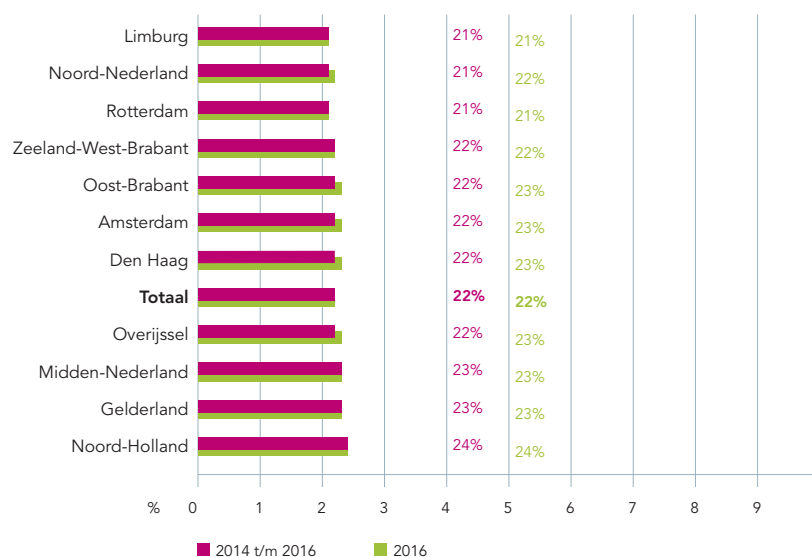
In de tabellen 13a en 13b van de bijlagen zijn de gegevens over de personele samenstelling van respectievelijk rechtbanken en gerechtshoven opgenomen.

5.3.2 Aandeel rechters en raadsheren

Uit figuur 33 blijkt dat bij de rechtbanken lag het aandeel rechters van de totale personeelsomvang in de periode 2014 – 2016 op 22,2 procent en dat dit in 2016 op hetzelfde niveau lag. In de jaren tot en met 2012 was het aandeel rechters hoger: tussen de 22,5 en 23 procent.

De verschillen tussen rechtbanken zijn niet heel groot. Gemiddeld in de laatste drie jaar (2014 – 2016) liep het van 21 procent in Noord-Nederland tot 24 procent in Noord-Holland.

Figuur 33: rechtbanken, aandeel rechters 2014 – 2016

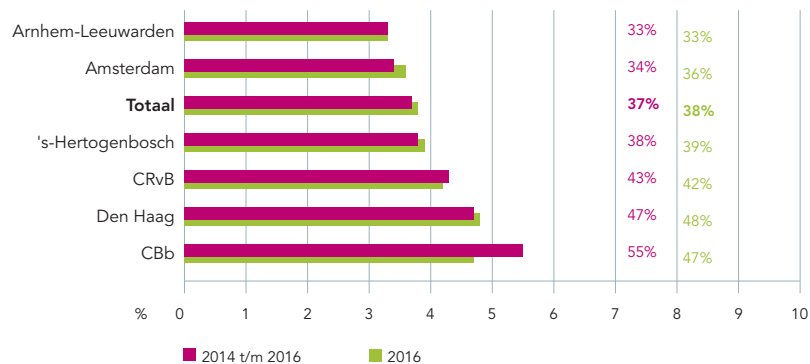
Er is geen structureel (meerjarig) verband tussen het aandeel rechters en de productiviteit bij een rechtbank. Met andere woorden, rechtbanken met relatief veel ondersteuning of overhead zijn niet automatisch productiever dan rechtbanken met relatief weinig ondersteuning of overhead.

Bij de gerechtshoven is het aandeel raadsheren aan het oplopen, van nog geen 35 procent in 2010 tot 37,7 procent in 2016. Figuur 34 laat zien dat dit gemiddeld in de afgelopen drie jaar ruim 37 procent was.

Het aandeel raadsheren bij het CBb was gemiddeld in de afgelopen 3 jaar het hoogst, 55 procent. In 2016 is het sterk teruggelopen naar circa 47 procent. Het aandeel raadsheren bij de CRvB was gemiddeld 43 procent.

Bij hof Den Haag is het aandeel raadsheren structureel veel hoger dan bij de drie andere hoven: in de afgelopen drie jaar was het daar 47 procent. Bij hof Arnhem-Leeuwarden was het 33 procent, bij Amsterdam 34 procent en bij 's-Hertogenbosch 38 procent.

Figuur 34: hoven en bijzondere colleges, aandeel rechters 2014 – 2016

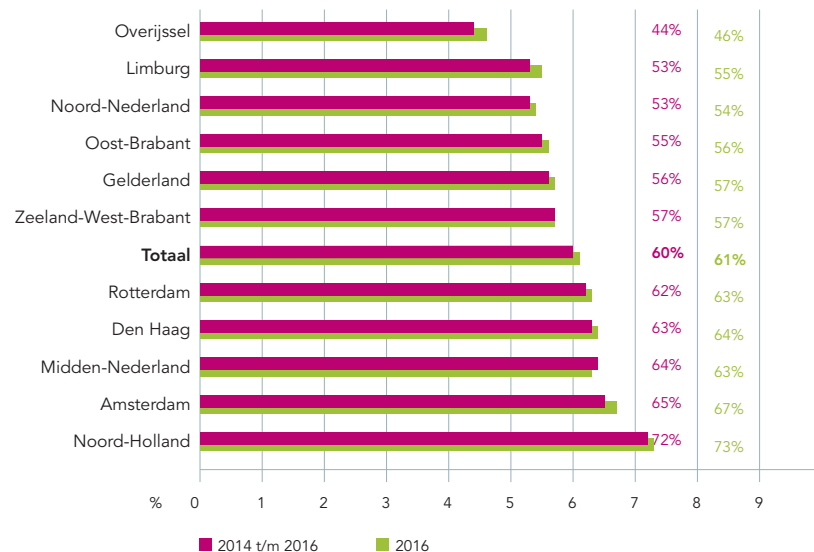
5.3.3 Aandeel vrouwen

Rechters en raadsheren

Sinds 2008 zijn bij de rechtspraak meer vrouwen dan mannen als Rechterlijk Ambtenaar (rechters en raadsheren)⁴⁰ werkzaam. In de periode 2013 t/m 2015 was het aandeel vrouwen onder rechters en raadsheren samengenomen rond de 56 procent en dat nam in 2016 toe tot 58 procent. Van de rechters boven de 55 jaar is het merendeel man. Dat is een indicatie dat in de toekomst het totaal aandeel vrouwelijke rechters zal toenemen.

Het aandeel **vrouwelijke rechters bij de rechtbanken** neemt nog steeds toe; in 2010 was dat 55 procent en in 2016 was het 61 procent. De laatste drie jaar (2014 – 2016) was gemiddeld zes van de tien rechters een vrouw, blijkt uit figuur 35. De verschillen hierin tussen rechtbanken zijn groot. Gemiddeld was in Noord-Holland het aandeel vrouwelijke rechters met 72 procent het hoogst en in Overijssel met 44 procent het laagst.

Figuur 35: rechtbanken, percentage vrouwen bij rechters 2014 – 2016

Rechters bij gerechtshoven en bijzonder colleges worden raadsheren genoemd.

Het aandeel vrouwelijke raadsheren bij gerechtshoven ligt sinds 2014 rond de 46%. Wanneer we de bijzondere colleges meenemen, is dat in 2016 circa 48%, zoals figuur 36 laat zien, en gemiddeld in de afgelopen drie jaar 47 procent.

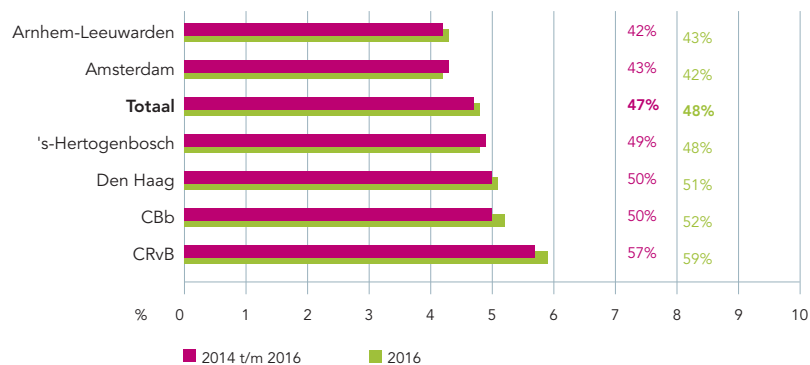
De gerechtshoven verschillen minder van elkaar op dit punt dan de rechtbanken.

In de hoven 's-Hertogenbosch en Den Haag was het aandeel vrouwelijke raadsheren met rond de 50 procent het hoogst en in de gerechtshoven Arnhem-Leeuwarden en Amsterdam met 42 á 43 procent het laagst.

Bij de CRvB was 57 procent van de raadsheren (en gerechtsauditeurs) vrouw.

Bij de CBb was dat 50 procent.

Figuur 36: gerechtshoven en bijzondere colleges, percentage vrouwen bij raadsheren 2014 – 2016

Niet-rechters (ondersteunend personeel)

Van het niet-rechterlijk personeel werkzaam bij de rechtbanken, was gemiddeld in de laatste drie jaar (2014 – 2016) 70 procent vrouw. In de jaren voor 2010 vond een sterke toename plaats. De laatste jaren is het stabiel.

Bij de gerechtshoven was gemiddeld in de laatste drie jaar (2014 – 2016) het aandeel vrouwen binnen het (administratief en juridisch) ondersteunend personeel 72 procent. In 2016 is het toegenomen tot 74 procent.

40 In de analyses zijn rechters en raads-heren betrokken inclusief presidenten en vice-presidenten.

5.3.4 Leeftijdsopbouw

Tabel 17: leeftijdsopbouw rechters en raadsheren 2016

	rechtbanken		gerechtshoven	
	rechters	niet-rechters	raadsheren	niet-raadsheren
t/m 39 jaar	12%	38%	0,4%	43%
40 t/m 49 jaar	31%	28%	16%	26%
50 t/m 59 jaar	39%	25%	51%	22%
60 jaar en ouder	18%	9%	33%	9%
	100%	100%	100%	100%

Rechters en raadsheren

Van de rechters bij de **rechtbanken** is in de afgelopen jaren het aandeel 50-jarigen en ouder steeds verder toegenomen, van 47 procent in 2010 tot 57 procent in 2016. Het aandeel 60-plussers was in 2016 18 procent (tabel 17).

De verschillen tussen rechtbanken in leeftijdsopbouw van rechters zijn groot. Bij de rechtbanken Limburg en Overijssel is de leeftijdsgroep van rechters van vijftig jaar en ouder het grootst, 64 procent.

Er is geen structurele samenhang tussen de leeftijdsopbouw van rechters en de productiviteit bij een rechtbank, noch tussen leeftijdsopbouw en ziekteverzuim.

Bij de **gerechtshoven** nam leeftijdsgroep van vijftig jaar en ouder toe van 74 procent in 2010 naar 84 procent in 2016. Vrijwel alle raadsheren zijn veertig jaar en ouder, op een half procent na (tabel 17).

De verschillen tussen de hoven in leeftijdsopbouw van rechters zijn niet groot: in 's-Hertogenbosch is dat aandeel 87 procent. Bij de andere drie hoven ligt dat rond de 83 procent.

Niet-rechters

Bij het ondersteunend personeel in de **rechtbanken**, is in de afgelopen jaren het aandeel 50-jarigen en ouder sterk toegenomen van 23 procent in 2009 naar ruim 34 procent in 2016. De verschillen tussen rechtbanken in leeftijdsopbouw van niet-rechters zijn groot. Bij de rechtbank Limburg is het aandeel vijftigjarigen en ouder zelfs 49 procent.

Er is geen structurele samenhang tussen leeftijdsopbouw van het ondersteunend personeel in een rechtbank en de productiviteit noch tussen leeftijdsopbouw en ziekteverzuim.

Bij de **gerechtshoven** is in 2016 31 procent van de niet-raadsheren vijftig jaar of ouder en dat aandeel is in de laatste jaren toegenomen. In 2009 was dat nog maar 22 procent. Een relatief groot aandeel 50-plussers is er in 's-Hertogenbosch en Arnhem-Leeuwarden, ongeveer een derde, en een relatief klein aandeel in Den Haag, ongeveer een kwart.

5.4 Grootte gerechten

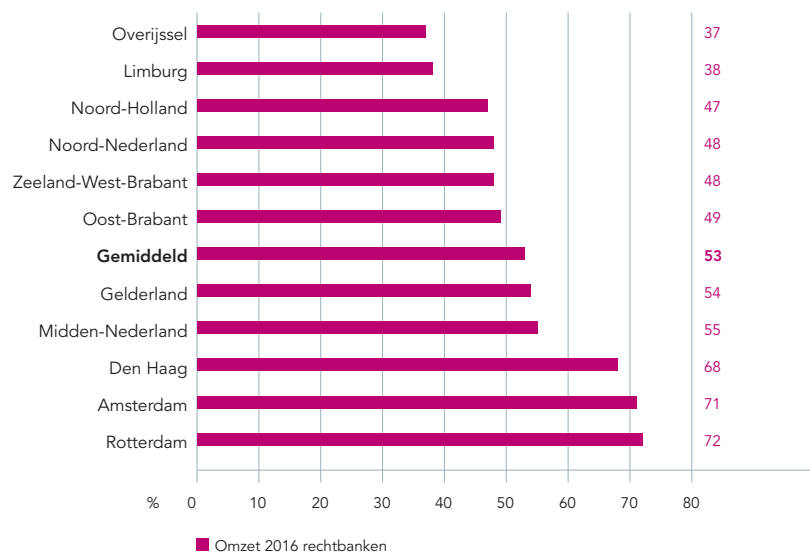
Rechtbanken

In tabel 16a (bijlage 2) is de grootte van de rechtbanken en in tabel 16b (bijlage 3) van gerechtshoven te zien, uitgedrukt in enkele kengetallen:

- het aantal ingestroomde zaken,
- het aantal afgedane zaken,
- de personeelsomvang en
- de financiële omvang, uitgedrukt in omzet (baten).

Deze cijfers of hieraan gerelateerde cijfers worden in de kengetallenrapportage onder andere gebruikt om cijfers, waar nodig, te kunnen corrigeren voor de grootte van het gerecht, zodat de uitkomsten van gerechten beter met elkaar te vergelijken zijn. De vier grootte-indicatoren hangen vanzelfsprekend sterk met elkaar samen. In figuur 37 is de omzet (exclusief huur gebouwen) per rechtbank weergegeven. De kleinste rechtbanken zijn Overijssel en Limburg en de grootste Den Haag, Rotterdam en Amsterdam.

Figuur 37: grootte van rechtbanken: omzet (miljoen Euro), 2016

Na de HGK zijn sinds 2013 twee rechtbanken vanwege een afnemende aantal te behandelen zaken sterk gekrompen: Noord-Nederland, Limburg en vooral Noord-Holland.

Samenhang grootte rechtbank en andere kengetallenuitkomsten?

Gezocht is naar mogelijke lineaire verbanden tussen kengetallen-uitkomsten en de grootte van een rechtbank. Er bleek over het algemeen geen verband tussen de grootte van de rechtbank en andere kengetallen, behalve in de volgende twee gevallen.

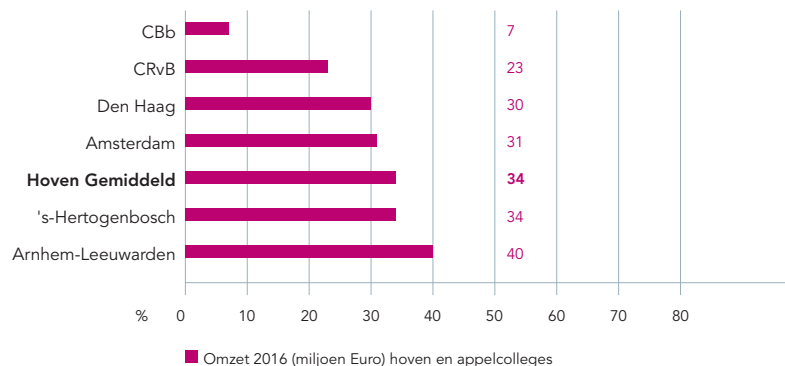
Enige jaren na de herziening van de gerechtelijke kaart (HGK) bleek er een beperkte samenhang tussen de mate van productiviteit en de grootte van een rechtbank; grotere rechtbanken bleken sindsdien gemiddeld genomen wat efficiënter dan kleinere, maar dat was zeker niet altijd het geval.⁴¹ Dat verband is inmiddels verdwenen.

De omvang van het gebruik van Promis blijkt samen te hangen met de grootte van de rechtbank: naarmate de rechtbank kleiner is, is het promispercentage hoger.⁴² De gestelde norm van 50 procent werd overigens alleen door Amsterdam (de grootste rechtbank) niet gehaald.

Gerechtshoven en bijzondere colleges

Uit figuur 29 valt de omvang van gerechtshoven en appelcolleges af te lezen. Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden is duidelijk het grootste hof. De bijzondere colleges CRvB en CBb zijn relatief klein.

Figuur 38: grootte van hoven en bijzondere colleges: omzet (miljoen Euro), 2016

41 Bij die uitkomst dient men voor ogen te houden dat de HGK voor de drie grootste rechtbanken relatief weinig gevolgen had in verhouding tot een aantal middelgrote of kleinere zoals Gelderland, Noord-Nederland, Overijssel en Limburg waar 'overgangseffecten' invloed gehad kunnen hebben op de productiviteit.

42 Correlatie is -0,77 over de periode 2014 t/m 2016.

Bijlage 1

Definities kengetallen en gehanteerde analyses

1.	Welke analyses?	78
2.	Kengetallendefinities	79
2.1.	Kwaliteit	79
2.1.1	Tevredenheid over het rechtspreken en de procesduur	79
2.1.2	Lengte van procedures	80
2.1.3	Goede bewijsmotivering strafzaken (promis), vanaf 2013	82
2.1.4	Meervoudige kamerbehandeling; MK-aandeel	82
2.1.5	Permanente educatie	83
2.1.6	Publicatie van uitspraken	83
2.1.7	Klachten	83
2.1.8	Wrakingen	84
2.1.9	Mediation	84
2.1.10	Appelparcentages	84
2.2	Productie en financiën	86
2.2.1	Ontwikkeling van de productie	86
2.2.2	Productiviteit en financieel resultaat	87
2.3	Personeel, organisatie en ontwikkeling	88

1. Welke analyses?

Het eerste deel van de kengetallenrapportage bevat de analyse van de kengetallen, met per kengetal beschrijvingen waarin:

- in het kort een landelijk beeld gegeven wordt van de ontwikkeling in de tijd van de afzonderlijke kengetallen en een vergelijking met een eventuele normering
- gerechten met elkaar vergeleken worden op driejarige uitkomsten: de uitkomsten zijn afgezet tegen landelijke gemiddelden en/of landelijke normen en is geanalyseerd of de verschillen tussen de gerechten groot of beperkt zijn
- beschreven wordt waar samenhangen zichtbaar zijn tussen de verschillende indicatoren

Verschillenanalyses

Voor alle kengetallen is doorgerekend wat de standaarddeviatie is. Dit is een getal dat de mate van spreiding rondom het gemiddelde van een indicator aangeeft. Om de uitkomsten voor alle kengetallen enigszins vergelijkbaar te maken zijn die uitkomsten gedeeld door het gemiddelde van het betreffende kengetal. Daarmee ontstaat een verhoudingsgetal. Wanneer dat hoger is dan 0,10 wordt dat als indicatie van grote verschillen tussen rechtbanken gezien en ook zo in de tekst aangegeven. Daar beneden spreken we van beperkte verschillen.

Voor alle kengetallen is in de rapportage is aangegeven wanneer uitkomsten voor een rechtbank als grote afwijking van het gemiddelde of grote afwijking van de norm worden gezien.

In de uitkomsten van de klantwaarderingsonderzoeken wordt aandacht aan verschillen gegeven als die verschillen als statistisch significant vielen aan te merken. Het betrof immers een steekproef.

Van de overige indicatoren is onder de tabellen telkens aangegeven wanneer iets als grote afwijking van het gemiddelde of norm is gezien.

Bij de gerealiseerde doorlooptijden wordt in de tabellenbijlagen gesignaleerd of de gerealiseerde doorlooptijd wel duidelijk onder de norm is, maar maximaal 10 procentpunten daaronder ligt (zwarte cijfers) of juist meer dan 10 procentpunten naar beneden afwijkt (rode cijfers).

In de (doorlooptijdfiguren in de) tekst is de aandacht gericht op hoe ver elk gerecht gemiddeld van de doorlooptijdnormen verwijderd was.

Samenhang tussen indicatoren

De analyses over samenhangen in uitkomsten op de verschillende kengetallen zijn gebaseerd op bivariate analyses, correlaties. De correlatie is een maat voor (lineaire) samenhang tussen indicatoren.

Correlatie kan, maar hoeft niet op een causaal verband te duiden. Het kan zijn dat de twee indicatoren elkaar beide beïnvloeden of dat er nog een derde (intermediaire) variabele is die de twee indicatoren tegelijkertijd beïnvloedt. Ook kan de correlatie een toevallige samenhang aangeven: een zogenoemde nonsenscorrelatie die niet op theoretische gronden te verklaren is.

Vanwege mogelijke toevalsuitkomsten en ook vanwege het kleine aantal gerechten dat in de analyse zit, worden alleen structurele verbanden gerapporteerd waarbij de correlatiecoëfficiënt over meerdere jaren groter dan 0,40 is:

- correlaties tussen de 0,4 en 0,5 noemen we een zwak verband
- correlaties tussen de 0,5 en 0,7 een beperkt verband
- correlaties tussen de 0,7 en 0,85 een sterk verband
- correlaties boven de 0,85 noemen we zeer sterk.

Alleen structurele samenhangen worden gerapporteerd: alleen als de gevonden samenhang meer dan twee jaar lang te zien is.

2. Kengetallendefinities

De kengetallen zijn onderverdeeld in drie hoofdcategorieën:

- kwaliteit
- productie en financiën
- personeel en organisatie

2.1. Kwaliteit

De kengetallen kwaliteit zijn indicatoren die een beeld schetsen van een aantal aspecten van de kwaliteit van het rechtspreken en het functioneren van de Rechtspraak. De volgende kengetallen worden gepubliceerd:

1. Tevredenheid van procespartijen over het rechtspreken.
2. Tevredenheid van procespartijen over de procesduur
3. Lengte van procedures; x-% binnen y-tijd
4. Bewijsmotivering strafzaken; promiss-percentages
5. Meervoudige kamerbehandeling; MK percentage
6. Permanente educatie; percentage voldaan aan norm
7. Publicatie van uitspraken
8. Mediation-gebruik
9. Klachtenaandeel
10. Wrakingen
11. Appelpercentages

2.1.1 Tevredenheid over het rechtspreken en de procesduur

Alle gerechten laten, periodiek, klantwaarderingsonderzoeken (KWO) uitvoeren onder procespartijen. De geënkquêteerden zijn onderscheiden naar enerzijds professionele partijen en anderzijds rechtzoekenden en verdachten.

De professionals zijn advocaten, officieren van justitie, advocaten-generaal, deurwaarders, professioneel gemachtigden (van bijvoorbeeld gemeenten), rechtshulpverleners, de IND, UWV, de Raad voor de Kinderbescherming, de Sociale Verzekeringsbank, Reclassering Nederland, Bureaus Jeugdzorg, de Belastingdienst en enkele overige klanten.

Rechtzoekenden zijn mensen die bij een rechtszaak zijn betrokken. Het kunnen gedaagden zijn, (niet gedetineerde) verdachten, verzoekers, verweerders en eisers. Zowel burgers als afgevaardigden van een bedrijf (zoals de bedrijfsjurist) kunnen in een zaak de rechtzoekende zijn.

Ook belastingadviseurs bij belastingrechtzaken worden onder de rechtzoekenden gerekend, aangezien de betrokkene zelf vaak afwezig is. Het gaat hierbij niet om de belastinginspecteurs van de Belastingdienst; die worden tot de groep professionals gerekend.

Niet geënkquêteerd zijn gedetineerden, personen bij een vreemdelingenrechtszaak, kinderen onder de 18 jaar en belanghebbenden zoals getuigen, slachtoffers, deskundigen en bezoekers.

De geënkquêteerden hebben aangeven hoe tevreden zij waren over de kwaliteit van de dienstverlening in brede zin op een vijf puntsschaal:

1. zeer tevreden
2. tevreden
3. neutraal
4. ontevreden
5. zeer ontevreden

In de overzichten zijn alleen de scores 1 en 2 samengevoegd tot een percentage (zeer) tevreden respondenten.

Ten eerste is de KWO-uitkomst 'tevredenheid over de procesduur' als kengetal gebruikt.

Men kon daarnaast zijn tevredenheid aangeven over een aantal andere thema's, zoals over het rechterlijk functioneren, de uitspraak, de doorlooptijd, de bereikbaarheid, de ontvangst, de administratieve contacten en de uitleg over het vervolg van de procedure. Samengenomen bepalen deze onderwerpen de tevredenheid over de Rechtspraak.

Om het kengetal de tevredenheid over het rechtspreken te construeren zijn verschillende variabelen uit twee thema's uit het KWO gebruikt:

- het rechterlijk functioneren (onpartijdigheid en deskundigheid en bejegening),
- de uitspraak (begrijpelijkheid ervan, motivering en rechtseenheid, maar niet of men het er mee eens was).

Niet meegenomen in de kengetallen zijn bijvoorbeeld de bereikbaarheid, de ontvangst, de administratieve contacten en de uitleg over het vervolg van de procedure.

Het kengetal tevredenheid over het rechtspreken is opgedeeld in vier dimensies, die in de totaal-uitkomst alle vier even zwaar meewegen:

- de onpartijdigheid van de rechter(s)
- de deskundigheid van de rechter(s)
- de bejegening door de rechter(s)
- de uitspraak

In de tabellen 1a met de uitkomsten bij de rechtbanken en 1b voor de gerechtshoven en bijzondere colleges zijn verschillen met het landelijk gemiddelde alleen gemarkeerd als de verschillen statistisch significant zijn.

2.1.2 Lengte van procedures

Er zijn normen geformuleerd voor de duur van rechtszaken. Daartoe zijn rechtszaken opgedeeld in 42 verschillende proceduretypen met ieder een eigen doorlooptijdnormering; 29 voor de rechtbanken en 13 voor de gerechtshoven.

De normen zijn geformuleerd als x% (het normpercentage) moet binnen y tijd zijn afgedaan. De normering bestaat dus uit twee elementen:

- 1) de termijn (bijvoorbeeld één jaar) waarbinnen een zaak afgehandeld dient te zijn, en
- 2) het percentage zaken (bijvoorbeeld 90%) waarvoor dat moet gelden.

De huidige normen zijn tot stand gekomen o.a. door gebruik te maken van de gerealiseerde doorlooptijden tot en met 2011. Voor de rechtbanken vormden daarbij de derde en vierde best presterende rechtbank het referentiepunt voor de norm. Bij de hoven was dit het best presterende hof. Daarnaast is rekening gehouden met wetgeving¹ en procesreglementen, de verwachte haalbaarheid van de te stellen norm en/of de beoogde bekorting² en doelmatigheid in de bedrijfsvoering.

Het uitgangspunt bij de normstelling is dat het overgrote deel van de zaken binnen een bepaalde tijd moet zijn afgehandeld, maar dat wel rekening gehouden wordt met een groep procedures die extra lang duren door niet te vermijden complicaties. Bij een norm van 90 procent binnen 6 maanden is er ruimte voor 10 procent extra lang durende zaken.

De formulering van de norm op deze wijze heeft het voordeel dat ruimte aanwezig blijft om in incidentele zaken bewust meer tijd te nemen voor de behandeling.

Het weergeven en normeren van gemiddelde doorlooptijden geeft minder inzicht in de procesduur dan de gekozen systematiek.

Bij de duurmetingen zelf, is gekozen voor het perspectief van de burger en de maatschappij; burgers, maatschappij en politiek willen in de eerste plaats geïnformeerd worden over de totale lengte van procedures. De uitkomsten betreffen daarom de totale procesduur bij één rechterlijke instantie vanaf de start van de procedure. Er is geen onderscheid gemaakt in wat wel en wat niet door de Rechtspraak te beïnvloeden is.

De gemeten tijd is bijvoorbeeld inclusief de tijd dat een procedure stilligt omdat partijen dat zelf willen, om te kunnen onderhandelen of omdat gewacht moet worden op de uitkomst van mediation of op een uitspraak van het Hof van Justitie.

De duur die gemeten wordt start bij binnenkomst op het gerecht van het verzoekschrift of de dagvaarding en loopt door tot het vonnis is geëccordeerd door de rechter of de uitspraak op het verzoekschrift aan partijen is verzonden.

Het startmoment voor een civiele dagvaardingsprocedure is de eerste rolzitting, voor een verzoekschriftprocedure de ontvangst van het verzoekschrift. Het uitstroombestand is de datum van verzending van uitspraak/ beslissing.

Bij bestuursrechtelijke zaken start de duurmeting bij de ontvangst van het beroep/ verzoek en loopt door tot de datum van verzending van de uitspraak.

Voor een strafzaak in eerste aanleg start de meting bij de eerste zitting en voor een strafzaak in hoger beroep bij de ontvangst van het dossier door het hof.

Het uitstroombestand is de datum van de uitspraak/beslissing/beschikking.

Voor het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) en de Centrale Raad van Beroep (CRvB), zijn geen genormeerde doorlooptijden vastgesteld, maar vindt wel monitoring van de gemiddelde doorlooptijden plaats.

Het gaat om 'echte' procedures. Niet meegenomen worden zaken die voordat ook maar een zitting heeft plaatsgevonden, zijn ingetrokken.

De realisatiegegevens per rechtbank voor elk van de proceduretypen zijn te vinden in de tabellen 2a tot en met 6a in bijlage 2 voor de rechtbanken en 2b tot en met 5b in bijlage 3 voor de proceduretypen bij de gerechtshoven.

In de analyses in de hoofdstuktekst is gewerkt met samengestelde indicatoren per sector. Daarbij is telkens gekeken hoever gemiddeld de gerealiseerde percentages afzitten van de normpercentages. De presentatie in de figuren in de hoofdstuktekst betreft deze samengestelde indicator.

1 Zo bevat de Algemene wet bestuursrecht (Awb) termijnen voor herstel van verzuimen, stukkenwisselingen en uitnodiging voor zitting.

2 De haalbaarheid van de norm wordt mede bepaald door factoren die niet door de rechter/ het gerecht beïnvloed kunnen worden, zoals de snelheid van werken van ketenpartners, nader onderzoek en deskundigenberichten, het wachten op een richtinggevende uitspraak in appel, antwoorden op prejudiciële vragen en gedrag van partijen.

Doorlooptijdnormen gerechtshoven

norm 2013-2015			
Civil- handelszaken			
1	Handelszaken dagvaarding - norm 1	90% ≤	2 jaar
	Handelszaken dagvaarding - norm 2	70% ≤	1 jaar
2	Insolventierekosten	90% ≤	2 mnd.
3	Handelsrekeningen, niet insolventie	90% ≤	6 mnd.
Civil- familiezaken			
4	Familierekosten	90% ≤	1 jaar
	- waarvan Jeugdbeschermingszaken	90% ≤	4 mnd.
Belastingzaken			
5	Belastingzaken - norm 1	90% ≤	18 mnd.
	Belastingzaken - norm 2	70% ≤	1 jaar
Strafzaken			
6	Meervoudige Kamerzaken	85% ≤	9 mnd.
7	EK-strafzaken, niet kantonappellen	85% ≤	6 mnd.
8	EK-strafzaken, kantonappellen	85% ≤	6 mnd.
9	Raadkamer m.b.t. Voorlopige Hechtenis	90% ≤	2 weken
10	Raadkamer niet m.b.t. Voorlopige Hechtenis 2)	80% ≤	4 mnd.
11	Klachten niet vervolgen (12 Sv)	85% ≤	6 mnd.
12	Uitwerken MK strafzaak i.v.m. hoger beroep	100% ≤	6 mnd.

Doorlooptijdnormen rechtbanken

norm 2013-2015			
Civil- handelszaken			
1	Handelszaken met verweer, norm 1	90% ≤	2 jaar
	Handelszaken met verweer, norm 2	70% ≤	1 jaar
2	Handelszaken zonder verweer (verstek)	90% ≤	6 weken
3	Beëindigde faillissementen	90% ≤	3 jaar
4	Handelsrekeningen (vooral insolventie)	90% ≤	3 mnd.
5	Kort gedingen/ vovo's (inclusief familierecht)	95% ≤	3 mnd.
Civil- familiezaken			
6	Scheidingszaken totaal exclusief vovo's	95% ≤	1 jaar
	- waarvan op gemeenschappelijk verzoek	95% ≤	2 mnd.
7	Alimentatiezaken, bijstandsverhaal	90% ≤	1 jaar
8	Zaken over omgang en gezag	85% ≤	1 jaar
9	Jeugdbeschermingszaken (o.t.s. en u.h.p.)	90% ≤	3 mnd.
	- waarvan eerste verzoeken tot ondertoezichtstelling	80% ≤	3 weken
Bestuursrechtelijke zaken			
10	Reguliere bestuurszaken, bodemzaken norm 1	90% ≤	1 jaar
	Reguliere bestuurszaken, bodemzaken norm 2	70% ≤	9 mnd.
11	Voorlopige voorzieningen bestuur regulier	90% ≤	3 mnd.
12	Vreemdelingenzaken, bodemzaken	90% ≤	9 mnd.
13	Belastingzaken lokaal, bodemzaken	90% ≤	9 mnd.
14	Rijksbelastingzaken, bodemzaken - norm 1	90% ≤	18 mnd.
	Rijksbelastingzaken, bodemzaken - norm 2	70% ≤	1 jaar
Kantonzaken			
15	Handelszaken met verweer - norm 1	90% ≤	1 jaar
	Handelszaken met verweer - norm 2	75% ≤	6 mnd.
16	Arbeidsontbindingen op tegenspraak	95% ≤	3 mnd.
17	Handelsrekeningen, niet-arbeidszaken	95% ≤	6 mnd.
18	Handelszaken zonder verweer (verstek)	90% ≤	6 weken
19	Geregelde arbeidsontbindingen	90% ≤	15 dagen
20	Kort gedingen / vovo's	95% ≤	3 mnd.
21	Overtredingszaken	85% ≤	1 mnd.
22	Mulderzaken	80% ≤	3 mnd.

Doorlooptijdnormen rechtbanken

norm 2013-2015			
Strafzaken			
23	Strafzaken MK (meervoudige behandeld)	90% ≤	6 mnd.
24	Politierechterzaken (incl. economische)	90% ≤	5 weken
25	Strafzaken bij de kinderrechter (enkelvoudig)	85% ≤	5 weken
26	Raadkamer m.b.t. voorlopige hechtenis	100% ≤	2 weken
27	Raadkamerzaken niet voorlopige hechtenis	85% ≤	4 mnd.
28	Uitwerken strafzaken (EK+MK) ivm hoger beroep, jeugd	100% ≤	4 weken
29	Uitwerken strafzaken (EK+MK) ivm hoger beroep, niet jeugd	100% ≤	16 weken
	- waarvan gedetineerdzaken	100% ≤	3 mnd.

2.1.3 Goede bewijsmotivering strafzaken (promis), vanaf 2013

Een Promisuitspraak is een uitspraak van de strafrechter, waarin de beslissing in duidelijk Nederlands en op een begrijpelijke manier gemotiveerd wordt.

Dit geldt ongeacht de inhoud van de beslissing. Bevat de beslissing een sanctie dan motiveert de rechter deze op dezelfde manier.

In de motivering worden beargumenteerde standpunten van OM en verdediging verwoord en beoordeeld. Als de beslissing een bewezenverklaring inhoudt dan geeft de Promisuitspraak onmiddellijk helder inzicht in de gebruikte bewijsmiddelen.

Promis zorgt voor betere kwaliteit van het strafrechtelijk vonnis. De wijze waarop het vonnis is opgebouwd geeft meer inzicht in de redenering achter de rechterlijke uitspraak.

Dit kengetal is vanaf 2013 opgenomen in de kengetallenoverzichten.

Een uitspraak is een Promisuitspraak als deze voldoet aan de criteria:

- motivering op maat;
- er is inzicht in de gedachtegang van de rechter;
- helderheid, transparantie, begrijpelijkheid en controleerbaarheid;
- alle redengevende feiten en omstandigheden in de bewijsredenering zijn direct in het vonnis of arrest opgenomen;
- het is controleerbaar of de opgenomen redengevende feiten en omstandigheden zijn ontleend aan wettige bewijsmiddelen;
- er is kwaliteitsverbeterende aandacht gegeven aan de straf- en maatregelmotivering;
- er is een uitgewerkt vonnis of arrest.

De norm is dat minimaal 50% van de meervoudige uitspraken in strafzaken volgens de Promismethode wordt afgedaan. Dit alles inclusief mega-zaken. De norm is van toepassing in de (sectoren straf van de) rechtbanken en gerechtshoven.

De gerechtshoven registreren als promis die arresten, die voldoen aan de criteria die volgden uit een evaluatie van promis in hoger beroep. Het verschil met voorheen is dat indien cassatie wordt ingesteld, er nog een aanvulling op de bewijsmiddelen kan komen.

2.1.4 Meervoudige kamerbehandeling; MK-aandeel

Voor acht zaakstypen worden de MK-aandelen gepubliceerd. Deze zijn te vinden in tabel 7a voor de rechtbanken en tabel 7b voor de gerechtshoven.

Het aandeel MK-zaken geeft weer in welke mate procedures door de meervoudige kamer, dat wil zeggen door drie rechters, zijn behandeld. Het is van belang dit aandeel in de gaten te houden om te voorkomen dat efficiëntieoverwegingen (= meer zaken laten afhandelen door de enkelvoudige rechter) ten koste gaan van de kwaliteit van de afdoening.

Anders gezegd, dit kengetal en de normering ervan borgen dat rechters de ruimte ervaren om op inhoudelijke gronden de keuze te maken of een zaak door drie rechters behandeld moet worden of dat één rechter volstaat.

Bij strafzaken worden de voegingen ter zitting niet meegeteld

Bij civiel tellen alleen se zaken op tegenspraak

Normen voor MK-aandeel

Type zaak	streefwaarde MK-aandeel
Rechtbanken:	
Strafzaak	15%
Bodemzaak handelszaak	10%
Bodemzaak familiezaak	3%
Bodemzaak regulier bestuursrecht	10%
Bodemzaak vreemdelingenrecht	5%
Bodemzaak belastingrecht	25%
Gerechtshoven:	
Strafzaak	85%
Bodemzaak belastingrecht	90%

2.1.5 Permanente educatie

In de tabellen 14a en 14b is de mate van permanente educatie (PE) opgenomen. Onder permanente educatie wordt verstaan: de tijd die wordt besteed aan opleidingen met het doel kennis en vaardigheden in de huidige functie op peil te houden en te vergroten.

Een PE-norm moet aandacht en tijd borgen voor het verbreden en verdiepen van vakinhoudelijke kennis en vaardigheden. Rechters, raadsheren en juridisch medewerkers volgen cursussen bij het opleidingscentrum SSR, incompany-opleidingen, vakinhoudelijke seminars, cursusweken, werklunches, stages, werkbezoeken etc.

Permanente educatie kan ingevuld worden door:

- Het volgen van cursussen en trainingen die kennis en vaardigheden actualiseren, verbreden en verdiepen, met nadrukkelijke aandacht voor Europees recht en kennis van empirische wetenschappen
- Vakinhoudelijke cursussen kunnen ook bestaan uit actualiteitencursussen, studiedagen, symposia, maatschappelijke stages en werkbezoeken. Ze moeten van voldoende juridische inhoudelijk niveau zijn
- Opleidingsactiviteiten die in kader van een wisseling van sector/rechtsgebied worden ondernomen, vallen eveneens onder permanente educatie.

Maximaal 50% van de PE-uren kan worden ingevuld door:

- Het geven van onderwijs op het eigen vakgebied, waarbij gebruik wordt gemaakt van studiemateriaal
- Het schrijven van juridische artikelen binnen het eigen vakgebied.

Wat valt niet onder PE:

- Opleidingen die vallen onder de initiële opleiding, i.c. Raio- en Rio- opleiding en de basis educatie voor de juridische medewerker
- Intervisie, andere reflectie-instrumenten en coaching
- Jurisprudentieoverleg, werkoverleg, bilateraal overleg, bijhouden van literatuur en jurisprudentie
- Managementopleidingen.

De norm houdt in dat elke rechter, raadsheer of juridisch medewerker minimaal 90 uur verspreid over drie jaar aan opleiding besteedt. Het kengetal geeft aan welk percentage van de medewerkers aan die minimumnorm voldoen. De norm is 100%.

2.1.6 Publicatie van uitspraken

Het openbaar maken van uitspraken behoort tot de taken van de Rechtspraak. De jurisprudentie is van belang voor de kenbaarheid van het recht en voor de bevordering van rechtseenheid en transparantie in het tot stand komen van uitspraken.

Gepubliceerd³ wordt iedere uitspraak (voorzover de zaak niet kennelijk ongegrond of niet-ontvankelijk is verklaard en/of met een standaardformulering is afgedaan) van:

- a. de Hoge Raad der Nederlanden;
- b. de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State;
- c. de Centrale Raad van Beroep;
- d. het College van Beroep voor het bedrijfsleven;
- e. de Ondernemingskamer van het Gerechtshof Amsterdam;
- f. de Afdeling Intellectuele Eigendom bij de Rechtbank Den Haag;
- g. de Pachtkamer van het Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden.

Voor de overige gerechten zijn de criteria om te publiceren in grote lijnen: het belang van de uitspraak voor jurisprudentie/ rechtsvorming en de interesse en de belangen van burgers en het openbare leven.

Zo worden altijd de uitspraken gepubliceerd van zaken die aandacht hebben gehad van de publieke media. Uitspraken in strafzaken met een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van vier jaar of meer of TBS worden ook altijd gepubliceerd. Prejudiciële vragen aan het Hof van Justitie van de EU en uitspraken in zaken waarin die vragen speelden worden ook gepubliceerd.

Per gerecht is berekend wat de publicatiegraad van uitspraken op rechtspraak.nl is. Het aantal publicaties per 1.000 afdoeningen is in de tabellen 14a en 14b opgenomen. Bij het bepalen van dit kengetal zijn afdoeningen waarvan de publicatie vrijwel nooit interessant is (o.a. verstekzaken, intrekkingen en afdoeningen zonder uitspraak) buiten beschouwing gelaten.

2.1.7 Klachten

Nederland kent een voor alle gerechten uniforme klachtenregeling. Als iemand vindt dat het gerecht of iemand die daar werkt hem of haar niet correct heeft behandeld, kan die persoon een klacht indienen bij het bestuur van dat gerecht. Het aandeel klachten en gegronde klachten geeft een beeld van de tevredenheid van procespartijen. Het hoeft op zichzelf niet iets te zeggen over de kwaliteit van

³ Zie 'Besluit selectiecriteria uitspraken-databank Rechtspraak.nl', te vinden op rechtspraak.nl.

de rechtspraak. Een hoog aantal (ingekomen) klachten gekoppeld aan een hoog percentage gegronde klachten zegt wel iets over de organisatie van de rechtspraak; de Rechtspraak dient te voldoen aan de gerechtvaardigde wensen van de 'klanten'.

Naarmate een gerecht groter van omvang is, is de kans op klachten groter, eenvoudigweg omdat een grotere rechtbank meer zaken behandelt. Om de gerechten beter te kunnen vergelijken is daarom het aantal klachten in relatie gebracht tot de omvang van de zaaksstroom.

Het aantal klachten per 10.000 rechtszaken en het percentage gegronde klachten en het aantal gegronde klachten per 10.000 rechtszaken is opgenomen in tabel 14a en 14b.

2.1.8 Wrakingen

Iedere burger heeft recht op een onpartijdige rechter. Wie betrokken is in een rechtszaak en goede redenen heeft om te denken dat de rechter een zaak niet onpartijdig kan beoordelen, kan vragen deze rechter te laten vervangen door een andere rechter. We noemen dat een verzoek tot wraking.⁴

Als de wrakingskamer vindt dat een rechter terecht wordt gewraakt, kan dat twee dingen betekenen: de rechter is in de betreffende zaak partijdig, of er is een schijn van partijdigheid. Ook de schijn van partijdigheid moet worden voorkomen. Daarom wordt ook bij schijn van partijdigheid een rechter van de zaak gehaald. Dat zegt overigens niets over zijn functioneren in andere zaken. Hij kan dus gewoon andere zaken gaan behandelen.

Het aantal wrakingsverzoeken en het aantal gehonoreerde wrakingen zijn als kengetallen opgenomen in tabel 14a voor de rechtbanken en tabel 14b voor de gerechtshoven.

2.1.9 Mediation

Rechters kunnen via een verwijzingsbureau in het gerecht tijdens een gerechtelijke procedure de keus voor mediation aan partijen voorleggen. Bij mediation proberen partijen onder begeleiding van een onafhankelijke bemiddelaar, de mediator, gezamenlijk het conflict op te lossen. Deze mediator helpt partijen de belangen en standpunten helder te krijgen en zal zelf geen standpunt innemen. Partijen kunnen ook niet-juridische aspecten bij de oplossing betrekken.

Daarmee bestaat in alle gerechten de keuzemogelijkheid tussen beslissen, schikken en doorverwijzen naar mediation. De differentiatie in geschilafdoening dient professioneel te worden ingezet en uitgevoerd. Dit vergt een goede positionering van doorverwijzen naar mediation, naast schikken en beslissen.

De mate van gebruik van mediation binnen de Rechtspraak is te vinden in de tabellen 14a en 14b.

Geteld is het aantal afgeronde mediations in handelszaken, familierechtelijke zaken, strafzaken en zaken op het gebied van belastingrecht en bestuursrecht en kantonzaken.

In de kengetallenoverzichten wordt weergegeven wat het aandeel daarvan is van het totaal aantal afgehandelde relevante⁵ rechtszaken. Dit is uitgedrukt in een verwijzingsaandeel: het aantal afgeronde mediations per 1.000 afgehandelde rechtszaken. De strafzaken worden pas sinds 2015 meegenomen bij de telling van het aandeel afgeronde zaken (mediation in strafzaken vindt pas in de laatste jaren plaats); het gevolg zou zijn dat de cijfers van 2015 niet helemaal meer vergelijkbaar zijn met die van 2014 en eerder.

Ook is een indicator geconstrueerd die aangeeft het percentage van de afgeronde mediations dat tot gehele of gedeeltelijke overeenstemming leidde.

2.1.10 Appelpercentages

Gewerkt is met driejaarsgemiddelden om een voldoende aantal appel-zaken per zaaksgroep over te houden om rechtbanken met elkaar te kunnen vergelijken en daarmee zoveel mogelijk toevallige uitkomsten of fluctuaties te vermijden. Een andere reden om meerjaarsgemiddelden te nemen is dat daarmee het tijdsverschil tussen een afgedane zaak en de instroom in hoger beroep minder verstorend werkt.

De meest rudimentaire vorm van een appelpercentage zou zijn door simpelweg de totale instroom bij de hoven te delen door de totale uitstroom bij de gerechten in eerste aanleg. Dat zou echter een ondeugdelijke indicator opleveren, omdat veel van de productie in eerste aanleg niet appellabel is. Daarom is bekeken wat uit de noemer gehaald moest worden om een realistisch appelpercentage te verkrijgen en ook één waarbij de vergelijkbaarheid tussen rechtbanken in het oog is gehouden. Hieronder wordt besproken wat in de uitstroom 1e aanleg is meegenomen.

Een totaal of algemeen appelpercentage voor de gehele sector heeft niet zoveel zeggingskracht, omdat immers sommige typen zaken duidelijk meer of minder dan gemiddeld appel vertonen. Daarom zijn geen appelpercentages voor de sector civiel of de sector straf, of voor de rechtbank als geheel weergegeven, maar alleen voor specifieke zaaks categorieën.

4 Achtergronden van het wrakingsinstrument en het gebruik ervan staan beschreven op Rechtspraak.nl onder de titel themadossiers onder het tabblad 'Recht in Nederland'.

5 Niet alle afgedane zaken zijn hierbij meegenomen, maar alleen die waarin in theorie mediation zou kunnen plaatsvinden.

Civiele zaken 1e aanleg

De appelpercentages civiele zaken zijn onderscheiden naar:

- civiel handel kantonzaken
- civiele handelszaken niet kanton
- civiel familiezaken
- kort gedingen

De uitstroom betreft de uitstroom van kanton en civiel, eerste aanleg.

In die uitstroom zijn weggelaten:

- de uitstroom van insolventies,
- BOPZ-zaken,
- beheerszaken,
- akten en verklaringen,
- arbeidsontbindingen,
- zaken met een geldelijk belang van minder dan 1.750 euro,
- intrekkingen,
- verstekvonnissen kantonzaken.

Strafzaken 1e aanleg

De appelpercentages strafzaken zijn onderscheiden naar:

- kantonovertreddingen
- meervoudig behandelde strafzaken (MK, incl. ontneming)
- politierechterzaken, incl. EK-zaken ontneming
- kinderrechterzaken EK.

Straf beperkt zich hier dus tot 'echte' strafzaken (inclusief militaire zaken en ontnemingszaken).

De uitstroom is geschoond voor:

- uitstroom raadkamerzaken,
- klachten,
- art 12 Sv-zaken en
- uitwerken beroepen/cassatie.

Bestuursrechtelijke zaken 1e aanleg

De appelpercentages bestuursrechtelijke zaken zijn onderscheiden naar:

- ambtenarenzaken
- sociale verzekeringszaken
- bijstand- en studiefinancieringszaken
- bouwzaken, ex-arobzaken
- rijksbelastingzaken
- lokale belastingzaken, WOZ/OZB
- lokale belastingzaken niet WOZ/OZB

De uitstroom beperkt zich tot de inhoudelijk behandelde bodemzaken.

Hier zitten overigens niet bij de (hoger beroepen van) Telecomzaken en zaken die voortvloeien uit de Mededingingswet, omdat die slechts door één rechtbank (Rotterdam) worden behandeld.

De uitstroom bestuursrechtelijke zaken, niet zijnde belastingzaken, is geschoond van:

- de categorie 'overige afdoeningen' en
- de voorlopige voorzieningen.

De uitstroom belastingzaken is geschoond van:

- vereenvoudigde afdoeningen en
- de categorie 'overige afdoeningen'.

De uitstroom vreemdelingenzaken is geschoond van:

- de categorie 'overige afdoeningen' en
- de voorlopige voorzieningen.

2.2 Productie en financiën

Voor productie zijn de volgende kengetallen gebruikt:

Productie t.o.v. de instroom

Productie t.o.v. de afspraak

Relatieve zaakszwaarte

Productiviteit en financiën zijn uitgedrukt in de kengetallen:

Productiviteitsindicatie

Arbeidsproductiviteitsindicatie

Financieel resultaat

Eigen vermogen

2.2.1 Ontwikkeling van de productie

Productie t.o.v. de instroom (tabel 8a en 8b)

Het eerste productiekenngetal is de gerealiseerde productie (het aantal afgehandelde zaken) als percentage van het aantal ingestroomde zaken. Het kengetal is weergegeven *per zaaksgroep* (zie kader ‘Zaaksgroepen en zaakstypen’). Dit kengetal houdt een vroegtijdige signalering in van de ontwikkeling van de werkvoorraad met mogelijke gevolgen voor de doorlooptijdontwikkeling.

Zaaksgroepen en zaakstypen

De productie van de Rechtspraak wordt ingedeeld naar de soort rechtspraak.

Bij de rechtbanken zijn er zes zaaksgroepen (ook wel productgroepen genoemd): civiele zaken, bestuurszaken, belastingzaken, vreemdelingenzaken, strafzaken en kantonzaken. Bij de gerechtshoven zijn er drie zaaksgroepen: civiele zaken, strafzaken en belastingzaken. Ten slotte zijn er de zaaksgroepen voor het College van Beroep voor het bedrijfsleven (CBb) en voor de Centrale Raad van Beroep (CRvB).

Elke zaaksgroep bestaat uit verschillende zaakstypen, onderscheiden naar onderwerp en afdoeningmodaliteit.

Bij de zaaksgroep strafzaken wordt bijvoorbeeld een onderscheid gemaakt tussen zaakstypen die worden afgedaan door een enkelvoudige kamer, zaken die worden afgedaan door een meervoudige kamer en zaken die zonder een zitting worden afgedaan. Daarnaast worden raadmaterzaken (al dan niet over voorlopige hechtenis) en het uitwerken van vonnissen in verband met hoger beroep c.q. cassatie als aparte zaakstypen onderscheiden.

Per zaaksgroep en per zaakstype worden met de gerechten productieafspraken gemaakt.

Gerealiseerde productie t.o.v. geplande productie (tabel 8a en 8b)

Het tweede productiekenngetal is de gerealiseerde productie (aantal afgehandelde zaken) als percentage van de geplande productie die in een bestuursafpraak met een gerecht is vastgelegd.

Minder afgehandelde zaken dan afgesproken kan bijvoorbeeld wijzen op capaciteitsproblemen of een lager dan verwachte instroom of een wijziging in de gemiddelde zaakszwaarte. Dit kengetal moet daarom in samenhang worden bekeken met productie als percentage van de instroom en eventuele ontwikkelingen in de zaakszwaarte.

Relatieve zaakszwaarte (tabel 9a en 9b)

De aard van de ingestroomde zaken bepaalt in hoge mate de samenstelling van een zaaksgroep. De relatieve zaakszwaarte geeft aan wat de gemiddelde zaakzwaarte per zaak is in vergelijking met het landelijk gemiddelde. Als deze boven de 100% is dan geeft dat aan dat bij het desbetreffende gerecht een groter aandeel van zwaardere zaakstypen (binnen de zaaksgroep) afgedaan dan gemiddeld in Nederland.

De relatieve zaakszwaarte wordt berekend met behulp van een wegings-systeem: zie kader ‘Werklast en vastgestelde behandeltijden’.

Werklast, weegfactoren en middelenverdeelstelsel

Omdat tussen zaakstypen (zie kader ‘Zaaksgroepen en zaakstypen’) grote verschillen in werklast kunnen bestaan, hanteert de Rechtspraak een wegingsmethode waar in zekere mate met die verschillen rekening wordt gehouden bij het berekenen van de werklast.

Voor elk zaakstype wordt gerekend met een eens in de drie jaar vastgestelde gemiddelde werklast per zaak, uitgedrukt in een prijs per zaak.

Dit hoeft niet helemaal gelijk te zijn aan de feitelijke werklast. De feitelijke gemiddelde werklast per zaak in jaar x kan immers inmiddels gewijzigd zijn ten opzichte van de meting en vaststelling.

Deze vastgestelde gemiddelde werklast per zaakstype vormt de basis voor de financiering van de Rechtspraak en een evenwichtige verdeling van de middelen tussen gerechten. *Het is uitdrukkelijk niet bedoeld om op deze wijze de behandeltijd van een individuele zaak voor een individuele rechter te normeren.*

2.2.2 Productiviteit en financieel resultaat

Productiviteitsindicator

De productiviteitsindicator voor de afzonderlijke gerechten wordt berekend door de financieringswaarde van de geleverde productie te delen door de werkelijk gemaakte totale kosten van die productie.

Bij een uitkomst van 100 procent heeft de gerealiseerde productie evenveel gekost als de daarvoor vastgestelde norm. Als het percentage onder de 100 procent ligt, is de productiviteit relatief laag geweest en is met andere woorden de productie relatief duur geweest.

Deze productiviteitsindicator betreft uitsluitend de werklast voor de zgn. Lamicie-productie. Overige werkzaamheden, zoals bijzondere (tucht)kamers en megastrafzaken⁶ tellen daarin niet mee. Dit betreft slechts een klein deel van het werk: circa 5 procent bij de rechtbanken en 9 procent bij de gerechtshoven.

De huur van gebouwen is in deze productiviteitsindicator niet als kosten verwerkt, zodat de productiviteitsvergelijking tussen de gerechten niet beïnvloed wordt door verschillen in regionale kostenniveau's van huisvesting.

De resultaten op deze indicator zijn verwerkt in tabel 10a voor de rechtbanken en tabel 10b voor de gerechtshoven.

Arbeids-productiviteitsindicator

De indicator voor arbeidsproductiviteit geeft aan wat de arbeidsproductiviteit was ten opzichte van het landelijk gemiddelde.

De arbeidsproductiviteitsindicator is voor een vergelijking tussen gerechten minder geschikt en wordt daarom niet in de benchmark-analyses betrokken. Deze indicator is immers gevoelig voor de omvang van de uitbestede productie; naarmate een gerecht meer productie uitbesteedt wordt het arbeidsproductiviteitscijfer groter. Uitbesteding kan de vorm aannemen van inzet van rechtersplaatsvervangers, buitengriffiers en uitzendkrachten, maar ook van afhandeling van zaken door een ander gerecht, waarbij de productie wordt toegerekend aan het uitbestedende gerecht.

Van dergelijke vertekeningen heeft de hierboven beschreven kostenproductiviteits-indicator geen last.

De resultaten op de arbeidsproductiviteits-indicator zijn te vinden in tabel 11a voor de rechtbanken en tabel 11b voor de gerechtshoven.

Financieel resultaat

Het financieel resultaat geeft inzicht in de mate waarin het gerecht in staat is geweest om de zaken af te doen binnen de beschikbaar gestelde financiering.

Het is de uitkomst van de baten minus de kosten.

Het kengetal financieel resultaat is weergegeven als het financieel resultaat gepercenteerd op de omzet van het desbetreffende jaar. De omzet is gedefinieerd als de opbrengsten geschoond van huurpenningen en gerechtskosten voor een zuiverder vergelijkbaarheid. De daarin opgenomen stand van het eigen vermogen is voor verwerking van alle 'compensatieregelingen'.⁷

Het financieel resultaat van een gerecht hoeft niet altijd hetzelfde beeld op te leveren als de (kosten)productiviteitsindicator doordat de gerechten niet volledig op de werklast voor de zgn. Lamicieproductie (zie boven) worden afgerekend. Gerechten hebben ook kosten en baten bij andere werkzaamheden, bijvoorbeeld: bijzondere (tucht)kamers en megastrafzaken.

De uitkomsten voor deze indicator zijn te vinden in tabel 12a voor de rechtbanken en tabel 12b voor de gerechtshoven.

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van het gerecht, als percentage van de gemiddelde jaarlijkse omzet over de afgelopen drie jaar, geeft bijvoorbeeld inzicht in het vermogen van een gerecht om in de toekomst tijdelijke verliezen, als gevolg van risico's in de bedrijfsvoering, op te vangen.

Het eigen vermogen van de gerechten is gemaximeerd op 3 procent; daarboven zal het eigen vermogen afgeroomd worden door de Raad.

De minimumomvang van het eigen vermogen is 0 procent. Indien het eigen vermogen negatief wordt, of dreigt te worden, zullen de maatregelen die het gerecht gaat treffen om dit op te lossen worden besproken in het bestuurlijke overleg met de Raad voor de rechtspraak. De Raad vult het negatieve eigen vermogen zonodig aan tot nul.

De uitkomsten op deze indicator zijn te vinden in tabel 12a voor de rechtbanken en tabel 12b voor de gerechtshoven.

⁶ Megastrafzaken zijn die strafzaken, waarvan de behandeling binnen één gerecht 30 zittingsuren of meer vergt. Deze zaken worden apart gefinancierd en verantwoord.

⁷ Een gerecht kan bijvoorbeeld door de Raad voor de rechtspraak worden gecompenseerd als het OM beduidend minder zaken aanbracht dan was vastgelegd in het convenant tussen het lokale OM en de rechtbank.

2.3 Personeel, organisatie en ontwikkeling

Het ziekteverzuimpercentage wordt in de tabellen 13a en 13b weergegeven.

Het gaat om het gemiddelde ziekteverzuim en om ziekteverzuim tot maximaal 2 jaar, exclusief zwangerschaps- en bevallingsverlof. Het ziekteverzuimpercentage is weergegeven voor zowel de rechters als het (juridisch) ondersteunend personeel.

In de kengetallenanalyse wordt een ziekteverzuim onder rechters en raadsheren van boven de 3% als relatief hoog beschouwd en voor het ondersteunend personeel (inclusief het juridisch ondersteunend personeel) een uitkomst boven de 4,5%.

Ter vergelijking: het ziekteverzuim in Nederland⁸ onder vakspecialisten en bij rechtskundige dienstverleners, de accountancy en bij architecten bedroeg in 2012⁹ nog geen 3%, en onder administratieve beroepen 4,2%. Overigens behoort het ziekteverzuim in Nederland tot het hoogste in de EU.

De volgende kengetallen over de *personele samenstelling in de tabellen 13a en 13b* geven verdere inkleuring aan de organisatie.

Ten eerste wordt *het percentage (FTE) rechters* op de totale (FTE) personeel gepubliceerd.

Ook wordt *de verhouding man - vrouw*, weergegeven als het percentage vrouwen (FTE) werkzaam in een gerecht.

Ten slotte wordt ook *de leeftijdsopbouw* van medewerkers gegeven, afzonderlijk voor rechters/raadsheren en voor (juridisch) ondersteunend personeel. Er is een onderverdeling gemaakt in vier leeftijdsgroepen:

- tot en met 39 jaar
- 40 t/m 49 jaar
- 50 t/m 59 jaar
- 60 jaar en ouder

8 Zie ziekteverzuim in Nederland in 2012, John Klein Hesselink, Karolus Kraan, Anita Venema, Seth van den Bossche, TNO 2014

9 Recentere cijfers per beroepsgroep zijn niet beschikbaar: wel is bekend dat in het algemeen het ziekteverzuim sindsdien niet is toegenomen. In 2012 4,0 procent, in 2013 3,9 procent, 2014 3,8% en 2015 3,9%. Zie CBS ziekteverzuimpercentage naar bedrijfstakken en bedrijfsgrootte.

Bijlage 2

Tabellen rechtbanken

Tabel 1a:	rechtbanken 2014, tevredenheid van procespartijen over het RECHTSPREKEN: percentage tevreden respondenten	90
Tabel 1a1:	rechtbanken 2014, tevredenheid van procespartijen over de DUUR van de PROCEDURE: percentage tevreden respondenten	91
Tabel 2a:	rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Civiel recht, Handel	92
Tabel 3a:	rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Civiel recht, Familie	93
Tabel 4a:	rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Bestuursrecht	94
Tabel 5a:	rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Strafrecht	96
Tabel 6a:	rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Kantonzaken	97
Tabel 7a:	rechtbanken, MK aandeel = aandeel zaken met behandeling door de meervoudige kamer (percentage)	99
Tabel 7a2:	rechtbanken, promispercentage	100
Tabel 8a:	rechtbanken, productie-aantal versus instroom (percentage) en productie-aantal versus afspraak (percentage)	101
Tabel 9a:	rechtbanken, gemiddelde zaakswaarte van de afgedane zaken ten opzichte van het landelijk gemiddelde	103
Tabel 10a:	rechtbanken, indicatie kostenproductiviteit (gewogen productie in verhouding tot de gerealiseerde kosten) vergeleken met de bekostigingsnorm (op basis van vastgestelde prijzen)	104
Tabel 11a:	rechtbanken, indicatie arbeidsproductiviteit (gerealiseerde gewogen productie per fte) ten opzichte van het landelijk gemiddelde	105
Tabel 12a:	rechtbanken, financieel resultaat en eigen vermogen	105
Tabel 13a:	rechtbanken, ziekteverzuim, aandeel rechters, man - vrouwverdeling en leeftijdsopbouw	106
Tabel 14a:	rechtbanken, permanente educatie, mediation, publicatie van uitspraken, klachten en wrakingen	110
Tabel 15a:	gerealiseerde appelpercentages, naar rechtbank eerste aanleg, driejaarsgemiddelden 2009-2011, 2011-2013, 2013-2015, 2014-2016	112
Tabel 16a:	omvang van rechtbanken, naar in- en uitstroom van zaken, personele omvang en omzet (baten), 2016	116

Tabel 1a: rechtbanken 2014, tevredenheid van procespartijen over het RECHTSPREKEN: percentage tevreden respondenten

Rechtzoekenden	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde
<i>Deskundigheid van de rechter</i>	85%	86%	90%	80%	90%	86%	85%	83%	89%	94%	93%	88%
<i>Onpartijdigheid van de rechter</i>	78%	85%	87%	83%	80%	83%	79%	79%	70%	89%	92%	83%
<i>Bejegening door de rechter</i>	84%	89%	89%	86%	89%	89%	88%	87%	78%	91%	93%	88%
- Ruimte die rechter biedt om verhaal te doen	84%	89%	90%	85%	90%	91%	91%	89%	84%	94%	95%	90%
- Luisteren van de rechter naar standpunten	88%	89%	93%	89%	92%	93%	91%	90%	86%	94%	96%	91%
- Inleven van de rechter in de situatie	74%	84%	81%	80%	82%	81%	80%	78%	62%	84%	88%	80%
- Begrijpelijkheid besprokene	91%	92%	90%	89%	91%	92%	91%	90%	79%	93%	92%	90%
<i>Uitspraak (motivering en begrijpelijkheid)¹⁾</i>	74%	66%	79%	82%	80%	78%	82%	78%	58%	77%	86%	78%
Gemiddelde score rechtzoekenden	80%	81%	86%	83%	85%	84%	84%	82%	74%	88%	91%	84%
Professionals	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde
<i>Deskundigheid van de rechter</i>	79%	78%	74%	80%	80%	79%	80%	79%	77%	82%	83%	79%
<i>Onpartijdigheid van de rechter</i>	76%	75%	74%	78%	80%	80%	78%	79%	78%	80%	83%	78%
<i>Bejegening door de rechter</i>	78%	75%	78%	80%	79%	81%	79%	82%	78%	79%	82%	79%
- Ruimte die rechter partijen biedt om verhaal te doen	82%	80%	82%	83%	82%	82%	84%	85%	82%	81%	85%	82%
- Luisteren van de rechter naar de standpunten	82%	77%	80%	82%	81%	84%	82%	86%	80%	82%	85%	82%
- Inleven van de rechter in de situatie	69%	68%	73%	74%	75%	76%	72%	74%	71%	74%	75%	72%
<i>Uitspraak¹⁾</i>	66%	62%	65%	69%	73%	67%	63%	67%	66%	69%	70%	67%
- Motivering van de beslissing	69%	65%	67%	70%	72%	66%	64%	69%	68%	67%	72%	68%
- Begrijpelijkheid van de beslissing	70%	67%	70%	74%	76%	71%	68%	70%	71%	74%	72%	71%
- Rechtseenheid	58%	55%	56%	63%	70%	60%	59%	65%	57%	62%	62%	60%
Gemiddelde score professionals	75%	73%	73%	77%	78%	77%	75%	77%	75%	78%	79%	76%
Totaal	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde
Rechtzoekenden en professionals²⁾	77%	77%	79%	80%	81%	80%	79%	79%	74%	83%	85%	80%
Vergelijking met 2011	-	+	=	=	=	=	=	+	-	+	+	+

Uitkomsten die duidelijk boven het gemiddelde liggen, zijn blauw gedrukt. Uitkomsten die duidelijk onder het gemiddelde liggen zijn rood gedrukt.

Van niet gemarkeerde uitkomsten is de kans te groot dat het totaal-gemiddelde aan toeval te wijten is. Daarom worden aan die verschillen geen conclusies verbonden.

1) Optelling en middeling van alle uitkomsten op de vijfpuntsschaal.

2) Optelling en middeling van de gemiddelde score rechtzoekenden en de gemiddelde score professionals.

Bij de vergelijking met 2011 worden alleen verschillen van 3 procentpunten of meer als verbetering of verslechtering aangemerkt.

Tabel 1a1: rechtbanken 2014, tevredenheid van procespartijen over de DUUR van de PROCEDURE: percentage tevreden respondenten

	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde
RECHTZOEKENDEN, tevreden over duur	45%	64%	56%	50%	63%	62%	56%	49%	42%	71%	68%	58%
PROFESSIONALS, tevreden over duur	40%	51%	36%	44%	62%	46%	41%	48%	45%	38%	44%	44%
Totaal rechtzoekenden en professionals ¹⁾	43%	58%	46%	47%	63%	54%	49%	49%	44%	55%	56%	51%
Vergelijking met 2011	-	+	-	=	+	=	-	-	-	=	+	=

Uitkomsten die duidelijk boven het gemiddelde liggen, zijn blauw gedrukt. Uitkomsten die duidelijk onder het gemiddelde liggen zijn rood gedrukt.

Van niet gemarkeerde uitkomsten is de kans te groot dat het verschil met het totaal-gemiddelde aan toeval te wijten is. Daarom worden aan die verschillen geen conclusies verbonden.

1) Optelling en middeling van de gemiddelde score rechtzoekenden en de gemiddelde score professionals.

Bij de vergelijking met 2011 worden alleen verschillen van 3 procentpunten of meer als verbetering of verslechtering aangemerkt.

Tabel 2a: rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Civiel recht, Handel

				Midden			Noord	Noord	Oost	Zeeland			
Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Nederland	Overijssel	Gelderland	Holland	Nederland	Brabant	Rotterdam	West-Brabant	Gemiddelde	Norm
Handelszaken met verweer				Percentage zaken afgedaan binnen 1 jaar									
2014	56%	77%	46%	57%	57%	72%	59%	56%	59%	57%	55%	60%	70%
2015	61%	75%	45%	58%	60%	73%	61%	58%	61%	65%	56%	62%	70%
2016	66%	76%	50%	65%	67%	76%	66%	51%	58%	70%	63%	65%	70%
2014 t/m 2016	61%	76%	47%	60%	61%	73%	62%	55%	59%	64%	58%	63%	70%
Handelszaken met verweer				Percentage zaken afgedaan binnen 2 jaar									
2014	84%	93%	78%	85%	85%	91%	88%	83%	86%	83%	84%	86%	90%
2015	84%	93%	82%	85%	88%	91%	87%	86%	88%	87%	87%	87%	90%
2016	89%	93%	83%	88%	92%	93%	89%	81%	87%	89%	88%	89%	90%
2014 t/m 2016	86%	93%	81%	86%	88%	92%	88%	83%	87%	86%	86%	87%	90%
Handelszaken zonder verweer (verstek)				Percentage zaken afgedaan binnen 6 weken									
2014	87%	80%	63%	65%	82%	88%	81%	77%	78%	85%	82%	79%	90%
2015	88%	81%	74%	86%	84%	85%	82%	81%	86%	86%	82%	84%	90%
2016	84%	67%	76%	85%	82%	80%	83%	57%	76%	83%	85%	78%	90%
2014 t/m 2016	86%	76%	71%	79%	83%	84%	82%	72%	80%	84%	83%	80%	90%
Verzoekschriftprocedures handel (vooral insolventie)				Percentage zaken afgedaan binnen 3 maanden									
2014	75%	76%	76%	88%	90%	89%	79%	86%	73%	82%	91%	83%	90%
2015	71%	68%	69%	81%	71%	90%	75%	83%	85%	90%	84%	80%	90%
2016	79%	78%	56%	75%	46%	90%	78%	79%	66%	84%	80%	76%	90%
2014 t/m 2016	75%	74%	67%	81%	69%	89%	77%	83%	75%	85%	85%	79%	90%
Beëindigde faillissementen				Percentage zaken afgedaan binnen 3 jaar									
2014	77%	67%	70%	85%	83%	83%	85%	81%	72%	77%	81%	79%	90%
2015	76%	67%	62%	83%	81%	85%	81%	77%	67%	80%	78%	77%	90%
2016	77%	63%	63%	84%	74%	79%	80%	67%	61%	75%	72%	72%	90%
2014 t/m 2016	77%	66%	65%	84%	79%	82%	82%	75%	67%	77%	77%	76%	90%
Kort gedingen / Vovo's				Percentage zaken afgedaan binnen 3 maanden									
2014	93%	87%	93%	95%	93%	91%	94%	94%	89%	92%	93%	92%	95%
2015	93%	78%	93%	94%	94%	94%	93%	95%	89%	94%	94%	92%	95%
2016	91%	90%	92%	94%	92%	93%	92%	94%	85%	94%	94%	92%	95%
2014 t/m 2016	92%	85%	93%	94%	93%	93%	93%	95%	88%	94%	93%	92%	95%

Waar de norm (vrijwel) is gehaald, is de uitkomst blauw gedrukt. Realisaties die 10 procentpunten of meer onder de norm liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 3a: rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Civiel recht, Familie

				Midden			Noord	Noord	Oost	Zeeland			
Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Nederland	Overijssel	Gelderland	Holland	Nederland	Brabant	Rotterdam	West-Brabant	Gemiddelde	Norm
Scheidingszaken totaal				Percentage zaken afgedaan binnen 1 jaar									
2014	95%	92%	91%	92%	96%	94%	93%	92%	95%	91%	94%	93%	95%
2015	95%	92%	94%	91%	98%	94%	91%	91%	94%	92%	91%	93%	95%
2016	96%	93%	93%	93%	98%	92%	93%	89%	94%	94%	90%	94%	95%
2014 t/m 2016	96%	92%	92%	92%	97%	93%	93%	91%	94%	92%	92%	93%	95%
Scheidingszaken, alleen op gemeenschappelijk verzoek				Percentage zaken afgedaan binnen 2 maanden									
2014	97%	93%	85%	96%	97%	84%	91%	83%	91%	90%	71%	90%	95%
2015	97%	91%	93%	96%	98%	90%	88%	88%	91%	94%	81%	92%	95%
2016	98%	92%	86%	96%	98%	97%	92%	86%	91%	96%	86%	94%	95%
2014 t/m 2016	97%	92%	88%	96%	98%	90%	90%	86%	91%	94%	80%	92%	95%
Alimentatiezaken en bijstandsverhaal				Percentage zaken afgedaan binnen 1 jaar									
2014	81%	93%	89%	95%	95%	97%	87%	94%	96%	92%	86%	92%	90%
2015	80%	93%	93%	93%	95%	96%	91%	90%	97%	93%	86%	92%	90%
2016	87%	92%	90%	93%	97%	97%	95%	89%	97%	93%	90%	93%	90%
2014 t/m 2016	83%	93%	90%	94%	96%	96%	91%	91%	97%	93%	87%	92%	90%
Omgang- en gezagzaken				Percentage zaken afgedaan binnen 1 jaar									
2014	82%	84%	80%	82%	85%	82%	83%	89%	85%	79%	79%	83%	85%
2015	87%	86%	81%	84%	85%	85%	85%	95%	85%	82%	76%	87%	85%
2016	85%	86%	79%	88%	85%	83%	87%	92%	86%	83%	74%	85%	85%
2014 t/m 2016	85%	85%	80%	85%	85%	83%	85%	92%	85%	81%	76%	85%	85%
Jeugdbeschermingszaken kinderrechter totaal				Percentage zaken afgedaan binnen 3 maanden									
2014	85%	86%	94%	91%	90%	96%	88%	91%	88%	86%	90%	90%	90%
2015	85%	85%	93%	90%	87%	95%	87%	92%	88%	88%	87%	89%	90%
2016	85%	83%	92%	89%	90%	93%	90%	90%	90%	86%	87%	89%	90%
2014 t/m 2016	85%	85%	93%	90%	89%	95%	88%	91%	88%	87%	88%	89%	90%
Jeugdbeschermingszaken, alleen 1e verzoeken OTS				Percentage zaken afgedaan binnen 3 weken									
2014	66%	76%	61%	81%	83%	73%	84%	67%	79%	55%	69%	71%	80%
2015	82%	77%	52%	76%	79%	56%	70%	67%	61%	64%	71%	68%	80%
2016	70%	72%	64%	67%	80%	53%	69%	72%	81%	49%	66%	66%	80%
2014 t/m 2016	73%	75%	59%	75%	80%	61%	74%	69%	74%	56%	69%	68%	80%

Waar de norm (vrijwel) is gehaald, is de uitkomst blauw gedrukt. Realisaties die 10 procentpunten of meer onder de norm liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 4a: rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Bestuursrecht

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde	Norm
Reguliere bestuurszaken, bodemzaken													
Percentage zaken afgedaan binnen 9 maanden													
2014	67%	86%	54%	68%	83%	65%	63%	68%	76%	64%	76%	70%	70%
2015	67%	81%	64%	64%	81%	59%	64%	65%	83%	55%	75%	68%	70%
2016	76%	80%	62%	57%	87%	58%	55%	65%	87%	55%	67%	68%	70%
2014 t/m 2016	70%	82%	60%	63%	84%	61%	61%	66%	82%	58%	73%	69%	70%
Reguliere bestuurszaken, bodemzaken													
Percentage zaken afgedaan binnen 1 jaar													
2014	83%	93%	75%	84%	91%	82%	81%	81%	88%	86%	90%	85%	90%
2015	82%	88%	78%	78%	91%	83%	78%	76%	91%	76%	89%	82%	90%
2016	84%	91%	81%	77%	94%	81%	76%	78%	94%	79%	80%	83%	90%
2014 t/m 2016	83%	91%	78%	80%	92%	82%	78%	78%	91%	80%	86%	84%	90%
Reguliere bestuurszaken zijn rechtszaken op het gebied van het bestuursrecht, uitgezonderd vreemdelingenzaken en belastingzaken.													
Voorlopige voorzieningen reguliere bestuurszaken													
Percentage zaken afgedaan binnen 3 maanden													
2014	97%	97%	95%	92%	98%	90%	93%	93%	95%	93%	99%	95%	90%
2015	96%	98%	98%	87%	98%	96%	93%	91%	96%	96%	98%	95%	90%
2016	96%	97%	99%	94%	97%	97%	95%	96%	95%	98%	99%	97%	90%
2014 t/m 2016	97%	98%	97%	91%	97%	94%	94%	93%	95%	96%	99%	96%	90%
Vreemdelingenzaken, bodemzaken													
Percentage zaken afgedaan binnen 9 maanden													
2014	87%	94%	76%	90%	84%	82%	91%	88%	89%	91%	92%	88%	90%
2015	80%	90%	79%	85%	87%	75%	75%	87%	88%	90%	91%	84%	90%
2016	89%	93%	81%	82%	91%	86%	91%	95%	91%	95%	91%	90%	90%
2014 t/m 2016	85%	92%	79%	86%	87%	81%	85%	90%	90%	92%	91%	87%	90%
Belastingzaken, uitgezonderd rijksbelastingzaken													
Percentage zaken afgedaan binnen 9 maanden													
2014	52%	96%	58%	66%	76%	81%	52%	28%	62%	47%	72%	62%	90%
2015	57%	80%	89%	49%	84%	65%	16%	22%	79%	46%	52%	55%	90%
2016	51%	97%	42%	38%	89%	55%	34%	32%	6%	80%	12%	30%	90%
2014 t/m 2016	53%	91%	63%	51%	83%	67%	34%	27%	49%	58%	46%	49%	90%

Tabel 4a: rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Bestuursrecht

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde	Norm
Rijksbelastingzaken													
<i>Percentage zaken afgedaan binnen 1 jaar</i>													
2014		70%				65%	66%	47%			46%	60%	70%
2015		94%				57%	64%	67%			40%	59%	70%
2016		79%				59%	55%	56%			36%	56%	70%
2014 t/m 2016		81%				60%	61%	57%			41%	58%	70%
Rijksbelastingzaken													
<i>Percentage zaken afgedaan binnen 18 maanden</i>													
2014		76%				81%	86%	65%			68%	76%	90%
2015		96%				76%	80%	88%			56%	74%	90%
2016		91%				77%	78%	73%			74%	79%	90%
2014 t/m 2016		88%				78%	81%	75%			66%	76%	90%

Waar de norm (vrijwel) is gehaald, is de uitkomst blauw gedrukt. Realisaties die 10 procentpunten of meer onder de norm liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 5a: rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Strafrecht

Rechtspraak in strafzaken, politierechterzaken, raadkamerzaken													
Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde	Norm
Strafzaken MK (= door drie rechters behandeld)													
Percentage zaken afgedaan binnen 6 maanden													
2014	80%	83%	73%	88%	84%	82%	85%	87%	73%	74%	80%	81%	90%
2015	82%	82%	75%	86%	83%	80%	87%	86%	79%	82%	66%	81%	90%
2016	86%	83%	73%	85%	82%	78%	89%	86%	81%	83%	78%	83%	90%
2014 t/m 2016	83%	83%	74%	87%	83%	80%	87%	87%	78%	79%	75%	82%	90%
Politierechterzaken (inclusief economische)													
Percentage zaken afgedaan binnen 5 weken													
2014	82%	89%	86%	91%	81%	84%	93%	84%	87%	84%	93%	87%	90%
2015	89%	91%	85%	85%	81%	85%	91%	84%	92%	86%	87%	87%	90%
2016	83%	86%	84%	86%	87%	84%	92%	77%	91%	88%	88%	86%	90%
2014 t/m 2016	85%	89%	85%	87%	83%	84%	92%	82%	90%	86%	89%	87%	90%
Strafzaken bij de kinderrechter (EK)													
Percentage zaken afgedaan binnen 5 weken													
2014	82%	90%	82%	85%	68%	82%	87%	84%	89%	74%	88%	83%	85%
2015	79%	86%	77%	76%	70%	78%	78%	87%	90%	81%	79%	81%	85%
2016	81%	79%	84%	75%	76%	77%	84%	79%	93%	80%	79%	80%	85%
2014 t/m 2016	81%	85%	81%	79%	71%	79%	83%	83%	91%	78%	82%	81%	85%
Raadkamerzaken m.b.t voorlopige hechtenis													
Percentage zaken afgedaan binnen 2 weken													
2014	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	98%	99%	100%	96%	99%	100%
2015	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	91%	99%	100%	97%	99%	100%
2016	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	88%	100%	100%	100%	99%	100%
2014 t/m 2016	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	92%	99%	100%	98%	99%	100%
Raadkamerzaken niet voorlopige hechtenis													
Percentage zaken afgedaan binnen 4 maanden													
2014	88%	82%	82%	70%	90%	91%	84%	86%	59%	59%	70%	78%	85%
2015	89%	80%	81%	74%	91%	92%	66%	90%	65%	60%	67%	76%	85%
2016	91%	71%	59%	70%	90%	94%	47%	93%	71%	63%	63%	74%	85%
2014 t/m 2016	89%	78%	74%	71%	90%	92%	66%	90%	65%	61%	66%	76%	85%

Waar de norm (vrijwel) is gehaald, is de uitkomst blauw gedrukt. Realisaties die 10 procentpunten of meer onder de norm liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 6a: rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Kantonzaken

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde	Norm
Handelszaken met verweer												Percentage zaken afgedaan binnen 6 maanden	
2014	71%	83%	66%	76%	78%	82%	75%	77%	77%	80%	81%	77%	75%
2015	64%	83%	70%	73%	78%	79%	73%	73%	79%	80%	79%	76%	75%
2016	64%	80%	75%	78%	79%	79%	75%	72%	74%	82%	78%	77%	75%
2014 t/m 2016	66%	82%	70%	76%	78%	80%	74%	74%	77%	81%	80%	77%	75%
Handelszaken met verweer												Percentage zaken afgedaan binnen 1 jaar	
2014	94%	96%	92%	96%	95%	96%	94%	95%	93%	94%	96%	95%	90%
2015	92%	95%	92%	93%	96%	95%	95%	93%	95%	94%	95%	94%	90%
2016	91%	93%	94%	96%	96%	95%	94%	93%	94%	95%	95%	94%	90%
2014 t/m 2016	92%	95%	93%	95%	95%	95%	94%	94%	94%	94%	95%	94%	90%
Rekesten arbeidsontbindingen op tegenspraak												Percentage zaken afgedaan binnen 3 maanden	
2014	95%	93%	94%	96%	97%	88%	98%	98%	97%	94%	96%	95%	95%
2015	87%	93%	92%	97%	96%	92%	95%	95%	97%	94%	95%	94%	95%
2016	80%	88%	89%	90%	94%	78%	86%	88%	88%	84%	86%	86%	95%
2014 t/m 2016	87%	91%	92%	95%	96%	86%	93%	93%	94%	91%	93%	91%	95%
Handelsrekest, niet arbeidszaken												Percentage zaken afgedaan binnen 6 maanden	
2014	82%	84%	80%	84%	82%	90%	78%	80%	85%	84%	93%	86%	95%
2015	73%	85%	78%	87%	90%	86%	80%	82%	79%	89%	86%	83%	95%
2016	80%	87%	87%	80%	89%	84%	82%	78%	75%	91%	93%	87%	95%
2014 t/m 2016	78%	85%	82%	84%	87%	86%	80%	80%	80%	88%	91%	85%	95%
Handelszaken zonder verweer												Percentage zaken afgedaan binnen 6 weken	
2014	99%	99%	99%	98%	100%	98%	96%	96%	97%	96%	99%	98%	90%
2015	98%	99%	98%	97%	100%	99%	98%	97%	99%	96%	98%	98%	90%
2016	95%	98%	99%	98%	100%	99%	96%	97%	99%	98%	97%	98%	90%
2014 t/m 2016	97%	99%	99%	98%	100%	99%	96%	97%	98%	97%	98%	98%	90%
Kort gedingen / Vovo's												Percentage zaken afgedaan binnen 3 maanden	
2014	98%	94%	97%	97%	98%	93%	97%	96%	98%	97%	95%	97%	95%
2015	98%	95%	97%	98%	95%	97%	95%	94%	98%	97%	93%	96%	95%
2016	97%	95%	96%	97%	96%	95%	96%	97%	95%	90%	97%	95%	95%
2014 t/m 2016	98%	95%	97%	97%	96%	95%	96%	96%	97%	95%	95%	96%	95%

Tabel 6a: rechtbanken, gerealiseerde doorlooptijden Kantonzaken

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde	Norm
Overtredingszaken													
<i>Percentage zaken afgedaan binnen 1 maand</i>													
2014	93%	79%	87%	92%	88%	91%	92%	89%	88%	86%	94%	87%	85%
2015	95%	84%	92%	91%	68%	96%	91%	91%	88%	91%	90%	89%	85%
2016	95%	88%	92%	87%	92%	94%	93%	86%	92%	89%	87%	90%	85%
2014 t/m 2016	94%	83%	90%	90%	83%	94%	92%	89%	89%	89%	90%	89%	85%
Mulderzaken													
<i>Percentage zaken afgedaan binnen 3 maanden</i>													
2014	40%	63%	25%	67%	81%	82%	63%	86%	36%	83%	48%	63%	80%
2015	38%	54%	51%	51%	72%	56%	53%	75%	68%	73%	49%	58%	80%
2016	12%	25%	34%	57%	74%	27%	31%	76%	4%	31%	30%	35%	80%
2014 t/m 2016	30%	47%	37%	58%	76%	55%	49%	79%	36%	62%	42%	52%	80%

Waar de norm (vrijwel) is gehaald, is de uitkomst blauw gedrukt. Realisaties die 10 procentpunten of meer onder de norm liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 7a1: rechtbanken, MK aandeel = aandeel zaken met behandeling door de meervoudige kamer (percentage)

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Landelijk Gemiddelde waarde	Streef
Handelszaken exclusief kantonzaken													
Percentage meervoudige kamer													
2014	12%	10%	8%	7%	13%	5%	10%	14%	3%	8%	3%	8%	10%
2015	11%	10%	3%	5%	11%	8%	14%	15%	3%	9%	4%	8%	10%
2016	8%	10%	2%	7%	9%	9%	15%	10%	2%	7%	6%	8%	10%
2014 t/m 2016	10%	10%	4%	6%	11%	7%	13%	13%	3%	8%	4%	8%	10%
Familiezaken exclusief kantonzaken													
Percentage meervoudige kamer													
2014	0,3%	2,8%	1,8%	2,9%	4,0%	0,4%	3,6%	2,0%	0,2%	1,4%	2,0%	2,0%	3%
2015	0,1%	3,5%	2,0%	1,6%	3,6%	0,3%	3,6%	1,6%	0,1%	1,4%	2,5%	1,8%	3%
2016	2,4%	3,1%	0,9%	2,0%	5,6%	0,2%	4,2%	1,7%	0,1%	2,1%	2,1%	2,0%	3%
2014 t/m 2016	1,0%	3,1%	1,6%	2,2%	4,4%	0,3%	3,8%	1,8%	0,1%	1,6%	2,2%	1,9%	3%
Bestuursrecht algemeen													
Percentage meervoudige kamer													
2014	5%	9%	12%	7%	12%	15%	18%	11%	12%	12%	12%	10,6%	10%
2015	8%	7%	15%	8%	10%	13%	17%	6%	14%	9%	11%	10,0%	10%
2016	8%	8%	18%	7%	13%	20%	15%	13%	19%	10%	13%	11,9%	10%
2014 t/m 2016	7%	8%	15%	7%	12%	16%	16%	10%	15%	10%	12%	10,8%	10%
Bestuursrecht algemeen betreft het bestuursrecht, uitgezonderd vreemdelingenzaken en belastingzaken.													
Vreemdelingenkamer													
Percentage meervoudige kamer													
2014	2,4%	2,6%	0,4%	4,0%	3,4%	3,7%	11,6%	1,0%	2,2%	2,1%	0,3%	3,0%	5%
2015	2,4%	0,6%	3,1%	5,9%	4,7%	9,5%	1,1%	2,4%	4,0%	2,6%	2,0%	3,2%	5%
2016	3,6%	1,2%	1,0%	3,2%	1,9%	3,8%	1,1%	2,6%	9,0%	1,9%	0,1%	2,5%	5%
2014 t/m 2016	2,8%	1,5%	1,5%	4,4%	3,3%	5,7%	4,6%	2,0%	5,1%	2,2%	0,8%	2,9%	5%
Strafzaken exclusief kantonzaken													
Percentage meervoudige kamer													
2014	26%	14%	14%	16%	17%	12%	15%	11%	15%	16%	11%	15,2%	15%
2015	22%	11%	16%	16%	12%	11%	14%	13%	16%	13%	13%	14,1%	15%
2016	22%	12%	17%	14%	17%	13%	15%	14%	17%	16%	14%	15,3%	15%
2014 t/m 2016	23%	12%	16%	15%	15%	12%	15%	13%	16%	15%	13%	14,9%	15%

Tabel 7a1: rechtbanken, MK aandeel = aandeel zaken met behandeling door de meervoudige kamer (percentage)

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Landelijk Gemiddelde waarde	Streef
Rijksbelastingzaken												Percentage meervoudige kamer	
2014		18%				34%	41%	40%			25%	28%	25%
2015		36%				27%	25%	24%			31%	29%	25%
2016		20%				21%	38%	28%			31%	25%	25%
2014 t/m 2016		25%				27%	35%	31%			29%	27%	25%

Mk percentages die boven het gemiddelde liggen of conform de norm zijn, zijn blauw gedrukt. MK percentages die zowel duidelijk onder de norm liggen als onder het gemiddelde liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 7a2: rechtbanken, promispercentage

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Landelijk Gemiddelde waarde	Streef
Strafzaken												Percentage vonnissen volgens promismethode	
2014	41%	63%	90%	86%	71%	87%	83%	68%	53%	58%	94%	69%	50%
2015	42%	63%	88%	71%	90%	89%	89%	60%	53%	74%	92%	70%	50%
2016	42%	78%	96%	57%	94%	91%	92%	88%	61%	79%	76%	75%	50%
2013 t/m 2015	41%	62%	88%	78%	77%	89%	85%	64%	54%	54%	89%	68%	50%
2014 t/m 2016	41%	68%	91%	71%	85%	89%	88%	72%	56%	70%	88%	71%	50%

Promispercentages die conform de norm zijn, zijn blauw gedrukt. Promispercentages die onder de norm liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 8a: rechtbanken, productie-aantal versus instroom (percentage) en productie-aantal versus afspraak (percentage)

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Landelijk Gemiddelde
Civiel recht <i>Productie-aantal versus instroom</i>												
2014	103%	101%	102%	104%	101%	104%	102%	98%	99%	102%	103%	102%
2015	103%	103%	101%	99%	100%	102%	105%	100%	101%	102%	105%	102%
2016	101%	102%	103%	101%	100%	102%	102%	103%	104%	101%	104%	102%
Bestuursrecht <i>Productie-aantal versus instroom</i>												
2014	97%	91%	104%	86%	94%	90%	94%	92%	106%	91%	103%	94%
2015	105%	104%	108%	97%	109%	107%	104%	106%	111%	97%	94%	103%
2016	110%	93%	90%	115%	105%	98%	98%	101%	98%	107%	115%	103%
Vreemdelingenkamer <i>Productie-aantal versus instroom</i>												
2014	90%	80%	115%	93%	132%	96%	105%	118%	114%	93%	102%	101%
2015	103%	129%	105%	98%	113%	119%	110%	105%	111%	108%	101%	109%
2016	97%	92%	103%	98%	98%	94%	92%	98%	92%	98%	107%	97%
Belastingrecht <i>Productie-aantal versus instroom</i>												
2014	114%	115%	136%	94%	101%	101%	102%	92%	94%	103%	105%	104%
2015	85%	105%	98%	145%	107%	109%	114%	114%	24%	141%	101%	98%
2016	95%	96%	60%	20%	83%	108%	92%	100%	618%	98%	72%	83%
Strafrecht <i>Productie-aantal versus instroom</i>												
2014	101%	98%	96%	96%	95%	98%	101%	103%	102%	99%	99%	99%
2015	98%	97%	96%	100%	103%	101%	98%	100%	98%	99%	100%	99%
2016	98%	100%	102%	101%	98%	102%	98%	96%	98%	98%	97%	99%
Kantonzaken <i>Productie-aantal versus instroom</i>												
2014	96%	99%	102%	98%	99%	99%	103%	95%	103%	99%	100%	99%
2015	105%	104%	110%	105%	101%	99%	100%	101%	97%	103%	99%	102%
2016	102%	107%	97%	102%	98%	106%	100%	107%	101%	104%	104%	103%
Totaal <i>Productie-aantal versus instroom</i>												
2014	98%	99%	102%	99%	99%	99%	102%	97%	103%	99%	101%	100%
2015	103%	103%	107%	103%	101%	100%	101%	101%	97%	102%	100%	102%
2016	101%	104%	98%	99%	98%	104%	100%	104%	104%	102%	101%	102%
2014 t/m 2016	101%	102%	102%	100%	100%	101%	101%	101%	101%	101%	101%	101%

Daar waar de productie 5% of meer boven de instroom lag is deze blauw gedrukt. Daar waar de productie 5% of meer beneden de instroom lag is deze rood weergegeven.

Tabel 8a: rechtbanken, productie-aantal versus instroom (percentage) en productie-aantal versus afspraak (percentage)

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Landelijk Gemiddelde
Civiel recht <i>Productie-aantal versus afspraak</i>												
2014	95%	95%	86%	91%	74%	92%	92%	98%	94%	96%	95%	92%
2015	96%	99%	94%	95%	100%	93%	91%	98%	94%	96%	93%	95%
2016	100%	95%	102%	101%	108%	96%	94%	95%	93%	101%	94%	98%
Bestuursrecht <i>Productie-aantal versus afspraak</i>												
2014	103%	91%	106%	98%	95%	106%	92%	88%	96%	112%	90%	98%
2015	100%	98%	107%	101%	97%	98%	91%	103%	93%	93%	90%	97%
2016	96%	98%	95%	102%	98%	99%	102%	97%	95%	106%	97%	99%
Vreemdelingenkamer <i>Productie-aantal versus afspraak</i>												
2014	63%	61%	58%	61%	90%	59%	90%	75%	98%	52%	65%	68%
2015	77%	75%	60%	62%	61%	60%	63%	58%	52%	68%	61%	65%
2016	78%	75%	72%	75%	66%	66%	81%	79%	70%	75%	74%	74%
Belastingrecht <i>Productie-aantal versus afspraak</i>												
2014	110%	125%	100%	139%	133%	125%	90%	91%	83%	105%	119%	112%
2015	108%	78%	81%	106%	84%	93%	83%	86%	74%	94%	116%	92%
2016	146%	84%	68%	83%	131%	115%	94%	98%	96%	106%	123%	104%
Strafrecht <i>Productie-aantal versus afspraak</i>												
2014	95%	100%	87%	99%	99%	99%	91%	96%	83%	96%	100%	95%
2015	105%	99%	104%	96%	100%	96%	93%	103%	86%	97%	95%	98%
2016	100%	101%	107%	104%	103%	105%	104%	113%	102%	97%	95%	102%
Kantonzaken <i>Productie-aantal versus afspraak</i>												
2014	112%	104%	104%	114%	103%	102%	103%	93%	109%	114%	103%	105%
2015	99%	81%	79%	95%	95%	94%	92%	84%	94%	104%	106%	92%
2016	96%	92%	74%	91%	90%	93%	81%	96%	84%	101%	101%	91%
Totaal <i>Productie-aantal versus afspraak</i>												
2014	103%	101%	99%	106%	94%	100%	98%	93%	102%	106%	100%	101%
2015	99%	86%	83%	95%	95%	94%	91%	88%	92%	101%	101%	93%
2016	97%	93%	82%	94%	94%	95%	87%	97%	87%	100%	99%	94%
2014 t/m 2016	100%	93%	88%	98%	95%	96%	92%	93%	94%	102%	100%	96%

Daar waar de productie 5% of meer boven de afspraak/ planning lag is deze blauw gedrukt. Daar waar de productie 5% of meer beneden de afspraak/ planning lag is deze rood weergegeven.

Tabel 9a: rechtbanken, gemiddelde zaakswaarte van de afgedane zaken ten opzichte van het landelijk gemiddelde

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant
Civil recht <i>Relatieve zaakswaarte t.o.v. het landelijke gemiddelde</i>											
2014	108%	102%	101%	96%	90%	97%	106%	98%	99%	97%	106%
2015	102%	101%	96%	98%	99%	96%	103%	102%	96%	100%	105%
2016	92%	106%	106%	93%	92%	98%	107%	94%	102%	98%	117%
Bestuursrecht <i>Relatieve zaakswaarte t.o.v. het landelijke gemiddelde</i>											
2014	94%	98%	104%	94%	105%	103%	107%	102%	106%	96%	105%
2015	101%	95%	101%	95%	105%	105%	108%	100%	110%	91%	103%
2016	109%	88%	93%	104%	112%	96%	111%	102%	119%	89%	97%
Vreemdelingenkamer <i>Relatieve zaakswaarte t.o.v. het landelijke gemiddelde</i>											
2014	93%	97%	106%	98%	91%	113%	107%	107%	105%	88%	114%
2015	90%	100%	108%	95%	94%	116%	101%	107%	106%	91%	118%
2016	92%	77%	147%	65%	91%	137%	115%	123%	109%	88%	93%
Belastingrecht <i>Relatieve zaakswaarte t.o.v. het landelijke gemiddelde</i>											
2014	48%	88%	85%	101%	73%	111%	124%	104%	112%	84%	114%
2015	52%	102%	77%	106%	87%	103%	98%	110%	103%	81%	119%
2016	51%	136%	101%	108%	150%	115%	122%	140%	46%	85%	88%
Strafrecht <i>Relatieve zaakswaarte t.o.v. het landelijke gemiddelde</i>											
2014	123%	93%	99%	100%	111%	93%	102%	94%	98%	101%	82%
2015	115%	86%	104%	102%	104%	97%	100%	100%	108%	97%	93%
2016	111%	97%	109%	81%	113%	91%	102%	103%	101%	102%	97%
Kantonzaken <i>Relatieve zaakswaarte t.o.v. het landelijke gemiddelde</i>											
2014	112%	100%	90%	103%	99%	98%	106%	87%	104%	100%	104%
2015	109%	103%	95%	104%	94%	98%	110%	88%	107%	94%	102%
2016	114%	103%	106%	105%	96%	91%	116%	91%	108%	84%	104%
Totaal <i>Relatieve zaakswaarte t.o.v. het landelijke gemiddelde</i>											
2014	127%	104%	84%	96%	99%	92%	107%	93%	100%	96%	104%
2015	125%	104%	88%	97%	97%	94%	108%	92%	105%	92%	103%
2016	120%	104%	106%	91%	101%	88%	112%	88%	105%	93%	103%
2014 t/m 2016	124%	104%	93%	95%	99%	91%	109%	91%	103%	94%	103%

Tabel 10a: rechtbanken, indicatie kostenproductiviteit (gewogen productie in verhouding tot de gerealiseerde kosten) vergeleken met de bekostigingsnorm (op basis van vastgestelde prijzen)

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Landelijk Gemiddelde
Civiel recht (kosten)productiviteit t.o.v. de bekostigingsnorm												
2013	111%	92%	95%	99%	101%	95%	101%	107%	95%	102%	96%	100%
2014	92%	81%	78%	83%	76%	81%	83%	103%	88%	82%	81%	84%
2015	85%	84%	74%	81%	86%	86%	77%	96%	89%	82%	76%	83%
2016	84%	76%	75%	83%	90%	78%	75%	84%	76%	79%	71%	79%
2013 tm. 2015	96%	86%	82%	91%	88%	87%	87%	102%	91%	89%	84%	89%
2014 tm. 2016	87%	80%	75%	82%	84%	81%	78%	94%	85%	81%	76%	82%
Bestuursrecht, inclusief vreemdelingenrecht & belastingrecht (kosten)productiviteit t.o.v. de bekostigingsnorm												
2013	98%	117%	100%	96%	99%	105%	95%	87%	111%	101%	109%	102%
2014	108%	124%	115%	108%	100%	110%	118%	100%	112%	112%	129%	113%
2015	112%	125%	111%	110%	104%	118%	111%	107%	107%	115%	133%	115%
2016	107%	124%	109%	114%	105%	123%	100%	103%	208%	123%	145%	123%
2013 tm. 2015	106%	122%	108%	102%	101%	111%	108%	98%	110%	109%	124%	110%
2014 tm. 2016	109%	125%	111%	109%	103%	117%	110%	103%	143%	116%	136%	117%
Strafrecht (kosten)productiviteit t.o.v. de bekostigingsnorm												
2013	99%	83%	76%	94%	70%	84%	79%	85%	80%	73%	87%	84%
2014	95%	89%	81%	100%	80%	97%	86%	94%	82%	93%	83%	90%
2015	104%	83%	77%	109%	90%	107%	88%	84%	97%	93%	85%	93%
2016	86%	80%	81%	101%	83%	93%	82%	82%	94%	82%	83%	86%
2013 tm. 2015	99%	85%	78%	97%	80%	96%	84%	88%	86%	86%	85%	89%
2014 tm. 2016	95%	84%	80%	104%	84%	99%	86%	86%	91%	89%	84%	89%
Kantonzaken (kosten)productiviteit t.o.v. de bekostigingsnorm												
2013	80%	118%	112%	97%	100%	99%	106%	93%	100%	105%	100%	100%
2014	97%	105%	108%	106%	111%	105%	91%	73%	94%	106%	92%	98%
2015	98%	95%	114%	103%	99%	100%	88%	86%	99%	104%	94%	98%
2016	88%	93%	92%	87%	94%	94%	88%	88%	94%	114%	90%	93%
2013 tm. 2015	92%	106%	111%	102%	103%	101%	95%	84%	98%	105%	96%	99%
2014 tm. 2016	95%	98%	104%	105%	102%	100%	89%	82%	96%	108%	92%	96%
Totaal (kosten)productiviteit t.o.v. de bekostigingsnorm												
2013	97%	100%	95%	97%	92%	96%	95%	94%	96%	95%	97%	96%
2014	98%	97%	93%	97%	88%	96%	93%	92%	94%	96%	94%	95%
2015	100%	95%	90%	99%	94%	101%	89%	93%	98%	96%	94%	96%
2016	91%	91%	87%	94%	92%	95%	85%	88%	114%	96%	94%	93%
2013 tm. 2015	98%	98%	93%	97%	91%	98%	92%	93%	96%	96%	95%	95%
2014 tm. 2016	96%	95%	90%	98%	91%	98%	89%	91%	102%	96%	94%	95%

Daar waar de productiviteit duidelijk boven het gemiddelde lag is deze blauw gedrukt. Daar waar de productiviteit duidelijk beneden het gemiddelde lag is deze rood weergegeven.

Tabel 11a: rechtbanken, indicatie arbeidsproductiviteit (gerealiseerde gewogen productie per fte) ten opzichte van het landelijk gemiddelde

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Landelijk Gemiddelde
<i>Arbeidsproductiviteit t.o.v. het gemiddelde</i>												
2014	104%	100%	94%	101%	109%	101%	96%	96%	100%	98%	101%	
2015	111%	96%	92%	100%	106%	106%	92%	97%	103%	99%	100%	
2016	102%	95%	94%	96%	109%	101%	91%	95%	124%	101%	100%	
2014 tm. 2016 gemiddeld	106%	97%	93%	99%	108%	103%	93%	96%	109%	99%	101%	

Tabel 12a: rechtbanken, financieel resultaat en eigen vermogen

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Landelijk Gemiddelde
<i>Financieel resultaat als percentage van omzet</i>												
2014	0,0%	0,0%	-4,5%	-1,5%	-0,5%	-0,7%	-2,0%	-4,7%	-2,1%	-0,7%	-1,8%	-1,5%
2015	2,2%	-1,9%	-5,2%	0,2%	1,7%	2,2%	-4,1%	-4,0%	1,4%	0,1%	-2,8%	-0,7%
2016	-1,6%	-4,5%	-8,1%	-3,2%	-1,0%	-1,1%	-9,8%	-8,0%	10,2%	-0,9%	-1,9%	-2,5%
2014 tm. 2016 gemiddeld	0,2%	-2,1%	-5,9%	-1,5%	0,1%	0,1%	-5,3%	-5,6%	3,2%	-0,5%	-2,2%	-1,6%
<i>Eigen vermogen als percentage van gemiddelde omzet</i>												
2014	1,8%	3,0%	-3,6%	1,4%	1,4%	2,3%	-0,4%	-2,9%	0,9%	0,2%	-0,7%	1,9%
2015	4,0%	1,0%	-5,0%	1,6%	3,1%	4,5%	-3,9%	-4,0%	2,2%	0,3%	-2,8%	0,3%
2016	1,5%	-3,5%	-7,9%	-1,6%	2,0%	1,9%	-9,1%	-7,9%	13,4%	-0,6%	-2,0%	-1,2%

Tabel 13a: rechtbanken, ziekteverzuim, aandeel rechters, man - vrouwverdeling en leeftijdsopbouw

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Landelijk Gemiddelde
<i>Ziekteverzuimpercentage rechterlijke ambtenaren (rechters)</i>												
2014	4,0%	1,5%	4,6%	4,4%	3,3%	4,1%	3,3%	1,8%	3,0%	2,8%	2,8%	3,2%
2015	3,8%	2,2%	5,3%	3,5%	4,1%	3,4%	3,6%	2,2%	3,3%	4,6%	4,0%	3,6%
2016	5,0%	1,9%	6,0%	4,3%	1,7%	3,0%	2,6%	2,7%	3,1%	4,3%	3,1%	3,4%
2013 tm. 2015	3,5%	1,9%	4,8%	3,8%	2,8%	4,0%	3,1%	2,1%	3,1%	3,1%	3,2%	3,2%
2014 tm. 2016	4,3%	1,9%	5,3%	4,1%	3,0%	3,5%	3,2%	2,2%	3,1%	3,9%	3,3%	3,4%
Percentages boven de 3,0% zijn in rood weergegeven												
<i>Ziekteverzuimpercentage administratief en juridisch ondersteunend personeel</i>												
2014	5,6%	3,9%	6,3%	5,3%	4,2%	4,9%	4,8%	5,9%	5,3%	5,3%	4,3%	5,1%
2015	5,9%	4,0%	6,3%	5,1%	4,1%	5,1%	5,0%	7,1%	5,5%	5,9%	4,9%	5,4%
2016	6,5%	5,2%	5,7%	6,3%	5,3%	5,7%	6,2%	7,0%	6,0%	5,4%	4,5%	5,8%
2013 tm. 2015	5,6%	4,2%	6,7%	5,2%	3,8%	5,0%	4,7%	6,2%	5,5%	5,7%	4,5%	5,2%
2014 tm. 2016	6,0%	4,4%	6,1%	5,6%	4,5%	5,2%	5,3%	6,7%	5,6%	5,5%	4,6%	5,4%
Percentages boven de 5,0% zijn in rood weergegeven												
<i>Percentage rechters op totaal personeel</i>												
2014	21%	22%	22%	23%	22%	23%	24%	21%	20%	21%	22%	21,9%
2015	22%	22%	20%	24%	22%	24%	24%	22%	22%	22%	21%	22,3%
2016	23%	23%	21%	23%	23%	23%	24%	22%	23%	21%	22%	22,3%
2013 tm. 2015	22%	22%	22%	23%	22%	23%	24%	21%	22%	22%	22%	22,2%
2014 tm. 2016	22%	22%	21%	23%	22%	23%	24%	21%	22%	21%	22%	22,2%

Percentages zijn vet weergegeven bij meer dan 10 procent (circa 2,3 procentpunt) afwijking van het gemiddelde

Tabel 13a: rechtbanken, ziekteverzuim, aandeel rechters, man - vrouwverdeling en leeftijdsopbouw

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde
Percentage vrouwen van rechterlijke ambtenaren (rechters)												
2014	64%	62%	51%	66%	41%	56%	72%	52%	54%	62%	56%	59%
2015	65%	63%	53%	63%	44%	56%	72%	52%	54%	62%	57%	60%
2016	67%	64%	55%	63%	46%	57%	73%	54%	56%	63%	57%	61%
2013 tm. 2015	64%	63%	52%	64%	42%	56%	72%	52%	54%	62%	56%	59%
2014 tm. 2016	65%	63%	53%	64%	44%	56%	72%	53%	55%	62%	57%	60%
Percentage vrouwen van administratief en juridisch ondersteunend personeel												
2014	70%	67%	67%	76%	63%	66%	72%	64%	69%	75%	74%	70%
2015	69%	69%	68%	76%	63%	67%	72%	64%	69%	76%	74%	70%
2016	69%	68%	69%	77%	65%	66%	73%	65%	69%	76%	73%	70%
2013 tm. 2015	70%	67%	68%	76%	63%	66%	72%	64%	69%	75%	73%	70%
2014 tm. 2016	69%	68%	68%	76%	64%	66%	72%	64%	69%	76%	74%	70%

Percentages zijn vet weer gegeven bij meer dan 15% afwijking van het gemiddelde

Tabel 13a: rechtbanken, ziekteverzuim, aandeel rechters, man - vrouwverdeling en leeftijdsopbouw

	Amst	Dha	Maastr	Roerm	Utr	Zwo	Almel	Arnh	Zutph	Alkm	Haarl	Assen	Gron	Leeuw	sHert	Dordr	Rott	Breda	Midd	Gemiddelde									
Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant																		
Leeftijdsopbouw rechterlijk ambtenaren (rechters)																													
2014																				Leeftijdsopbouw									
tot en met 39 jaar	14%	18%	11%	16%	13%	9%	10%	11%	13%	16%	13%	13%																	
40 tot en met 49 jaar	33%	30%	26%	38%	23%	41%	38%	34%	28%	37%	35%	34%																	
50 tot en met 59 jaar	38%	37%	44%	41%	39%	35%	35%	38%	44%	31%	31%	37%																	
60 jaar en ouder	15%	15%	19%	6%	25%	16%	17%	17%	15%	16%	21%	16%																	
2015																				Leeftijdsopbouw									
tot en met 39 jaar	14%	17%	8%	16%	12%	7%	11%	11%	14%	10%	14%	12%																	
40 tot en met 49 jaar	30%	28%	28%	37%	24%	37%	33%	30%	27%	40%	34%	32%																	
50 tot en met 59 jaar	40%	39%	44%	39%	42%	40%	40%	41%	43%	35%	31%	39%																	
60 jaar en ouder	16%	16%	20%	8%	23%	16%	17%	18%	17%	15%	22%	16%																	
60 jaar en ouder	5%	4%	4%	5%	5%	3%	4%	5%	2%	4%	8%	5%	5%	8%	3%	5%	2%	3%	3%	4%									
2016																				Leeftijdsopbouw									
tot en met 39 jaar	12%	14%	6%	15%	12%	10%	8%	10%	15%	9%	14%	12%																	
40 tot en met 49 jaar	30%	30%	30%	33%	24%	34%	35%	28%	25%	38%	30%	31%																	
50 tot en met 59 jaar	41%	38%	42%	41%	40%	34%	38%	42%	42%	35%	35%	39%																	
60 jaar en ouder	16%	17%	22%	11%	24%	21%	19%	20%	18%	18%	21%	18%																	

Percentages zijn vet weer gegeven bij meer dan 15% afwijking van het gemiddelde

Tabel 13a: rechtbanken, ziekteverzuim, aandeel rechters, man - vrouwverdeling en leeftijdsopbouw

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde
Leeftijdsopbouw administratief en juridisch ondersteunend personeel												
2014	Leeftijdsopbouw											
tot en met 39 jaar	39%	48%	31%	51%	33%	37%	37%	28%	35%	42%	44%	39%
40 tot en met 49 jaar	29%	24%	27%	28%	31%	30%	28%	35%	28%	30%	24%	28%
50 tot en met 59 jaar	26%	21%	33%	17%	28%	27%	28%	27%	27%	23%	24%	25%
60 jaar en ouder	6%	8%	9%	4%	8%	7%	7%	10%	10%	5%	7%	7%
2015	Leeftijdsopbouw											
tot en met 39 jaar	36%	48%	29%	52%	30%	35%	36%	25%	30%	43%	45%	38%
40 tot en met 49 jaar	30%	24%	25%	27%	32%	28%	28%	36%	29%	28%	25%	28%
50 tot en met 59 jaar	26%	21%	34%	15%	27%	28%	28%	28%	29%	23%	23%	25%
60 jaar en ouder	8%	8%	12%	6%	11%	9%	8%	11%	11%	6%	7%	8%
2016	Leeftijdsopbouw											
tot en met 39 jaar	37%	46%	26%	52%	30%	36%	33%	26%	34%	42%	44%	38%
40 tot en met 49 jaar	28%	24%	25%	27%	32%	26%	30%	34%	27%	28%	24%	28%
50 tot en met 59 jaar	27%	21%	36%	15%	29%	29%	27%	29%	28%	23%	23%	25%
60 jaar en ouder	8%	9%	13%	6%	10%	9%	10%	10%	12%	7%	10%	9%

Percentages zijn vet weer gegeven bij meer dan 15% afwijking van het gemiddelde

Tabel 14a: rechtbanken, permanente educatie, mediation, publicatie van uitspraken, klachten en wrakingen

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Landelijk Gemiddelde
<i>Permanente educatie (PE) rechterlijke ambtenaren (rechters)</i>												
2014	80%	69%	69%	88%	74%	71%	75%	75%	63%	67%	73%	73%
2015	80%	68%	86%	88%	74%	72%	79%	78%	61%	74%	74%	76%
2016	75%	74%	82%	83%	66%	79%	69%	77%	70%	75%	79%	76%
2013 tm. 2015 gemiddeld	80%	65%	75%	86%	77%	73%	75%	80%	62%	64%	72%	73%
2014 tm. 2016 gemiddeld	78%	70%	79%	87%	71%	74%	74%	77%	65%	72%	75%	75%
<i>Permanente educatie juridisch ondersteunend personeel</i>												
2014	77%	50%	62%	73%	65%	65%	64%	63%	47%	46%	60%	61%
2015	76%	46%	78%	80%	74%	68%	62%	58%	48%	54%	61%	63%
2016	73%	55%	62%	71%	52%	68%	60%	67%	55%	56%	73%	63%
2013 tm. 2015 gemiddeld	75%	47%	64%	73%	70%	63%	62%	70%	47%	44%	58%	60%
2014 tm. 2016 gemiddeld	75%	50%	67%	75%	64%	67%	62%	63%	50%	52%	64%	62%

Afwijkingen van minimaal 10 procentpunten boven het gemiddelde zijn in blauw weergegeven. Afwijkingen van minimaal 10 procentpunten onder het gemiddelde zijn in rood weergegeven.

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde
<i>Gepubliceerde uitspraken per 1.000 uitspraken</i>												
2014	16‰	12‰	11‰	15‰	21‰	17‰	15‰	11‰	17‰	11‰	11‰	14‰
2015	16‰	20‰	18‰	18‰	24‰	19‰	17‰	17‰	18‰	11‰	12‰	17‰
2016	17‰	25‰	17‰	17‰	26‰	21‰	21‰	17‰	18‰	15‰	16‰	19‰
2013 tm. 2015 gemiddeld	16‰	15‰	13‰	16‰	23‰	18‰	16‰	13‰	17‰	10‰	12‰	15‰
2014 tm. 2016 gemiddeld	16‰	19‰	15‰	16‰	24‰	19‰	18‰	15‰	18‰	12‰	13‰	17‰

Afwijkingen van minimaal 4 promillepunten van het gemiddelde zijn in blauw (hoger dan gemiddeld) of in rood (lager dan gemiddeld) weergegeven.

Tabel 14a: rechtbanken, permanente educatie, mediation, publicatie van uitspraken, klachten en wrakingen

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde
Aantal klachten per 10.000 rechtszaken												
2014	16,0	10,7	3,7	18,2	8,5	9,6	7,5	8,0	14,6	11,1	9,1	10,8
2015	14,3	14,2	4,7	17,8	6,8	12,0	6,2	13,5	16,1	8,1	6,4	11,2
2016	18,0	16,3	11,1	18,0	7,2	16,1	10,3	10,7	22,0	11,6	9,8	14,0
Percentage gegrond van ingediende klachten												
2014	8%	27%	13%	28%	10%	31%	37%	23%	19%	26%	18%	23%
2015	16%	19%	20%	21%	15%	30%	24%	40%	19%	28%	18%	23%
2016	23%	17%	12%	26%	16%	28%	23%	18%	29%	29%	21%	24%
Aantal gegronde klachten per 10.000 rechtszaken												
2014	1,3	2,9	0,5	5,1	0,9	3,0	2,7	1,8	2,8	2,9	1,6	2,4
2015	2,2	2,7	0,9	4,0	1,0	3,3	1,4	5,2	3,1	2,3	1,1	2,6
2016	4,2	2,6	1,3	4,6	1,1	4,5	2,5	1,9	6,4	3,4	2,2	3,2
2013 tm. 2015 gemiddeld	1,6	2,5	0,8	4,3	0,8	2,9	2,2	2,7	2,9	2,6	1,2	2,3
2014 tm. 2016 gemiddeld	2,6	2,7	0,9	4,6	1,0	3,6	2,2	3,0	4,1	2,8	1,6	2,8

Afwijkingen van minimaal 35 procent van het gemiddelde zijn in blauw (lager dan gemiddeld) of in rood (hoger dan gemiddeld) weergegeven.

Tabel 14a: rechtbanken, permanente educatie, mediation, publicatie van uitspraken, klachten en wrakingen

Rechtbanken	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	Gemiddelde
Aantal ingediende wrakingsverzoeken												
2014	41	76	32	55	26	50	42	39	54	60	31	506
2015	57	77	46	64	30	62	40	62	35	51	34	558
2016	59	71	13	55	23	45	52	55	36	81	26	516
2013 tm. 2015 gemiddeld	54	70	40	56	26	56	40	51	38	56	26	514
2014 tm. 2016 gemiddeld	52	75	30	58	26	52	45	52	42	64	30	527
Aantal gehonoreerde wrakingsverzoeken												
2014	4	2	1	1	2	1	1	2	3	3	0	20
2015	1	4	4	6	2	1	1	1	1	1	3	25
2016	5	4	2	1	0	2	1	0	0	2	0	17
2013 tm. 2015 gemiddeld	2	3	2	2	1	1	1	1	1	2	1	19
2014 tm. 2016 gemiddeld	3	3	2	3	1	1	1	1	1	2	1	21

Tabel 15a: gerealiseerde appelpercentages, naar rechtbank eerste aanleg, driejaarsgemiddelden 2009-2011, 2011-2013, 2013-2015, 2014-2016

Rechtbanken	gem. periode	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost-Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	landel. gemiddelde	t.o.v. vorige periode	excl. intrekkingen	% intrekkingen
Civiele procedures		<i>Appelpercentage driejaarsgemiddelde</i>														
Kanton: handelszaken excl. verstek	2009-2011	18%	8%	11%	10%	7%	8%	7%	8%	8%	6%	9%	9,0%		6,2%	31%
	2011-2013	13%	7%	11%	8%	7%	8%	7%	7%	9%	5%	8%	7,8%	98%	5,2%	34%
	2013-2015	13%	6%	11%	8%	9%	7%	8%	7%	9%	7%	7%	8,1%	103%	5,8%	28%
	2014-2016	14%	6%	12%	9%	10%	8%	9%	8%	9%	11%	8%	9,0%	111%	6,5%	28%
Civiel: handelszaken	2009-2011	16%	18%	20%	19%	21%	17%	19%	16%	24%	17%	20%	18%		15%	17%
	2011-2013	31%	31%	37%	29%	36%	28%	28%	24%	37%	28%	28%	30%	135%	25%	16%
	2013-2015	42%	39%	52%	39%	48%	34%	36%	32%	40%	34%	35%	38%	103%	32%	16%
	2014-2016	41%	39%	52%	36%	45%	35%	37%	32%	36%	33%	35%	37%	98%	31%	16%
Civiel: kort gedingen	2009-2011	13%	18%	20%	16%	17%	18%	17%	23%	17%	16%	20%	17%		12%	28%
	2011-2013	17%	17%	22%	17%	17%	16%	18%	23%	17%	15%	21%	18%	103%	13%	27%
	2013-2015	17%	18%	24%	18%	19%	17%	17%	22%	15%	17%	16%	18%	101%	13%	26%
	2014-2016	17%	19%	24%	18%	19%	16%	16%	20%	14%	15%	14%	17%	97%	13%	26%
Civiel: familiezaken	2009-2011	3,7%	5,0%	4,5%	4,3%	4,0%	4,1%	4,3%	4,1%	4,5%	4,4%	4,7%	4,3%		4,0%	7%
	2011-2013	3,5%	5,3%	4,5%	4,5%	3,8%	3,9%	4,4%	4,2%	5,4%	4,5%	4,4%	4,4%	100%	4,0%	8%
	2013-2015	3,9%	5,0%	4,3%	5,0%	3,1%	4,4%	4,5%	4,0%	4,9%	4,9%	4,0%	4,4%	102%	4,0%	10%
	2014-2016	4,2%	5,4%	4,2%	5,2%	3,2%	5,2%	4,7%	4,2%	5,1%	5,5%	4,3%	4,7%	107%	4,2%	10%

Waar het appelpercentage van een gerecht bij een zeker proceduretype substantieel (20 procent of meer) positief of negatief afwijkt van het landelijke gemiddelde appelpercentage, is deze vet weergegeven.

Tabel 15a: gerealiseerde appelpercentages, naar rechtbank eerste aanleg, driejaarsgemiddelden 2009-2011, 2011-2013, 2013-2015, 2014-2016

Rechtbanken	gem. periode	Amster- dam	Den Haag	Lim- burg	Midden Nederland	Over- ijssel	Gelder- land	Noord Holland	Noord Nederland	Oost- Brabant	Rotter- dam	Zeeland West-Brabant	landel. gemid- delde	t.o.v. vorige periode	excl. intrek- kingen	% intrek- kingen
Strafrechtelijke procedures		<i>Appelpercentage driejaarsgemiddelde</i>														
Overtredingszaken	2009-2011	2,8%	3,5%	3,7%	4,8%	3,2%	3,9%	3,7%	3,8%	3,3%	2,8%	3,4%	3,5%		3,2%	7%
	2011-2013	3,2%	3,7%	3,5%	4,9%	3,3%	3,8%	4,0%	3,0%	2,7%	2,8%	3,4%	3,5%	101%	3,2%	7%
	2013-2015	3,8%	3,3%	2,7%	4,0%	3,0%	3,4%	5,6%	2,8%	3,5%	2,3%	3,8%	3,4%	90%	3,2%	6%
	2014-2016	4,1%	3,3%	2,4%	4,1%	2,9%	3,4%	5,7%	2,7%	3,3%	2,2%	3,7%	3,3%	98%	3,1%	7%
Politierechterzaken incl. ontnemingen (EK)	2009-2011	14%	13%	12%	16%	12%	11%	14%	11%	12%	12%	12%	13%		10,1%	20%
	2011-2013	15%	14%	11%	18%	13%	12%	14%	11%	14%	13%	12%	14%	104%	11,4%	16%
	2013-2015	16%	13%	9%	17%	12%	13%	13%	10%	13%	12%	13%	13%	100%	11,5%	10%
	2014-2016	17%	14%	10%	18%	12%	14%	13%	10%	12%	12%	13%	13%	104%	12,0%	10%
Kinderrechterzaken (EK)	2009-2011	11%	7%	5%	10%	7%	6%	7%	5%	7%	5%	8%	7,1%		5,3%	25%
	2011-2013	12%	7%	3%	13%	7%	5%	9%	5%	8%	6%	8%	7,8%	103%	5,8%	25%
	2013-2015	13%	9%	4%	14%	6%	6%	9%	4%	8%	7%	8%	8,3%	105%	6,5%	21%
	2014-2016	11%	12%	4%	14%	6%	6%	8%	3%	9%	8%	8%	8,4%	102%	6,8%	20%
Meervoudige Kamer-zaken incl. ontnemingen	2009-2011	40%	33%	34%	43%	42%	34%	43%	33%	34%	36%	34%	37%		25%	31%
	2011-2013	38%	36%	33%	45%	40%	36%	40%	31%	36%	37%	37%	38%	101%	28%	27%
	2013-2015	41%	41%	34%	45%	37%	37%	40%	33%	39%	37%	38%	39%	101%	32%	19%
	2014-2016	42%	42%	35%	45%	37%	37%	38%	33%	38%	37%	37%	39%	100%	32%	17%

Waar het appelpercentage van een gerecht bij een zeker proceduretype substantieel (20 procent of meer) positief of negatief afwijkt van het landelijke gemiddelde appelpercentage, is deze vet weergegeven.

Tabel 15a: gerealiseerde appelpercentages, naar rechtbank eerste aanleg, driejaarsgemiddelden 2009-2011, 2011-2013, 2013-2015, 2014-2016

Rechtbanken	gem. periode	Amster- dam	Den Haag	Lim- burg	Midden Nederland	Over- ijssel	Gelder- land	Noord Holland	Noord Nederland	Oost- Brabant	Rotter- dam	Zeeland West-Brabant	landel. gemid- delde	t.o.v. vorige periode	excl. intrek- kingen	% intrek- kingen
Bestuursrecht regulier		<i>Appelpercentage driejaarsgemiddelde</i>														
Sociale verzekeringszaken	2009-2011	42%	39%	38%	37%	36%	37%	38%	38%	36%	41%	34%	38%		31%	19%
	2011-2013	43%	42%	38%	33%	37%	35%	34%	39%	38%	36%	34%	38%	102%	30%	22%
	2013-2015	49%	44%	40%	32%	33%	35%	34%	38%	39%	36%	36%	39%	104%	29%	27%
	2014-2016	51%	40%	41%	34%	34%	33%	35%	42%	39%	38%	31%	39%	101%	29%	26%
Bijstand- en studiefinancierings- zaken	2009-2011	39%	42%	43%	37%	39%	32%	27%	45%	40%	32%	38%	37%		33%	11%
	2011-2013	37%	43%	49%	48%	47%	38%	29%	49%	40%	37%	35%	40%	105%	35%	13%
	2013-2015	35%	38%	44%	38%	46%	39%	35%	44%	44%	40%	37%	39%	98%	33%	16%
	2014-2016	36%	39%	48%	35%	46%	37%	38%	45%	45%	39%	40%	40%	101%	33%	18%
Ambtenarenzaken	2009-2011	51%	53%	59%	58%	53%	50%	39%	44%	53%	48%	46%	50%		40%	19%
	2011-2013	53%	45%	59%	47%	54%	52%	42%	45%	33%	54%	47%	47%	98%	37%	21%
	2013-2015	61%	51%	44%	43%	61%	61%	39%	42%	43%	32%	56%	48%	98%	34%	29%
	2014-2016	50%	43%	41%	43%	61%	64%	34%	41%	56%	35%	64%	46%	96%	32%	30%
Overige reguliere bestuurs- rechtelijke zaken	2009-2011	23%	26%	27%	22%	27%	26%	25%	28%	25%	26%	30%	26%		21%	19%
	2011-2013	24%	27%	34%	22%	30%	27%	26%	29%	29%	27%	27%	27%	106%	22%	19%
	2013-2015	24%	29%	31%	21%	32%	30%	29%	28%	30%	29%	28%	28%	103%	23%	17%
	2014-2016	24%	31%	28%	23%	30%	31%	28%	27%	30%	27%	29%	28%	99%	23%	18%

Tabel 15a: gerealiseerde appelpercentages, naar rechtbank eerste aanleg, driejaarsgemiddelden 2009-2011, 2011-2013, 2013-2015, 2014-2016

Rechtbanken	gem. periode	Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost-Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	landel. gemiddelde	t.o.v. vorige periode	excl. intrekkingen	% intrekkingen
Belastingrecht																
<i>Appelpercentage driejaarsgemiddelde</i>																
Rijksbelastingzaken	2009-2011	-	43%	-	-	-	45%	40%	46%	-	-	47%	44%		34%	23%
	2011-2013	-	58%	-	-	-	50%	51%	59%	-	-	53%	54%	116%	42%	22%
	2013-2015	-	61%	-	-	-	55%	55%	41%	-	-	58%	57%	101%	39%	30%
	2014-2016	-	45%	-	-	-	51%	55%	38%	-	-	52%	50%	88%	35%	30%
Lokale belastingen: WOZ/OZB	2009-2011	-	10%	12%	18%	15%	13%	6%	12%	9%	14%	19%	13%		11%	16%
	2011-2013	-	10%	10%	20%	17%	15%	7%	10%	13%	11%	18%	14%	106%	11%	18%
	2013-2015	28%	21%	9%	13%	20%	20%	17%	9%	14%	51%	16%	19%	126%	14%	26%
	2014-2016	18%	27%	10%	13%	29%	18%	20%	10%	76%	50%	7%	32%	162%	28%	13%
Lokale belastingen: rest	2009-2011	-	27%	14%	28%	22%	31%	6%	15%	10%	22%	18%	21%		17%	18%
	2011-2013	-	24%	28%	26%	28%	41%	9%	14%	13%	18%	23%	23%	100%	19%	17%
	2013-2015	20%	15%	22%	29%	20%	32%	19%	16%	14%	8%	17%	18%	92%	16%	13%
	2014-2016	15%	14%	23%	33%	30%	14%	22%	16%	16%	9%	17%	17%	95%	15%	12%
<i>Waar het appelpercentage van een gerecht bij een zeker proceduretype substantieel (20 procent of meer) positief of negatief afwijkt van het landelijke gemiddelde appelpercentage, is deze vet weergegeven.</i>																
Vreemdelingenrecht																
<i>Appelpercentage driejaarsgemiddelde</i>																
Algemene Asielprocedure (AC)	2009-2011	48%	-	-	54%	49%	56%	52%	56%	46%	-	-	52%		-	-
	2011-2013	53%	62%	57%	57%	52%	59%	53%	56%	49%	68%	67%	55%	103%	-	-
	2013-2015	53%	53%	52%	62%	61%	56%	48%	55%	51%	58%	59%	55%	95%		
	2014-2016	53%	51%	49%	56%	52%	51%	47%	42%	50%	48%	53%	50%	91%		
Verlengde Asielprocedure	2009-2011	47%	55%	54%	47%	55%	58%	46%	49%	52%	61%	57%	52%		-	-
	2011-2013	56%	53%	56%	51%	58%	59%	49%	53%	56%	66%	61%	56%	102%	-	-
	2013-2015	49%	48%	54%	55%	58%	55%	49%	54%	57%	62%	60%	54%	99%		
	2014-2016	47%	48%	53%	54%	54%	55%	51%	39%	55%	59%	63%	52%	96%		
Regulier	2009-2011	26%	29%	22%	31%	27%	28%	32%	26%	26%	33%	30%	28%		-	-
	2011-2013	30%	28%	28%	31%	28%	27%	31%	25%	32%	31%	33%	29%	100%	-	-
	2013-2015	29%	25%	27%	34%	29%	25%	25%	27%	31%	32%	31%	28%	99%		
	2014-2016	30%	27%	27%	33%	30%	24%	25%	22%	32%	32%	35%	29%	101%		

Waar het appelpercentage van een gerecht bij een zeker proceduretype substantieel (20 procent of meer) positief of negatief afwijkt van het landelijke gemiddelde appelpercentage, is deze vet weergegeven.

Tabel 16a: omvang van rechtbanken, naar in- en uitstroom van zaken, personele omvang en omzet (baten), 2016

Rechtbanken		Amsterdam	Den Haag	Limburg	Midden Nederland	Overijssel	Gelderland	Noord Holland	Noord Nederland	Oost Brabant	Rotterdam	Zeeland West-Brabant	rechtbanken Gemiddelde
instroom	aantal zaken (maal duizend)	141	163	105	169	93	159	149	149	100	191	124	140
	% van landelijk gemiddelde	100%	116%	75%	120%	67%	113%	106%	106%	72%	136%	88%	100%
uitstroom	aantal zaken (maal duizend)	142	169	103	167	92	166	156	156	104	195	126	143
	% van landelijk gemiddelde	99%	118%	72%	116%	64%	116%	109%	109%	73%	136%	88%	100%
personeel	omvang (FTE)	763	878	493	714	396	656	618	618	508	846	586	643
	% van landelijk gemiddelde	119%	137%	77%	111%	62%	102%	96%	96%	79%	132%	91%	100%
omzet (baten)	omvang (in miljoen Euro)	71	68	38	55	37	54	47	48	49	72	48	53
	% van landelijk gemiddelde	133%	128%	71%	104%	70%	101%	88%	89%	92%	134%	90%	100%

Bijlage 3

Tabellen gerechtshoven

Tabel 1b:	gerechtshoven en appelcolleges 2014, tevredenheid van procespartijen over het RECHTSPREKEN: percentage tevreden respondenten	118
Tabel 1b1:	gerechtshoven en appelcolleges 2014, tevredenheid van procespartijen over de DUUR van de PROCEDURE: percentage tevreden respondenten	119
Tabel 2b:	gerechtshoven, gerealiseerde doorlooptijden Civiel recht, Handel	120
Tabel 3b:	gerechtshoven, gerealiseerde doorlooptijden Civiel recht, Familie	120
Tabel 4b:	gerechtshoven, gerealiseerde doorlooptijden Belasting	121
Tabel 5b:	gerechtshoven, gerealiseerde doorlooptijden Strafrecht	122
Tabel 7b:	gerechtshoven, MK aandeel = aandeel zaken met behandeling door de meervoudige kamer (percentage)	124
Tabel 7b2:	gerechtshoven, promispercentage	124
Tabel 8b:	gerechtshoven, productie-aantal versus instroom (percentage) en productie-aantal versus afspraak (percentage)	125
Tabel 9b:	gerechtshoven, gemiddelde zaakswaarte van de afgedane zaken ten opzichte van het landelijk gemiddelde	127
Tabel 10b:	gerechtshoven, indicatie kostenproductiviteit (gewogen productie in verhouding tot de gerealiseerde kosten) vergeleken met de bekostigingsnorm (op basis van vastgestelde prijzen)	128
Tabel 11b:	gerechtshoven, indicatie arbeidsproductiviteit (gerealiseerde gewogen productie per fte)	129
Tabel 12b:	gerechtshoven, financieel resultaat en eigen vermogen	129
Tabel 13b:	gerechtshoven, ziekteverzuim, aandeel raadsheren, man - vrouwverdeling en leeftijdsopbouw	130
Tabel 14b:	gerechtshoven, permanente educatie, mediation, publicatie van uitspraken, klachten en wrakingen	133
Tabel 16b:	omvang van gerechtshoven en bijzondere colleges, naar in- en uitstroom van zaken, personele omvang en omzet (baten), 2016	137
	Tabellen gerechtshoven en bijzondere colleges	138

Tabel 1b: gerechtshoven en appelcolleges 2014, tevredenheid van procespartijen over het RECHTSPREKEN: percentage tevreden respondenten

Rechtzoekenden	Amsterdam	Arnhem Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde hoven	CRvB	CBb	Totaal gemiddelde
Deskundigheid van de rechter	85%	84%	91%	89%	87%	98%	88%	89%
Onpartijdigheid van de rechter	83%	80%	80%	74%	80%	92%	91%	83%
Bejegening door de rechter	91%	87%	85%	78%	85%	93%	95%	88%
– Ruimte die rechter biedt om verhaal te doen	93%	90%	87%	87%	89%	95%	92%	91%
– Luisteren door rechter naar standpunten	92%	92%	85%	93%	90%	95%	97%	92%
– Inleven van de rechter in de situatie	84%	76%	76%	64%	75%	93%	89%	80%
– Begrijpelijkheid van het besprokene	93%	89%	90%	68%	85%	88%	100%	88%
Uitspraak (motivering en begrijpelijkheid) ¹⁾	75%	73%	57%	69%	66%			66%
Gemiddelde score rechtzoekenden	83%	81%	78%	78%	79%	93%	91%	84%
Professionals								
Deskundigheid van de rechter	84%	85%	84%	85%	85%	98%	79%	86%
Onpartijdigheid van de rechter	82%	80%	76%	77%	79%	92%	75%	80%
Bejegening door de rechter	76%	79%	76%	79%	78%	88%	81%	80%
– Ruimte die rechter biedt om verhaal te doen	80%	83%	81%	83%	82%	93%	88%	85%
– Luisteren door rechter naar standpunten	79%	82%	80%	84%	82%	93%	82%	83%
– Inleven van de rechter in de situatie	69%	72%	67%	70%	70%	78%	72%	71%
Uitspraak ¹⁾	67%	70%	61%	77%	69%	81%	63%	70%
– Motivering van de beslissing	67%	74%	64%	76%	71%	77%	63%	70%
– Begrijpelijkheid van de beslissing	73%	73%	70%	81%	74%	82%	61%	73%
– Rechtseenheid	63%	61%	57%	67%	62%	79%	67%	66%
Gemiddelde score professionals	77%	79%	74%	80%	78%	90%	74%	79%
TOTAAL								
Totaal rechtzoekenden en professionals²⁾	80%	80%	76%	79%	79%	91%	83%	81%
Vergelijking met 2011³⁾	+	=	=	+	=	+	-	=

Uitkomsten die duidelijk boven het totaalgemiddelde liggen, zijn blauw gedrukt. Uitkomsten die duidelijk onder het gemiddelde liggen zijn rood gedrukt. Van niet gemarkeerde uitkomsten is de kans te groot dat het verschil met het totaal-gemiddelde aan toeval te wijten is. Daarom worden aan die verschillen geen conclusies verbonden.

1) Optelling en middeling van alle uitkomsten op de vijfpuntsschaal.

2) Optelling en middeling van de gemiddelde score rechtzoekenden en de gemiddelde score professionals.

3) Bij de vergelijking met 2011 worden alleen verschillen van 3 procentpunten of meer als verbetering of verslechtering aangemerkt.

Tabel 1b1: gerechtshoven en appelcollegges 2014, tevredenheid van procespartijen over de DUUR van de PROCEDURE: percentage tevreden respondenten

	Amsterdam	Arnhem Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde hoven	CRvB	CBb	Totaal gemiddelde
RECHTZOEKENDEN, tevreden over duur	41%	44%	48%	44%	44%	24%	28%	38%
PROFESSIONALS, tevreden over duur	31%	34%	30%	30%	32%	17%	16%	26%
Totaal rechtzoekenden en professionals¹⁾	36%	39%	39%	37%	38%	21%	22%	32%
Vergelijking met 2011²⁾	-	=	=	-	=	=	-	-

Uitkomsten die duidelijk boven het totaalgemiddelde liggen, zijn blauw gedrukt. Uitkomsten die duidelijk onder het gemiddelde liggen zijn rood gedrukt. Van niet gemarkeerde uitkomsten is de kans te groot dat het verschil met het totaal-gemiddelde aan toeval te wijten is. Daarom worden aan die verschillen geen conclusies verbonden.

1) Optelling en middeling van de gemiddelde score rechtzoekenden en de gemiddelde score professionals.

2) Bij de vergelijking met 2011 worden alleen verschillen van 3 procentpunten of meer als verbetering of verslechtering aangemerkt.

Tabel 2b: gerechtshoven, gerealiseerde doorlooptijden Civiel recht, Handel

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde	Norm
Handelszaken dagvaardingszaken	Percentage zaken afgedaan binnen 1 jaar					
2014	57%	41%	47%	46%	47%	70%
2015	58%	43%	50%	42%	48%	70%
2016	55%	36%	57%	40%	46%	70%
2014 t/m 2016	57%	40%	51%	43%	47%	70%
Handelszaken dagvaardingszaken	Percentage zaken afgedaan binnen 2 jaar					
2014	84%	78%	78%	79%	80%	90%
2015	84%	79%	83%	77%	81%	90%
2016	85%	75%	87%	80%	81%	90%
2014 t/m 2016	84%	77%	83%	79%	81%	90%
Insolventierekest	Percentage zaken afgedaan binnen 2 maanden					
2014	73%	57%	32%	73%	52%	90%
2015	45%	47%	89%	71%	65%	90%
2016	78%	29%	62%	33%	46%	90%
2014 t/m 2016	66%	44%	61%	59%	54%	90%
Handelsrekest, niet insolventie	Percentage zaken afgedaan binnen 6 maanden					
2014	50%	22%	43%	73%	44%	90%
2015	34%	52%	57%	61%	46%	90%
2016	46%	66%	65%	65%	60%	90%
2014 t/m 2016	43%	47%	55%	66%	50%	90%

Waar de norm (vrijwel) is gehaald, is de uitkomst blauw gedrukt. Realisaties die 10 procentpunten of meer onder de norm liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 3b: gerechtshoven, gerealiseerde doorlooptijden Civiel recht, Familie

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde	Norm
Familierekest, totaal	Percentage zaken afgedaan binnen 1 jaar					
2014	89%	91%	92%	95%	92%	90%
2015	89%	91%	92%	89%	90%	90%
2016	89%	92%	92%	88%	91%	90%
2014 t/m 2016	89%	91%	92%	91%	91%	90%
Familierekest, alleen jeugdbeschermingszaken	Percentage zaken afgedaan binnen 4 maanden					
2014	75%	80%	92%	84%	83%	90%
2015	74%	81%	91%	90%	85%	90%
2016	72%	69%	87%	80%	77%	90%
2014 t/m 2016	73%	77%	90%	84%	81%	90%

Waar de norm (vrijwel) is gehaald, is de uitkomst blauw gedrukt. Realisaties die 10 procentpunten of meer onder de norm liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 4b: gerechtshoven, gerealiseerde doorlooptijden Belasting

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde	Norm
Belastingzaken	<i>Percentage zaken afgedaan binnen 1 jaar</i>					
2014	24%	60%	74%	38%	53%	70%
2015	54%	46%	70%	28%	51%	70%
2016	38%	30%	60%	87%	67%	70%
2014 t/m 2016	38%	45%	68%	51%	57%	70%
Belastingzaken	<i>Percentage zaken afgedaan binnen 18 maanden</i>					
2014	47%	84%	90%	66%	75%	90%
2015	75%	74%	94%	66%	78%	90%
2016	63%	72%	89%	93%	85%	90%
2014 t/m 2016	62%	77%	91%	75%	80%	90%

Waar de norm (vrijwel) is gehaald, is de uitkomst blauw gedrukt. Realisaties die 10 procentpunten of meer onder de norm liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 5b: gerechtshoven, gerealiseerde doorlooptijden Strafrecht

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde	Norm
Strafzaken MK (=meervoudig behandeld)					Percentage zaken afgedaan binnen 9 maanden	
2014	67%	57%	79%	66%	67%	85%
2015	70%	54%	70%	70%	65%	85%
2016	75%	44%	74%	65%	64%	85%
2014 t/m 2016	71%	52%	74%	67%	65%	85%
Strafzaak EK, niet kantonappellen					Percentage zaken afgedaan binnen 6 maanden	
2014	58%	31%	31%	66%	41%	85%
2015	85%	43%	44%	80%	55%	85%
2016	61%	38%	54%	89%	49%	85%
2014 t/m 2016	68%	37%	43%	78%	48%	85%
Strafzaak EK, kantonappellen					Percentage zaken afgedaan binnen 6 maanden	
2014	43%	27%	57%	54%	43%	85%
2015	86%	30%	87%	80%	67%	85%
2016	78%	36%	62%	89%	61%	85%
2014 t/m 2016	69%	31%	69%	74%	57%	85%
Raadkamerzaken m.b.t. voorlopige hechtenis					Percentage zaken afgedaan binnen 2 weken	
2014	33%	74%	74%	66%	69%	90%
2015	76%	76%	61%	77%	74%	90%
2016	65%	77%	70%	69%	71%	90%
2014 t/m 2016	58%	75%	68%	71%	71%	90%
Raadkamerzaken niet voorlopige hechtenis					Percentage zaken afgedaan binnen 4 maanden	
2014	45%	47%	46%	73%	51%	80%
2015	57%	48%	60%	69%	57%	80%
2016	37%	53%	44%	70%	51%	80%
2014 t/m 2016	46%	49%	50%	71%	53%	80%

Tabel 5b: gerechtshoven, gerealiseerde doorlooptijden Strafrecht

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde	Norm
Klachten niet vervolgen (12 Sv.)	<i>Percentage zaken afgedaan binnen 6 maanden</i>					
2014	15%	27%	51%	49%	35%	85%
2015	28%	18%	49%	52%	34%	85%
2016	26%	16%	42%	51%	32%	85%
2014 t/m 2016	23%	20%	47%	51%	34%	85%
Uitwerken (MK_)strafzaak i.v.m. cassatie	<i>Percentage zaken afgedaan binnen 6 maanden</i>					
2014	78%	85%	61%	39%	70%	100%
2015	68%	75%	64%	39%	65%	100%
2016	73%	83%	64%	30%	66%	100%
2014 t/m 2016	73%	81%	63%	36%	67%	100%

Waar de norm (vrijwel) is gehaald, is de uitkomst blauw gedrukt. Realisaties die 10 procentpunten of meer onder de norm liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 7b1: gerechtshoven, MK aandeel = aandeel zaken met behandeling door de meervoudige kamer (percentage)

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde	Streefwaarde
Belastingzaken	<i>Percentage meervoudige kamer</i>					
2014	73%	93%	94%	94%	90%	90%
2015	86%	90%	96%	93%	92%	90%
2016	83%	94%	93%	98%	95%	90%
2014 t/m 2016	81%	92%	94%	95%	92%	90%
Strafzaken	<i>Percentage meervoudige kamer</i>					
2014	93%	91%	88%	92%	91%	85%
2015	90%	85%	88%	93%	89%	85%
2016	97%	90%	92%	97%	93%	85%
2014 t/m 2016	94%	89%	90%	94%	91%	85%

Mk percentages die boven het gemiddelde liggen of conform de norm zijn, zijn blauw gedrukt.

MK percentages die zowel duidelijk onder de norm liggen als onder het gemiddelde liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 7b2: gerechtshoven, promispercentage

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde	Norm
2014	33%	38%	48%	65%	44%	50%
2015	57%	46%	50%	76%	55%	50%
2016	59%	45%	52%	81%	56%	50%
2013 t/m 2015	34%	32%	54%	65%	44%	50%
2014 t/m 2016	50%	43%	50%	74%	52%	50%

Promispercentages die boven het gemiddelde liggen of conform de norm zijn, zijn blauw gedrukt.

Promispercentages die zowel duidelijk onder de norm liggen als onder het gemiddelde liggen, zijn rood weergegeven.

Tabel 8b: gerechtshoven, productie-aantal versus instroom (percentage) en productie-aantal versus afspraak (percentage)

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem-Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogenbosch	Gemiddelde
Civil recht <i>Productie-aantal versus instroom</i>					
2014	116%	107%	116%	101%	110%
2015	101%	92%	101%	98%	97%
2016	99%	96%	96%	98%	97%
Belastingrecht <i>Productie-aantal versus instroom</i>					
2014	103%	89%	132%	103%	109%
2015	124%	74%	122%	78%	95%
2016	162%	96%	188%	98%	111%
Strafrecht <i>Productie-aantal versus instroom</i>					
2014	112%	98%	98%	104%	102%
2015	96%	94%	101%	92%	96%
2016	103%	100%	107%	102%	103%
Totaal <i>Productie-aantal versus instroom</i>					
2014	112%	100%	106%	103%	105%
2015	99%	92%	102%	92%	96%
2016	105%	99%	108%	100%	103%
2014 t/m 2016	106%	97%	106%	98%	101%

Daar waar de productie 5% of meer boven de instroom lag is deze blauw gedrukt.

Daar waar de productie 5% of meer beneden de instroom lag is deze rood weergegeven.

Tabel 8b: gerechtshoven, productie-aantal versus instroom (percentage) en productie-aantal versus afspraak (percentage)

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem-Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogenbosch	Gemiddelde
Civiel recht <i>Productie-aantal versus afspraak</i>					
2014	94%	97%	95%	82%	92%
2015	81%	87%	85%	87%	85%
2016	82%	94%	101%	86%	91%
Belastingrecht <i>Productie-aantal versus afspraak</i>					
2014	114%	107%	156%	138%	131%
2015	111%	111%	130%	96%	112%
2016	93%	138%	88%	357%	168%
Strafrecht <i>Productie-aantal versus afspraak</i>					
2014	96%	101%	94%	87%	95%
2015	89%	90%	97%	87%	91%
2016	92%	92%	103%	98%	96%
Totaal <i>Productie-aantal versus afspraak</i>					
2014	104%	95%	97%	98%	99%
2015	88%	90%	96%	88%	91%
2016	90%	95%	101%	119%	100%
2014 t/m 2016	94%	93%	98%	102%	97%

Daar waar de productie 5% of meer boven de afspraak/ planning lag is deze blauw gedrukt.

Daar waar de productie 5% of meer beneden de afspraak/ planning lag is deze rood weergegeven.

Tabel 9b: gerechtshoven, gemiddelde zaakswaarte van de afgedane zaken ten opzichte van het landelijk gemiddelde

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem- Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch
Civil recht	<i>Relatieve zaakswaarte t.o.v. het landelijke gemiddelde</i>			
2014	97%	99%	104%	100%
2015	98%	99%	103%	100%
2016	120%	97%	89%	98%
Belastingrecht	<i>Relatieve zaakswaarte t.o.v. het landelijke gemiddelde</i>			
2014	89%	102%	96%	100%
2015	103%	95%	104%	98%
2016	128%	154%	165%	54%
Strafrecht	<i>Relatieve zaakswaarte t.o.v. het landelijke gemiddelde</i>			
2014	98%	102%	97%	100%
2015	97%	103%	99%	101%
2016	113%	92%	96%	107%
Totaal	<i>Relatieve zaakswaarte t.o.v. het landelijke gemiddelde</i>			
2014	96%	101%	99%	100%
2015	97%	101%	100%	102%
2016	116%	100%	96%	91%
2014 t/m 2016	103%	100%	98%	98%

Tabel 10b: gerechtshoven, indicatie kostenproductiviteit (gewogen productie in verhouding tot de gerealiseerde kosten) vergeleken met de bekostigingsnorm (op basis van vastgestelde prijzen)

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem-Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogenbosch	Gemiddelde
Civiel recht	<i>(kosten)productiviteit t.o.v. de bekostigingsnorm</i>				
2013	100%	94%	109%	94%	98%
2014	70%	78%	90%	73%	78%
2015	62%	70%	76%	76%	71%
2016	78%	86%	98%	88%	87%
2013 tm. 2015	77%	81%	92%	81%	82%
2014 tm. 2016	70%	78%	88%	79%	79%
Belastingrecht	<i>(kosten)productiviteit t.o.v. de bekostigingsnorm</i>				
2013	85%	109%	135%	111%	109%
2014	106%	74%	174%	101%	111%
2015	121%	74%	125%	94%	101%
2016	202%	166%	172%	572%	288%
2013 tm. 2015	104%	86%	145%	102%	107%
2014 tm. 2016	143%	105%	157%	256%	167%
Strafrecht	<i>(kosten)productiviteit t.o.v. de bekostigingsnorm</i>				
2013	86%	96%	84%	76%	86%
2014	113%	132%	113%	111%	118%
2015	97%	133%	114%	100%	112%
2016	83%	96%	93%	81%	89%
2013 tm. 2015	99%	120%	104%	96%	106%
2014 tm. 2016	98%	120%	107%	97%	107%
Totaal	<i>(kosten)productiviteit t.o.v. de bekostigingsnorm</i>				
2013	91%	96%	100%	88%	94%
2014	94%	101%	110%	92%	99%
2015	84%	98%	100%	88%	93%
2016	89%	98%	103%	147%	108%
2013 tm. 2015	90%	99%	103%	90%	96%
2014 tm. 2016	89%	99%	104%	109%	100%

Daar waar de productiviteit duidelijk boven het gemiddelde lag is deze blauw gedrukt.
Daar waar de productiviteit duidelijk beneden het gemiddelde lag is deze rood weergegeven.

Tabel 11b: gerechtshoven, indicatie arbeidsproductiviteit (gerealiseerde gewogen productie per fte) ten opzichte van het landelijk gemiddelde

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem-Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogenbosch	
<i>Arbeidsproductiviteit t.o.v. het gemiddelde</i>					
2014	95%	96%	120%	91%	
2015	88%	101%	119%	94%	
2016	82%	85%	106%	137%	
2014 tm. 2016 gemiddeld	88%	94%	115%	107%	

Tabel 12b: gerechtshoven, financieel resultaat en eigen vermogen

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem-Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogenbosch	Gemiddelde
<i>Financieel resultaat als percentage van omzet</i>					
2014	2,6%	2,8%	8,2%	-4,4%	2,7%
2015	-4,5%	3,2%	0,4%	-6,0%	-1,1%
2016	-2,2%	1,4%	3,3%	24,4%	6,7%
2014 tm. 2016 gemiddeld	-1,4%	2,4%	3,9%	4,6%	2,8%
<i>Eigen vermogen als percentage van gemiddelde omzet</i>					
2014	2,8%	2,9%	11,8%	-4,5%	3,5%
2015	-4,4%	6,1%	3,2%	-5,8%	0,4%
2016	-2,2%	4,3%	6,1%	30,8%	8,7%

Tabel 13b: gerechtshoven, ziekteverzuim, aandeel raadsheren, man - vrouwverdeling en leeftijdsopbouw

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem- Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde
Ziekteverzuimpercentage rechterlijke ambtenaren (rechters)					
2014	2,6%	2,1%	2,3%	3,4%	2,5%
2015	2,2%	4,0%	2,3%	3,8%	3,1%
2016	2,0%	3,7%	1,7%	3,9%	2,8%
2013 tm. 2015	2,5%	3,1%	2,2%	3,0%	2,7%
2014 tm. 2016	2,3%	3,3%	2,1%	3,7%	2,8%
Percentages boven de 3,0% zijn in rood weergegeven					
Ziekteverzuimpercentage administratief en juridisch ondersteunend personeel					
2014	6,5%	4,5%	3,9%	6,3%	5,3%
2015	5,6%	4,9%	5,1%	3,9%	4,9%
2016	5,4%	4,4%	2,8%	6,2%	4,7%
2013 tm. 2015	6,5%	4,7%	4,3%	4,8%	5,1%
2014 tm. 2016	5,8%	4,6%	3,9%	5,5%	5,0%
Percentages boven de 5,0% zijn in rood weergegeven					
Percentage rechters op totaal personeel					
2014	34%	33%	46%	37%	36,7%
2015	34%	33%	47%	37%	36,7%
2016	36%	33%	48%	39%	37,7%
2013 tm. 2015	34%	34%	45%	37%	36,6%
2014 tm. 2016	34%	33%	47%	38%	37,1%
Percentages zijn vet weergegeven bij meer dan 10 procent (circa 3,5 procentpunt) afwijking van het gemiddelde					
Percentage vrouwen van rechterlijke ambtenaren (rechters)					
2014	44%	42%	49%	49%	46%
2015	42%	42%	49%	50%	45%
2016	42%	43%	51%	48%	46%
2013 tm. 2015	43%	41%	47%	49%	45%
2014 tm. 2016	43%	42%	50%	49%	46%
Percentage vrouwen van administratief en juridisch ondersteunend personeel					
2014	68%	74%	72%	71%	71%
2015	68%	75%	73%	72%	72%
2016	71%	75%	75%	73%	74%
2013 tm. 2015	67%	74%	72%	71%	71%
2014 tm. 2016	69%	75%	73%	72%	72%

Percentages zijn vet weergegeven bij meer dan 15% afwijking van het gemiddelde

Tabel 13b: gerechtshoven, ziekteverzuim, aandeel raadsheren, man - vrouwverdeling en leeftijdsopbouw

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem- Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde
Leeftijdsopbouw Rechterlijk ambtenaren (rechters)					
2014					
tot en met 39 jaar	2%	0%	0%	1%	1%
40 tot en met 49 jaar	18%	25%	20%	9%	19%
50 tot en met 59 jaar	54%	49%	46%	57%	51%
60 jaar en ouder	26%	26%	33%	33%	29%
2015					
tot en met 39 jaar	1%	0%	1%	1%	1%
40 tot en met 49 jaar	21%	20%	20%	10%	18%
50 tot en met 59 jaar	50%	50%	45%	57%	50%
60 jaar en ouder	28%	30%	34%	33%	31%
2016					
tot en met 39 jaar	0%	1%	1%	0%	0%
40 tot en met 49 jaar	17%	16%	17%	13%	16%
50 tot en met 59 jaar	54%	48%	47%	56%	51%
60 jaar en ouder	28%	35%	36%	32%	33%

Percentages zijn vet weergegeven bij meer dan 15% afwijking van het gemiddelde

Tabel 13b: gerechtshoven, ziekteverzuim, aandeel raadsheren, man - vrouwverdeling en leeftijdsopbouw

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem- Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde
<i>Leeftijdsopbouw Administratief en juridisch ondersteunend personeel</i>					
2014					
tot en met 39 jaar	43%	44%	48%	48%	45%
40 tot en met 49 jaar	26%	26%	29%	18%	25%
50 tot en met 59 jaar	24%	21%	15%	27%	22%
60 jaar en ouder	7%	9%	8%	6%	8%
2015					
tot en met 39 jaar	39%	44%	44%	46%	43%
40 tot en met 49 jaar	29%	24%	32%	18%	26%
50 tot en met 59 jaar	25%	22%	14%	25%	22%
60 jaar en ouder	6%	10%	9%	10%	9%
2016					
tot en met 39 jaar	40%	40%	42%	44%	41%
40 tot en met 49 jaar	28%	27%	34%	22%	28%
50 tot en met 59 jaar	23%	23%	17%	24%	22%
60 jaar en ouder	8%	10%	7%	10%	9%

Percentages zijn vet weer gegeven bij meer dan 15% afwijking van het gemiddelde

Tabel 14b: gerechtshoven, permanente educatie, mediation, publicatie van uitspraken, klachten en wrakingen

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem- Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde
<i>Permanente educatie (PE) rechterlijke ambtenaren (rechters)</i>					
2014	72%	50%	71%	80%	67%
2015	67%	56%	80%	74%	68%
2016	71%	59%	79%	67%	68%
2013 tm. 2015 gemiddeld	68%	53%	78%	75%	67%
2014 tm. 2016 gemiddeld	70%	55%	77%	74%	68%
<i>Permanente educatie juridisch ondersteunend personeel</i>					
2014	30%	38%	69%	63%	48%
2015	66%	44%	68%	66%	59%
2016	73%	49%	72%	52%	60%
2013 tm. 2015 gemiddeld	53%	41%	73%	64%	56%
2014 tm. 2016 gemiddeld	56%	44%	70%	60%	56%

Afwijkingen van minimaal 10 procentpunten boven het gemiddelde zijn in blauw weergegeven.

Afwijkingen van minimaal 10 procentpunten onder het gemiddelde zijn in rood weergegeven.

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem- Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde
<i>Afgeronde mediations per 1.000 rechtszaken</i>					
2014	6‰	5‰	4‰	16‰	7‰
2015	9‰	6‰	3‰	23‰	10‰
2016	7‰	6‰	4‰	21‰	10‰
2014 tm. 2015 gemiddeld	7‰	5‰	4‰	20‰	9‰
2014 tm. 2016 gemiddeld	7‰	6‰	4‰	20‰	9‰

In blauw weergegeven als 3 promillepunten hoger en in rood als 3 promillepunten lager dan gemiddeld.

<i>Mediations, percentage (gedeeltelijke) overeenstemming</i>					
2014	50%	52%	50%	41%	46%
2015	48%	52%	43%	48%	48%
2016	30%	52%	50%	44%	44%
2014 tm. 2015 gemiddeld	49%	52%	46%	45%	47%
2014 tm. 2016 gemiddeld	43%	52%	48%	44%	46%

In blauw weergegeven als 10 procentpunten hoger en in rood als 10 procentpunten lager dan gemiddeld.

Tabel 14b: gerechtshoven, permanente educatie, mediation, publicatie van uitspraken, klachten en wrakingen

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem-Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogenbosch	Gemiddelde
<i>Aantal mediations met (gedeeltelijke) overeenstemming per 1.000 rechtszaken</i>					
2014	2,8	2,4	2,2	6,8	3,4
2015	4,2	3,0	1,2	11,1	4,7
2016	2,2	3,2	2,1	9,3	4,2
2014 tm. 2015 gemiddeld	3,5	2,7	1,7	8,9	4,0
2014 tm. 2016 gemiddeld	3,1	2,9	1,9	9,1	4,1

Afwijkingen van minimaal een derde van het gemiddelde zijn in blauw (hoger dan gemiddeld) of in rood (lager dan gemiddeld) weergegeven.

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem-Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogenbosch	Gemiddelde
<i>Gepubliceerde uitspraken per 1.000 uitspraken</i>					
2014	151%	108%	74%	144%	116%
2015	190%	111%	100%	192%	141%
2016	247%	119%	98%	121%	140%
2013 tm. 2015 gemiddeld	152%	109%	91%	142%	120%
2014 tm. 2016 gemiddeld	196%	113%	91%	152%	132%

Afwijkingen van minimaal 30 promillepunten van het gemiddelde zijn in blauw (hoger dan gemiddeld) of in rood (lager dan gemiddeld) weergegeven.

Tabel 14b: gerechtshoven, permanente educatie, mediation, publicatie van uitspraken, klachten en wrakingen

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem- Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde
<i>Aantal klachten per 10.000 rechtszaken</i>					
2014	42	47	34	43	41
2015	44	33	18	72	39
2016	53	54	31	50	47
<i>Percentage gegrond van ingediende klachten</i>					
2014	12%	14%	9%	9%	11%
2015	25%	9%	12%	12%	15%
2016	5%	9%	20%	17%	12%
<i>Aantal gegronde klachten per 10.000 rechtszaken</i>					
2014	4,4	6,6	2,9	3,7	4,4
2015	11,1	2,9	2,1	8,7	5,6
2016	2,7	5,0	6,4	8,9	5,8
2013 tm. 2015 gemiddeld	11,0	5,0	3,3	5,5	5,9
2014 tm. 2016 gemiddeld	6,1	4,8	3,8	7,1	5,3
Afwijkingen van minimaal 35 procent van het gemiddelde zijn in blauw (lager dan gemiddeld) of in rood (hoger dan gemiddeld) weergegeven.					
2013 tm 2015	11,0	5,0	3,3	5,5	5,9

Tabel 14b: gerechtshoven, permanente educatie, mediation, publicatie van uitspraken, klachten en wrakingen

Gerechtshoven	Amsterdam	Arnhem- Leeuwarden	Den Haag	's-Hertogen- bosch	Gemiddelde	
Aantal ingediende wrakingsverzoeken						
2010	14	39	4	12	38	107
2011	15	43	7	25	17	107
2012	24	29		26	18	121
2013	24	45		24	29	122
2014	23	33		11	22	89
2015	22	33		21	21	97
2016	25	47		7	9	88
2013 tm. 2015 gemiddeld	23	37		19	24	103
2014 tm. 2016 gemiddeld	23	38		13	17	91
Aantal gehonoreerde wrakingsverzoeken						
2010	2	2	1	0	0	5
2011	1	0	0	2	0	3
2012	0	1		2	1	4
2013	4	3		1	0	8
2014	1	4		0	0	5
2015	3	2		1	1	7
2016	0	5		2	0	7
2013 tm. 2015 gemiddeld	3	3		1	0	7
2014 tm. 2016 gemiddeld	1	4		1	0	6

Tabel 16b: omvang van gerechtshoven en bijzondere colleges, naar in- en uitstroom van zaken, personele omvang en omzet (baten), 2016

		Amsterdam	Arnhem Leeuwarden	Den Haag	s-Hertogen- bosch	Gemiddelde hoven	CRvB	CBb	Landelijk gemiddelde
instroom	aantal zaken	10.720	18.343	13.072	13.491	13.907	8.216	1.332	10.862
	% van gemiddelde	99%	169%	120%	124%	128%	76%	12%	100%
uitstroom	aantal zaken	11.278	18.105	14.134	13.501	14.255	7.916	979	10.986
	% van gemiddelde	103%	165%	129%	123%	130%	72%	9%	100%
personeel	omvang (FTE)	295	405	233	220	288	241	58	242
	% van gemiddelde	122%	167%	96%	91%	119%	100%	24%	100%
baten (omzet)	omvang (in miljoen Euro)	31	40	30	34	34	23	7	27
	% van gemiddelde	113%	148%	109%	124%	123%	83%	24%	100%

Tabellen gerechtshoven en bijzondere colleges

Tabel 4d: CBb, gerealiseerde doorlooptijden Bestuursrecht

	doorlooptijd (weken)		
	2014	2015	2016
Bodemzaak bestuursrecht	93	84	77
Overige afdoening bodemzaak	40	28	29
Voorlopige voorziening	5	8	5
Alle zaken totaal	69	59	56

Tabel 9d: CBb, permanente educatie, mediation, publicatie van uitspraken, klachten en wrakingen

	2014	2015	2016
Permanente educatie			
Percentage raadsheren dat de norm gehaald heeft	74%	94%	74%
Percentage juridisch medewerkers dat de norm heeft gehaald	84%	79%	85%
Mediation			
Absoluut aantal afgeronde mediationpogingen	1	0	0
Aantal doorverwijzingen naar mediation*	1,6‰	0,0‰	0,0‰
Percentage (gedeeltelijke) overeenstemming	0%	n.v.t.	n.v.t.
Publicatie van uitspraken			
Aantal gepubliceerde uitspraken*	519,5‰	441,2‰	438,2‰
Klachten			
Klachten per 10.000 afgehandelde rechtzaken	9,7	100,5	71,5
Percentage gehonoreerde klachten	100%	20%	0%
Aantal gehonoreerde klachten per 10.000 rechtzaken	9,7	20,1	0,0
Wrakingen			
Aantal ingediende wrakingsverzoeken	1	2	0
Aantal gehonoreerde wrakingsverzoeken	0	0	0

*: In promille van het aantal uitspraken in relevante zaakscategorieën

Tabel 11d: CBb, productie-aantal versus instroom (percentage) en productie-aantal versus afspraak (percentage)

	productie t.o.v. instroom			productie t.o.v. afspraak		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
CBb totaal	119%	100%	73%	78%	86%	84%

Tabel 15d: CBb, financieel resultaat, eigen vermogen

	2014	2015	2016
Financieel resultaat als percentage van omzet	4,1%	3,2%	3,3%
Eigen vermogen als percentage van gemiddelde omzet	4,5%	7,5%	7,9%

Tabel 16d: CBb, ziekteverzuim, aandeel raadsheren, man - vrouwverdeling en leeftijdsopbouw

	raadsheren			ondersteuning		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Ziekteverzuimpercentage	3,4%	1,4%	6,5%	5,4%	6,6%	4,2%
Percentage raadsheren op totaal personeel	63%	56%	47%			
Percentage vrouwen	50%	48%	52%	71%	73%	71%
Leeftijdsopbouw						
% tot en met 39 jaar	11%	6%	3%	21%	27%	32%
% 40 tot en met 49 jaar	33%	39%	35%	43%	35%	32%
% 50 tot en met 59 jaar	47%	42%	48%	18%	23%	21%
% 60 jaar en ouder	8%	12%	13%	18%	15%	14%

Tabel 4c: CRvB, gerealiseerde doorlooptijden Bestuursrecht

	doorlooptijd (weken)		
	2014	2015	2016
Bodemzaak met (appellabele) uitspraak	79	75	74
Overige afdoening bodemzaak	31	29	33
Voorlopige voorziening	9	9	11
Alle zaken totaal	68	64	65

Tabel 9c: CRvB, permanente educatie, mediation, publicatie van uitspraken, klachten en wrakingen

	2014	2015	2016
Permanente educatie			
Percentage raadsheren dat de norm gehaald heeft	78%	88%	66%
Percentage juridisch medewerkers dat de norm heeft gehaald	99%	93%	81%
Mediation			
Absoluut aantal doorverwijzingen naar mediation	1	0	0
Aantal doorverwijzingen naar mediation*	0,1‰	0,0‰	0,0‰
Percentage (gedeeltelijke) overeenstemming	0%	n.v.t.	n.v.t.
Publicatie van uitspraken			
Aantal gepubliceerde uitspraken*	580,0‰	578,1‰	592,5‰
Klachten			
Klachten per 10.000 afgehandelde rechtzaken	25,8	36,1	24,0
Percentage gehonoreerde klachten	0%	10%	16%
Aantal gehonoreerde klachten per 10.000 rechtzaken	0,0	3,7	3,8
Wrakingen			
Aantal ingediende wrakingsverzoeken	24	56	16
Aantal gehonoreerde wrakingsverzoeken	0	0	1

* In promille van het aantal uitspraken in relevante zaakscategorieën

Tabel 11c: CRvB, productie-aantal versus instroom (percentage) en productie-aantal versus afspraak (percentage)

	productie t.o.v. instroom			productie t.o.v. afspraak		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
CRvB totaal	96%	93%	96%	98%	103%	99%

Tabel 13c: CRvB, totale productiviteit (relatieve kostenproductiviteit)

	2014	2015	2016
Totale productiviteit (in % van de financiering)	98%	100%	98%

Tabel 15c: CRvB, financieel resultaat, eigen vermogen

	2014	2015	2016
Financieel resultaat als percentage van omzet	1,1%	0,6%	-0,2%
Eigen vermogen als percentage van gemiddelde omzet	2,5%	3,0%	2,6%

Tabel 16c: CRvB, ziekteverzuim, aandeel raadsheren, man - vrouwverdeling en leeftijdsopbouw

	raadsheren			ondersteuning		
	2014	2015	2016	2014	2015	2016
Ziekteverzuimpercentage	4,1%	2,2%	4,4%	6,0%	4,0%	4,2%
Percentage raadsheren op totaal personeel	45%	42%	42%			
Percentage vrouwen	55%	56%	59%	66%	67%	65%
Leeftijdsopbouw						
% tot en met 39 jaar	3%	4%	4%	38%	43%	40%
% 40 tot en met 49 jaar	20%	22%	22%	27%	23%	23%
% 50 tot en met 59 jaar	46%	41%	44%	27%	27%	28%
% 60 jaar en ouder	31%	32%	30%	7%	7%	9%